דבר

יום שישי, י"ב באייר תשמ"ח, 29 באפריל 1988 ● גליון 19406

היום 68 עמודים, כולל דבר־השבוע ● המחיר – 2.– ש"ח (כולל מע"מ, באילת 1.74 ש"ח

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
פיסת המרכז הראשון של כנסת ...
מאותיים לפרוד

היום בדבר
מזיינאים מערביים משיבים על שאלות „דבר". ראיון עם מזכיל ההסתדרות. צפון הם. רוח בהודות. שטחים. דמיאניוק. להיפן. משאל תלמידים. עסקים. טלוויזיה. תרבות. „משא" לספרות ולאמנות.
יוסף סמילנסקי, חנה זמר, אמנון סלע, יצחק רועה, גדעון קוץ, עליזה ולך, תגי אשד, טלי זלינגר, דני רובינשטיין, שמעון וייס, יוני להב, אמיר רוזנבליט, יוסי מלמן, אברהם בורג, מושיק.

ב.ב.ק.
ציוד מטבחים מוסדיים בע"מ
רח' הבונים 50 בת־ים
טל. 03-5510432 5519355
ייצור תנורים וציוד מטבחים:
מחבתות, קונבקטומטים, כיריים גז
ציפסרים, שולחנות חימום וקירור וכו'

עיקרון תחילה

- מוסף אחד במאי מופיע היום – עמ' 8־12. הגליון הבא של „דבר" יופיע ביום ב', 2.5.88.
- הבנקים הגדולים מורידים את הריבית – עמ' 3.
- מנכ"ל התעשייה האווירית של פולין דן בישראל על שיתוף־פעולה עם תע"א – עמ' 2.
- האוצר מזהיר: עובדים שיעברו חד־צדדית לשבוע בן חמישה ימים יפסידו 20 אחוז משכרם – עמ' 3.

באירועי אחד במאי

רבבות צועדים ומאות שוטרים

(עש"ת).– מאות שוטרים יאבטחו ביום א' (1 במאי) את מפגן אחד במאי שייערך בתל־אביב. על כך נמסר ממטה המפגן.
במטה מעריכים כי יהיה זה המפגן הגדול, הססגוני והמרשים ביותר שנערך בישראל.
רבבות צועדים, אלפי בני נוער, כ־20 מקהלות, תזמורות, להקות מחול, ולראשונה, כ־30 מישורויות (פלטפורמות), יגיש

(המשך בעמוד 2)

ראש „החזית הדמוקראטית" נאיף חוואתמה מודיע מסוריה:

אש"ף עשוי להעביר משרדיו מתוניס לדמשק ולפתוח חזית צפונית – לשם פיגועים בישראל

„אמל" חשף מצבור נשק ענקי של „חזבאללה" והפלשתינים ● צה"ל השלים את תחקיר ההיתקלות

מאת רן אבירן ושמעון וייס, כתבי „דבר"

נאיף חוואתמה, ראש ארגון „החזית הדמוקראטית לשחרור פלשתין", אמר אמש בדמשק, כי אש"ף עומד לפתוח חזית „לחימה" רחבה נגד ישראל מדרום־לבנון, בתיאום עם סוריה ובשיתוף־פעולה עם קבוצות השמאל הלבנוניות. עוד אמר חוואתמה, כי ברגע שיושלם תהליך השלום בין אש"ף לסוריה, יועברו משרדי הארגון מתוניס לדמשק.

אנשיו של חוואתמה ביצעו השבוע את הפיגוע בהר דב, שבו נהרגו שני חיילי חטיבת גבעתי. עם זאת, ידוע שלמאמץ המוגבר לביצוע פיגועים מגבול הלבנון שותפים כל הארגונים לרבות „פתח", והוא נובע מרצונם לתת גיבוי להתקוממות בשטחים.

נסיונות הפיגוע מתנהלים מכל הגזרות ולא רק מאיזור הבקאע ... והם נעשים

מצטרפים לכומתות הסגולות

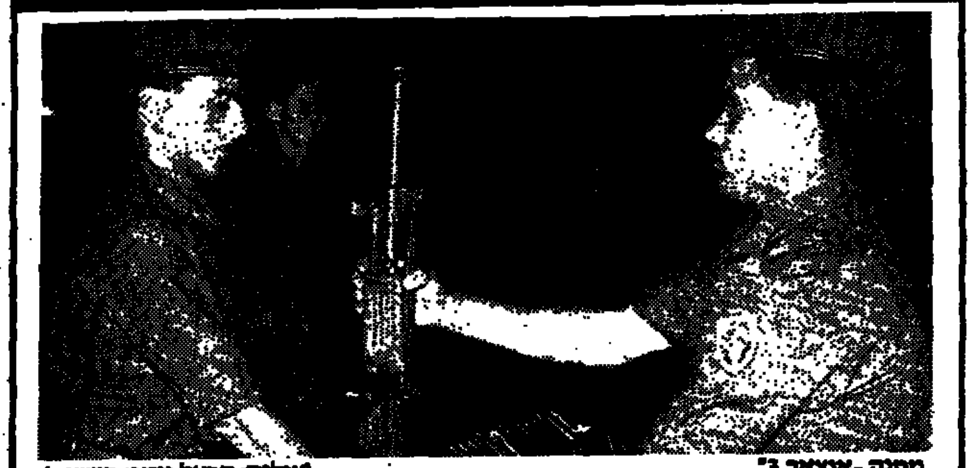

מחנה „אנצאר 3" (צילום: הרצל יוסף/חדשות)

1 במאי 1988

לשלום ובטחון מדינת ישראל בשנת הארבעים לייסודה, להפגנת המונים של פועלי ישראל ומיצעד הישגי ההסתדרות, לעצמאות כלכלית, לתנופת צמיחה ולתעסוקה מלאה, לעלייה רבתי וקליטת תפוצות ישראל במולדתו.

ה־1 במאי, חג העבודה הבינלאומי, יעמוד השנה בארץ בסימן מיפגן הצדעה של עובדי ישראל למדינה במלאת לה 40 שנה, תוך זהות והזדהות עמה, כשההסתדרות עם המדינה לאורך כל הדרך.
המאבק על קיומה של המדינה לחיות בשלום ובבטחון טרם נסתיים ועדיין רבים וקשים המבחנים שלפניה. בו בזמן ישמש חג האחד במאי גם להפגנת כוחו המלוכד של ציבור העובדים, להדגשת אי־תלותה של ההסתדרות ועצמאות דרכה בנושאי חברה ומשק, ולציון המשך מאבקה לעיצוב החברה בישראל על יסודות של צדק חברתי, שוויוניות ועזרה הדדית.

★

בעיצומם של ימים אלה נמשך מאבקה של ההסתדרות להגנת השכר, התנאים הסוציאליים ותנאי העבודה של העובד, לשמירת שרותי הרווחה, לקיום הרפואה הציבורית־השוויונית, לשוויון ההזדמנות ברכישת חינוך והשכלה, לשמירת רמת הגימלאות, להבטחת התעסוקה, למיסוי צודק מבחינה חברתית ולחידוש תנופת הצמיחה והפיתוח במשק.
ההסתדרות תעמוד בתוקף על המשך קיום שיטת תוספת היוקר, שהוכיחה עצמה בארץ מזה שנים רבות כשומרת על שכרו הריאלי של העובד וכמונעת זעזועים חברתיים, והיא דוחה, על הסף, כל נסיון של המעסיקים והממשלה לפגוע בשיטה זו ובעקרון הפיצוי האוטומטי על התייקרות המונח ביסודה.
כמו כן, ההסתדרות תמשיך ותיאבק על תיקון השכר ושיפורו, ובמיוחד ברמה הבינונית והנמוכה, על מניעת שחיקה בשכר ועל מתן תמורה נאותה לעליית התפוקה, היעול והחסכון.
ההסתדרות תמשיך ותפעל להנהגת שבוע עבודה של חמישה ימים והרחבתו על כל העובדים במשק, לאחר שכבר הוכח כי הסדר זה פועל בהצלחה, מבלי לפגוע בתפוקה. בהמשך ובמקביל תפעל ההסתדרות גם לקיצור שעות העבודה השבועיות, כמקובל כיום במרבית המדינות התעשייתיות המפותחות בעולם החופשי, וגם זה מבלי לפגוע בתפוקה.

★

ההסתדרות תובעת מהממשלה להמשיך ולפעול לעצירת מגמות האבטלה ולעידוד התעסוקה, ובמיוחד באזורי הפיתוח ולצעירים. בכל עת אנו חוזרים ומדגישים את חיוניותה המיוחדת של התעסוקה המלאה בישראל, כארץ פיתוח וקולטת עלייה, והנושאת באחריות מיוחדת כלפי צעיריה וצעירותיה החוזרים מהשרות הצבאי.
ההסתדרות, מצידה, תמשיך ותרחיב את פעולות קרן „תנופה לצמיחה" היאומה על ידה, ואשר כבר ריכאה תרומות של רבבות עובדים על בסיס של עזרה הדדית, וסייעה לעשרות מפעלים ואשר פעולותיה ראויות לשמש דוגמא לעזרה הדדית ואתגר לממשלה ולכל יתר גורמי התעסוקה במשק.

★

ההסתדרות חוזרת ותובעת מהממשלה להגדיל את השתתפותה בתקציב קופת־חולים הכללית, הנושאת בעול העיקרי של הרפואה הציבורית־שוויונית בארץ, ודוחה, על הסף, כל מגמה להנהגת תשלומים עבור שרותי הבריאות, – שיטה העלולה להביא להנהגת שתי רמות רפואה בארץ – אחת לבעלי היכולת, והשנייה – לכל היתר.
הגנת הזכויות, המעמד, רמת החיים ואיכות החיים של הגימלאים היא חלק חיוני ובלתי נפרד ממאבקה הכולל של ההסתדרות על חלוקת ההכנסה הלאומית ושרותי הרווחה על בסיס של שוויוניות וצדק חברתי.

★

ההסתדרות משגרת ביום האחד במאי ברכתה לצה"ל ולכלל זרועות הבטחון במאבקם להגנת גבולות המדינה, לסיכול מעשי טרור ולמניעת אלימות ונסיונות לשיבוש חוק וסדרי חיים תקינים.

★

ביום האחד במאי נישא ברכה לחברינו ולחברותינו בעיר ובכפר, במושבות, בערי הפיתוח ובהתיישבות העובדת.
נישא ברכה לחברינו במפעלי התעשייה, בחקלאות, בבניין, בשרותים הציבוריים והאישיים לסוגיהם, לסופרים ולאמנים ולאנשי האקדמיה – העושים עבודתם במסירות ובאמונה למען בטחונה, ריבונותה ועצמאותה של המדינה.

★

ההסתדרות משגרת, ביום זה, ברכה מיוחדת לחבריה הערבים והדרוזים, הנהנים, במסגרתה, משוויון זכויות וחובות מלא, ונציגיהם חברים בכל מוסדותיה המרכזיים. שיתוף הפעולה היהודי־ערבי בהסתדרות הוא הוכחה לכך כי ניתן לקיים בהצלחה שיתוף זה על בסיס של אינטרס משותף ותועלת הדדית, והוא גם עשוי להוות דוגמא לשיתוף אפשרי בעתיד עם העמים השכנים על בסיס אזורי.

★

ההסתדרות מביעה סולידריות עם כל העמים, תנועות הפועלים והאיגודים המקצועיים הנאבקים בעוני, בבורות ובתחלואה, לחופש האיגוד המקצועי והמאבק המקצועי, ולחרותו ושחרורו של האדם העובד.
ביום האחד במאי, שהוא חג בינלאומי, אנו מזדהים עם האידיאלים שתנועת העבודה הדמוקרטית החופשית מאמינה בהם: יותר צדק, יותר חופש, יותר עצמאות ולמען ידידות אמת בין עמים עובדים בעולם הדמוקרטי.

תחי מדינת ישראל!
תחי ההסתדרות!
יחי השלום באזורנו ובעולם כולו!
יחי האחד במאי!

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
הוועד הפועל

1 במאי 1988

68 שנה להסתדרות

...יוסף

מפקד מתקן הכליאה „אנצאר 3" בקציעות לעתונאים:

לא בית־מלון אך גם לא סטאלאג

לא סטאלאג

טירונים „גבעתי" הושבעו אמש ליד הכותל המערבי. (צילום: יצחק הררי)

מאת אמיר רוזנבליט, כתב „דבר"

מתקן הכליאה הצבאי בקציעות שבנגב, שזכה לכינוי „אנצאר 3", מאכלס היום 2,370 אסירים; מתוכם כ־1,300 מיהודה ושומרון וכ־1,800 מרצועת עזה. מספרם של האסירים המינהליים מיהודה ושומרון נאמד בכ־900 ומספרם של אלה מרצועת עזה נאמד בכ־350. אסירי רצועת עזה מופרדים מאסירי יהודה ושומרון, במטרה למנוע מתחים וחיכוכים מיותרים ביניהם. בביקור ראשון של עיתונאים במתקן הכליאה, אמר אתמול מפקדו, אל"מ דוד צמח, „זהו מתקן צבאי לכל דבר. לא מדובר בבית מלון, אבל בוודאי שאין בו כדי להזכיר ולו במעט משהו שדומה לסטאלאג. האסירים נהנים כאן מיחס הוגן וכל הסיפורים על תנאי כליאה קשים, הכאות ויחס ברוטאלי כלפי אסירים או תנאי היגיינה ירודים, אין להם שום בסיס עובדתי".

כלא קציעות, או כפי שהוא ידוע גם בשם 'כלא צמח' על שם מפקדו, החל לקלוט אסירים בשתוכים החל מ־23 במארס השנה. הכלא בנוי משלושה מיתקנים נפרדים, שכל אחד מסוגל להכיל כאלף אסירים. מיתקן אחד מתוך השלושה עדיין אינו מאוייש, אולם בסך הכל מסוגל הכלא להכיל כארבעת אלפים אסירים. עד כה השקיע צה"ל בהקמת הכלא ובשיפור תנאי האסירים למעלה מארבעה מיליון ש"ח ובאחרונה אושר

(המשך בעמוד 2)

כוח צה"ל הרג תושב כפר מאלך; 14 סוחרים מירושלים הובאו לדין

מאת אוריאל בן־עמי, שמעון וייס והסופר „דבר" בירושלים

גבר ערבי נהרג אתמול עש כוחות צה"ל בהתפרעות בכפר מאלך, בעת פעילות יזומה של צה"ל להביא לשקט בכפר ולמנוע ממנו פעילות חבלנית. ירייה נורתה לעבר משאית בצומת גולני. המשטרה בודקת האם מדובר במבחר תועה.

אתמול אחה"צ נכנס כוח צה"ל לכפר מאלך לבצע מעצרים. מאות מתושבי הכפר החלו להתפרע ולידות לעבר אבנים ובקבוק תבערה. הכוח ירה לעבר המתפרעים ואז נהרג סרי הילאל, בן 35, מהכפר. כפר מאלך שוכן ליד הישוב עפרה ולפני כחודש נפצע בו משולם מוסקוביץ' מעפרה באורח קשה בראשו כשנכנס אל הכפר לטיול. מקורות ערביים טענו שאנשים לבושי אזרחית הם שהגיעו לכפר ובמהלך המבצע נעצרו אחרים מתושבי הכפר.

ליד הכפר שויקה בנפת טול־כרם עקרו אתמול כוחות־הבטחון שורת עצים הסמוכה לכביש, לאחר שלילה קודם הונח במקום מחסום אבנים עם דוקרנים שגרם נזק לרכב צה"ל.

(המשך בעמוד 2)

לסגור או לפתוח?

14 הסוחרים ממזרח־ירושלים, שהובאו אתמול למשפט על הפרת הצווים האוסרים עליהם לסגור את חנויותיהם ועל הפרת הצווים האוסרים עליהם לפתוח אותן. (צילום: יצחק־הררי)

בגדי תלמיד־הישיבה הנעדר קסלר נמצאו על חוף הכנרת

(ע.) – תפנית חלה בחקירת פרשת היעלמותו של יעקב קסלר, תלמיד הישיבה מפתח־תקווה. בגדיו ומשקפיו נמצאו שלשום (יום ד'), יחד עם בגדי חברו שלמה סמוצקי, סמוך לחוף התכלת בטבריה.

גילוי הבגדים מהווה תפנית במהלך החיפושים אחר הנעדר, אשר יצא לטיול ביום ב' לפני שבועיים יחד עם חברו ועקבותיו אבדו. גופתו של שלמה סמוצקי נמשתה מן הכנרת ללא רוח חיים, אך בגדיו לא נמצאו.

עד כה קיוו ידידיו ובני משפחתו המחפשים אחריו, כי יעקב קסלר החליט לטייל בלי חברו ולא ירד כלל לשחות בכנרת.

עם מציאת הבגדים עלתה השאלה, מדוע לא נמצאו הבגדים מיד בתחילת החיפושים. המשטרה אינה מוציאה מכלל אפשרות, שהבגדים הושלכו למקום בשלב יותר מאוחר. כן תמהים החוקרים מדוע לא צפה גווייתו של קסלר, אם אמנם טבע.

משטרת טבריה ממשיכה בחיפושים ובחקירות בכל הכיוונים.

כוח צה"ל הרג

(המשך מעמוד 1)

עקבות מגיזרי האבנים הובילו לפרדס שממנו כאמור נעקרה בתנגבה שורת עצים הסמוכה לכביש.

בחברון נערכה אתמול צעדת־נשים שדרשו מחברי העירייה להתפטר. צה"ל הגיע למקום ופיזר בכוח את צעדת־הנשים שאחת מהן נפצעה.

בכפר סאלם הסמוך לאלון־מורה פתחה גם כן התפרעות ע"י צה"ל בגז מדמיע ובכדורי גומי. תושבת המקום נפגעה מגז בעת ההתפרעות.

עוצר על שני כפרים

כוחות צה"ל הטילו אתמול עוצר על שני כפרים ערביים הסמוכים למושב חמרה בבקעת הירדן, לאחר חבלה בהיקף של מאות אלפי ש"ח בציוד חקלאי במושב. כזכור, השחיתו אלמונים ציוד חקלאי בחממות המלונים של מושב חמרה. עקבות המבצעים הובילו לכפרים ערביים סמוכים. צה"ל עצר מספר חשודים.

ירי במשאית בצומת גולני

נהג משאית מרמלה שנסע שלשום בערב בצומת גולני לכיוון עמיעד בגליל התחתון התלונן אתמול בבוקר במשטרה, כי תוך כדי הנסיעה נורתה לעברו ירייה. המתלונן הגיע למשטרת ראש־פינה ולאחר בדיקה התברר, כי אכן נמצא במשאית קליע של רובה. המשטרה סבורה כי מדובר בירי מרובה ציד. המשטרה פתחה אתמול בסריקות באיזור כדי לגלות את מקור הירי ולבדוק אם מדובר בארוע על רקע לאומני או בכדור תועה.

רבין: אנו מצויים בתהליך של רגיעה בשטחים

שר הבטחון יצחק רבין סבור כי אנחנו נמצאים בתהליך הדרגתי של רגיעה באירועים בשטחים ושל ירידה במוטיבציה של האוכלוסיה המקומית. לדעתו, נעוץ הדבר בכך שהתושבים הבינו שהם לא הצליחו לקדם את עניינם המדיני והגיעו במצוקה קשה שבאה לידי ביטוי במעצרים ובנפגעים וכן במצוקה כלכלית.

שר הבטחון דיבר בעצרת האזכרה השנתית לזכרו של רב־אלוף דוד אלעזר ז"ל שהתקיימה אמול באולם "בר שירה" באוניברסיטת תל־אביב. שר הבטחון ציין את העובדה שפעולות הפיגוע מתוך השטחים פחתו מאד בתקופת המהומות ומספרן הכולל היה פחות מכל תקופה מקבילה בארבע השנים האחרונות.

המהומה במשפט הסוהרים הערבים בי־ם

פרקליטם של ארבעה עשר הסוהרים הערביים ממזרח ירושלים המואשמים בהפרת צווים הפתיע אתמול את אנשי לשכת התביעות של משטרת הבירה. בהיפתח משפטם של הסוהרים, עם תחילת המשפט, הודיע הפרקליט, אביהוה אבו־עטר, לנשיא ביהמ"ש השלום בירושלים השופט אהרון שמחה כי הוא מבקש לדחות את המשך הדיון שכן יש בכוונתו לפנות ליועץ המשפטי לממשלה בבקשה לעיכוב ההליכים. מתברר, כי שלשום התקיימה פגישה בין פרקליטם של החשודים לבין נציגי המשטרה ובה הבטיח אבו־עטר, כי עם היפתח המשפט הוא יודה בשם מרשיו בשני סעיפי האישום המיוחסים להם. בלשכת התביעות של משטרת ירושלים נערכו בהתאם להבטחה זו והכוונה היתה לדרוש עונשי מאסר על תנאי והטלת קנסות כבדים על 14 הסוהרים. אולם, כאמור, עם היפתח המשפט אתמול, ככל הנראה בעקבות לחצים שהופעלו עליו, חזר בו הפרקליט מהבטחתו וביקש לדחות את המשך הדיון בנימוק שברצונו לפנות ליועץ המשפטי לממשלה.

רבבות צועדים

(המשך מעמוד 1)

בשעות הבוקר המוקדמות של יום א' לשטח הכינוס בשדרות רוקח, סמוך לספורטק בצפון תל־אביב.

המפגן שיחל בשעה 11.00 בבוקר יעבור ברחוב אבן־גבירול מגשר בן־יהודה לכיוון דרום עד לכיכר מלכי ישראל.

בכיכר תיערך העצרת המרכזית של אחד במאי, בהשתתפות ממלא מקום ראש הממשלה, שרים, למעלה מ־30 חברי כנסת, ראשי ערים ומועצות, מזכירי מועצות פועלים, ראשי ההסתדרות, מנהלי קונצרנים וחברות השייכות לחברת העובדים – יצעדו בגוש הפותח את המצעד. אחריהם יופיעו כ־400 דגלנים מהפלוגה הימית של "הפועל", רוכבי גלגליות ואופניים, סייפים ואחריהם גושי הצועדים מכל רחבי הארץ.

נציגים של כ־28 מדינות, ביניהם: מהונגריה, הפיליפינים, פרו, ונצואלה, ארה"ב, אנגליה, צרפת איטליה – יצעדו במפגן לאות הזדהות עם מדינת ישראל בשנתה ה־40.

מוסדות החינוך בארץ יהיו פתוחים ביום א' (1 במאי) – כך נקבע בהוראות־הקבע של משרד החינוך והתרבות.

בהנחיות נאמר, כי תלמידים שהוריהם ירצו בכך, יורשו להעדר באותו יום מהלימודים.

לא יופיעו עתונים

ביום א', 1 במאי, לא יופיעו העתונים היומיים.

לא בית־מלון

(המשך מעמוד 1)

תקציב נוסף של כ־4.5 מיליון ש"ח לשיפור המיתקן בכל האמור בצנרת ובסלילת כבישים. בכלא נמצאים אסירים המרצים עונשים שונים, בהם כאלה שנישפטו לשלוש שנות מאסר על השלכת בקבוקי תבערה, אסירים מינהליים ואסירים הנמצאים עדיין בשלב של העמדה לדין. אל"מ צמח "האסירים הכי פחות בעייתיים הם המינהליים, מכיון שהם יודעים את מצבם ומכירים את כללי המשחק. בעייתיים יותר הם האסירים הנמצאים בהעמדה לדין, שכן מעמדם אינו מוגדר ולכן הם מתוחים יותר ומגלים עצבנות־יתר. אנו עושים כל מאמץ כדי להרגיע אותם ולהגיב כלפיהם במהירות המירבית". מפקד הכלא הביע אתמול צער על כך שמזה כשבועיים אין מתבצעים ביקורי משפחות אצל האסירים, למרות שעל פי החוק, זכאי כל אסיר לביקור של בני משפחה אחת ל־14 יום. לדבריו, הביקורים נימנעים בתוצאה מלחץ כבד שמפעילים גורמים מקומיים על בני המשפחות.

מפקד הכלא, אל"מ צמח, הרחיב אתמול את הדיבור על היחס שניתן במקום לאסירים ושלל מכל וכל את הטענות על התעללות כלפי אסירים או על בעיות היגיינה ששוררות, כביכול, במקום. "האסירים נהנים כאן מיחס הוגן במלוא מובן המילה והמיתקן שלנו נתון לפקוח שבועי של הצלב האדום הבין־לאומי. אנשיהם מבקרים במקום, בודקים את התנאים הרפואיים וכל הערה שלהם נילקחת בחשבון ומתוקנת מיידית". אל"מ צמח סיפר, למשל, כי האסירים פנו לאנשי הצלב האדום בבעיה שהתביישו להעבירה למפקדי המיתקן, כגון העובדה שהם מעדיפים לא להשתמש בנייר טואלט בשירותים, אלא במתקני שטיפה במקומם. "כמובן שנענינו לבקשה זו מיידית", אמר אל"מ צמח.

לדבריו, עורכי הדין של האסירים וכן פעילי האגודה לזכויות האזרח מבקרים במקום אחת לשבוע ונפגשים בעיקר עם האסירים המינהליים. "למרות שהחוק קובע כי משך הביקור הוא ארבע שעות בלבד, אנו מאפשרים להם לשהות כאן במשך יום שלם, אף כי לדעתי, דרישותיהם של אנשי האגודה מוגזמות לעתים, כמו למשל הדרישה לספק לאסירים ספרים בשלוש שפות. האסירים מקבלים מדי יום שני עיתונים בשפה הערבית, עיתון בשפה האנגלית ועיתון בעברית. הם נהנים ממשחקים כמו שש־בש, דומינו ומשחקי כדור. המטרה והאינטרס שלנו היא לתת להם ככל האפשר את ההזדמנות לפרוק את הלחץ בכלא", אמר אל"מ צמח.

אחד הרופאים במיתקן, ד"ר אוסקר קרקוב, אמר אתמול כי בשלושת השבועות שהוא שוהה במקום לא ניתקל בשום מקרה חריג, הצפוי במקומות ... כמו התפרצויות של מגיפות או מחל... ראיתי אסיר שהוכה על ידי א... סוהר", אמר הרופא.

מזג האויר

ירידה בטמפרטורות...
הטמפרטורות הצפוי...
צפת: 12־24, חיפה: ...
שומרון: 14־26, תל־...
עזה: 14־28, באר־שב...

ישראל, ברה"מ ורומניה – במו"מ להעברת העולים דרך בוקארשט

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של "דבר"

ישראל, ברה"מ ורומניה מנהלות מגעים קדחתניים באפשרות שעולים חדשים מברה"מ יעלו לישראל דרך בוקארשט במקום דרך וינה.

הכוונה היא להעתיק את מחנה המעבר של העולים מברה"מ מוינה אל הבירה הרומנית בתקווה כי הדבר יביא לצמצום ממדי הנשירה המגיעה כיום בבירת אוסטריה ל־80 אחוז.

המגעים מתנהלים באמצעות הולנד, המייצגת את האינטרסים של ישראל במוסקווה. מטעם ישראל משתתפים במגעים, ישעיהו ענוג, המשנה למנכ"ל משרד החוץ ופקידים של משרד הקליטה ושל הסוכנות היהודית. המגעים החלו לאחר שישראל נכשלה במאמציה לשכנע את ברה"מ לאפשר קיום של טיסות ישירות של העולים לארץ. ההערכה של הפקידים בישראל היא כי אם יועברו העולים לרומניה, הם לא ינשרו בה וימשיכו מייד בטיסות לישראל. ברה"מ מעוניינת גם היא בצמצום ממדי הנשירה היהודית, כדי להפחית את הלחץ של בני לאומים אחרים שלה התובעים גם הם להגר ממנה למערב. רומניה מקווה כי העתקת מחנה המעבר לתחומה יביא לה הכנסה כספית, משום שהעולים היהודים יוטסו לארץ במטוסי חברת התעופה הלאומית שלה, טארום.

דובר משרד החוץ בירושלים אביב שירואן, שאישר את דבר קיום המגעים, הדגיש עם זאת, כי העברת העולים דרך רומניה היא רק אחת האפשרויות הנדונות והוסיף כי בכל מקרה תישאר בידי העולים הזכות לעזוב את ישראל, אם ירצו בכך.

בתוך כך ממתינים במשרד החוץ בירושלים לתשובת מוסקווה על בקשת ישראל לקבל אשרות שהייה עבור ארבעה דיפלומאטים. אם לא יתקבל האישור בהקדם, לא תחדש ישראל את תוקף אשרות השהייה של חברי המשלחת הדיפלומאטית־קונסולארית מברה"מ הנמצאים בארץ זה עשרה חודשים. פקידים בירושלים העריכו כי ברה"מ מהססת אם להעניק את האשרות למשלחת הישראלית, בגלל המצב בשטחים.

ברה"מ

(המשך מעמוד 1)

המזכ"ל מיכאיל גורבצ'וב. הערכה זו מתבססת על שיחותיו של שר החוץ שולץ במוסקווה עם עמיתו הסובייטי אדוארד שווארדנדזה, והיא הגיעה אתמול אל משרד החוץ בירושלים. היא הועברה על־ידי שגריר ישראל בוואשינגטון משה ארד, לאחר ששמע אותה מפיו של ריצ'ארד מרפי, תת שר החוץ לענייני המזרח התיכון.

חוסיין: שכולם ישתתפו

המלך חוסיין אמר שלשום בפגישה עם נכבדים ירדנים במחוז זרקא, כי לפני שירדן תשתתף בוועידה בין־לאומית היא תוודא שאש"ף ושאר הצדדים הערבים הנוגעים בדבר ישתתפו בוועידה זו. חוסיין אמר שאש"ף צריך למלא בוועידה תפקיד ראשי.

המלך חזר והדגיש ...

דיונים להפיכת התעשייה הצבאית לחברה ממשלתית

מאת אמנון אמר, מדור הכלכלי של "דבר" בירושלים

משרדי האוצר והבטחון מקיימים לאחרונה דיונים להפיכת התעשייה הצבאית מיחידת סמך של משרד הבטחון לחברה ממשלתית לכל דבר.

עובדה זו התבררה אתמול במהלך דיון משותף שקיימו ועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים של הכנסת בתקציב רפא"ל. בתשובה לשאלה של ח"כ יצחק ארצי (המרכז) אישר גורם בכיר, כי מתקיימים דיונים מתקדמים בנושא. לדבר... הוא גורם, דיונים אלה אינם ... לים את רפא"ל, בין היתר בשל סודות בטחוניים.

למעבר התעשיה הצבאית מיחידת־סמך לחברה ממשלתית עשויות להיות השלכות ניכרות על שכר העובדים ועל אפשרויות גיוס ההון מהציבור.

ישראלי נעצר בנסיון לרצוח

...ונה כחשוד ...שליח אש"ף

הפלשתיני, איסמט סאברי, כאשר ... ליום ו', כדי להתנקש ... ולאתונה

...ג המבוגרים בתחילת יולי.

השרים שרון ולוי, שלא נכחו בישיבת שרי "חירות" שלשום הציעו להקדים הידברות בין ראשי המפלגה לפני שיוחלט במזכירות על מועדים. דוד לוי התרעם שלא נעשה עד כה

שמיר על המקום הראשון ב... ובעצם הוא מנסה לבסס את מקומו כמספר 2 בסבב דירוג המועמדים ברשימה. יתר על כן, אנשי מחנהו של לוי מעוניינים שהבחירות הפנימיות לא יהיו בהקדם האפשרי.

אש"ף

(המשך מעמוד 1)

למרות העימות הנמשך בין תנועת "אמל" ל"חזבאללה".

ארגון "אמל" חשף אתמול ליד בית החולים הראשי בדרום־לבנון מצבור נשק גדול משותף לחזבאללה ולארגוני החזית הפלשתינאית. מנהיג "אמל" נביה ברי אמר, כי מדובר במאגר נשק המכיל בתוכו אמצעי לחימה ותחמושת רבים יותר מכל הנשק של "אמל" בדרום־לבנון. הנשק הוחרם על־ידי ארגון "אמל".

בפיקוד הצפון של צה"ל הושלמו אתמול כל התחקירים והסיכומים בנוגע לשתי ההיתקלויות עם המחבלים באיזור הר דב שאירעו השבוע.

מבית החולים הממשלתי בצפת נמסר אתמול כי במצבו של דני דוק, נהג המשאית שנפגע בהיתקלות עם המחבלים שלשום, לא חל כל שינוי והוא סובל מפגיעה קשה בידו. אתמול נותח דוק והוצאו מגופו רסיסי רימונים רבים.

משתפר מצב המ"פ

מצבו של מפקד הפלוגה של גבעתי, שנפגע באמצע השבוע במהלך קרב עם מחבלים, שבו נהרגו סא"ל שמואל אדיב וסמל רמזי ראחל, המאושפז במרכז הרפואי רמב"ם בחיפה, משתפר והולך. מצבו של המ"פ משתפר ושחרורו מבית החולים צפוי בימים הקרובים.

שר החוץ הסורי בירדן

בינתיים הגיע אתמול שר החוץ הסורי פארוק אל־שרע לירדן כשהוא נושא שדר מהנשיא אסד.

פרס: חוסיין מחזיק

(המשך מעמוד 1)

ישראל, כי כמעט אין יותר טעם ללכת לבדוק מה עמדתם של הצדדים האחרים, בהיעדר עמדה של ממשלת ישראל. חילוקי־הדעות בינינו בין הליכוד הביאו לשיתוק".

לדברי פרס, "צריך להגיע לצעד הראשון. אם נתחיל במשא־ומתן יעלו רעיונות נוספים, אם בתחום הפונקציונאלי ואם בתחום הטריטוריאלי. אנחנו צריכים ליצור אקלים שיאפשר משא־ומתן ולהביא בחשבון שמשא־ומתן ייצור אקלים חדש".

מכיוון שהמסמך הולך לחברי הוועדה, מצא פרס לנכון להתעכב בעיקר על נושא משאל־העם, שבו יכריע העם את הכרעתו לגבי תוצאות המו"מ, הן לגבי הסדר הביניים והן לגבי הסדר־הקבע. "אם האירוע (הצורך בהכרעה) יהיה סמוך לבחירות, אני אהיה הראשון שיציע הקדמת הבחירות", הבהיר פרס. "אולם אם הוא יהיה בתחילת הקדנציה או באמצעה, אמליץ על משאל־עם".

אחרי דבריו של פרס התפתח דיון, שהיה לפעמים פולמוסי וכעוס. הנצים ראו את מה שחסר במסמך מזווית־הראייה שלהם והביעו מורת־רוח על כך. לטענתם, ציינו גם היונים את החסר, מנקודת־המבט שלהם, אך לא טענו את טענותיהם בשצף־קצף.

יו"ר הכנסת שלמה הלל, למשל, הביע פליאה על כך שהמסמך נוסח לפני שהיתה התייעצות לגביו עם גורמים נוספים. "אני מוצא את עצמי במצב די קשה", אמר הלל, מנהיגו של פורום "הרוב המרכזי" (הנצים) של מפלגת העבודה. "כי יש כמה דברים שאני בטוח שאפשר היה לכתוב אותם אחרת".

הלל הכליל את טענותיו כלפי הסעיף המדבר על השארת "ישובים על כנם במסגרת הסדר שבו תוותר ישראל על ריבונותה באזורים מסוימים". לדבריו, הניסוח אינו עושה הפרדה בין ההתיישבות הבטחונית, כמו זו שבבקעת הירדן, למשל, "ובין ההתנחלויות של הליכוד. יש בעינינו הבדל בין ההתיישבות הבטחונית לבין כל אותם דברים, שבמסקנה הטוב יש בהם פרובוקציה, ואולי פחות מזה".

לעומתו, חייבו השרים מרדכי גור ובר־לב את המסמך. לדעת בר־לב זה מבטא קונצנזוס במפלגה.

בישיבת המועצה למדיניות ובטחון השתתף אתמול אלוף (מיל.) יאנוש בן־גל, שהסביר לעתונאים מדוע הצטרף בימים האחרונים למפלגת העבודה. "אני באתי למפלגה לא לדבר הרבה, אלא לפעול", אמר. והתריע, כי "המשבר של מפלגת העבודה לא די הדר והכרזו כהונה, אלא יותר מדי אגודים. אני משוכנע שהבחירות הבאות הן גורליות".

הודעה לציבור הנוסעים

ביום ראשון, 1.5, הראשון למאי
יפעלו שרותי "אגד" ברחבי הארץ
במתכונת הנסיעות של ימי ב'–ה',
(ללא התוספות המתוכננות לימי ראשון רגילים).
יתכנו שינויים במסלולי הקוים במקומות בהם יערכו מצעדים ותהלוכות.
פרטים ומידע נוסף בכל לשכות המודיעין של אגד ברחבי הארץ ובמרכזי המידע.
תל־אביב: 03-432777
חיפה: 04-549121
ירושלים: 02-304304
בברכת נסיעה טובה
אגד התנועה של המדינה

שערי מטבע חוץ ביום 28.04.88

המטבע	בנקנוטים לאומי קניה	מכירה	הפועלים קניה	מכירה	דיסקונט קניה	מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	מכירה	הפועלים קניה	מכירה	דיסקונט קניה	מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	1.52	1.59	1.52	1.59	1.52	1.59	1.5558	1.5752	1.5565	1.5757	1.5563	1.5759	1.5688
1 מארק גרמני	0.91	0.95	0.91	0.96	0.91	0.96	0.9286	0.9401	0.9310	0.9426	0.9288	0.9405	0.9354
1 ליש"ט	2.84	2.97	2.87	3.01	2.87	3.01	2.9148	2.9511	2.9227	2.9592	2.9219	2.9586	2.9346
1 פרנק צרפתי	0.26	0.28	0.26	0.28	0.26	0.28	0.2737	0.2771	0.2737	0.2771	0.2741	0.2776	0.2756
100 ינים יפאניים	1.22	1.28	1.23	1.29	1.22	1.28	1.2476	1.2632	1.2490	1.2646	1.2475	1.2632	1.2536
1 גולדן הולנדי	0.81	0.85	0.81	0.85	0.81	0.85	0.8291	0.8394	0.8294	0.8398	0.8300	0.8404	0.8344
1 פרנק שוויצרי	1.10	1.15	1.10	1.16	1.10	1.16	1.1241	1.1582	1.1257	1.1377	1.1236	1.1378	1.1293
1 כתר שוודי	0.26	0.27	0.25	0.27	0.26	0.27	0.2652	0.2685	0.2650	0.2683	0.2655	0.2689	0.2668
1 כתר נורבגי	0.25	0.26	0.25	0.26	0.24	0.26	0.2525	0.2556	0.2525	0.2557	0.2528	0.2560	0.2540
1 כתר דני	0.24	0.25	0.24	0.25	0.23	0.25	0.2414	0.2444	0.2414	0.2444	0.2415	0.2444	0.2428
1 מרק פיני	0.38	0.40	0.38	0.40	0.38	0.40	0.3893	0.3942	0.3891	0.3959	0.3892	0.3941	0.3917
1 דולר קנדי	1.24	1.29	1.24	1.30	1.24	1.30	1.2669	1.2827	1.2658	1.2816	1.2647	1.2886	1.2738
1 דולר אוסטרלי	1.10	1.21	1.14	1.23	1.15	1.23	1.1801	1.1948	1.1808	1.1956	1.1823	1.1971	1.1885
1 ראנד דרא"פ	0.47	0.56	0.43	0.86	0.46	0.64	0.7246	0.7337	0.7232	0.7522	0.7249	0.7340	0.7283
10 פרנקים בלגיים	0.43	0.45	0.43	0.46	0.43	0.45	0.4420	0.4475	0.4452	0.4508	0.4442	0.4698	0.4474
10 שילינגים אוסטריים	1.29	1.35	1.30	1.36	1.30	1.36	1.3217	1.3382	1.3228	1.3393	1.3242	1.3408	1.3312
1000 לירטות איטלקיות	1.22	1.28	1.23	1.31	1.22	1.31	1.2506	1.2662	1.2528	1.2684	1.2495	1.2652	1.2582
1 "כלי" (ECU)	—	—	—	—	—	—	1.9292	1.9532	1.9300	1.9541	—	—	1.9438
1 דינר ירדני	4.28	4.55	4.31	4.58	4.34	4.64	—	—	—	—	—	—	4.4565
10 לירות לבנוניות	—	—	0.08	0.09	0.02	0.84	—	—	—	—	—	—	0.0416
1 לירה מצרית	0.64	0.68	0.60	0.63	0.63	0.68	—	—	—	—	—	—	0.6699

יעקבי: עכשיו לא זמן פיחות

מאת אמנון אמר, מדור הכלכלי של "דבר"

הזמן כרגע אינו מתאים לביצוע פיחות, משום שלא ניתן יהיה לנטרל את השפעתו האינפלציונית, כך אמר אתמול שר הכלכלה גד יעקבי בדברים שנשא בכנס השנתי של תעשיית עתירות הידע בישראל שנערך במלון דן בתל אביב.

לדברי יעקבי, כל זמן שלא קיימת אפשרות לבצע פיחות צריכה הממשלה להגביר את ביטוח השער לייצואנים. לדבריו, סמן המפתח העיקרי לפיתוח המשק בהקטנת ההוצאות לבטחון שתתאפשר על ידי תחיה מדינית לשלום.

יעקבי קרא לממשלה להגדיל את המשאבים שהיא מפנה לצורכי מחקר ופיתוח ואמר כי לדעתו ניתן להגדיל את היצוא הישראלי ל־14 מיליארד דולר בתוך ארבע שנים.

דבר
DAVAR دفار
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
מנהל כללי אמנון בר־נוי
המו"ל – "דבר" בע"מ
נדפס בדפוס "דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 242203, ת.ד. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3־2־642111, ת.ד. 33104

בצער רב א...
זלמ...
29.4.88 תשמ"ח
ההלוויה היום, יום שישי י"ב א...
בשעה 13.00.
המשפחה
ובית אשדות־יעקב "איחוד"

אנו אבלים על מותם של חברינו – יקירינו
איטה ויהושע שדמון ז"ל
ההלוויות התקיימו בקבוץ גניגר
ניסן – אייר תשמ"ח
אפריל 1988
המשפחות יוסי וגדעון שדמון
ובית גניגר

ביום ראשון י"ד באייר תשמ"ח, 1.5.88, 30 לפטירת חברתנו
דבורה אדלר ז"ל
נעלה אל קברה לגילוי המצבה ונתייחד עם זכרה.
היציאה לבית הקברות מרחבת חדר האוכל בשעה 16.00
המשפחה
ובית קרית ענבים

לחברתנו חיה גולדברג
איתך באבלך
במות
אמך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף קריתיים
ההנהלה והעובדים

במלאת שנה לפטירתו של חברנו היקר
אברהם סיני ז"ל
נעלה לבית העלמין לאזכרה וגילוי מצבה
ביום שלישי ט"ז אייר תשמ"ח 3.5.88
בשעה 4.00 אחה"צ.
המשפחה
ובית יפעת

זוכרים באהבה את יקירנו
גיורא פסח פלמי ז"ל
שנלקח מעמנו לפני שלושים שנה
חנה פלמי
אוריאל פלמי
שולי פלמי יצחקי
ירושלים, אייר תשמ"ח

לחברתנו קוקה שולמית
הננו משתתפים בצערך במות אחיך
משה ז"ל
לשכת המס
מרחב ת"א, יפו–דן ופ"ת
ההנהלה והעובדים

במלאות שנה למותו של
שמחה פולוניצקי ז"ל
נעלה על קברו
ביום שני ט"ז באייר תשמ"ח 2.5.88 בשעה 16.00.
המשפחה
וקיבוץ לוחמי הגטאות

לחברנו **יצחק בן צור**
מנהל סניף חיפה
עמך באבלך הכבד על מות האח
משה ז"ל
ניחומינו למשפחה
בית ספרי
מרכז להפצת
הספר העברי

יקירתנו
חנה ארסט
איננה
ההלוויה ביום שישי 29.4.88 בשעה 2.00 בעין חרוד
אבלים:
רוזה ארסט
ומשפחות אלעד, ארסט בנטוב

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

האוצר מזהיר: העובר חד־צדדית לשבוע קצר – יאבד 20% משכרו

הממונה על השכר צופה שההסכמים ייפרצו „כמגיפה"

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

עובדים בשירות הציבורי שיעברו לשבוע עבודה מקוצר בן חמישה ימים בלי הסכמת האוצר, צפויים להפחתה של משכורתם בשיעור 20 אחוז – הוזהר אתמול הממונה על השכר באוצר, יעקב דנון.

דנון, שהיה אורח תא הכתבים לענייני עבודה, העריך שההסתדרות לא תממש את החלטתה להורות לכל עובדי השירות הציבורי לעבור לשבוע עבודה בן 5 ימים החל מ־15 ביוני השנה. „האנשים שהחליטו על כך אחראים מספיק כדי לא לבצע צעד כזה עתה", אמר.

הממונה על השכר צופה זעזועים ביחסי העבודה בחודשים הקרובים. „זה עלול לפרוץ כמגפה. סכסוך שתכריז קבוצת עובדים אחת, יגרור סכסוך מצד קבוצת עובדים אחרת". לדבריו, האיגודים המקצועיים הגישו תביעות להעלאת שכר בשיעור של עשרות אחוזים „ושכחו שהאינפלציה בנסיגה".

הוא הטעים שהמשא ומתן על הסכמי השכר לשנתיים הבאות ייכנס לתאוצה לאחר שיוגשו מסקנותיה של ועדת זוסמן, במהלך חודש מאי. דנון טען שאפילו ללא הסכמי שכר, קיימת זחילה של השכר בשיעור של 3 עד 5 אחוז ריאלית, בשנה.

הוא גילה כי עובדי מדינה ששכרם הפורמאלי 600־700 ש"ח, מגיעים להכנסה של 2,000 ש"ח בזכות תוספות שונות „והם עוד זכאים להשלמת הכנסה".

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, חיים הברפלד, אמר אתמול בפני סטודנטים באוניברסיטת תל אביב, כי הוא מקווה שהסכמי השכר ייחתמו הפעם בחודש מאי ולא בחודשי הסתיו. הוא גילה שבדיונים עם האוצר על חידוש הסכם תוספת היוקר, נאותה ההסתדרות להסתפק בפיצוי על מחצית שיעור האינפלציה בלבד, אך השיחות נקלעו למבוי סתום.

מנכ"ל האוצר, ויקטור מדינה, שהתעמת מולו, הציע שכמצב של אינפלציה מתונה, הרי שעד רמת אינפלציה של 12 אחוז, אין לשלם פיצוי לשכירים דרך המנגנון של תוספת היוקר. עוד אמר שניתן להגדיל את הפריון הנמוך בתעשיה, באמצעות חשיפת המפעלים ליבוא מתחרה.

דן פרופר, יו"ר ועדת העבודה בהתאחדות התעשיינים, אמר שחיובם של המפעלים לשלם את תוספת היוקר האחרונה, בשיעור 4.9 אחוז גרם לרבים מהם לעבור מרווח להפסד.

התרגיל פתע בפיגוע המוני התקיים אמש ב„הדסה" עין־כרם, בהשתתפות עשרות אנשי סגל בית־החולים וחיילי צה"ל, אשר מילאו את תפקידי נהגי האמבולנסים, הפצועים ובני המשפחות. תוך דקות לאחר קבלת ההודעה מצה"ל על קיום התרגיל פונו החולים הרגילים מחדר המיון והועברו לחדר מיון זמני, שהוקם לצורך זה במחלקה פנימית. רופאים אחיות עובדי משק, עובדים סוציאליים ופקידים התייצבו במהירות מקסימאלית במקומות שיועדו להם וטיפלו בנפגעים. בסיום התרגיל, שנמשך מ־7.30 עד 10.00 בערב התקיים דיון והוצאת מסקנות ולמרות שהוחלט על כמה צעדי ייעול המסקנה המרכזית היתה שהתרגיל עבר בהצלחה רבה וקציני צה"ל שפיקדו עליו ציינו לשבח את הלוגיסטיקה וההתארגנות המהירה של ביה"ח הדסה עין־כרם.
(צילום: אבי חיון)

הבנקים הגדולים מפחיתים הריבית

האשראי הזול – בבנק הפועלים

מאת מוריה אבנימלך, סופרת „דבר"

בנק הפועלים, בנק לאומי ובנק דיסקונט הורידו אתמול את ריבית החובה ללקוחות מראשית מאי.

הבנקים תכננו לאחרונה את הורדת הריבית, אך דחו את ביצועה עד להבהרות הנוגעות למכרזים מוניטאריים עם נגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו, שניתנו בפגישתו שלשום עם ראשי הבנקים.

בנק הפועלים היה הראשון שהודיע אתמול על הפחתת הריבית, ואליו הצטרפו בנק לאומי ובנק דיסקונט, שהודיעו על הורדות אחידות בריבית. הפחתת הריבית תחול הן על אשראי במסגרת המאושרת והן על אשראי חריג. תוספת הריבית המירבית מעבר ל„פריים" (תוספת סיכון) בחשבונות חח"ד, תרד ב־1.2 אחוזים לשנה ותעמוד על 19.8 אחוז לשנה. תוספת הריבית על אשראי חריג תפחת ב־1.8 אחוז לשנה ותעמוד על 10.2 אחוז לשנה. בסך הכל תפחת הריבית עד 3 אחוזים לשנה (0.25 אחוז לחודש).

בנוסף לכך הודיע בנק הפועלים בלבד על הפחתה של עמלת הקצאת אשראי ל־4.2 אחוזים לשנה, שיעור נמוך מבשאר הבנקים, הגובים 4.8 אחוזים לשנה. לפי נתוני בנק ישראל היתה בחודש פברואר הריבית בבנק הפועלים נמוכה ב־10.4 אחוז מבשאר המערכת. בנק לאומי פרסם אתמול, כי לפי אותם נתונים היתה הריבית אצלו בפברואר נמוכה ב־10 אחוזים מבשאר המערכת.

הבנק הבין־לאומי הראשון הודיע אף הוא על הפחתת הריבית, בשיעור של 5 אחוזים.

<u>ראש מועצת מעלות לשמיר:</u>

טרם קויימו ההבטחות שניתנו לישובי הצפון לאחר „ליל הגלשנים"

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

„אם הממשלה לא תפעל מיד ליישום הכרזותיו של ראש הממשלה יצחק שמיר לאחר תקרית 'ליל הגלשנים', היא תואשם במתן הצהרות ללא כיסוי כל אימת שיקרה אסון בגבול הצפון", כך כתב אתמול ראש המועצה המקומית מעלות־תרשיחא שלמה בוחבוט במברק לראש הממשלה.

בוחבוט תבע משמיר לזמן בדחיפות את ועדת השרים לענייני ישובי קו העימות, כדי ליישם כמה הבטחות שניתנו לראשי הישובים שעל גבול הצפון. לדבריו, כמה החלטות של הוועדה לא יצאו אל הפועל, או שיושמו באופן חלקי בלבד. כוונתו בעיקר לכיסוי הגרעונות של הרשויות המקומיות, להרחבת הבניה בישובים, לחיזוק התעשייה ולהוספת מקומות עבודה.

<u>האלוף אהוד ברק ביום עיון לזכר „דדו":</u>

בלי מבחן מלחמת יום הכיפורים לא היה היום שלום עם המצרים

(ע).– „הלקח ממלחמת יום הכיפורים נלמד היטב, ההפתעה המסוימת, כמו שתפסה אותנו אז, לא תחזור. אבל צריך להיות ברור שאין כל אפשרות להבטיח התראה מודיעינית מלאה ומוחלטת" – כך אמר אתמול האלוף אהוד ברק, סגן הרמטכ"ל וראש אג"ם, ביום עיון לזכרו של רב־אלוף דוד אלעזר.

ברק ציין, כי בגזרה הסורית כ־4–3 דיוויזיות, המסוגלות לנוע בתוך זמן קצר, אולם יכולת ההתראה של צה"ל טובה יותר מבעבר.

ברק ייחד את דבריו לבעיית ההפתעה האסטרטגית, וניתח את גורם ההפתעה שפקדה את מדינת ישראל במלחמת יום הכיפורים.

„מבחינה צבאית, היוותה המלחמה ההיא נצחון אדיר, אחרי פתיחה בתנאים נחותים. עם זאת, הגענו לשלום עם המדינה הערבית החזקה תוך שנים מועטות, ואין ספק שלמלחמת יום הכיפורים היה משקל נכבד לשלום עם מצרים" – אמר.

„אני משאיר להיסטוריונים את התשובה לשאלה, באיזו מידה היתה מלחמת יום הכיפורים הכרחית" – אמר – „אך בתנאים של המזרח התיכון, ובהכירנו את המנהיגים באזורנו, נדמה לי שקשה היה להגיע לשלום עם מצרים ללא אותו מבחן של המלחמה ההיא".

ברק חיווה דעתו לגבי מסקנות „ועדת אגרנט". לפיה, הנסיון מראה כי לא ניתן לספק תשובות חד־משמעיות וקבועות לבעיות שהועלו בעקבות מלחמת יום הכיפורים. הוא הביא, כדוגמה, את הגזרה הסורית, כאשר סוריה מחזיקה שם כ־2,000 טנקים, 1,000 קני־ארטילריה, ו־4–3 דיוויזיות של צבא סדיר, ויכולתם הסבירה להגיע תוך התראה קצרה מאוד. כל אלה דורשים מישראל החזקה רצופה וקבועה של כוחות וציוד, כדי להבטיח יכולת התראה נאותה מצדנו, שהיו משבשים לחלוטין את כל אורח חיינו" – אמר.

הוא הסביר, כי לפיכך, אנו נותנים לכך תשובה טכנית ובטחונית מלאה, אך תוך סיכון מחושב וסביר, וצה"ל חוזר בעצם לשיטה של התראה מודיעינית כמרכיב עיקרי והמהווה יסוד־מוסד לתפיסה הבטחונית לשנו, בשילוב עם הבטחת כוחות אוויר ויבשה ויתר זרועות הצבא. ברק חזר והבהיר, כי יכולת ההתראה של צה"ל היום טובה בהרבה לעומת העבר, בכל הנוגע לזרימת חומר המודיעין, איסופו והפקת הלקחים ממנו על־ידי מקבלי ההחלטות, אולם אין פתרון מושלם לבעיית ההרתעה האסטרטגית באמצעות אתראה מודיעינית מראש.

לדבריו, במצב זה, עלינו ללמוד לחיות עם בטחון סביר וסיכון מחושב, תוך רגישות מירבית, כדי שנשכיל להבחין היטב מתי עלול להשתנות המצב העכשווי של רגיעה יחסית. אלוף ברק הבהיר, כי הנושא המודיעיני מקבל עדיפות גבוהה מאוד בצה"ל גם בהקצאת משאבים, ואף־על־פי־כן היו לנו בעבר כשלונות רבים בהערכה, לא כולם הכרחיים – וגם הצלחות ניכרות.

האלוף ברק הטעים: „לא הייתי מזלזל, לא ביכולתו של החייל הערבי הבודד ולא ביכולת האליטה של הצד השני, ונדמה לי שיש להם אליטה רצינית".

„גארדיין": המחבלים מתאמנים על דגם הגדר ברצועת־הבטחון

מאת דליה שחורי, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר").– ברחוב אחורי לבנון מתאמנים המחבלים במחנות ניידים במעבר גדר גבול הדומה לגדר רצועת הבטחון של צה"ל ובתקיפת משרות צבאיות ישראליות – מספרת כתבת ה„גארדיין" בביירות, אשר ביקרה במחנה של „החזית העממית לשחרור פלשתין".

מפקד המחנה הודה, כי ההחדירה האחרונה של שלושת המחבלים בגבול הצפון נעשתה בידי אנשי „החזית העממית", אך אמר, כי המחבלים לא הגיעו מלבנון, אלא מן השטחים.

המחבלים מספרים, כי שחזרו את גדר הגבול אחרי שהוליה מאנשיהם, שנשלחה לפגוע בעמדה ישראלית מאחורי הגדר – צילמה אותה.

מתוך עשר החדירות שהיו מלבנון מאז תחילת ההתקוממות, תשע בוצעו בידי פלשתינים, והיו להם שלושה הרוגים, ואחת בוצעה בידי פונדמנטאליסטים איסלאמיים, והיו להם שלושה הרוגים – אומרים המחבלים.

צה"ל מכין צו להטלת האחריות לעבירות קטינים – על הוריהם

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

הפרקליט הצבאי הראשי תא"ל אמנון סטרשנוב אמר אתמול, כי צה"ל מכין צו חדש שיטיל אחריות על גיל 12 ומעלה. לאחר התייעצות בין הפרקליטות הצבאית הראשית לבין בכירי משרד המשפטים הוחלט שלא להוריד את האחריות הפלילית מתחת לגיל זה. במקום זאת יחויבו הורים שילדיהם נתפסו בהתפרעויות לחתום על ערבות כספית וניתן יהיה לתבוע אותם, לקנוס אותם ואף להאשים אותם בעבירה פלילית בגין הפרת התחייבות זו.

בפגישת שר המשפטים אברהם שריר עם הרמטכ"ל רא"ל דן שומרון, סוכם על הסדרים לתיאום ושיתוף פעולה בין המערכת המשפטית של צה"ל למערכת משרד המשפטים בנושאים העומדים היום בפני מערכת הבטחון בפעילותה בשטחים.

פגישת השר עם הרמטכ"ל היתה במסגרת סיור עבודה במערכת השיפוט הצבאית והפרקליטות הצבאית הראשית. השר הודיע שהוא תומך במדיניותו של שר הבטחון, מזדהה עם הצעדים שצה"ל נוקט בהם. צוין, כי משרד המשפטים ימשיך לסייע למערכת הצבאית במסגרת החוק לשם השלטת החוק והסדר בשטחים.

השר הודיע כי בימים הקרובים יקיים דיון נוסף בלשכתו בהשתתפות אנשי משרד המשפטים והפרקליטות הצבאית לבחינת אמצעים חוקיים נוספים הדרושים בנסיבות הקיימות.

איטליה: לאשכוליות הישראליות הוזרק חומר מחטא – לא רעיל

מאת מיכל פלג, רומא

רומא (מיוחד ל„דבר").– פקידי בריאות איטלקים הודיעו אתמול, כי החומר הכחול שהתגלה באשכוליות ישראליות במכולות ברומא אינו רעיל ומדובר ככל הנראה בחומר מחטא. אולם למרות ההודעה הרשמית על כך, עדיין לא הוסר האיסור על שיווק הפרי באיטליה.

הזוהם הועלה על שולחן הממשלה האיטלקית הצעה להתערבות אזרחית בשטחים המוחזקים. שר החוץ ג'וליו אנדריאוטי הציע לפרוש כוח בלימה אירופי, שיהווה חיץ בין הצבא והמשטרה הישראלית לבין האוכלוסיה הפלשתינית, לאחר פינוי צבאי מהשטחים תוך השארת השלטון האדמיניסטראציה בידי ישראל.

זוהי גירסה מתונה, ולדברי אנדריאוטי „מעשית יותר", להצעתו של מזכיר המפלגה הסוציאליסטית האיטלקית בטינו קראקסי, שדיברה על מנדט אירופי בשטחים ושהועלתה כבר לפני מועצת ה־12 של הקהילה האירופית. הידומה האיטלקית, שגם הגירסה המשופצת שלה מתקבלת כאן בספקנות מרובה, זכתה כבר לתשובה שלילית ממקורות במשרד החוץ הישראלי.

חבר שלמנט מהמפלגה הסוציאליסטית, סלוו אנדו, אמר אתמול כי הוא חושד ב„אינטרסים ישראליים" מאחורי המבח באמפולי, שבו נפגעו חמישה אנשים ונפצעו 20 אחרים.

ירדנה ארזי וחברי להקתה בחזרה הגנראלית לקראת האירוויזיון, בשירה „בן אדם".
(צילום: א. פ)

תיירים ממצרים – אין בגלל אירועי השטחים

מאת דוד משיוב, סופר „דבר" לענייני תיירות

תנועת התיירים המצרית לישראל קרובה לאפס בחודשים הראשונים של שנת 1988, והסיכויים להגדלת מספר התיירים המצריים לישראל הם קלושים בעקבות האירועים בשטחים – דו"ח ברוח זו העביר המלנסאי מורים קאסטו לשר התיירות אברהם שריר, עם שובו משליחות השר למצרים.

במקביל חלה גם ירידה ניכרת במספר התיירים הישראלים היוצאים למצרים. בשנת 1987 יצאו מישראל 72,000 תיירים ישראלים למצרים. בשלושת החודשים הראשונים של שנת 1988 יצאו למצרים רק 9,000 תיירים ישראלים. גם בחודשים הבאים לא תגדל תנועת התיירות הישראלית למצרים.

במהלך שנת 1987 באו ממצרים לישראל כ־5,000 תיירים מצריים ואילו ברבע הראשון של שנת 1988 מספר התיירים המצריים הבאים לישראל שואף לאפס.

קבוצה של סוכני נסיעות ממצרים תבוא, ככל הנראה, לביקור בישראל כדי לנסות ולעודד את תנועת התיירות בין שתי המדינות.

היום – ועידה ראשונה של הרשימה המתקדמת

מאת מוחמד חלילה, סופר „דבר" בנצרת

הוועידה הראשונה של הרשימה המתקדמת לשלום תיפתח היום בנצרת ותימשך יומיים. צירי הוועידה יצטרכו לאשר את המסמך המדיני, שיוגש על־ידי הנהלת הרשימה.

הצעת המסמך קובעת, שזכות קיומה של מדינת ישראל אינה מוטלת בספק ושהמדינה הפלשתינית אף היא זכותה לקום ולהתקיים בשלום לצד מדינת ישראל, בשטחים שנכבשו ב־1967.

סופר „דבר" מעיר, כי זו הצעת מסמך מתונה יחסית, המדברת על הקמת מדינה פלשתינית בשטחים שנכבשו ב־1967, ולא כפי שהציע הפלג הערבי של הרשימה – הקמת מדינה פלשתינית על „ארמת המולדת".

<u>בביה"ס המקיף באשדוד</u>

התלמידים – לליכוד והמורים בעד המערך

(ע).– בבחירות מבויימות, שהתקיימו אתמול בקרב 193 תלמידי כיתות י"א־י"ב של בית־הספר המקיף הכללי ג' באשדוד, זכה גוש הימין ב־64 אחוז בערך מהקולות לעומת כ־36 אחוז לגוש השמאל. רשימת כהנא קיבלה קול אחד, שהוא כחצי אחוז מהקולות.

וזו התפלגות הקולות בבית־הספר: הליכוד כ־36 אחוז, התחייה 18 אחוז, צומת 9 אחוזים, המערך 28 אחוז, „רצ" ושינוי 3 אחוזים כל אחת, מפ"ם 2 אחוזים.

בקרב 75 המורים של בית־הספר קיבל המערך 41 אחוז, הליכוד 29 אחוז, צומת 8 אחוזים, שינוי כ־6.5 אחוזים, ומפ"ם, התחייה ו„רצ" – מעל 4 אחוזים כל אחת.

בפני התלמידים הופיעו נציגי המפלגות עוזי לנדאו (ליכוד), אלעזר גרנות (מפ"ם), רפאל איתן (צומת), גרשון שפט (התחייה), יעל דיין (המערך) ובנעז מואב („רצ").

זבח הפסח השומרוני בצהריים בהר גריזים

מאת עמרם גבאי, סופר „דבר"

בקריית לוזה, השכונה השומרונית על הר גריזים, הולכות ונשלמות ההכנות לזבח הפסח, שייערך היום בשעה 12.30. השומרונים חוגגים השנה את חג הפסח כחודש ימים לאחר הפסח, כפי שנהוג לפי המסורת היהודית.

אתמול הצטרפו שומרוני חולון אל אחיהם בשכם ובקריית לוזה על מנת להשתתף בזבח המסורתי. פניות רבות של יהודים וקבוצות מן הארץ ומחו"ל, המבקשים להשתתף השנה בצפיה בזבח, התקבלו אצל ועד הקהילה. שלטונות המינהל האזרחי וצה"ל יאבטחו את הגישה אל הר גריזים.

טקס הזבח יחל בשעה 14.30 כאשר הכהן הגדול, יוסף בן אב־חסדה הלוי, יצא מביתו מלווה בנכבדי העדה ויתן הוראה לשחוט את 28 הכבשים, בתנועות מוסקים מראש. יש לציין, שבגלל קדושת השבת אצל השומרונים יימשך הטקס עד השעה 18.30, עת כניסת השבת.

הררה על הררי: אם לא שילמו שוחד הוא היה חוסם כל עסקה

מאת סופר „דבר" בארה"ב

וושינגטון (מיוחד ל„דבר").– „אם אינך משלם לו שוחד, הוא חוסם כל עיסקה", סיפר, בין היתר, שגריר פנאמה בישראל אדוארדו הררה על מייק הררי, סוכן המוסד לשעבר. עד לפני זמן קצר שהה הררי בפנאמה כיועץ קרוב ושותף לעסקים של נוריאל נורייגה.

הררה, קצין בכיר לשעבר בצבא ומי ששמו הועלה כמחליף אפשרי לנורייגה לאחר שיסולק, האשים את הררי, בראיון שהעניק לעתון „מיאמי הראלד", בשחיתות, ובגביית עמלות גבוהות מעסקות כתנאי לאישורן. בין היתר, הוא האשימו בכך שהיה אחד הגורמים שפעלו להרחקתו מצבא פנאמה עקב סכסוך אישי ביניהם.

בראיון טלפוני ל„הראלד" אמר עוד הררה, כי בידי הררי היתה שליטה לגבי כל עיסקה מסחרית בין ישראל לפנאמה. „מעולם לא הקשיתי תשומת לב למעשיו", אמר, „עד שידיד ישראלי אמר לי, שהוא מבקש תשלומי שוחד". עוד סיפר, שידיד עם ישראלי שחזר בו מכוונתו לעשות עסקים עם פנאמה, לאחר שהררי דרש ממנו לשלם לו עמלות גבוהות. הוא גם דרש עמלה גבוהה מפרוייקט בניה גדול, שאמור היה להתבצע בפנאמה סיטי, ואיים, שלא יאשר מתן אשרת כניסה למשקיע ישראלי שסירב לשלמה.

פורצים גנבו מבית ההיסטוריון עדויות מרשיעות נגד ואלדהיים

בלגראד (א.פ, עי"ד וצ"ט).– פורצים חדרו לפני כמה ימים לביתו של היסטוריון יוגוסלאווי בכיר בבלגראד וגנבו משם מסמכים, שלדברי ההיסטוריון קושרים את נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים לפשעי מלחמה נאציים.

„שום תפצי ערך אחרים לא נגנבו, מלבד התיק הקושר את ואלדהיים למפקד מחנה הריכוז יאסנובאץ', מאקס לובוריק", אמר ההיסטוריון ולאדימיר דדייג'ר, שהיה הביוגראף של מנהיגה המנוח של יוגוסלאוויה, המרשאל טיטו.

מחנה יאסנובאץ', שנוהל בידי הלאומנים הקרואטים, נודע לשמצה כאחד ממחנות הריכוז הנוראים ביותר באירופה הנאצית, ויותר מ־700,000 יהודים, צוענים וסרבים מצאו בו את מותם.

דדייג'ר, שטען כמה פעמים כי ביוגוסלאוויה קיים לובי למען ואלדהיים, לא אמר מה היה תוכן התיק ובאיזה אופן הוא קושר את ואלדהיים לפשעי מלחמה. דדייג'ר עומד בראש קרן ראסל, הכוללת אינטלקטואלים והיסטוריונים והחוקרת את פעילותו של ואלדהיים במלחמת העולם ביוגוסלאוויה.

בינתיים הגישה אוסטריה מחאה רשמית לארה"ב על סירובה לשתף עמה פעולה בקשר עם לתביעת הדיבה נגד אדגר ברונפמן, שלטענת השלטונות האוסטריים הוציא את דיבת ואלדהיים. ברונפמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, אמר ב־1987 כי ואלדהיים היה „חלק אינטגראלי ממכונת הרצח הנרמנית", ואוסטריה ביקשה מארה"ב לשתף עמה פעולה בהגשת משפט דיבה נגדו.

התוכנית לשלום ולביטחון ישראל

יעדים:
השגת שלום כולל ויציב בין ישראל ושכנותיה.
אבטחת ביטחון קבע למדינת ישראל.
אבטחת אופיה היהודי והדמוקרטי של המדינה.

צעד ראשון: פתיחת מו"מ לשלום
פתיחת מו"מ ישיר לשלום עם משלחת ירדנית–פלשתינאית ללא אש"פ באמצעות ועידה בינלאומית פתוחה לפי מסמך לונדון, שלא תהא לה סמכות לכפות פתרון או להכתיב תנאי מו"מ.

צעד שני: הסדר ביניים
הסדר הביניים (שימשך עד 5 שנים) יושג במו"מ הישיר.
עקרונות ההסכם:
העברת סמכויות ניהול חיי התושבים הפלשתינאים לידי מועצת מינהל עצמי;
נושאי החוץ והביטחון ישארו בידי ישראל;
הסדרי הביטחון כגון היערכות צה"ל, זהות הנרעשה, פטרולים, סיורי אוויר וכד' יקבעו ע"י צה"ל.

צעד שלישי: שלום הקבע
הסכם זה יושתת על צרכי הביטחון של מדינת ישראל ועל פי העקרונות הבאים:
הסכם השלום עם ירדן יכלול יחסים דיפלומטיים, יחסי מסחר וכלכלה, מפעלים כלכליים ותיירותיים משותפים;
ישראל לא תחזור לגבולות 67' ותשמור בידיה שטחים שאינם מאוכלסים וחיוניים לביטחונה;
הירדן ישאר גבול הביטחון; צבא זר לא יחצה אותו וצה"ל יערוך לכך;
הישובים הקיימים ישארו על כנם;
ירושלים בירת ישראל תשאר מאוחדת בריבונות ישראל;
לא תוקם מדינה פלשתינאית בין ישראל וירדן;
השטחים ישארו פתוחים לחוץ האחיד;
שטחים צפופי אוכלוסיה ערבית בשטחי יו"ש ועזה יועברו לשליטה ירדנית–פלשתינאית תוך הבטחת פירוזם;

משאל עם:
כדי לשמור על אחדות העם תקבענה דרכי ההכרעה הבאות:
בבחירות 88' יכריע העם אם להתחיל בתהליך שלום אשר יתנהל לפי שלושת הצעדים המפורטים לעיל;
תוצאות המו"מ של כל אחד משני השלבים (הסכם הביניים והסכם הקבע) יובאו להכרעת העם כמשאל עם או בבחירות.

מפלגת העבודה הישראלית

ירידות שערים בבורסה

• שבוע של מימוש רווחים הסתיים בבורסה בירידות • מדד המניות בסוף אפריל 1988 עומד על כ־87, ירידה של 13% מתחילת השנה, ירידה בשיעור של כ־41% מרמת השיא באפריל 1987, שיפור מרמת השפל במהלך 1988 • שוב נרשמת עצבנות מיותרת ומזיקה בתחום הריבית לפיקדונות שיקליים • השיפור במניות הקלילות קטן בהרבה מהשיפור שהושג באחרונה במניות המשתנים • קרן נאמנות חדשה אנקור יוצאת לשוק, הניהול בידי להק של בנק אמריקאי, החידוש – מתן אפשרות לתושבי חוץ להשקיע בשוק ההון הישראלי ללא בירוקרטיה • במרכז אירועי השבוע במסחר במניות – הכשרת הישוב, הבינלאומי, סקטור הנפט • פרשני בנק גדול – החלפת הידיים ומימוש הרווחים במניות הינם תהליך טבעי, המפתח לקביעת מגמות השוק בידי המשקיעים ומנהלי קרנות הנאמנות • מחלוקת בקרב בנקאים, מנכ"ל איגוד הבנקים צופה שיפור נוסף ברווחיות המערכת הבנקאית בשיעור של 30% לערך, בנקאים אחרים צופים קיטון קל ברווחיות • בחלק מהבנקים מאמינים כי ירשם גידול בסעיף ההכנסות מפעולות בניירות ערך • למרות האווירה האופטימית בבורסה ממליצים מומחים לשמור פרופורציות הגיוניות בהשקעה במניות ולהזהר מאירועים חיצוניים במישור הפוליטי כלכלי.

מאת שמואל רוזנבלום*

שוק המניות המשיך גם אתמול בתהליך החלפת הידיים תוך מימוש רווחים במספר רב של ניירות ערך שעלו באורח נאה באחרונה. ביומיים האחרונים לא נרשמה תנועה כספית של ממש בקרנות הנאמנות המתמחות במניות והדבר מעיד כנראה על המתנה לראות כיצד תתנהג הבורסה. קרנות הנאמנות מצויות כיום בפרופורציה מניות סבירה מבעבר תוך שיפור בנזילות דבר האמור לתרום ליכולתן לתמוך בתהליך המימוש. סוחרי הבורסה ומנהלי התיקים קטני אמונה כלפי המגמה וזאת לאחר שנכזבו אינספור פעמים בשנה החולפת אל מול ציפיות לשיפור מתמשך בבורסה. לפיכך משתדלים חלק מהסוחרים להקטין פרופורציות אחזקה במניות ולחלופין לגוון את תיק ההשקעות באמצעות מניות קלילות שעדיין לא נרשם בהן שיפור של ממש. חודש אפריל המסתיים בימים אלה מהווה תזכורת של ממש לפעילי הבורסה, באפריל 1987 עמד שוק המניות על מדד שיא בשיעור 176 לערך, באפריל 1988 הורגש כידוע שיפור של ממש ואשר ממנו מאמינים האופטימיסטים תבוא תפנית חיובית. ראוי להזהר בנבואות לגבי הצפוי בשוק באשר תעתועי הבורסה שלנו כידוע אינם נתונים לחיזוי סביר. נותר רק לקוות כי עליות השערים הנוכחיות בבורסה לא היו בגדר תיקון שערים זמני. במהלך המסחר אתמול במניות בלטו שינויי שער כדלקמן – מכבי תעשיה ירידה של 6% – אלרון 9%–, דובק 10%–, קרגל אופ 17.9%– קרגל מר 6.3%–

סיכום השבוע בבורסה – יציבות מימוש והחלפת ידיים

לאחר שבועיים של עליות שערים נאות שהתרכזו בעיקר במניות הבנקים נרשם השבוע מימוש רווחים שעבר לעיתים בירידות שערים. קרנות הנאמנות השכילו בתקופה האחרונה לשפר את נזילותן הכספית תוך הקטנה של חבילות סחורה במניות מרכזיות כים המלח, אי.די.בי פיתוח ונוספות. בבורסה האמינו השבוע כי במידה ולא יתרחשו ארועים חיצוניים חריגים במישור הפוליטי־כלכלי עשויה המגמה החיובית במניות להמשך. פרשנים המשיכו השבוע בהערכות כי רמות המחירים במניות רבות עדיין אטרקטיביות להשקעה. במהלך השבוע הורגש מעבר קל לניירות ערך חדשים וקלילים אשר בהם עדיין לא נרשם תיקון שערים של ממש. במרכז ארועי השבוע עמדה מנית הכשרת הישוב שלא נסחרה כחודשים, עד אשר גובשה הצעת רכש לציבור, ביום המסחר הראשון עלתה הכשרת הישוב ב־22% ולאחר מכן נרשם מימוש קל וטיפוסי, מנית הכשרת הישוב עומדת כעת ליהום בשער נמוך מהצעת הרכש לציבור. ארוע מרכזי נוסף היה המאזן של הבנק הבינלאומי שהצביע על קיטון ברווחיות – כאמור שוררת בבורסה בימים האחרונים תחושה אופטימית זהירה.

שוק שחור – חוסר עניין 1.65

בשווקים השחורים נמשך חוסר העניין במגזרות בדולר תוך מיעוט עיסקאות ושערים הנעים בין 1.64־1.66 לערך. הצהרות הגורמים הממשלתיים (שרון־ונסנים) כנגד ביצוע פיחות במשק בצירוף התנגדות עיקשת באוצר בתחום זה הביאה לקיטון בחששות לביצוע פיחות קרוב במשק. בשבוע שעבר נרשמה תנועת המרת דולרים מעבר לדגיל עקב רצון של משקיעים להכנס לפעילות בורסאית. מגמה זו בלטה בשלב זה בתוך כיומיים [illegible]

ריבית שיקלית – עליה קלה 18%־12%

בתחום הריבית השיקלית למפקידים נרשמה עליה של כ־[illegible] עד שני אחוזים לבעלי פיקדונות ג'מבו בעוד שבסכומים קטנים נותר שיעור הריבית במקודם. בשוק ההון מייחסים את עלית הריבית להורדת סכומי הכסף ומועדי המכרז המוניטרי של בנק ישראל. במערכת הבנקאית התקבל הרושם כי ניתן לגייס פיקדונות מהציבור בריבית נמוכה מהמכרז המוניטרי. בדיעבד הקיצוץ במכרז המוניטרי מביא במישרין לעלית הריבית ולפיכך קיימות תמיהות בשוק ההון הן על הבנקים שגילו אופטימיות מזיקה והן על בנק ישראל המוזרז לפעול בתחום הפיקדונות מבלי להמתין תקופת זמן סבירה. נגיד בנק ישראל הפרופסור ברנו קרא לבנקים להוריד את ריבית החובה במשק, הבנקים כידוע אינם מוזרזים בשלב זה למלא את בקשתו עקב רווחיות גבוהה בתחום האשראי השיקלי. בשוק ההון מקווים כי אולי בקרוב יגיעו הגורמים השונים להסכמה ברורה בנושאים אלה להם ישנה השפעה חשובה על שוק ההון.

חידוש בקרנות הנאמנות – קרן נאמנות לתושבי חוץ

חברות להק לניהול קרנות נאמנות השייכת לבנק אמריקאי ישראלי מקבוצת בנק הפועלים עומדת להפעיל לראשונה בשוק ההון קרן נאמנות עבור תושבי חוץ החל מתאריך 2 במאי 1988. הקרן החדשה שתקרא "אנקור" מהווה אפיק השקעה ספציפי עבור תושבי חוץ שעד עתה לא יכלו להשקיע בקרן נאמנות ישראלית ולהנות מהמרה חוזרת של רווחים שהצטברו מהשקעתם בקרן. על פי היתר מיוחד שקיבלה הקרן מהמפקח על מטבע חוץ בבנק ישראל אזי יחידים תושבי חוץ שירכשו יחידות בקרן יהיו זכאים בכל עת להמרה חוזרת במט"ח של תמורת הפדיון והרווחים. קרן אנקור תשקיע בנכסים כדלקמן – מניות ישראליות, אופציות, ניירות ערך זרים במידה ויתאפשר. יתרת נכסי הקרן תוחזק, על פי היתר מיוחד של המפקח על מטבע חוץ, בפיקדון לא תושב במט"ח שתנהל הקרן. שעור הוספה שיוטל על רכישת תעודות השתתפות בקרן יהיה 1%. קרן אנקור עשויה לדעת פרשני בורסה ומקורבים להצליח באורח נאה במיוחד עקב מתן האפשרות לביצוע המרה חוזרת כמשק. נראה שההתעוררות הקלה בשוק המניות בשבועות האחרונים העירה מעט גם את סקטור קרנות הנאמנות. אליו אמורות להצטרף בקרוב שתי קרנות חדשות ומעניינות, דיק ואנקור, שמהוות חידוש מעניין בתחום הנאמנות המסחרי המוכר. בקרב גופים נוספים בתחום ניהול קרנות נאמנות קיימת התעניינות ליזום קרנות בעלות אפיקי השקעה מגוונים וחדשניים מבעבר לאחר תקופה של חוסר עניין עד שיעמום במשך כשנה.

הודעות מהבורסה

פמה – בשנת 1987 הפסידה החברה כ־14.8 מליון שקל לעומת 963 אלפי שקל אשתקד. ההפסד נובע ממחיקת השקעה בחברת תדיראן מעגלים מודפסים בהיקף של 15.6 מליון שקלים. החברה תובעת מתדיראן לפצותה על מלוא הסכום בצירוף ריבית. ללא מחיקת ההשקעה בתדיראן היה נרשם לפמה רווח. פיקסטנגר – הרווח הנקי לשנת 1987 הסתכם בכמליון שקלים לעומת 909 אלפי שקלים בשנת 1986. סהר ביטוח – בשנת 1987 הרוויחה החברה 65 אלפי שקלים לעומת 337 אלפי שקל אשתקד. תעל – הרווח הנקי בשנת 1987 הסתכם בכמליון שקלים בהשוואה לרווח של 10 אלפים שקלים אשתקד. פרנוד – בשנת 1987 נרשם לחברה רווח נקי בסך 941 אלפי שקל לעומת 167 אלף שקל בשנת 1986. שלטון – הרווח הנקי לרבעון הראשון של 1988 הסתכם ב־278 אלפי שקלים. מרכז הקבלנים – בשנת 1987 הרוויחה החברה 973 אלפי שקלים בהשוואה להפסד של [illegible] אלפי שקל אשתקד. [illegible] מומן בשיעור 300%, יום האקס יהיה ב־16 למאי. ישום – כלל ישראל מכרה בבורסה כ־36100 ע.נ. מניות ישום בשערים 76־73.5.

* הכותב מנהל תיקי השקעות

מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה

שערי מניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
א.ד.ה.ב. ש	18830		+180	+1.0	+30.0
ספנות 1	1285	1063	+13	+1.0	+237
ספנות 5	686	1198	+1	+.1	+698
כללי לא בהסדר 1	14351	34.0	−250	−1.7	−126

בהסדר הצמדה ל־88

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אידיבי מ"ר ל־88	106750	525			+96.0
אידיבי ב' ל־88	106300	6.0	−400	−.4	−6.0
אידיבי כ"א ל־88	642400	2.0	−797	−.1	−1.0
איגוד 1 ל־88	79280	171	−220	−.3	−152
דיסקונט ב' ל־88	156590	13.0	−410	−.3	−23.0
דיסקונט א' ל־88	136025	447	−300	−.2	−419
דיסקונט שה ב"88	15975	19.0	+100	+.6	+18.0
מזרחי ש' ל־88	43851	1412			−924
מזרחי מ' ל־88	43880	55.0	−150	−.3	−104
הפועלים מבב 88	95110	8.0	−2798	−2.8	−3.4
הפועלים ש' ל־88	72488	666			−777
הפועלים ב' ל־88	72390	208	−190	−.3	−205
כללי א' ל־88	184900	14.0	−500	−.3	−24.0
כללי שה 7 ל־88	8920				
כלל סמק ל־88	46070	1296			−1206
כלל 711 ל־88	17270	85.0	−80	−.5	−83.0
מסחר ושו' 1 ל־88	61050	25.0	−70	−.1	−25.0
מסחר ושו' 5 ל־88	31050				

בהסדר הצמדה ל־89

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אידיבי מ"ר ל־89	132420	62.0	+150	+.1	+94.0
אידיבי ב' 2 ל־89	— לא נסחר —				
אידיבי כ"א 89	— לא נסחר —				
איגוד 1 ל־89	98450	4.0	+550	+.6	+198
דיסקונט ב' ל־89	— לא נסחר —				
דיסקונט א' ל־89	169310				
מזרחי ש' ל־89	54170	117	−800	−1.5	−119
מזרחי מ' ל־89	— לא נסחר —				
הפועלים ש' ל־89	89900	85.0	+150	+.2	+127
הפועלים ב' ל־89	90100	1.0			+2.0
כללי א' ל־89	228800	1.0	−3000	−1.3	−1.0
כלל סמק ל־89	56890	296			+68.0

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אדנים 0.1	29332	2.0	−100	−.4	−2.0
לאומי משכנתא ש' 8118	112		−82	−1.0	−26.0
* ביצוע חלקי 88.00%					
לאומי משכנתא ם 8200	4.0		+100	+1.2	+24.0
כרמל ש	3980	320	−120	−2.0	−414
פיתוח ושכ' 1	2300	220			+95.0
משכן ב ש	3448	320			+180
עצמאות 0.1	16425				
בינלאומי למשכ' 1	6740	2.0	−1		−2.0
טפחות מבכ ש	23000	76.0			+9.0
טפחות רג ש	23100	350			−73.0

מוסדות מימון

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
התקלאות מבכ א	— לא נסחר —				
התקלאות מבכ ג	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	12400	100			−4.0
פתוח תעשיה מבב	— לא נסחר —				
פת תעש בב ג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גגג	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב דד	— לא נסחר —				
פת תעש בב ה	— לא נסחר —				
מרכז קבלנים 5.0	2928 תב	3626	+266	+10.0	+6871
תעשייה בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	20551				
כלל ליסינג 0.5ב	18161		−400	−2.2	−22.0

ביטוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אילון בטוח 1	114.0	1200	−1.0	−.9	−1200
איילון ביטוח 1	104.0	6773	−3.5	−3.3	−7817
אדיס 0.1	1365	400	+15	+1.1	+150
אדיס א 0.5	984	677			+325
כנוח משנה 1	345	200			−200
כנוח משנה 5	181.5	2130	+2.0	+1.1	+4785
כנוח משנה אופ 2	231	1080	+1	+.4	+1450
כנוח משנ' שה־86	107.5	12500			+17500
הדר 1	150.0	5479			−687
הדר 5	118.0	12347			+1547
הדר אופ 2	113.0	7000	−6.0	−5.0	−19026
המגיני 1	520	3127	−25	−4.6	−3720
המגיני 5	410	3380	−9	−2.1	−930
המשמר־הראל 1	4845	200	−5	−.1	−31.0
המשמר־הראל 5	4328	107	+20	+.5	+143
כלל ביטוח 1	323	3301	+4	+1.3	+2301
כלל ביטוח אופ'	73.5	24129	−1.5	−2.0	−80013
כלל ביטוח אג"ח 1	98.0	30371	−.5	−.5	−14395
מנורה 1.0	1375	300	−71	−4.9	−709
מנורה 5.0	1050				+320
סהר ביטוח 1	145.5	15000	−1.5	−1.0	−7800
סקרוס 1	874	2390	+10	+1.2	+2388
צור שמיר 1	247	2266	−8	−3.1	−3819

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
ציון השקעות 1	2819	115	+103	+3.8	+115
ציון השקעות 5	955	20.0	−30	−3.0	−150

מסחר ושרותים

מסחר

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אינטרגאמא 1	780	313	−20	−2.5	−1568
אינטרגאמא 5	629	4500			−1005
מאיר עזרא 1	528	859	−2	−.4	−389
מאיר עזרא אופ 2	169.5	1310	−4.5	−2.6	−2565
כלל סחר אופ ד	308	11098	−16	−4.9	−58245
כלל סחר אג"ח 2	144.5	7548	−4.0	−2.7	−39995
קריסטל 1.0	— הפסקת מסחר —				
רפק 1	— הפסקת מסחר —				
רפק 5	— הפסקת מסחר —				
שופרסל ש' 0.02	1065	3678	−37	−3.4	−3413
שופר־סל אופ ד	4300	322	−185	−4.1	−1136
שופר־סל אגח א	111.0	45685	−1.0	−.9	−52065

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אסותא 0.01	321 תב	2385	−18	−5.3	−2585
ספנות המסקה 1	438	2813			+343
ספנות המסקה 5	192.0 תב	1687	−15.0	−7.2	−2762
ספנות המסקה אופ	178.0	52544			−22623
ספנות המסקה אגח	95.5	39240			−28120
קווי המסקה 1	555	807			−1282
קווי המסקה 10	188.5	33500	−7.5	−3.8	−35676
* ביצוע חלקי 99.00%					
מסחר ערוכה 1	1098	75.0			+56.0
מסחר ערוכה 5	808	558			−208

מלונות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
גלי צחר 1.0	— הפסקת מסחר —				
גלי צחר 5.0	— הפסקת מסחר —				
מלונות דן 1	1351	174			−86.0
מלונות דן 5	910	250	−20	−2.2	−330
* ביצוע חלקי 75.80%					
חוף האלמוג 0.1	7210		+100	+1.4	+50.0
מלונות ירדן 1.0	1791	100	−30	−1.6	−100
ים סוף 1	201	6225	−6	−2.9	−10049
ים־סוף אופ 1	133.5	7460	+3.5	+2.7	+1088

מחשבים ושרותי מחשב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
תה.ל.ג. 1	149.5	6200	−3.0	−2.0	−6200
תה.ל.ג. אופ ב	42.0	26718			+8398
תה.ל.ג. אגח א	103.5		+2.0	+2.0	+9510
יעל"א 1	4790	144	+16	+.3	+108
מ.ב.ל. 1	5543	57.0	−56	−1.0	−15.0
* ביצוע חלקי 81.70%					
מ.ל.ל. 5	1364	40.0	−50	−3.5	−40.0
ביקור 1	711	187			−19.0
ביקור 5	241	500	+1	+.4	+1057
ביקור אופ 2	406	522	−16	−3.8	−640
תים מחשבים 1	603	875	−30	−4.7	−875

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אזורים אופ 1	505	5186	−37	−6.8	−15287
אזורים אגח 3	139.0	28080	−5	−.4	−31097
אילון מלב' 1	87.5	32600	+1.0	+1.2	+8855
אילון מלב' אופ	35.2	48899	+2.2	+6.7	+81052
אל־רוב 1.0	358	4219	−1	−.3	−1474
אפריקה 0.1	37350	44.0	−1000	−2.6	−52.0
אפריקה אופ 5	16900	21.0	−1100	−6.1	−46.0
ארזים 1	565	1270	−6	−1.1	−745
אלעד 1	2639 תב	384	−260	−9.0	−720
אלעד 5	2225	78.0	−75	−5.3	−172
בונביץ' 1	2970		−21	−.7	−25.0
בונביץ' 5	2540	18.0			−18.0
דור הנפט 1	5340	200	+150	+2.9	+600
דרבי 1	185.0	1000			+1000
דרבי 5	140.0				−248
מר־לן 1	1591 תב	200	−99	−5.0	−490
המכלל 1.0	— לא נסחר —				
המכלל 5.0	— לא נסחר —				
ת.ב.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ת.ב.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
כלכלית ים אופ 1	85.0	7100	−4.0	−4.5	−47568
כ.ב.־ים 1	3680	850	−100	−2.6	−847
כ.ב.־ים 5	3320	848	−20	−.6	−748
מבני תעשיה 1	78.0 תב	86460	−5.0	−6.0	−262493
מבני תעשיה אופ'	29.8	541391	−4	−14	−574289
מבני תעשיה אגח	98.5	10360	−2.5	−2.5	−95261
ישראליה 1	3660	950			+192
ישראלום 1	1486	921			+532
ישרס 1	18800	92.0			−92.0
כנה פיתוח 1	6730	228			+81.0
לומיר 1	6850	81.0	−80	−1.2	−140
* ביצוע חלקי 87.70%					
לומיר 5	2026	419	−50	−2.4	−273
מ.ת.ב. 1.0	— לא נסחר —				
מ.ת.ב. אופ 2	— לא נסחר —				
מ.ת.ב. אגח א	— לא נסחר —				
מגור בניה 1.0	— לא נסחר —				
מישכל 5	173.0	2790			−2084
מישכל אופ א	149.5	10080	+1.5	+1.0	+5472
מ.ג.ב. 5	1272	790	−29	−2.2	−557
[illegible]	305				−500
רובינשטיין 5	127.5 תב	5790	−7.0	−5.2	−10306
רובינשטיין [illegible]	263	1400	−12	−4.4	−6046
* ביצוע חלקי 60.00%					
[illegible]	[illegible]				
[illegible]	3250	370	−1	−1.8	[illegible]
[illegible]	238	2662		−3.3	−6639
[illegible]	602	500	+8	+1.7	+250
[illegible]	1467		−163	−10.0	−479
* ביצוע חלקי 50.00%					
קיסריה 1	3300	260	+120	+3.8	+460
קיסריה 5	1299	364	−29	−2.2	−870
רסקו 1	185.0	3740	−7.0	−3.6	−7300
רסקו 5	139.0	2600			−2600
רסקו אופ 2	542	274	+2	+.4	+26.0
רסקו אגח א	126.0	2453			+9998

חקלאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
מטעי הדר 0.1	2264	195	−23	−1.0	−245
מטעי הדר 0.5	2140				
מהדרין 1	— הפסקת מסחר —				
מהדרין אופ 1	— הפסקת מסחר —				
נכסי הדרים 1	1530	250	−20	−1.3	−590
פרי־אור 5	— הפסקת מסחר —				

תעשייה

מזון ומבק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
דובק מב ש	2340 תב	219	−200	−7.9	−521
דובק מב ם	2430	93.0	−270	−10.0	−705
* ביצוע חלקי 52.20%					
זגלכל 1	346	300			+150
זגלכל 5	285	300	−3	−1.0	−300
זגלכל אגח 1	101.0	8500			+5000
טמפו בירה 1	27000	12.0			−1.0
טמפו בירה 5	22500	23.0	−280	−1.2	−23.0
יטבתה 1	1005	104			−254
יכין א 5	635	608	−7	−1.1	−408
יכין אופ 2	315	780	+40	+14.5	+720
* ביצוע חלקי 78.00%					
מן 1	400	2360			+652
מן 5	264		−11	−4.0	−500
סנפרוסט 1	16300	13.0	−100	−.6	−13.0
עסיס ב 5	500	5411			+1146
שלמה אבגל 1	1960	100			−49.0
שמן מבכ א 4	1141	416	+18	+1.6	+1014

טקסטיל והלבשה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
ארגד 1	332	500			+500
ארגד אופ 2	130.0				−722
ארגד אגח 1	109.5	2424	+1.0	+.9	+2424
אפיס 1	386	165	−6	−1.5	−200
* ביצוע חלקי 82.50%					
אופנת ברוך 1	235	1264	−5	−2.1	−659
אופנת ברוך 5	194.0	652	−2.0	−1.0	−527
אופנת ברוך אגחא	236		+5	+2.2	+100
ארגמן ה.ש	8455	35.0	−445	−5.0	−45.0
דלתא־גליל 0.1	1578	1241	−1	−.1	−2058
דלתא־גליל 0.5	1225	2000	+8	+.7	+1831
טכסטיל מאוחד 1	850 תב	452	−51	−5.7	−452
טכסטיל מאוחד 5	420	150	+5	+1.2	+150
ויסלבן 1	280	74.0			−74.0
ויסלבן 5	214	200	−1	−.5	−200
חרדינה 1	4716	51.0	−1		−2.0
זיקית 1	1580	575	−30	−1.9	−839
זיקית 5	1320	510	−20	−1.5	−925
זיקית אופ ב	432 תב	630	−38	−8.1	−1650
כיתן 1	125.0	400			−400
כיתן אופ 1	47.0 תב	3502	+3.0	+6.8	+3338
לודזיה 1	652	469	+20	+3.2	+1100
לודזיה 4	488	1686	+14	+3.0	+2086
ליבנת 1	135.0	5100	−3.0	−2.2	−2200
עית 1.0	324	549			−149
עית 5.0	132.0	3410	−5.0	−3.6	−3297
עית אופ 2	103.0	2750	−4.0	−3.7	−22962
עית אגח 1	111.0	4000			−2000
פולגת 1.0	150.0	2000	−5.5	−3.5	−4540
פולגת אופ 1	63.5	400	−1.5	−2.3	−1350
פלנגת א 1	787	1000			−1996
פלינגה א 0.5	8470	30.0	−30	−.4	−6.0
פרנוד 1	1050 תב	263	+60	+6.1	+188
גיבור־סברינה	5650 תב	10.0	−400	−6.6	−100

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אורדן 1	5420	905			−132
אורדן 5	4750	210			+200
אלומיה 1	6782				
אלומיה 5	5150				
כבלים 1	315	3796	−12	−3.7	−4216
כבלים אופ 1	87.0 תב	5250	−6.0	−6.5	−18012
כבלים אג"ח־אופ'	98.5	20000	−.5	−.5	−14500
כבלים אגח א	100.5	10450	−.5	−.5	−13450
תהבור 1.0	588				
תהבור 5.0	300	550	+11	+3.8	+1013
תהבור אופ	2000	150	−150	−7.0	−236
דיקה 1	1901	70.9	+86	+4.7	+241
* ביצוע חלקי 50.31%					
דיקה 5	1250	241	+30	+2.5	+300
* ביצוע חלקי 80.33%					
קמפאות פח 5	3029		−1		−2.0
כבלי ציון 1.0	2238	632	−22	−1.0	−632
כבלי ציון 5.0	1310	450	−4	−.3	−623
מתכת קרמני 1	206	1764	−2	−1.0	−616
מתכת קרמני 5	109.0	9177			+4535
נחושתן 0.1	23438	28.0			−28.0
נחושתן 0.5	8500	117			+44.0
מפר־פלדה 1	2000	883			+126
קינג 1	530	215	−21	−3.8	−75.0
קינג 5	300	147	−1	−.3	−147
קליל 1	2746	368			+332
קליל 5	2404	206	+24	+1.0	+56.0
קליל אופ	1158	1728			+235
קליל אגח	126.0	4300			−3700
שלרות 5.0	4400	93.0	−130	−2.9	−168

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
* ביצוע חלקי 79.70%					
לכיש 1	587				
לכיש 5	408				

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אלביט 5.0	268600	9.0			+26.0
אלקו 0.1	8889 תב		−562	−5.9	−37.0
אלקו 0.25 ש	3770	314			−126
אלקטרה 0.1	1900	500	−80	−4.0	−996
אלקטרה א 0.5	1400	1072			−291
אלקטרה אופ 5	880	1270	−29	−3.2	−2282
אלקטרה אגח 3	138.0	13633	−3.0	−2.1	−36268
אמיר 0.02	14500	60.0	−155	−1.1	−140
כלל אלקט אופ א	456	1710	−12	−2.6	−5391
כלל אלק' אגח 1	101.0	53192			+5358
ספקטרוניקס 1	1115	790	−15	−1.3	−945
ספקטרוניקס 5	825	1523			−1116
פיטנגר 1	426	3270			+2230
פיטנגר 5	358	1108	−12	−3.2	−2885
ציקלון 1	2200	157	−100	−4.3	−131
ציקלון 5	1370	505	−50	−3.5	−1692
קנשטיין 1	2570	187			+87.0
קנשטיין 5	2088				−1.0
ת.א.ת. 1	780	55.0	−10	−1.3	−55.0
ת.א.ת. 5	408	1465			−1220
תדיראן 1	284	1899	−14	−4.8	−3328

מוצרי בניה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
א.ב.בלבנין 1	171.0	11028	−4.0	−2.3	−42302
א.ב. בנין אופ א	560 תב	1354	−45	−7.4	−2865
א.ב. בנין אגח א	135.5	20600	−1.0	−.7	−26100
אקרשטיין 1	480	750	−13	−3.1	−2926
אקרשטיין 5	282	1050	−3	−1.1	−550
אקרשטיין אופ א	320 תב	7000	−25	−6.7	−8760
אקרשטיין אג"ח 1	129.0	1699	−1.0	−.8	−1699
האחים בלוס 1	97.0	5000			−2827
אחים בלוס אופ	51.0	6894			−3342
מגדל השק 1	980	10351			+6076
מואיקה 1	— לא נסחר —				
מואיקה 5	1400				−2.0
נגב קרמיקה 1	340	11144	−1	−.3	−4441
נגב קרמיקה אופ	137.0 תב	7733	−13.0	−8.7	−18658

כימיה, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אבן 5	1718	3806	−27	−1.5	−5297
אליאנס ב 200.0	— הפסקת מסחר —				
גל תעשיות 1	325	1000	+6	+1.9	+850
גל תעשיות 5	232	3000	+4	+1.8	+3450
גל תעשיות אופ	65.0	10800	−1.0	−1.5	−7476
גל תעשיות אגח 1	102.5	10000	+.5	+.5	+10000
רשפים 0.1	3650	50.0	−10	−.3	−50.0
רשפים 0.5	1698	675	−17	−1.0	−675
חיפה כימיקל 10.0	— הפסקת מסחר —				
ליפסקי 1.0	1895	220			−20.0
מקסימה 1	640	350	+11	+1.7	+510
מקסימה 5	418				
סנו 1	— הפסקת מסחר —				
סנו 5	— הפסקת מסחר —				
פריקלאס 1	557	2529	−20	−3.5	−8020
פריקלאס אופ 1	155.0	23704			+8382
קרים 1	5501	252	+1		+39.0
קרים אופ 2	8290	105			−111
קרים אגח 1	119.0	6000	−2.0	−1.7	−35000
תיא 3	4540	174	−60	−1.3	−177
פרוטארום 10.0	487	4315			−3859

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
כתר 1	135.0	15000	+1.0	+.7	+6020
דפרון 1	6079				
דפרון 5	4800				
תמ"ג 1.0	6449	30.0	−51	−.8	−80.0
יאה 1	2401	431	+78	+3.4	+261
לבידי אשקלון 1	786	305	−2	−.3	−255
מרקם ב 0.5	26000	41.0	+548	+2.2	+35.0
קינבל 1	670 תב	14205	−45	−6.3	−16100
קינבל אופ 1	325 תב	1857	−71	−17.9	−2542
רים 1	323	1737	+10	+3.2	+1085
רים 4	155.0	1000	−1.5	−1.0	−1550
תפל ב 2	17150	301			−269

תעשיות שונות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אגרוין 1	185.0	3116	+2.0	+1.1	+106
אגרוין 5	103.0	2000	+4.0	+4.0	+920
תמשק יד 1	— הפסקת מסחר —				
ה.ב.מלק 1	1050	1209			−424
ה.ב.מלק 5	932	200	−9	−1.0	−200

השקעות תעשיה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
מרכזית ב 0.1	10090 תב	514	−640	−6.0	−1033
סך.בכי 1.0	6640	255	+30	+.5	+255
כלל תעש אופ ד	133.0	21332	−5.0	−3.6	−53174
כלל תעש אגח 6	110.5	16411	−.5	−.5	−8911

חברות להשקעה

השקעה ואחזקה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אגוריס 5	5250	9.0			+9.0
אידיבי פית אופא	3283	468			+344
אידיבי פית אגחא	105.0	21555			−4739
אלגר 1	1060	800	+20	+1.9	+323
בולת השקעות 1	1011				
בולת אופ א	835	58.0	−50	−5.6	−80.0
בולת אגח 1	110.5	5000			+5000
דנבאר 1	550	557	+11	+2.0	+253
[illegible]	[illegible]				
[illegible] 5	3035	735	−55	−1.8	−1506
[illegible]	115990				
[illegible]	20600				
[illegible] 0.8	18000	39.0	−200	−1.1	−16.0
הסל דיסק אופ	832	4707	−58	−4.4	−12891
הסל דיסק אגח א	112.0	4503			−50997
מגדל השק ש	29200	20.0			+10.0
מור השק אגח	124	14601			
חירון 1	1350	484			−234
חירון 5	670	2928	−10	−1.5	−1439
יעקוב 1	2394	360			+48.0
יעקוב 5	1750	168	−70	−3.8	−322
* ביצוע חלקי 74.30%					
יצוא ש	14500	57.0			−17.0
ירדן א 0.1	1100	420			−76.0
כלל ישראל 50.0	1048	150			
כנור 1	372	250	−15	−3.9	−2942
כנור 5	418	2.0			−2.0
כנור אופ ב	134.0 תב	324	−14.0	−9.5	−724
כנור אג"ח 1	132.0	3000	−5	−4	−7600
מור פיתוח ב	— הפסקת מסחר —				
פז השק ש	2231	600			+255
פמה א' 1	4661 תב	214	−540	−10.0	−400
פמה 5	3240 תב	940	−360	−10.0	−1090
פריון ב 0.2	11349	376	−400	−3.4	−549
קרדן 1	112.5	10000	+2.5	+2.3	+5840
קרדן 5	65.5 תב	15560	−4.0	−5.8	−29645
קרדן אופ 2	50.5	34204	−.5	−1.0	−35204
קרדן אגח 1	111.0	6000			−6000

נסחרות במט"ח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
גוית מ	215		+6	+2.9	+500

רשימה מקבילה

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
הראל עיזבה 1	— הפסקת מסחר —				
י.ס.ק.ל. 1	251	1332			−888
קונסורטיום 1	1300	48.0	+40	+3.2	+48.0
קונסורטיום 5	328 תב	3108	+30	+10.1	+4310
קונסורטיום אופ ב	63.0	4062	+8.0	+14.5	+8636
* ביצוע חלקי 73.20%					
שטל 1	608	266	−4	−.7	−416
תבל 1	170.5	1331	+1.5	+.9	+444
* ביצוע חלקי 75.00%					

מלונאות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
גני הדר 1	120.0	22277	−4.5	−3.6	−7587
* ביצוע חלקי 95.30%					
גני הדר אופ 1	73.0	1080			−3000
ופיה ישראלית 1	48.0	2000			+7122
כבר 1	1080				

מחשב ושרותי מחשב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
איכות 1	311	1950	+4	+1.3	+1460
* ביצוע חלקי 82.60%					
רשת ביטון 1	426				
רשק אופ 1	730	110	+18	+2.5	+634
כלל מחשבים 1.0	4697				−3.0
משוב 1	105.0 תב	10707	−6.0	−5.4	−13694
משוב הכינה	1.0	218441	−10.0	−90.9	−554756
* ביצוע חלקי 44.60%					
רשף 1	321	1400			

נדל"ן בינוי ופיתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אורן מבנים 1.0	— הפסקת מסחר —				
אורן מבנים 5.0	— הפסקת מסחר —				
אמנויות 1	570 תב	613	+50	+9.6	+1047
בן־יקר גת 1.0	2950	10.0	+61	+2.1	+153
דרוקר 1.0	— הפסקת מסחר —				
דרוקר 5.0	— הפסקת מסחר —				
עוד 3.0	1300	292			−16.0
רסקו מבוב	1476	90.0	−15	−1.0	−95.0
* ביצוע חלקי 60.20%					
רסקו ר.ה.	1212	201	+12	+1.0	+352
* ביצוע חלקי 71.30%					

חקלאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
שו־הר 0.1	— הפסקת מסחר —				

מזון ומבק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אסקום 1	1140	200	−3	−.3	−204
גולדפרוסט 1	759	97.0	+50	+7.1	+119
* ביצוע חלקי 63.40%					
גולדפרוסט 5	415	775	+15	+3.8	+275

טקסטיל והלבשה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
יונידרס 1	180.0 תב	1000	−10.0	−5.3	−2120
מקב 0.1	2445	212	+260	+10	+497
* ביצוע חלקי 61.90%					
מקב 0.5	1094 תב	492	+60		+1252
תעש רהנדין 1.0	1705 תב	225	+700	+6.2	+1635

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
איטקונוב 5.0	— לא נסחר —				
מודין 1.0	— לא נסחר —				
משאבות סלע 1	80.0	2037	−5	−6	−6037
מתכת פרום 1	60.0	13200			+4301
מתכת סרום אופ	17.6	31857	−3	−1.7	−52857

מוצרי בניה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אלקשל 1	— הפסקת מסחר —				
אלקשל אופ 2	— הפסקת מסחר —				
בר־טון 1	1705	782	+40	+2.4	+1909
בר־טון 5	1470	1062			−891

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
[illegible]	635	3757			−5205
כימיאקבס 1.0	5550				
כימיאקבס 5.0	1203	220	+30	+2.6	+65.0
ב.ב.כ. 1.0	848	400	−11	−3.3	−400
ב.ב.כ. 5.0	504	126	−5	−1.8	−85.0
* ביצוע חלקי 59.70%					

מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אלוין־תק 1	162.0	500	+6.0	+3.8	+2425
ויקטור 1	— הפסקת מסחר —				
נאיר 1	3740 תב	25.0	+200	+5.6	+25.0
ת.ב.ב. 1.0	1250	216	−50	−3.8	−109
ת.ב.ב. 5.0	1110 תב	115	−120	−9.8	−265
תור א' 5	5717	20.0			−20.0

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אורדע פרנק 1	534	3000	−3	−.6	−1422
כתאוריה 1.0	6550	92.0	−280	−5.0	−45.0

תעשיות שונות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
בולן 1	403	1208	−13	−3.1	−1558
דולפין 1	130.0	2500	−1.0	−.8	−1000
פו־הן 1	395	1000			+753

השקעה בתעשייה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
כלל פיתוח 1	126.5	8333			+4693

חברות השקעה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
אינטבה 1	35.5	19145	−.5	−1.4	−35516
אירוס 1	253	1108	−4	−1.6	−1108
אירוס אופ 1	49.0	1050	+1.5	+3.2	+1050
אמישר בכ 1	425	670	+25	+6.3	+1875
* ביצוע חלקי 98.30%					
אפיק 1.0	— לא נסחר —				
אפיק 5.0	— לא נסחר —				
בזיר השק ב 5	10800	66.0	+299	+2.8	+66.0
ישום 1	79.0	133.9	+2.0	+2.6	+18876
ישום אגח־אופ 1	63.0	4000			+901
לבנשון 1	— לא נסחר —				
לבנשון 5	— לא נסחר —				
עוז השקעות 1	1419				
עוז השקעות 5	891	44.0	+1	+.1	+6.0

חיפושי נפט

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
דלק חיפושי נפט 1	2060	686	+49	+2.4	+1059
* ביצוע חלקי 86.70%					
דלק חיפושי נפט 5.0	1050	3100			+1539
זנ חיפושי נפט	23900	21.0			−7.0

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	היצע/ביקוש
יו.אנ.ל. אופ 2	80.0	16001			+14668
מ.ג.נ. 1.0	4012 תב	258	+280	+7.5	+161
מ.ג.נ. 5.0	2075	148	−1		−9.0
פראפיל ב 0.05	— הפסקת מסחר —				
נפטא ש	415	7784			+306

משתנים

שם נייר	מספר עסקות	שער משתנים	שער בר"ץ	שינוי באחוזים	מחזור בנק'
הבינלאומי	13	6426	6442	−1.74	3429.0
מזרחי	8	7727	7845	−1.50	3875.0
הסנה	8	158.00	157.50	−1.56	46803.0
שלטון	5	707	703	−2.21	12320.0
כלל סחר	19	384	388	−3.52	50000.0
שופר־סל ב'	9	960	975	−5.05	14941.0
דלק ב'	4	1999	2009	−1.48	1827.0
אמריקה 1	5	31585	32154	−3.00	459.0
אזורים	14	833	839	−2.23	16476.0
נכסים־בנין	3	2709	2757	−1.24	2905.0
הכשרת הישוב	25	68248	64211	−1.50	587.0
חברה בכללי	1	380	299	.33	9602.0
כלל נדל"ן	11	632	653	−3.22	10599.0
עלית	2	12344	12344	.00	209.0
פולגת ב'	1	590	595	−2.80	7825.0
קונטרול	6	3165	3189	−1.74	1790.0
כלל תעש אל		1936	1936	−3.25	2150.0
אלרון	4	192418	196355	−2.25	26.0
סבע	18	8833	8993	−3.75	3054.0
ים המלח	19	2216	2258	−1.51	36366.0
מספנות	9	871	869	−1.25	11813.0
בניין ודירה	20	231875	240285	−3.50	82.0
כלל תעשיות	30	189.00	195.00	−4.55	200836
אידיבי פת'	5	6691	6916	−3.25	1381.0
אלרון	6	825	856	−2.82	8272.0
חברה לישראל	11	3489	3553	−3.75	5867.0
סולל השקע'	6	674	692	−3.02	11568.0
דיסקהשקע'	11	1904	1963	−3.01	18889.0
כלל ישר"ס	15	1082	1121	−3.99	22343.0
יואל	4	827	825	.00	12885.0

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5402.05	5363.63
אבוקה	433.67	425.26
אגוז	273.90	268.68
אגס	109.63	107.49
אדיר	1840.91	1804.84
אדום	170.83	167.54
אופיר	168.47	167.30
אפי	432.89	427.13
אודין	133.01	130.37
אודלי	301.05	298.82
אורן	848.71	833.20
אריאל	5515.32	5407.80
אירוס	5736.82	5618.84
איתן	—	—
אלון	669.14	665.57
אלומב	704.59	690.81
אלטיב א	106.42	104.99
אלטיב ב	108.49	96.02
אלטיב ג	94.33	92.05
ארז	320.43	314.19
אש	142.83	139.69
אשל	190.25	186.49
אתגר	90.09	88.36
אנודה	266.49	263.89
בדולח	164.65	161.53
ברוש	537.70	527.32
ברק	482.90	473.32
ברכת	323.85	321.50
בנים	1625.86	1594.66
גבע	119.83	118.06
גורן	475.90	466.85
גיא	107.67	106.08
גיל	3420.87	3354.35
גלית	671.60	663.53
דובדבן	364.40	360.96
דוכיפת	521.54	511.37
דולב	255.85	250.60
דורון	1646.17	1616.69
דותן	283.20	278.09
דליה	596.38	585.86
דרור	341.23	335.14
דקל	372.45	365.34
הדס	402.88	400.07
הילה	428.44	418.53
הדר	571.03	561.18
הגביע	2041.05	2001.03
זוהר	114.29	112.61
זיו	140.83	138.77
זינוק	185.98	183.69
זמיר	458.90	449.97
זהות	169.71	165.97
חלוץ	149.98	149.58
חלמיש	222.19	220.70
חן	156.73	156.11
טופז	118.96	116.37
טל	6571.54	6497.75
יובל	485.82	476.45
יהלום	177.42	174.08
יסודות	375.17	371.76
יערה	474.99	465.79
כוכב	309.82	305.85
כרמל	133.04	130.44
כלנית	652.62	640.97
כנפיים	275.71	271.68
כרמים	143.21	140.97
כתר	1263.79	1245.51
להב	4960.87	4864.78
למשקיע	135.06	131.54
לפיד	355.16	348.29
לשם	2017.48	1977.18
מבוא	400.30	397.69
מבטח	1445.50	1417.90
מגדל	4138.71	4112.70
מגן	266.12	264.31
מגוון	3884.87	3850.11
מוד	1687.82	1676.48
מורן	893.46	882.45
מכה	25751.26	25334.48
מיטב	1083.10	1062.38
מכללי	101.26	99.34
מסוף	4791.92	4701.06
מעיין	786.47	771.85
מקסימה	404.87	402.23
מרווה	131.59	151.11
מרום	1423.90	1398.17
נגבה	153.55	151.28
נטף	285.57	283.42
נבע	486.61	479.26
נילי	143.20	141.08
נביון	656.00	646.23
סגולה	145.43	142.56
סלע	395.29	390.65
סנונית	563.86	552.85
ספיר	393.62	386.15
סמר	175.92	175.48
עדיף	373.35	366.34
עדית	783.96	778.20
עידן	513.26	505.77
עמבר	116.16	113.70
עמית	2409.89	2391.95
עומרי	534.28	328.84
עופר	129.69	127.23
פאר	1690.72	1652.87
פז	554.77	543.71
פנינה	495.78	484.11
צוק	132.07	131.55
צבר	1192.84	1169.00
צמיחה	537.39	529.74
צפורת	151.06	149.95
צורית	106.21	104.80
קלע	175.06	174.19
קשת	110.74	108.58
קרנית	18318.60	18163.51
רימון	139.71	139.67
רקפת	402.17	388.09
רשף	433.64	424.71
רביב	479.31	470.13
שגיא	355.35	352.00
שגב	105.06	103.81
שדרה	463.50	460.07
שמיר	435.15	426.67
שבט	707.18	696.85
שחף	731.22	717.22
שקד	193.53	189.74
תאנה	253.67	251.27
תדהר	327.49	324.86
תירוש	574.85	567.81
תבונה	108.88	106.73
תמר	267.32	262.97
תפוז	287.25	205.78
תרשיש	121.07	118.77
תשרי	557.54	553.98

עמקינתו
למפעלנו בניר צבי (ליד רמלה) דרושים
צבעי רהיטים
* מספר שנות נסיון בצביעת רהיטים ומוצרי עץ (פוליטורה, בייץ, לכות)
5 ימי עבודה, תנאים סוציאליים מלאים, הסעות, ארוחות חמות, תנאי שכר טובים.
נא לפנות לאגף כח אדם החל מיום א' טל. 08-220777

למוסד רפואי אוניברסיטאי דרושות **מראיינות** לחצי משרה באיזור בת ים, חולון, אשדוד, לוד, ב"ש. העבודה בשעות הערב רכב חובה! לפנות בכתב יד ת.ד. 2211 עבור מראיינות

לבית אבות ברמת־גן דרושות **אחיות** למשרה מלאה/חלקית בתנאים טובים. לפרטים: 03-778052-3-4

לקיבוץ שדה בוקר דרושה **אחות מוסמכת** לעבודה מיידית מגורים במקום 057-960333 057-960369

למשרדי היבוא־שיווק בגל־ירוק באזור דרושה **קלדנית** לעבודה על מחשב I.B.M P.C בעלת ידע בתמלילן. נסיון קודם הכרחי. רצוי נסיון בעבודה עם תוכנת "סכפל". משרה מלאה. 5 ימים בשבוע. לפנות 03-5566445, 03-5566476

לקיבוץ משגב עם דרושה **גננת** לשנת הלימודים תשמ"ט ביום: 06-953156, בערב: 06-953642 למיכל ספקטור

לחברה לעמילות מכס דרושים
1. מסווג/ת בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות.
2. פקיד/ת [illegible]
לפנות לטלפון: 03-652226

בראשל"צ דרושים 4. אחראי [illegible] P.C 5 ימי עבודה, 8.00-17.00 052-556070 עדד/אורנה רשון ג'. 03-9665120, 03-941114

חיילים/ות משוחררים/ות וסטודנטים לעבודה מעניינת 6-7 ש"ח לשעה שפר 16 ת"א ליד מדרחוב נחלת בנימין • לרפי.

ידע מחשבים ותוכנה בע"מ
YEDA COMPUTERS AND SOFTWARE LTD.
אנשי שיווק
אנשי השיווק בענף המחשבים מרוויחים, בממוצע, 30% יותר מחבריהם בענף. התמורה הכספית אינה באה על חשבון העניין בעבודה. להיפך.
שיווק מערכות מחשבים, ובמיוחד מערכות מתקדמות כמו המקינטוש, מציב בפניך אתגרים חדשים, מקצועיים, טכנולוגיים וכמובן עסקיים.
אנחנו מחפשים את אותם מעטים המסוגלים להתמודד בהצלחה עם שיווק הטכנולוגיה של המקינטוש
* בעלי נסיון מוכח בשיווק מוצרים עתירי ידע.
* בעלי כישורים להצגת יתרונות כלכליים של כמותיות מתקדמות לדרגי הניהול הבכיר.
* אקדמאים מתחומי הכלכלה ומנהל עסקים.
אנחנו נמוד לכם להצליח. המועמדים יעברו שלבי מיון הכוללים בדיקה גרפולוגית, ראיונות אישיים ומבחנים פסיכומטריים. רק מועמדים בעלי כישורים מתאימים יצלחו לקורס מקצועי ברמה הגבוהה ביותר, לשיווק מערכות ממוחשבות ולהכרה עם מערכת המקינטוש, אשר ימשך כחודשיים. במשך הקורס יקבלו המשתתפים שכר. בתום הקורס יצטרפו המסיימים לצוות השיווק של מערכות המקינטוש, על בסיס שכר יסוד גבוה, בתוספת אחוזים נאים ממכירות.
"ידע מחשבים ותוכנה בע"מ" שיווק מקינטוש רח' יגאל אלון 110, תל אביב 67891
(פניות טלפוניות לא יענו) סודיות מובטחת
Apple Macintosh

2,250 לנשים מעל גיל 24 עדיפות לבעלות נסיון במכירות לכל חלקי הארץ. ראיונות במלון [illegible] ירושלים–ת"א, 052-541946

שירה • מאיר • שוב־עמי • שקולניק

דרוש **חוקר פרטי** לחקירות ביטוח טלפון 03-5465876

למוצרים בלעדיים דרושים **סטונאים** לכל חלקי הארץ א. כלי בית ב. תיקי ילדים מיוחדים טל. 03-775955

למשרד נסיעות דרוש/ה **פקיד/ה נסיעות** מנוסה. טלפון: 03-5461529, 03-5465586

דרוש **טכנאי קרור ומיזוג אוויר** להתקשר החל מיום א' 03-5517301 5520729

דרושים לעבודה מענינת **מנהלי עבודה** בעלי נסיון בעבודות בטון והנדסה אזרחית מקום העבודה במתקן צבאי ע"י גדרה לפנות טלפונית: 03-909567, 03-909535

לחברה לתמרוקים בתל־אביב דרושים **עובדי מחסן** פרטים בטלפון: 03-372829 מיום ראשון

אדריכל/ית
חדשני/ת ויצירתי/ת בוא/י אלינו. לחברה המתאימה פתרונות ממוחשבים לאדריכלים.
דרישות התפקיד:
1. 3 שנות נסיון באדריכלות.
2. הכרת נושא תיב"מ בסביבת ה־P.C.
3. הכרת תוכנה ARC + יתרון.
לפרטים: ג'ים סיגל מאגרי איכות טל. 03-7520499
– סודיות מובטחת –

למחלקת השיווק במפעל מתכת דרוש **מהנדס/ הנדסאי מכונות**
– ידע בתהליכי עיבוד פח.
– ניסיון מוכח בתמחיר, הכנת הצעות ומכרזים.
– ניסיון מוכח בניהול מו"מ טכני/מסחרי עם לקוחות.
– בעל רכב. איזור מגורים במרכז הארץ.
– תנאים טובים למועמד מתאים.
המעוניינים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ל־ת.ד. 2121 עבור מס' 6.
סודיות מובטחת

חקלאים תובעים לסגור את אגם כפר ברוך עקב מליחות

מאת יצחק מרידור
סופר „דבר" בעמק

העליה התלולה של המליחות במאגר כפר ברוך, בעל הקיבולת של שמונה מיליון מ"ק מים, דרכו עוברים 30 מיליון מ"ק, הגיעה לרמה שאי־אפשר להשקות בהם יותר את שדות העמק. חקלאי העמק כנסו אתמול במועצה האזורית עמק יזרעאל, אסיפת חירום כדי לסכם עצה ערב תחילת עונת ההשקיה וכדי להפנות קריאה אל כל הגורמים האחראים למצוא תשובה נאותה לבעיה החמורה.

אפרים בן מאיר, מנכ"ל אגודת „מלגי מים", המאגדת את כל חקלאי העמק, אמר אתמול ל„דבר" שהמליחות באגם הגיעה ל־650 מיליגרם כלור למ"ק ויש סיכוי שתגיע ל־700 מיליגרם.

„כמויות המים שנכנסו השנה הן פי שניים משנכנס לאגם בשנה שעברה. המצב הגיע לנקודת שבירה. התכנסנו כדי לצאת מכאן בקריאה אל שר החקלאות, אל נציב המים ואל „מקורות" לתת לנו תשובה ברורה איך ברצונם לפעול. לנו הדברים ברורים מאד: את אגם ברוך יש לחסל – זאת מכל מבט שהוא: אין לו שום יתרונות אלא חסרונות רבים וזה התגלה השנה במלוא העוצמה."

גם יאיר ארז, יו"ר הנהלת תשלובת מעלה הקישון, סבור שיש לחסל את האגם. „צריך לשנות לאלתר את תפקוד אספקת המים מהאגם", אמר, „תוך כדי הקטנה משמעותית בגודלו: מאגר של חצי מיליון מ"ק יספק את הצרכים".

החרדים שפגעו באתר אכזיב סרבו להשתחרר – בלחץ הרב

מאת יוסי ליבוביץ'
סופר „דבר"

ששה חרדים הרדו שלשום בבוקר לאתר הארכיאולוגי באכזיב, היכו שומר ושבר וחיבלו באתר. החרדים טענו כי במקום מצויים קברים יהודיים עתיקים. משטרת נהריה נערכה לקראת האפשרות שבקיץ יהפוך האתר למוקד התנגשויות עם חרדים.

הששה – מירושלים, מבני־ברק ומעמנואל – הגיעו לשער האתר עטופים בטליתות ובידיהם ספרי תורה. הם היכו, כאמור, את השומר לאתר שסירב להכניסם, פרצו פנימה, היכו עובד נוסף שניסה לעצור בעדם ואחרי כן הוציאו יתדות סימון, קרעו חבלי סימון וחיבלו בממצאים.

המשטרה עצרה אותם והביאם לחקירה בתחנת נהריה. הסכימה לשחררם בערבות בתנאי שיתחייבו לעזוב את האיזור. אך הם סרבו ואמרו כי אם ישוחררו, יחזרו מיד לאתר „כדי להשלים את מה שהתחילו", כדבריהם.

אתמול בבוקר הובאו הששה לבית משפט השלום בעכו: ראובן קרישבסקי (21), אליהו קרשי (30) – שניהם מירושלים, ישראל טייב (42) מבני־ברק, שמואל גרשנר (22) מעמנואל, ישראל סורצקין (32) וראובן מרצבך, עולה מצרפת שסירב למסור את גילו ומקום מגוריו.

נציג משטרת נהריה, רס"ר שלמה סלומון, החשיד את הששה בכניסה ללא רשות לאתר, בתקיפת שני אנשים ובגרימת נזקים. הוא הסכים לשחררם בערבות אם יתחייבו לא לחזור יותר לאתר. ארבעה הסכימו. ישראל גרשנר ביקש להתייעץ עם רבו בירושלים לפני מתן תשובתו. כעבור 10 דקות חזר לאולם בית המשפט ואמר כי הרב אסר עליו לחתום על התחייבות כזו ומצווה גם על יתר החרדים לחזור בהם מהתחייבותם. מרצבך גם אמר שלא יסכים לשום תנאי של בית משפט חילוני, אלא אם כן יהיה על פי דין תורה. אחרי דבריו חזרו כל חבריו מהסכמתם והשופט מאיר רזאק האריך את מעצרם בששה ימים.

סופר „דבר" מוסיף כי החפירות באתר אכזיב מנוהלות ברשיון על ידי הארכיאולוגית איילת מזר מהאוניברסיטה העברית. להערכתה קיימים במקום ממצאים מהתקופה הפיניקית מאחר שבאיזור שבין נהריה לצידון היתה עיר פיניקית גדולה ומפותחת.

נסים ושחל ידונו בעסקה עם ליברמן

מאת יוסף מיכלסקי
סופר „דבר"

שר האוצר משה נסים ושר האנרגיה משה שחל עומדים להיפגש ביום ראשון הקרוב כדי לסכם את הבעיות הכרוכות בביצוע עסקת רכישת „פז" על ידי המשקיע ג'ק ליברמן.

הסכם העקרוני בעניין הרכישה הושג לפני חודשים אחדים בין נציג השר לליברמן. הדבר נערך קודם עם משרד האנרגיה. ליברמן התנה את מימוש העסקה בבדיקת מאזני החברה בשלושת החודשים האחרונים והסרת התערבות הממשלה בענייני החברה, שפירושה המעשי, בשלב הראשון, הוא ביטול הקפאה בענף הדלק (שיעור העמלות של החברה ועוד). ביטול זה כרוך בהסכמת משרד האנרגיה ולמרות שהוא מצדד עקרונית בשינויים בעניין ההקפאה, הוא משתמש בנושא זה כאמצעי לחץ על כל חברות הדלק כדי שיסכימו לרפורמה בענף.

בחוגים מהימנים בענף נרמז לסופר „דבר" כי בפגישה בין שני השרים הם ישתדלו לגבש נוסחת פשרה שתאפשר את רכישת פז על ידי ליברמן וגם תקדם הצעת משרד האנרגיה לרפורמה בענף הדלק.

תלמיד ניסה להתאבד מפחד חברו ללימודים

מאת יוסי ליבוביץ'
סופר „דבר"

„אני עוד אבוא אליך עם החבר'ה שלי ואז נחסל חשבונות", כך אמר תלמיד בית־הספר התיכון „קריית חיים" לחברו לספסל הלימודים בן 17 מכיתה י"ב, שניסה אחר כך להתאבד בבליעת 32 כדורי הראלין להורדת לחץ דם.

התלמיד המאויים, שהכיר את חברו מבית־הספר כבריון בעל קשרים עם „בעלי שרירים", נבהל וחזר לביתו מפוחד מאד. הוא התווכח עם אמו ואחר כך נכנס לחדר ובלע 32 כדורים. האם, שהבחינה בכך, הזעיקה אמבולנס, אולם הבן נמלט מביתו בריצה. האם צלצלה למשטרה וניידות מתחנת זבולון פתחו בסריקות. כעבור זמן מה התגלה התלמיד על ידי קרוב משפחה בקריית מוצקין. הוא הובהל לבית החולים שם נשטפה קיבתו ונמסר כי יצא מכלל סכנה.

אתרי תיירות יוקמו בנגב הצפוני ב־7 מ' דולר

מאת דויד מרשיוב, סופר „דבר" לענייני תיירות

שבעה מיליון דולר ישקעו בהקמת אתרי תיירות בנגב הצפוני במטרה לגוון את מקורות התעסוקה של חברי הקיבוצים והמושבים באיזור ולהרחיב את בסיס הכנסותיהם. המדובר בהקמת אתרים במועצות האזוריות חוף אשקלון, שער הנגב ובני שמעון.

שר, שמסר על כך, אמר כי באמתחתו אושרה הקצבה של כמה עשרות אלפי דולרים לתכנית אב לפיתוח התיירות שם. המועצות הקימו מינהלת פרוייקט שבראשה עומד שי חרמש, ראש המועצה האזורית שער הנגב.

★ ביתיה אירועלוב, שהורשעה ברצח בעלה יוסף ונידונה למאסר עולם, עירערה אתמול לבית המשפט העליון על ההרשעה ועל גזר הדין.

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים •

מחוץ לפוליטיקה

זו היתה מסיבה שונה מרוב המסיבות. היו בה בעיקר אנשים. יפים־באמת. אנשים שנבחרו כמופת בזכות תרומתם לעם ולמדינה ונכללו ב„ספר המופת" שהופיע עתה לכבוד שנת ה־40 למדינה. במסיבה, שנערכה ב„קפה הבימה" ונתרמה על־ידי הבעלים, לא היו ריקודים אלא בעיקר נאומים, פגישות, נרגשות, חיבוקים ונשיקות.

בספר נכללות 48 דמויות שהצטיינו בכל תחומי החיים – פרט לפוליטיקה. העורך מיכאל בר־זהר, סיפר כי החלט להוציא את הפוליטיקאים מהספר כדי שלא יהיה צורך בכל האיזונים העדינים שלבסוף היו מביאים לידי נישוש של מאה פוליטיקאים בספר אחד. אבל יש פוליטיקאים בין הכותבים: שמעון פרס כתב על יוני נתניהו ז"ל, השר אריאל שרון על מאיר הר־ציון, יו"ר הכנסת שלמה הלל כתב על יהודה (יודקה) תגר והר"ב שלמה אלוני על מרטין בובר. שמעון פרס נתבקש להשמיע דברים בשם המחברים והגדיר עצמו בתפקיד זה כבניג ועד העובדים של „בעלי קביעות". מדוע „בעלי קביעות"? כי יש במדינה אנשי מופת כה רבים, עד שברור כי יהיו עוד כרכי המשך.

„ספר המופת" (ראה קטעים במדור זה) יהיה בלי ספק רב־מכר. בצילום: שמעון פרס מקבל עותק מידי העורך מיכאל בר־זוהר – אבל זו לא פרוטקציה. כל מי שכתב, כמותו, על אודות הדמויות בספר, וכל מי שכתבו עליו, קיבלו אתמול עותק במסיבה מרגשת. (צילום: אפי שריר, י.פ.א.מ.)

מסיבת מופת

ג'יין פונדה אמנם לא היתה שם אבל היו רבים וטובים אחרים. אלה שכתבו על (כמו פונדה על אודה נודל) ואלה שכתבו עליהם. השרים שמעון פרס וגד יעקבי, ח"כ שולמית אלוני, פרופ' דן לאור, שושנה דמארי, שאול ביבר, רפיק חלבי, אסתר אופיר, שייקה דן, אלוף (מיל.) ישראל טל, אלי לנדאו, יוסי ידין, חנה זמר, מאיר הר־ציון, לובה אליאב, חנוך ברטוב, שלמה הלל, יחיאל קדישאי, רחבעם זאבי. אלה ואחרים באו אתמול לחגוג עם ההוצאה לאור של משרד הבטחון את הוצאתו לאור של „ספר המופת". מיכאל בר־זוהר, עורך הספר, שאל מעל הבמה: מיהו איש מופת? וגם ענה על כך, ויחד אתו ענה גם דן בן־אמוץ מן הקהל: „אני". „לכן לא נכנסת לספר", השיב בר־זוהר מניה וביה. הוא גם הכחיש את עצמו מפני השגות כאשר העיר כי בוודאי רבים וטובים הם אנשי המופת בישראל שלא נכנסו לספר זה, והוא מקווה כי אם יצליח הספר יוציאו בוודאי כרך המשך...

י.ג.

שריד בנגב

בשלטי ענק שהציב הועד הציבורי למען החוקה בירושלים מופיעים שמות 120 חברי הכנסת. להפתעת הפעילים מטעם הועד התגלה כי שמו של ח"כ יוסי שריד נגנב במשך הלילה מהלוח המוצב בירושלים. למחרת היום הושב יוסי שריד בכבוד למקומו.

מנהג פסול

על פסילת הופעתו של צוות המופע הסאטירי „איך זה עובד באמת" בתוכנית הטלוויזיה „ממבו" הערב כועס מאוד עמירם גרוס, המפיק. ובמיוחד הוא כועס בשל אחד הנימוקים לפסילה שהעלה רפי גינת, מנב"ל מחלקת הבידור בטלוויזיה: רמת המופע. „לא היה בדבריו שום רמז על הרמה", הוא מציין, „אחרי שצפה בתוכנית דיבר בשבחה בלבד, השווה אותה ל„ביקור ראשי" ושמח להמליץ עליה ל„יומן השבוע". התוכנית, אותה כתבו ומגישים מודי בר־און, גדי פור ויוסי פריץ, מוגדרת על־ידי גרוס כ„סאטירה פרועה יחסית על הנעשה בארץ". שני הקטעים שביקשו להציג בתוכניתו של מני פאר עוסקים האחד בבאבא סאלי, וגינת טוען שהוא פוגע בעדה מסויימת, והשני הוא שיר הנקרא „אנחנו הולכים לעזאזל". כדי למחות על הפסילה יעלה הצוות את שני הקטעים הללו במוצאי־שבת בחצות ב„צוותא" תל־אביב, במסגרת המופע „פגע וברח".

י.צ.

אגודת ידידי אוניברסיטת ת"א קיימה אמש ארוע בתיאטרון „הבימה" בהצגת הבכורה של המחזמר „סאלח שבתי", שהועלה במעמד נשיא המדינה, נשיא האוניברסיטה והנהלתה ואורחים רבים. כמו כן הוצגו לערב בתרומות „תלתי" סטודנטים מצטיינים בלימודים ובתחום המעורבות החברתית. כל ההכנסות מהארוע, אשר בראשותו עמדה זיוה להט, הוקדשו לספריות האוניברסיטה. לפני תחילת ההצגה ברך את הנוכחים משה שמיר, נשיא האגודה, ולאחר מכן הוענק „אות נשיא האוניברסיטה" לאפרים קישון על תרומתו הייחודית לסאטירה החברתית והפוליטית במדינה. לאחר ההצגה הוזמנו האורחים לקבלת פנים בתרומת קפה תיאטרון „הבימה". בתמונה: פרופ' פני והנשיא בחברת השחקנים. צילום: ישראל שגן

הספק לא רע

שר החוץ המצרי עיסמת עבד אל־מגיד (בתמונה) הוא אחד מאנשי הצמרת העסוקים ביותר במצרים. אתמול נועד עם שגריר ברית־המועצות בקאהיר, שמסר לו הזמנה לבקר במוסקווה בחודש הקרוב. קודם לכן דן עם השופט אברהם סופר בהצעות פשרה בעניין טאבה והדגיש בפניו שמצרים לא תוותר בשום פנים על ריבונותה בכל ארץ זה. בראשית השבוע הבא ייצא מגיד לסומאליה. בהתחשב בעובדה שהמדובר באדם שעבר את גיל ה־70 ומצב בריאותו איננו מזהיר – זה הספק לא רע.

דן אבידן

שיפור יחסי

דובר משרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב (בתמונה) הצביע על שיפור ניכר באמצעי התקשורת של ברית־המועצות בהופיעו בפני נציגי העתונות האמריקאית בהונולולו. „בארצנו אנו עדים להרחבה עצומה של המידע שמקבל האזרח הסובייטי", אמר הדובר בהופיעו בפני הכנס ה־102 של אגודת עורכי העתונים האמריקאיים. הוא ציין, כי העתונים הסובייטיים רשאים לכתוב על נושאים שהיו בעבר מעין „טאבו" כגון בעיית הסמים והזנות. הם נהנים גם ממידה רבה של חירות באשר לטיפול בתקופות הקודרות של תולדות ברית־המועצות. גראסימוב הצביע גם על שיפור היחס בארצו כלפי העתונאים הזרים, בהטעימו כי מספר העתונאים הזרים המוצבים במוסקווה הוכפל במהלך חמש השנים האחרונות.

מוקד משיכה

הכפר ג'וליס, שנחשב לזירה הרוחנית של העדה הדרוזית, הפך להיות בשבועיים האחרונים מוקד עלייה לאישים ולמפקדי צה"ל. שלשום ביקר בכפר אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד ואתמול הרמטכ"ל רב־אלוף דן שומרון, שהתקבל ע"י ראשי העדה בביתו של המנהיג השייח' אמין טאריף. השייח' טאריף בירך אותו בשם הדרוזים ואיחל לצה"ל הצלחה בכל המשימות המוטלות עליו.

מוסבה חלבי

מודעון

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל:
טלפון: 03־433308
בימים א' עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב ביום ו' ובערבי חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ

מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא מס. 49 – טלפון 03־284649
בימים א' עד ה' מ־21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים – מ־15.00 עד 21.00

אזור חיפה
רחוב הנמל 26 קומה ג' – 04־523566
כל יום כולל ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

ער"ן: עזרה ראשונה נפשית
בתל־אביב – 03־5461111
קו לילדים ונוער – 03־261113
ירושלים – 02־227171
חיפה – 04־672222
נתניה – 053־335316
כרמיאל (גליל) – 04־988410
כפר־סבא – 052־913999
באר־שבע – 057־418111

קו פתוח – אוזן קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03־221680 (24 שעות)
נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה
בימים א' עד ה' מ־9.00 עד 16.00 – 03־235922
קו פתוח לקשישים 02־690685

אָלמֶקס משחת השיניים יעילה פי 3 במניעת עששת

אָלמֶקס

תורנות בתי מרקחת

יום שישי
תל־אביב
בבלי – עזיאל 1 פינת סולדנו 10 בבלי 440552
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731
ירושלים
מרפאות רחמה – הל"צ 28 – 523191
חיפה
הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה
הירקון – שטמפפר 24 – 910946
בני־ברק־רמת־גן
„אסותא" רבינוביץ' 41 7511874
בת־ים־חולון
גני בת־ים – הנביאים 3 בת־ים 5515671
אסותא – סוקולוב 4 חולון 5058197
רחובות
כללית – בני משה טלפון 452381
יום שבת
תל־אביב
דיזנגוף – דיזנגוף 132 – 223390

צפון – יהודה המכבי 33 – 449995
דיזנגוף – דיזנגוף 132 – 223390 – מוצ"ש
צפון – יהודה המכבי 33 – 449995 – מוצ"ש
ירושלים
אל חיאת – בית חנינא מול מתנה נוה יעקב – 859386
מרפאות רחמה – הל"צ 28 – מוצ"ש
חיפה
מגן דוד – גאולה 13 – 665205
פתח־תקוה
גמא – רחוב חפץ חיים 6 – 918541
בני־ברק־רמת־גן
רמת יצחק, שד' ירושלים 96, 777506
בת־ים־חולון
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
רחובות
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
רחובות
כללית – בני משה טלפון 452381

הכנסת

לקראת פתיחת מושב הקיץ האחרון של הכנסת האחת־עשרה, יתארח יושב־ראש הכנסת
מר שלמה הלל
בתוכנית „בעין בוחנת"
ברשת ב' אחרי חדשות 18.00 בקול ישראל, ביום א' 1.5.88
מנחה: יצחק גולן

זכו בפיס

בסך 250,000.– + 16,668 ש"ח זכה המספר: 736081.
בסך 15,000.– + 1,668 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 36081.
בסך 1,500.– + 168 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 6081.
בסך 150.– + 18 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 081.
בסך 15.– + 3 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 81.
בסך 3.– ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 1, 2, 5.

מבצע אביב עד 31 במאי 1988
נופש של 4 ימים במחיר של 3
(למעט סופי שבוע)
240 ש"ח (כולל מע"מ)
לאדם בחדר זוגי עם פנסיון מלא
4 ארוחות ביום (כשר) דיאטה אפשרית
לרשותכם:
בריכת שחיה ומגרש טניס
למידע נוסף ולהזמנות נא להתקשר בטל:
04־229144/8, פרק הכרמל, חיפה
יערות הכרמל
מלון לנופש, חופש והבראה

הפעלת חיוג ישיר
מרכזת טלפונים למחלבת תנובה רחובות

החל מהיום ניתן לחייג ישירות למחלבת רחובות בחיוג ישיר בהתאם לרשימה דלהלן:

הנהלה

1. מנהל המחלבה	08-444-948
2. מזכירות המחלבה	08-444-949
3. מהנדס המחלבה	08-444-950
4. מהנדס אחזקה	08-444-951
5. מהנדס ייצור	08-444-957
6. מנהל מנגנון	08-444-959
7. אמרכל	08-444-946
8. מבקר משקים	08-444-967/8
9. קצין בטחון	08-444-996
10. רכז רכב מחוזי	08-444-966
11. שער המחלבה	08-444-943
12. מנהל מחסן ותמרים	08-444-983

אגף חלב

1. מנהל מנגנון	08-444-959
2. מנהל אגף פיסטור ומילוי חלב	08-444-953
3. מנהל מעבדה	08-444-962
4. חדר בקרה אגף פיסטור ומילוי חלב	08-444-901
5. קבלת אריזות וחלב ריקות	08-444-913
6. מחסן חלב	08-444-910
7. מחסן חלב עמיד	08-444-915

אגף תוצרת

1. מנהל אגף תוצרת	08-444-962
2. קבלת אריזות תוצרת ריקות	08-444-935
3. מחסן תוצרת	08-444-930

מחלקת שיווק

1. שיווק	08-444-976
2. שיווק	08-444-977
3. שיווק	08-444-978
4. שיווק	08-444-979

הודעה

באישור הבורסה והנאמנים לקרנות שבניהולנו, הרינו להודיע כי
ביום א' 1.5.88 – י"ד בסיון תשמ"ח
יהיו משרדינו סגורים לקהל
ולפיכך לא ננפיק ולא נפדה יחידות בקרנות:
„דוכיפת", „זמיר", „חוחית", „בחל", „סנונית", „עפרוני" „צופית" ו„שחף".
המנהל:
להק - ניהול קרנות נאמנות של אמריקאי ישראלי בע"מ

המשביר המרכזי בע"מ
מחלקת חומרי גלם
הודעה
אל ציבור לקוחותינו החל מיום א' 1.5.88 עוברת מחלקת חומרי־גלם המקומית בבקעפסט לאתר חדש
ברח' יהודה 147 תל־חנן
טלפון 9־04־223145

מפעלי ערבה
מרכז ספיר
ד.נ. ערבה 86825
למכירה:
במרכז ספיר –
בית אריזה לירקות
טל' 4־057־81360

חוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965

הרינו מודיעים בזאת כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו בקשה ליתן אשור להקלה לקו בנין להיות ע"פ הקו הבנוי באותו קטע רחוב ברחוב אוליך מס' 19 גוש 7023 חלקה 137/86
תיק בנין 046־5/3007 בקשה מס' 880205
בעל קרקע או בנין או המחזיק בהם שיש לו התנגדות להוצאת ההיתר/אשור הנ"ל במקום זה רשאי להגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו, שד' בן גוריון 68, את התנגדותו המנומקת ולציין כתובתו המדוייקת וטלפון. ההתנגדויות תתקבלנה במשך 14 יום מתאריך פרסום מודעה זו ותובאנה לדיון בפני הועדה הנ"ל.

י. כסטר
סגן ראש העיריה
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו

דרושה מנהלת
לבית ילדים טיפולי קטן
בבאר־שבע
השכלה: חינוך לגיל הרך, רצוי בוגרת תכנית שוורץ או בוגרת אחד ממדעי ההתנהגות.
כישורים: נסיון רב עם ילדים בין הגילים 0 עד 7 בתחום החינוך והטיפול, נסיון ניהול והדרכת צוות.
פניות בכתב בצירוף קורות חיים ל„בית לכל ילד", רח' מטודלה 13, ירושלים, מיקוד 92305

דרושים
פועלים לעבודות בנין והנדסה אזרחית
במתקן צבאי ע"י גדרה (תנאי שכר מצויינים) מקום מגורים מתאים: רחובות, רמלה, גדרה, קרית מלאכי, קרית גת, אשדוד, וכל המושבים או הסביבה הסמוכה.
המקצועות הדרושים:
ברזלנים • טפסנים • מסגרים • עובדי בנין ופיתוח • יצקים • מתליקי הליקופטר • ומשוחררי צ.ה.ל חסרי מקצוע •
לפנות טלפונית: 03־9340921/3 03־9345065

מכון דור
עבור לקוחנו
מפעל גדול בתחום המתכת
באשדוד
דרוש
מנהל עבודה בכיר
– נסיון בניהול 60 עד 100 עובדים
– נסיון בנושא תכנון, ייצור, מלאי, מהפכים וניהול כללי
– רצוי ידע באנגלית וערבית
– רשיון רכב חובה
– גיל 30 עד 40
למתאימים תנאים טובים + רכב חברה
לפנות מכון דור, רחובאום 4 ת"א מיקוד 64079
בציון – עבור מנהל עבודה בכיר

למועצה איזורית עזתה
ד.נ. הנגב טל' 057־942881
ד ר ו ש:
רכז גינון ואיכות הסביבה
הדרגה בהתאם לכישורי המועמד ועל בסיס חוזה אישי. משרה מלאה.
תיאור התפקידים: ממונה ואחראי על תקינות הגינון הגנוי במועצה, במוסדותיה ובישוביה השונים.
הכישורים הנדרשים: המועמד חייב להיות בעל רשיון לטכנאי נוף לפחות. בעל נסיון של 5 שנים בתחום הגינון ובעל כישורים ניהוליים.
המעוניינים יגישו קורות חיים בכתב יחד בצירוף תעודות ומסמכים אל מזכיר המועצה לא יאוחר מיום ד' ב' סיון 18.5.88.
בברכה
שמעון בלום
יו"ר המועצה

למפעל היושב ב„הרצליה"
הדפסאי/טכנאי
מבוגר
בעל נסיון מעשי בעיבוד שבבי
נא לפנות לת.ד. 2144 ת"א מיקוד 61020

לבי"ס שגיא בר"ג
מזכירה – מנהלת משרד
בת 28־35, אינטליגנטית, עצמאית, יוזמת, חרוצה ובעלת נסיון קודם
לפנות בכתב לת"ד 7217 רמת־גן

פליי־אוף לאומית — מחזור 2 | עם רעיה רטיג

העברת קבוצות לידים פרטיות רק אם ינתקו לגמרי מהפועל

מאת ברוך דגן

רעיה רטיג, חברת הוועדה המרכזת ויו״ר האגף לדמוקרטיה תעשייתית, היא אחת משתי הנשים המכהנות בוועדת הספורט ההסתדרותית (השניה — אמירה אנדריאנוב). לרטיג אין, למעשה, רקורד ספורטיבי והיא מביאה, איפוא, לוועדת הספורט את הניסיון העשיר שלה בתחומי ארגון וניהול.

רטיג מדגישה, כי היא מפיקה הנאה רבה מפעילותה בוועדת הספורט. "זה נושא חדש עבורי, המעורר אצלי סקרנות ועניין. אני נסחפת בהתלהבות של החברים האחרים, שרובם קשורים לספורט שנים רבות ומעורבים בריגושים באופן רגשי", היא מדגישה.

רעיה רטיג, תושבת חיפה, היתה בין המתנגדים בוועדה להעברת קבוצת הכדורסל של הפועל חיפה לגורמים פרטיים. הכוונות של גורמים מסויימים בהפועל ת״א לחקות את התקדים החיפאי שבים ומעלים את הבעייה במלוא חריפותה.

התנגדות שלה היא עקרונית: "במקום לפתור את המצוקה הכספית של קבוצות הפועל מוצאים קומבינציות שונות, שלא תורמות להבראה. קבוצה, הנושאת את שם הפועל, מזוהה כל העת עם ההסתדרות ולא ניתן לנתק זהות זו גם אם תמכר לגורמים פרטיים. אם מוכרחים לוותר על קבוצה יצוגית בגלל קשיים תקציביים, שיוותרו גם על הזיקה להפועל".

לרטיג אין תשובה לבעיות הקיומיות של הספורט היצוגי במסגרת הפועל. היא מאמינה, כי לא ניתן להתמקד בספורט עממי בלבד, אולם מנגד מאמצי הפועל לנצל את הדומיננטיות שלהם בספורט הישראלי כדי לכפות נורמות ציבוריות וכלכליות, שיאפשרו גם לספורט היצוגי לצוף על־פני המים. "התשלומים לשחקני הכדורגל הם בסטנדרטים בין־לאומיים גבוהים מאד, שאין להם שום הצדקה. בשעה שרמת השכר הגבוהה במשק איננה עומדת ביחס ישיר לפריון של העובד הישראלי, מקבל הכדורגלן שכר הגבוה מהתרומה שלו במגרש", היא מציינת.

כאוראית על נושא שיתוף העובדים בהנהלות, האם ניתן ליישם מודל של שיתוף שחקנים גם בניהול הקבוצות? "צריך קודם לראות, שמנהלי הקבוצות ישתתפו בניהול ולא יפקירו את המושכות בידי השחקנים", היא אומרת.

הפועל חולון — הפועל פ״ת. אני מעניקה עדיפות למגרש הביתי. התחזית: נצחון לחולון.

הפועל באר־שבע — הפועל כפ״ס. כמו במקרה של חולון, אין כמו אוירה ביתית. התחזית: נצחון לבאר־שבע.

בית״ר ת״א — שמשון. אני מכירה היטב את הקבוצות האלה. נהמר על תיקו. התחזית: תיקו.

הפועל ת״א — מכבי נתניה. אומרים לי, כי זהו משחק על תואר האליפות. אני תומכת ב"אדומים". התחזית: נצחון לת״א.

מכבי פ״ת — מכבי ת״א. שתי הקבוצות סיימו את חלקן העונה. התחזית: תיקו.

הפועל לוד — בית״ר ירושלים. בית״ר היתה אלופה ותרצה לסיים כאלופה. התחזית: נצחון לבית״ר.

מכבי חיפה — בני־יהודה. כתושבת חיפה אני בעד הנציגה החיפאית. התחזית: נצחון לחיפה.

הליגה הלאומית

	הקבוצה	מש׳	נצ׳	תיקו	הפס׳	שערים	נק׳
	בית עליון						
.1	הפועל תל־אביב	27	15	7	5	28–34	52
.2	מכבי נתניה	27	13	9	5	30–44	48
.3	שמשון תל־אביב	27	10	11	6	25–31	41
.4	הפועל כפר־סבא	27	11	10	6	25–31	43
.5	הפועל פתח־תקוה	27	10	8	9	35–37	38
.6	הפועל באר־שבע	27	10	11	6	17–25	41
.7	בית״ר תל־אביב	27	8	13	6	25–33	37
.8	הפועל צריפין	27	7	12	8	27–27	33
	בית תחתון						
.1	בני־יהודה	27	8	11	8	18–23	35
.2	מכבי חיפה	27	9	8	10	30–34	35
.3	בית״ר ירושלים	27	8	9	10	37–33	33
.4	מכבי תל־אביב	27	6	12	9	30–34	30
.5	הפועל לוד	27	3	9	15	58–16	18
.6	מכבי פתח־תקוה	27	2	8	17	41–16	14

מכבי ת״א בגמר — טרם נקבע מי תהיה יריבתה

מאת משה כהן

לאוהבי הכדורסל לא יהיה משעמם בתחילת השבוע הבא. קבוצות הפועל חולון והפועל ת״א יכריעו מי תהיה יריבתה של מכבי ת״א בגמר במשחק שלישי.

משחקי אמש התאפיינו במאבקים חריפים ומרתקים. מכבי ת״א נאלצה להזיע לפני שהשלימה נצחון בגמל על גליל עליון.

שחקני מכבי יבואו ביום שני לאולם אוסישקין, כדי לחזות ביריבתם במשחק הגמר. הפועל חולון ניצלה מחצית שניה גרועה של הפועל ת״א וכפתה עליה משחק שלישי.

בעיר הכרמל המשיכה הפועל חיפה להפתיע. הניצחון של יריב הירשפטי גבר על מכבי ר״ג והחזיר את ההכרעה על הנציגה הרביעית שלנו בגביע קוראץ' למשחק השלישי, שיערך בבאר הסבבית.

חולון קיבלה הנצחון על הפועל ת״א במתנה

מאת משה כהן

חולניה זאת היתה אמש הפילה הפנטלאית בסיום המשחק המרתק בין קבוצות הפועל חולון והפועל ת״א — 66:70 (35:45).

שחקני הפועל חולון ראויים למירב המחמאות על משחקם השאפתני חוסר הפשרות, אבל למעשה, ניצחה הפועל ת״א את עצמה. קשה להבין מה קרה לחניכיו של משה וייסקרנץ במחצית השניה, שבה קלעו רק 21 נקודות ובדקות הסיום ממש סרבו לקבל את המתנות של שחקני הפועל חולון.

אולם, את מישקה לפרדון, מאיר האוהדים הקנאים של חולון זה לא מעניין. שחקניה יודעים לקבל מתנות. המחצית הראשונה היתה של ה"אדומים". חיים ולוטיקמן, לאבאן מרסר הפצוע וחבריהם הוליכו ללא קושי ביתרון שנע בין 6 ל־12 נקודות. במחצית זו נראו החולונים חסרי אונים, בעיקר מול ההגנה המעולה של יריבתם.

פתיחת המחצית השניה רמזה על המהפך. תל־אביב לא קלעה במשך ארבע דקות וחולון חזרה לתמונת המשחק, בעיקר תודות לדיסמן ובורמור, שהביאו את המפנה במשחק. כשנותרו 3.45 דקות לסיום עלו החולונים ליתרון ראשון ועד לסיום התנהל במגרש משחק חריף ומותח. לינטון סאונס ויונתן דלול, שהוציאו כפירונים, אפשרו בסיום לאוהדי חולון לפתוח בחגיגת נצחון מרגשת.

שפטו: דגן וגוגל לעיני 3000 צופים בחולון.

● נקודות לחולון: אוראנג', בורמור ואלימלך 14 כ״א, ראסן ודיסמן 12 כ״א, בנין ושרי 4 כ״א.

● נקודות לת״א: ולוטיקמן 19, מרסר 14, סאונס 12, דלול 9, פישמן ואיימוס 6 כ״א, לאסוף 2.

הניסיון העדיף הכריע הכף לזכות מכבי ת״א

מאת נירית דותן

דקות רבות של חרדה עברו אמש על שחקני מכבי ת״א. אבל הניסיון הכריע לבסוף את הכף לזכות המכבים המנוסים, שגברו במשחק חריף על הגליל בתוצאה 86:89 (42:43).

שחקני הגליל ראויים למירב המחמאות. הם ידעו להודות לאוהדיהם הנפלאים ובמשחק שאפתני האחראי הצליחו לפתוח את המכבים. כוכב המשחק היה ללא ספק רייץ פרימן, שעשה במגרש ככל העולה על רוחו והחזיר את חניכיו של רלף קליין חסרי אונים. רק הולשתו המזהימה של גרב הנפלד מנעה מהגליל להפתיע.

מכבי חייבת את נצחונה לניסיון ובעיקר לדילי סימס, שהחזיק את חבריו בתמונה ברגעי המצוקה במחצית הראשונה. ברוב דקות המחצית הראשונה הוליכו שחקני הגליל ביתרון שנע בין 3 ל־9 נקודות, אבל סיום המחצית היה של מכבי.

גם במחצית השניה נמשך המשחק השקול. אולם, יציאתם של ברד ליף שנקע את הקרסול, גרב הנפלד ופרי מרטין, שצבר חמש עבירות אישיות, אפשר למכבים להתחבק בסיום.

עם רדת שחקני הגליל לחדר ההלבשה התרחש באולם מחזה מרגש, כשאוהדי הגליל, שבאו מכל קיבוצי האזור, הודו בתשואות סוערות לאליליהם.

שפטו חרניק וקמינר לעיני 2000 צופים באולם בית־ציפורי.

נקודות למכבי: סימס 25, מאגי וברקלו 15 כ״א, ג'מצ'י 12, אראוסט ודניאל 8 כ״א, איציק כהן 4.

נקודות לגליל: פרימן 29, ליף 23, מרטין ופליישר 12 כ״א, הנפלד 6, מרזוי 4.

טרם נקבע מי תהיה הרביעית בקוראץ'

מאת יצחק צ'יבין

רק ביום שני נדע מי תהיה הקבוצה הרביעית שתשחק בשנה הבאה בגביע קוראץ'. שחקני הפועל חיפה לא נאלצו אמש להתאמץ במיוחד, כדי לגבור בבית על קבוצתה הלא יציבה של מכבי ר״ג בתוצאה 79:91 (37:39).

למעשה ניצחו הרמת־גנים את עצמם, שכן במחצית השניה הם שיחקו מתחת לכל ביקורת ולמעשה העניקו את הנצחון ליריבתם השאפתנית על מגש של כסף.

ברוב דקות המשחק עשה הצעלד קילינג במגרש ככל העולה על רוחו, אבל בדקות המכריעות הוא נרבק בתולשת חבריו.

חיפה בראשותם של יוסטון ושפיטוב הצליחה בחמש דקות סיום מצויינות לרדות את ההכרעה למשחק השלישי.

שפטו פישר ואבר־ערב לעיני 500 צופים באולם רוממה.

נקודות לחיפה: יוסטון 19, שפיטוב 19, יזבדו 15, גודס 13, וולס 13, קסקי 13.

נקודות לר״ג: קילינג 38, מאיר 19, אדימי 13, בינו 5, ריכליס 4.

מרכז "הפועל"

1 במאי 1988

כל חברי מרכז "הפועל" ומוסדותיו מתיצבים בשעה 9.30 בבוקר בכיכר מילאנו ת״א (רח' יהודה המכבי פינת אבן גבירול) להשתתף במצעד 1 במאי.

פליי־אוף ארצית — מחזור 2 | עם חגי מירום

לפתח שיטות ניהול חדשות ולדאוג לטיפוח הכשרונות

מאת שמואל טל

הקיבוצניקים אינם מצטיינים בענף הכדורגל, מודה חגי מירום, מזכ״ל הנוער העובד והלומד ומתחילת השבוע גם אחד ממועמדי התק״ם לכנסת.

חגי מירום היה בעבר כדורסלן בקיבוץ יפעת. "שיחקתי בליגה ב', אבל לא הייתי לאבאן מרסר", הוא מציין בחיוך. עד היום קרוב הכדורסל לליבו והוא מקווה שהפועל ת״א תצליח לזכות בכתר האליפות, כיוון שזאת הקבוצה האהודה עליו בליגה הלאומית.

אחר הכדורגל עוקב מירום דרך העיתונות. רק לעיתים נדירות הוא חוזה במשחקים. אין ספק, כי הרמה הנמוכה לא מעוררת אותו להגיע למשחקים. למרות זאת הוא מחזיק אצבעות להפועל ת״א בליגה הלאומית ולהפועל ר״ג בליגה הארצית.

למירום יש ביקורת חריפה על הנעשה בכדורגל הישראלי. "הניהול אינו מקצועי והרמה מאוד נמוכה", הוא מדגיש. לדעתו, יש לפתח שיטות ניהול חדישות ולדאוג לטיפוח כשרונות מגיל צעיר. הוא משוכנע שהתייחסות שונה של העסקנים לענף תגרום לעליה תלולה ברמה. מרום מתנגד ליבוא שחקנים זרים לארץ. "זה לא יביא את הישועה לכדורגל הישראלי".

מרום מציין את העובדה המעניינת, כי הכדורגל מעולם לא הצמיח כדורגלנים מצטיינים מהקיבוץ. "אין לי הסבר הגיוני לתופעה הזאת. כנראה שהענף הזה לא מתאים לקיבוצניקים". הוא נזכר שרק הפועל אפיקים בלטה בין קבוצות ההתיישבות העובדת והקבוצה שיחקה בעבר בליגה א'. "כיום אין לנו קבוצה שמסוגלת להתברג אפילו בליגה השלישית", הוא אומר.

משחקי ההכרעה בליגה הארצית מעניינים אותו והוא מנסה לחזות את התוצאות.

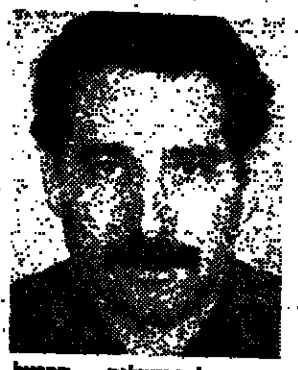

הפועל ירושלים — הפועל חיפה: ירושלים טובה יותר והיא תעלה בתום העונה לליגה הלאומית. חיפה לא תצליח לעמוד מולה. התחזית: נצחון לירושלים.

הפועל ר״ג — הפועל טבריה: אני תמיד מהמר על הפועל ר״ג. המשחק יערך במגרשה הביתי והיא תפתיע את טבריה. התחזית: נצחון לר״ג.

הפועל יהוד — מכבי יבנה: משחק שקול, שלא יוכרע. התחזית: תיקו.

מכבי שעריים — הפועל חדרה: חדרה טובה יותר, אבל לשעריים יש את יתרון הביתיות. התחזית: תיקו.

מכבי רמת עמידר — הפועל בת־ים: משחק שקול, שלא יובקעו בו שערים. התחזית: תיקו.

מכבי יפו — הכח מכבי ר״ג: הגיע הזמן שמכבי יפו תנצח. השבת היא תצליח לגבור על אותה מעיר הגנים. התחזית: נצחון ליפו.

הפועל עכו — בית״ר נתניה: עכו תנצל את מגרשה סופג הנקודות, כדי לגבור על הנתנייתים. התחזית: נצחון לעכו.

הליגה הארצית

	הקבוצה	מש׳	נצ׳	תיקו	הפס׳	שערים	נק׳
	בית עליון						
.1	הפועל ירושלים	27	18	4	5	29–51	58
.2	הפועל חיפה	27	16	8	3	15–29	56
.3	הפועל טבריה	27	16	5	6	34–56	53
.4	מכבי יבנה	27	12	7	8	23–28	43
.5	הפועל חדרה	27	11	7	9	38–35	40
.6	מכבי שעריים	27	10	6	11	36–34	36
.7	הפועל רמת־גן	27	10	6	11	28–24	36
.8	הפועל יהוד	27	7	12	8	39–38	33
	בית תחתון						
.9	מכבי יפו	27	8	10	9	29–27	34
.10	הכח רמת־גן	27	8	6	13	30–26	30
.11	הפועל בת־ים	27	6	9	12	33–26	27
.12	בית״ר נתניה	27	7	6	14	38–24	27
.13	מכבי רמת עמידר	27	6	8	13	38–25	26
.14	הפועל עכו	27	4	6	17	43–21	18

באנגליה: עכשיו נאבקים על הסגנות

מאת ג. שרון

לאחר שליברפול הבטיחה לעצמה את כתר האליפות, ווטפורד ואוקספורד ככל הנראה את כרטיסי הירידה לליגה השניה יתרכז המאבק על המקום השני ממנו תתבן עליה לגביע אירופה, אם יוסר העונש מהקבוצות האנגליות, ועל כרטיס הירידה השלישית.

משחקי המחזור מחר הם: צ'לסי — ליברפול; קובנטרי — פורטסמות; אברטון — צ'רלטון; ניוקאסל — אוקספורד; נוריץ' — לוטון; נוטינגהאם — וימבלדון; שפילד — ארסנל; סאוטהמפטון — ווסטהאם; ווטפורד — דרבי.

כדורסל

● בנות אליצור ת״א לא התקשו אמש להביס במשחק הגמר הראשון של הפליי־אוף את בנות הפועל חיפה בתוצאה 55:84 (22:42). במשחק הראשון על המקום השלישי גברו בנות מכבי ת״א על הפועל גבעתיים בתוצאה 80:87 (39:44).

משרד החינוך והתרבות

פרסום מכרז משולב (פנימי וחיצוני) מס' 23

23. למשרת מנהל/ת מחוז ירושלים

בדרגה: מפקח

מקום עבודה: לשכת מחוז ירושלים

פרטים מלאים ניתן לקבל במחלקה לענייני עובדים ירושלים, רח' שבטי ישראל 34 חדר מס' 124 או בלשכות המחוזיות של משרדנו.

בקשות יש להגיש על גבי טופס מ.ל.ע. 230 (שאפשר לקבלו במשרד החינוך והתרבות ובלשכות המחוזיות) למחלקה לענייני עובדים לפי הכתובת הנ״ל.

המועד האחרון להגשת הבקשות הוא: יום שני כ"ט באייר תשמ"ח (16.5.88)

לחברה מסחרית גדולה דרושים:

מנהלי סניפי מכירות בצפון ובדרום

כישורים נדרשים:

★ התמצאות בשוק החקלאי.

★ נסיון במכירות.

★ נסיון בניהול צוות מוכרים ומחלקים.

פניות בכתב יד להפנות לת.ד. 9175, ת״א 61009.

— סודיות מובטחת —

לחברה להפצת כימיקלים

דרוש

מקדם מכירות

כישורים הכרחיים:

★ ידע אקדמי בכימיה או נסיון מעשי

★ נסיון במכירות

★ אנגלית ברמה טובה

★ רשיון נהיגה

סודיות מובטחת

פניות בכתב־יד בלבד, כולל קורות חיים ת.ד. 27 הרצליה. 46100

מקדמי/ות מכירה בענף תיירות פנים

★ נסיון מוכח + רכב חובה

★ סטודנטים, יוצאי/ות צבא ללא נסיון

טל: 03-231372 03-244304

לחברה לבטוח אשראי דרושים

סטודנטים

לכלכלה ו/או מינהל עסקים

★ 5 ימי עבודה בשבוע

★ בשעות הבוקר

טלפון 03-664861

חבר — לשרותי כח אדם בע"מ

לסניפנו בת"א

● מסגרים רתכים חשמל ו־CO_2 שלוש שנות נסיון לעבודות מגוונות ומיידיות

● שומרים פרופיל 72 ומעלה לעבודה משמרות הסעות ארוחות ותנאים מעולים

● עובדי/ות ייצור לעבודות שונות ומגוונות.

● צבעי תעשייתי נסיון שלוש שנים לפחות בתחום המתכת

● נגרים עם נסיון בתעשיה לעבודות קבועות, גם לסניפנו ברחובות.

● שרטטת חשמל לעבודה קבועה חמישה ימים בשבוע תושבת פ"ת, רעננה, כפר סבא ורמת השרון.

● טכנאי מיזוג אויר נסיון חמש שנים לפחות במפעל תעשייתי לעבודות באזור המרכז.

לסניפנו ברחובות

● מפעילי מכונות לעבודה משמרות עבודה קבועה, שכר הולם.

● חשמלאי מוסמך ידע בבקרים מתוכנתים שכר גבוה למתאימים העבודה מיידית.

● מזכירה בכירה עברית אנגלית הדפסה בשתי שפות רצוי מעבד תמלילים לעבודה קבועה במפעל עתיר ידע.

● מעבדת תמלילים אנגלית, לעבודה בקרית המדע רצוי תושבת הזור.

● מזכירת רכש ויבוא למפעל עתיר ידע הדפסה עברית אנגלית.

● מעבדת תמלילים תוכנת א־ב הדפסה עברית אנגלית לעבודה קבועה במפעל עתיר ידע.

● מנהל חשבונות סוג 2 נסיון במפעל תעשייתי לעבודה קבועה.

● מהנדס בנין לביצוע, נסיון 5 שנים בעבודות ציבוריות תנאים טובים למתאימים, מגורים באזור רחובות.

● מנהל עבודה נסיון של 5 שנים בבניה ציבורית מגורים באזור רחובות.

● המשרות מיועדות לנשים וגברים

● שכר הולם ותנאים סוציאליים מלאים לפי החוק

● נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ופנקס שבוי

חבר — בוא גם אתה!

ת"א: מרזוק 88, (ליד עיריית ת"א) 222266, 245531, 03-245541

רחובות: הרצל 187, 466581,3, 468383-08, 468274-08

לחברה בימוח בת"א למחלקה הימית דרוש:

ראש מדור תביעות

כישורים דרושים:

★ נסיון מוכח וידע רחב בענף הביטוח הימי.

★ בוגר המכון לביטוח.

מועמדים מתבקשים לפנות בצרוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 25286, ת"א 61252 עבור "רמ"ד תביעות"

— סודיות מובטחת —

עירית בני־ברק

דרושים מורים

לתיכון עירוני כללי בבני־ברק לשנה"ל התשמ"ט

במקצועות האלה:

★ כימיה

★ פיסיקה

★ מתימטיקה

בדבר פרטים נא לפנות בין השעות 8–14 לבית הספר טל 03-785355

לחברה מובילה בענף המזון דרושים

★ **מתאם תוכניות** (ארועים ומופעים)

כישורים נדרשים: בעל יוזמה ודינמי, נסיון מעשי קודם בארגון פרוייקטים ויחסי ציבור. העבודה כרוכה בניידות ובשעות בלתי שגרתיות.

★ **שלוט**

אחראי על שילוט ופרסום חוצות, מארגן ומוציא לפועל תוכניות שילוט מסועפות.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון קודם על "מוריה" ת.ד. 33025 תל־אביב־61330 ויציינו את המשרה המבוקשת.

סודיות תישמר בקפידה.

אתה תדאג להתקשר אני אדאג לשאר.

יעקב אבידר מנהל מח' סכבית

אני ועוזרי נדאג שתקבל מקום עבודה שמתאים לך. שתהיה מרוצה בו יום יום. מילה שלי!

לסניפינו בתל־אביב

◆ מהנדסי כימיה/ כימאים - למפעל מתקדם בשרון.

◆ לבורנט תעשייתי - בביקורת איכות (אפשרי מתחיל) בת"א

◆ מסגר קונסטרוקציה - ידע בריתוך. פרופיל גבוה. בת"א

◆ חרטים מתחילים - בוגרי בית ספר מקצועי לחולון

◆ חווט לוחות חשמל - נסיון מעל שנתיים לחולון, ת"א

◆ מלחימות/מחווטות - לאחר שרות צבאי לת"א והשרון. עדיפות לתושבות אשדוד, רחובות, יבנה, הרצליה ונתניה

◆ רתך ארגון חשמל CO_2 - בוגר בית ספר מקצועי. פרופיל 72 ומעלה. לת"א, חולון והשרון

◆ מפעילי מכונות - בוגרי בית"ס מקצועי לפ"ת, הסעות רמלה לוד

◆ חרטים/כרסמים קונבנציונליים - CNC. פרופיל 72 ומעלה. קריאת שרטוט - למרכז

◆ עובדי מחסן - לאחר שרות צבאי. רשיון נהיגה להכנות משלוחים בפ"ת (שתי משמרות)

◆ מכונאי מטוסים, טנקים - לאחזקת קווי ייצור בגוש דן

* הסעות, ארוחות ושכר הולם למתאימים!!!

המחלקה הטכנית חבר

חברה לשרותי כח אדם

ת"א, בנין מסלול, בן יהודה 1 טל. 03-5101420

• הצטייד בפנקס מילואים, ת.ז. שבי והמלצות • שעות הקבלה 08.00-18.30

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

לחברה קבלנית לבניה בקניה דרושים

מכונאים לציוד כבד וציוד בנין

על המועמדים להיות בעלי 10 שנות נסיון לפחות ובעלי ידע בשפה האנגלית. נא לפנות בכתב־יד בעברית, בצרוף קורות חיים ושמות ממליצים לכתובת:

MR. A. COHEN
P.O. BOX 47011
NAIROBI
KENYA

— רק מועמדים מתאימים יענו —

ורד הגליל

תעשיית שוקולד וממתקים בע"מ

דרוש

כלכלן/תמחירן

רצוי בעל נסיון בתעשיית המזון.

נסיון בעבודה על מחשב — יתרון.

נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 1093 צפת 13100 עבור מנהל חבר העובדים.

בוא לעבוד במפעלי ורד הגליל

טוב בשופר־סל

דרושים/ות:

★ **מנהל/ת מחלקת כלי־בית וביגוד** להיפרכל ראשל"צ

נסיון בענף ההלבשה ו/או כלי־בית

★ **עובד מחלקת כלי־בית אזורי**

לסניפי רמת אביב

נסיון בתחום כלי־בית

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אישית ביום ראשון, 1.5.88, בין השעות 8.00–12.00 ליחידת רכש ושיווק מוצרי צריכה - רח' הסיבים 39, קרית־מטלון, פתח־תקוה (ע"י המחלקה הטכנית).

שופר־סל הפרכל

קופת חולים מכבי

דרושים

דיאטנית

מקום עבודה: יפו לחצי משרה

לפנות לטל' 03-835191

פיזיותרפיסט/ית

מקום העבודה — באר־שבע

למשרה חלקית

לפנות לד"ר שני, לטל' 057-78945 או לגב' זהבה גביש, טל' 057-35858

עובד/ת מעבדה

למעבדה המחוזית — רמת השרון

למשרה מלאה בעל/ת ניסיון בבדיקות המטולוגיות ולקיחת דמים או ניסיון בבקטריולוגיה ופרזיטולוגיה.

מזכירה רפואית

למשרה חלקית

לפנות לגב' לילי גוטפריד, טל': 03-402474

קופת חולים מכבי

דרושים

מזכירה רפואית

מקום העבודה: פתח־תקוה.

משרה חלקית (לעבודה במשמרות)

ידע בהדפסה במכונת כתיבה ובמעבד תמלילים

השכלה תיכונית

ניסיון בעבודה

בפרטים נא לפנות לטל': 916347, 03-909955 — למר יורם פרידמן.

טכנאי רנטגן

לעבודה במכוני הקופה:

רמת־גן

חולון

תל־אביב

למשרה מלאה או חלקית (תיתכן גם עבודה בפיצול)

בפרטים נא לפנות אל מר עמוס פרידמן, טל: 03-5103711

עובד/ת מעבדה מוסמך/ת

מקום העבודה: ראשון־לציון

למשרה מלאה

בעל/ת ניסיון מוכח במעבדה רפואית

בפרטים נא לפנות למנה"ר צבי רוזנצוייג, טל: 03-995495 בשעות 07.30—14.30

ייצור אנרגיה — בקידוחי החדרה

בחברת „מקורות" פותחה שיטה לייצור אנרגיה בקידוחי החדרה דו־תכליתיים (להחדרה ושאיבה כאחת). קידוח ראשון הפועל כבר בשיטה זו הוא קידוח מענית 4, בקירבת קיבוץ מענית, שבו מוזרמים מי ההחדרה למשאבה, הפועלת כטורבינה ליצירת אנרגיה והמפעילה את המנוע החשמלי כגנרטור המזרים את האנרגיה לרשת חברת החשמל. המערכת הפועלת בקידוח זה פותחה ונבנתה ע"י חברת „לוהר" בגרמניה, על פי רעיון של מהנדס אחזקה בכיר במחלקת חשמל שבמסגרת יחידת שירותי הנדסה ב„מקורות" **יהודה מאירוביץ** שהשתתף באופן פעיל בקביעת איפיוני המערכת, בתיכנונה ובבחינתה. סך כל ההשקעות הנוספות במיתקן להחזר אנרגיה בקידוח מענית 4 הוא כ־95 אלף דולר. בפעולה של שלושת אלפים שעות ניתן לייצר בקידוח זה כ־700 אלף קווט"ש, שעבורם תשלם חברת החשמל ל„מקורות" כארבעים אלף דולר בשנה.

בהחדרה של 15 עד 40 מיליון מ"ק מים בשנה, בעשרה קידוחים, יסתכם פוטנציאל הייצור של חשמל בשלושה עד שמונה מיליון קווט"ש בשנה. „מקורות" צורכת כמיליארד וחצי קווט"ש בשנה, המהווים כתשיעית מכלל צריכת החשמל במדינה. לכן היא משקיעה מאמצים בפעולות שנועדו לחסוך אנרגיה במפעלי המים שלה.

מנכ"ל יחידת שירותי הנדסה, **אברהם ונסקי** מסר כי בייצור האנרגיה בעת החדרה מנצלים את כל ציוד השאיבה הבסיסי המותקן בקידוח. בגלל השינויים בכמות המים המוחדרים בוחנת המערכת באופן רצוף את יעילות פעולתה ומווסתת את עצמה אוטומטית, לייצור אנרגיה מרבית. האפשרות לייצור אנרגיה הועלתה ב„מקורות" לפני כ־20 שנה, אולם לא ניתן היה ליישמה בגלל היעילות הנמוכה של השיטה הקונבנציונלית.

פער של 100 אחוז ביבולי הכותנה

בסיכומי מועצת הכותנה לעונת הגידול 1987, שנער־כו בהמה כנסים של מגד־לים בכל אזורי הארץ, הסתמן פער מדהים ביבו־לים במשקים השונים שהס־תכם במאה אחוז, כאשר היבולים נעו בין 300 ל־600 ק"ג לדונם, בין משק למשק. הסתבר עוד כי אין יחס ישר בין גובה הוצאות הייצור לרמת היבול, אלא להיפך, למגדלים בעלי היי־בולים הנמוכים הוצאות גבוהות יותר. בבדיקת הבע־יה בעבר נמצא כי הגורם העיקרי לפער הגדול ביב־לים הוא הגורם האנושי, כלומר ההתמחות והידע של צוותי הענף במשקים. המשבר שעבר על הענף בשנים 1985–1986 גרם להתפרקות צוותים והתנד־אות מורגשות בשטח. המועצה מזכירה למשקים כי גם העליה במחירים לא תוכל לכסות על כשלונות הגידול. חיות שהכותנה היא אחד הענפים המרכזי־ים במשק וכאן תהיה גם לשנים הקרובות, הרי רק בחידוש הצוותים יובטח קיום בענף וקידומו.

להגדיל שטחי הזן „פימה"

לפי הערכת המועצה יג־דל בשנה הקרובה הפער בין מחירי הכותנה מזן „אקלה" לבין הכותנה מהזן ארוך־הסיבים „פימה" לטו־בת האחרון, כמובן. לכן יש לשקול בכל איזור ובכל משק הגדלת שטחי ה„פימה", בהתאם לתנאי הגידול והנסיון בכל מקום. המועצה פנתה למנפטות הפימה באזורים השונים לתאם הסדרי ניפוט והוב־לה כדי שאפשר יהיה לגד־דל החיצוני וכך להגדיל כמויות הפימה ולשפר רוו־חיות המגדלים והמנפטות גם יחד.

החורף הגשום, שחייב פתיחת סכר בכנרת לכיוון ים המלח, הוא התחלה טו־בה לקראת עונת המזרע החדשה ויזומים ההבדלים בתנאי גידול הכותנה כא־שר השדות רוויים, או כא־שר הקרקע חסרה רטיבות ויש לתת לה השקיית הרו־יה לפני הזריעה. חשבה חל שיפור ניכר במצב מאגרי המים ומגדלי הכותנה סבו־רים כי יש לשקול שוב אם להמשיך בקיצוץ מיכסות המים שבוטל לפני שנתיים ואם אין מקום לבטל את הקיצוץ באזורים שבהם הדבר אפשרי.

מגדלי הכותנה תובעים פיצויי שחיקה

מגדלי הכותנה תובעים מהאוצר להחיל את ההס־כם עם התעשיה על מתן פיצויי שחיקה למפעלים המייצאים לגוש הדולר, גם לענף הכותנה. מועצת הכותנה אומרת כי כמו בתעשיה גם בענף הכותנה השפיעה שחיקת שער הח־ליפין לדולר ופגעה קשה ברווחיות הענף. בעוד האינפלציה בתקופת היי־צוב, החל מיולי 1985, היא מעל ל־60 אחוז והתייקרות הוצאות הייצור בגידול הכותנה היא מעל ל־50 אחוז, הרי הפיחות בשער הדולר היה חמישה אחוזים בלבד.

אמנם, מחירי הכותנה עלו השנה והגיעו למחיר דולרי ממוצע דומה לשנים שלפני המשבר החריף בי־בולי 1985 ו־1986, אבל הענף אינו יכול לסחוב שי־נוי של 45 אחוז בתנאי הסח־ר. מגדלי הכותנה סבורים כי יש לפצותם כמו את הי־צואנים האחרים, מה עוד שהפיצוי הוא חלקי בלבד לעומת השחיקה בשער הדולר.

שתילים
גפן, אפרסק, אגס, תפוח, מישמש, שזיף, זית, גודגדן, סובטרופים, הדרים ושאר סוגי השתילים
דרויאן כפר סבא, הגליל 68
טל. 052-32234, 916043
052-917325, 20166

משאבות זה.. אמתי
50 שנות מוניטין
• צנטרפוגליות יניקה עצמית
• אנכיות רב דרגתיות GRUNDFOS
• סחרור מים חמים וקרים
• הגברת לחץ בדירות ובתים
• טבולות לניקוז וביוב
• גלגלי שינים, לדלק, שמן, סולר מזוט
• מגנטיות לכימיקלים
• בוכנות ללחץ גבוה
• חבית לכימיקלים, דלק וסולר
• מצופים חשמלים, מיכלי התפשטות
מאמתי
יבואנים וספקי משאבות לתעשיה ★ בניה ★ חקלאות
תל־אביב דרך יפו 8 טל' 623247 624752

השטת תוצרת חקלאית לאירופה בדרך הים

אחת הדרכים להעלאת רווחיות היצוא הגדלת הכנסות היצואנים היא ללא ספק ע"י חסכון בעלויות היצוא, שהתובלה מהווה בהן מרכיב עיקרי. אחד היעדים המרכזיים שהציב לעצמו אגף התובלה ב„אגרקסקו" בכיוון זה הוא במציאת דרכי תובלה זולות יותר ע"י העברת מטענים רבים ככל האפשר בדרך הים, במקום בהטסה אווירית היקרה הרבה יותר.

מסתבר כי באחרונה חלו שיכלולים חשובים בכלי־השיט בעולם, המאפשרים להם להגיע ליעדים רחוקים במהירויות גבוהות יותר ובכך להבטיח הגעת התוצרת בתנאים אופטימליים. אחד מכלי השיט החדשים הבאים בחשבון להשטת התוצרת החקלאית הטריה לאירופה הוא הקטמרן. זהו כלי־שיט בעל שני גופים נפרדים המחוברים ביניהם לסיפון רחב. היות הגופים צרים וארוכים, פוחת החיכוך במים וגדלה יציבות כלי־השיט. כך יש לכלי־שיט זה התכונות המתאימות להובלת מטענים במהירות שיוט גבוהה מעל למוצע המקובל ומצפים לכך שהזמן שבין הטעינה בארץ וההגעה לדרום אירופה יתקצר באורח משמעותי.

לפי התיכנון יגיעו המטענים לאוסטריה גלשוויץ, למשל, בב־80 שעות, במקום בשמונה ימים במקרה הטוב ביותר (דרך מרסיי). אין הכוונה, כמובן, לכך שהתובלה הימית כולה תעבור לשיטה זו, אלא רק חלק מהתוצרת המוטסת כיום בדרך האוויר. בעבר כבר נשלחו בהצלחה בדרך הים משלוחים נסיוניים קטנים של פרחים, תות־שדה, והמטענים רגישים אחרים בעלי חיי מדף קצרים. ב„אגרקסקו" מציינים שכלי־שיט דומה לזה פועל זה מכבר בקו הולנד נורווגיה, כשבדרכו צפונה הוא טוען פרחים ובנורווגיה דרומה הוא מוביל דגים טריים. ספינה גדולה יותר מאותו סוג משייטת בין איסלנד, אנגליה והולנד והים הצפוני.

לאחר סקר יסודי של נמלים אפשריים בדרום־אירופה נבחר נמל ולוס בכיוון כנמל היעד של ישראל. לנמל ולוס כמה יתרונות וביניהם מיקומו במרחק סביר מנמל אשדוד, בתחום רדיוס תיפעולי של כלי־שיט מהירים. כן מוגן הנמל היטב ע"י מפרץ טבעי המאפשר כניסה אליו בכל מזג־אוויר. בנמל קיימת תשתית טובה במיתקנים וציוד. עומס המטענים הכללי על נמל ולוס קטן והדבר יאפשר להעמיד לרשותנו רציף בכל שעות היממה וכל ימות השבוע. כיוון שהנמל קטן, יחסית, ניתן לעבור בו במהירות את ההליכים המינהליים ולכך יש להוסיף את העלות הנמוכה יחסית של השירותים והקירבה הנוחה לאוטוסטרדה החוצה את היבשת, בואכה גרמניה. בקירבת מקום גם חולפות משאיות רבות הנעות בין אירופה לאסיה והדבר עשוי לאפשר ניצול יעיל של משאיות־קירור.

נסיון ראשון נעשה באניית הקירור „אבוקדו־כרמל", שהרימה עוגן באשדוד ב־17 בפברואר אחה"צ והגיעה לוולוס בתוך 42 שעות (הקטמרן יעשה זאת רק ב־36 שעות). השירותים פעלו ביעילות משביעת־רצון ומהרגע שהאניה הגיעה לרציף עד שהפליגה למרסיי חלפו חמש שעות, שמהן שלוש בלבד לשם פריקה. האניה הגיעה למרסיי ביום שני אחה"צ במקום בבוקר, אילו הפליגה ישירות מאשדוד למרסיי.

בוולוס הוטענו 9 משאיות עם כ־200 משטחים תוצרת חקלאית, שהופנו לארצות בנלוקס, חלקם להולנד, במגמה שימשיכו לסקנדינביה וחלק לנמל ליבק בגרמניה, כדי שימשיכו במעבורת לפינלנד. כל המשאיות הגיעו ליעדיהן על פי לוח הזמנים שנקבע מראש ותאם עם מועדי הטעינה של המעבורות. כך נחסכו 2–4 ימים.

ב„אגרקסקו" מדגישים שמדובר בתוצרת שנועדה מלכתחילה לתובלה אווירית והחסכון, שהוא משמעותי, נובע מהפער במחירי התובלה האווירית לימית. התברר, כמובן, כי התוצרת אינה נפגמת כלל כשהיא מובלת בדרך הים.

הועדה הבינלאומית לתקינה בנושאי ציוד למערכות ההשקיה מתכנסת בישראל

ועדת התקינה הבינלאומית בנושאי ציוד למערכות השקיה מתכנסת השבוע בישראל. בין המשתתפים בועדה נציגים מספרד, ארצות הברית, בריטניה צרפת וישראל.

ועדת התקינה הבינלאומית לנושאי ציוד למערכות השקיה נוסדה בשנת 1978 על ידי ארגון התקינה הבינלאומי ISO שמקום מושבו בג'נבה. יו"ר הועדה הוא מר מנחם קטסוף (לשעבר נציב המים) חבר קבוץ מעגן מיכאל. מזכירות הועדה פועלת במסגרת מכון התקנים הישראלי מאחר שמדינת ישראל היא בין המובילות בפיתוח, בייצור ובשיווק מערכות השקיה בעולם.

ועדת התקינה הבינלאומית בנושאי ציוד למערכות השקיה נהנית מתמיכתו של ארגון ההשקיה הבינלאומי ותקנים המתפרסמים על ידה מיושמים על ידי יצרניות ביותר מ־100 מדינות ברחבי העולם.

מהנהלת מכון התקנים נמסר, כי הועדה תדון במשך 4 ימים בהכנת טיוטות לתקנים בינלאומיים בשלושה נושאים עיקריים: בדיקת אחידות פיזור המים של ממטירים, תקינה לטפטפות ותקינה לשלוחות טפטוף.

תקנים שמפרסמת הועדה מקלים על הסחר הבינלאומי, ויש בהם כדי להעמיק את היצוא הישראלי בתחום מערכות ההשקיה. יש לציין שהיצרניות הישראליות בתחום ההשקיה מעורבות באופן פעיל בעבודת הועדה והשפעתן על עיצוב התקנים ניכרת.

בישראל פועלים למעלה מ־80 מפעלים המייצרים ציוד מגוון למערכות השקיה. 90% מהם מייצאים לארצות הברית, לשוק המשותף ולאסיה.

בין התקנים שפורסמו על ידי הועדה ומיושמים על ידי יצרניות מערכות השקיה ברחבי העולם הם תקנים לאביזרים לפיזור מים, שסתומים מגנתיים להשקיה, מתזים, מכונות השקיה (קו צינורים), ממטירים וממטרים, ומערכות השקיה אוטומטיות בפיקוח הידראולי.

תן לשמש לעבוד!

חיטוי סולרי (שמש*) באמצעות יריעות פוליאתילן וקרני שמש

חיטוי סולרי מתבצע באמצעות חיפוי קרקע לחה ביריעות פוליאתילן יחודיות מתוצרת פוליאון - ברקאי וחימומה בעזרת קרינת השמש. חיטוי סולרי - שיטה יעילה, בטוחה, פשוטה וזולה ביותר להדברת פגעי קרקע של ירקות, פרחים, גידולי תעשייה ועצי פרי, ללא שימוש בכימיקלים.

החיטוי התרמי משמש לחיטוי קרקע בחלק ממחזור זרעים בחלקות גידול רגילות. החיפוי נעשה באמצעות מכונות חיפוי של פוליאון. הזדרז והתקשר עוד היום לפוליאון - ברקאי. עקב מגבלת תקופת החיטוי והאמצעים העומדים לרשותנו, הפונים מאוחר לא יענו.

* הפגעים: דוררה, מבלת, מק שורשי, קשיון רולפסי, שורש ורוד, שורש משופם ... ועוד.

חיטוי סולרי - כך מדברים במאה העשרים!

שיטת פוליאון - הפוליאתילן לשרות החקלאי

פוליאון ברקאי. קיבוץ ברקאי 37860. ד.נ. מנשה, טל' 379641-3, 06-378585.

שיווק ע"י מפיצי המכון: תל־אביב - רח' הארבעה 12, טל. 03-5613636. חיפה - רח' בר כל 11, חוף שמן, טל. 04-674283/4. באר־שבע - רח' קק"ל 39, טל. 057-39123. ירושלים - איזור התעשיה תלפיות, טל. 02-718211/4. כמו כן ניתן להזמין סחורה באמצעות ארגוני הקניות הגדולים. גלילים בודדים ניתן לקנות במחסני המכון במפעל, בימים א'-ה', בשעות 13.00-15.00.

פוליאון ברקאי

„כור" – 40 ועוד 4

זעזועים פוקדים היום את „כור" ואף הביאו באחרונה לחילופים בהנהגתו של הקונצרן. אלא שסיפורו של הקונצרן הגדול אינו מתמצה בשנה אחת, ברגע נתון. „כור" הוא בן 44, „זקן" אפילו מהמדינה ובמהלך שנות פעילותו ליווה את המדינה שבדרך, התגייס למאמץ בניין הארץ, היה חלק בלתי נפרד מתנופת הפיתוח התעשייתי ועמד בשורה הראשונה של האצת היצוא וההתחדשות הבלתי נלאית לעצמאות כלכלית.

הנתח של „כור" ב„עוגת" התעשיה הוא 12 אחוזים, והוא ביתם של כ־30,000 עובדים. כ־50 אחוז מהם נמנים עם עובדי הייצור ואילו האחרים הם מהנדסים, טכנאים, אנשי מינהל ואקדמאים. רבים מעובדי „כור", ביניהם גם אנשי הסגל הניהולי קודמו והתקדמו בעזרת מסגרות ההשתלמות העצמאיות של הקונצרן. „כור" הוא בית־יוצר לאלפי מוצרי תעשיה, שמכירותיהם נאמדות ב־2.4 מיליארד דולאר. היצוא של מוצרי „כור" – כ־12 אחוז מכלל היצוא התעשייתי – מגיע לכ־700 מיליון דולאר, והוא מושתת בעיקר על מוצרים מתוחכמים, שהם פרי פיתוח מקורי.

כך היום, ובעבר? על ראשיתו של „כור" אפשר ללמוד מדין־וחשבון, שחתומים עליו הלל דן וצבי לדר, והוא סוקר את תקופת העסקים השלישית של החברה, שהסתיימה ב־31.3.48. „כור – חברת חרושת ומלאכה בע"מ" מקיפה אז ארבעה מפעלים: בית־יציקה „וולקן", „פניציה", „חמת" וחב"ר (חומרי־בנייה כלליים). סך־כל המכירות של המפעלים בתקופה הנסקרת נאמד ב־2,700,000 דולאר. להלן קטע משקף מהמובא לדו"ח: „המפעלים החרושתיים של החברה נאבקו קשה כעוצר בדרכים, שהוטל על־ידי שלטונות המנדט־לשעבר, ובסכנת היריות מן המארב, אשר הכבידו על הפועלים להגיע לבתי־החרושת, והפריעו לתנועה הסדירה של חומרי־גלם למפעלים ושל התוצרת המוכנה למרכזי השיווק שלה. בחודש האחרון של שנת 1947 ובשלושת החודשים הראשונים של שנת 1948 היתה רק מחשבה אחת לנגד עיני ההנהלה, והיא: לשמור על המפעלים ועל כושר הייצור שלהם ולהעמיד את כל אלה לרשות מאבק השחרור הלאומי. הוצאות רבות נעשו כדי להקיף את המפעלים בביצורים ואמצעי־מגן, כדי להבטיח, כי יהיה אשר יהיה, תימשך העבודה במפעלים".

הקמה תוך כדי מלחמה

הגרעין שצמח כחברה־בת של „סולל־בונה" נועד במקורו לשרת את תנופת הבנייה של המדינה־שבדרך ואת מאמץ המלחמה של מלחמת העצמאות.

מאמץ המלחמה ... „כור" לצרכים הבוערים של בניין הארץ: הקמת התעשייה ... תעסוקה לגלי העלייה הזורמים למדינה הצעירה בראשית שנות ה־50. מפעלי הצינורות, המתכת ו„יובל־גד" היו בין אלה שהשתלבו בפרוייקטים הלאומיים של אותן שנים ומפעלי „כור" בעכו של ראשית שנות ה־50 נהפכו לדגם לקליטת עולים מחוסרי־מקצוע, ולעתים אף חסרי השכלה.

חרושת היצירה של הראשוניות החלוציות האירה באור מיוחד את תנופת־העשייה והקהתה את עוקצם של הקשיים והמשברים. „האורחים הרבים עמדו קסומי המראה של שליטת האדם על כוחות בראשית היוליים – אש וברזל – ושמחה רבה היתה לראות לא רק את שני התנורים כבירי העוצמה, כשהם חלק מתעשייה ישראלית בסיסית, אלא ובעיקר את פועלי מפעל המתכת, פועלים עולים, אשר לא קרבו מימיהם בגולה לברזל מלובן ולא טעמו טעמה של תעשיה כבדה, ועל אדמת הארץ הפכו לחרשי ברזל מאומנים, בוטחים וזריזים" – נכתב בדין־וחשבון להרושת, „כור", בדצמבר 1958, לרגל טקס „יציקת האלף בקריית הפלדה".

בסוף שנת 1958 חלשה „כור" על כ־25 חברות ומפעלים, ביניהן חברות־בת וחברות מסונפות, בבעלות מלאה ובשותפויות.

גידול והתפשטות

עובר עוד עשור וקבוצת „כור" מתמודדת עם קשיים חדשים ותמורות תקופתיות מסוג חדש. ביטוי לכך נתן יצחק עילם, המנכ"ל, בדו"ח השנתי ב־1967: „המעברים החדשים במערך הכלכלי של הארץ מעמידים מפעם לפעם את משקה, ובפרט את תעשייתה, בפני מצבים החושפים נקודות חולשה וכוח, חליפות... בגלל אופיים עתיר־ההון והציוד של מפעלי קבוצת 'כור' גרמה הירידה במכירות (כתוצאה מהמיתון של 1966) לתוצאות עסקיות מאכזבות, ולראשונה מאז הקמת 'כור' מראה מאזנה הפסדים. אולם, בעוד שהמיתון חשף נקודות־חולשה זו של 'כור' (ריכוז־יתר של תעשיות תקשורות בענף הבנייה), הרי באותה עת חשפה מלחמת יוני והעלתה לאור את הפוטנציאל הבטחוני והיצרני העשיר הטמון במפעלי כור".

שנת 1968 סיימה כחצי יובל לפעילותה של „כור" ועשור ראשון מאז היפרדותה מ„סולל בונה" והיותה לקונצרן תעשייתי עצמאי, בבעלות חברת העובדים. זה העשור המתאפיין בהתפשטות לעבר תחומים חדשים מעבר לשוק תעשיית הבנייה. המאמצים בכיוונים החדשים יניבו פרי רק בעשור הבא.

בתקופה הזאת חל מהפך ענפי, שיווקי וטכנולוגי ונעשה מעבר מתעשייה בסיסית לשוק מצומצם לתעשייה מגוונת, המתאימה עצמה לשינוי ולדרישות השוק המקומי והעולמי.

המכירות של מפעלי התעשייה של „כור" עוברות את סף 100 מיליון הדולאר. היצוא מגיע ל־22.5 מיליון דולאר ומצבת כוח־האדם מקיפה כ־10,000 עובדים ב־36 חברות־תעשייתיות, ש־14 מהן שותפויות עם גורמים ישראליים הזן זה.

מדינת ישראל עדיין שרו[...] ב„בוס" של פיתוח תעשייתי מו[...] (שנקטע במיתון של 1966) ו„כו[...] מקצה סכום־עתק להשקעות (כ־[...] מיליון דולאר ב־1967). בסו[...] העדיפויות והדגשים הם: פוטנצי[...] יצוא, ייצור למען הבטחוני[...] הבטחונית, תיעוש עיירות הפיתוח[...]

ביסוס והתרחבות – בארץ ובחו"ל

על סף הכניסה לשנות ה־70 [...] ב„כור" מפנה פרסונאלי ומבנ[...] „המאזן של כור תעשיות בע"מ ג[...] בשנת הכספים האחרונה ב־27 מילי[...] ל"י והסתכם ב־237 מיליון ל"[...] עיקר הגידול היה בסעיף ההשקע[...] בחברות־בנות ומסונפות. אלה נוע[...] להבריא את המפעלים החלש[...] שנקלעו לקשיים כספיים, ולסט[...] למפעלים הן להתרחבות ולפעיל[...] שוטפת". הדיווח הנ"ל לקוח מדב[...] מנכ"ל „כור", מאיר עמית, ב־1969[...]

„'כור' השתלבה במאמץ הגרו[...] של כל הגורמים, שחברו יחד לעש[...] למען עצמאות כלכלית", ציין עמי[...] „כ־20 אחוזים מכלל הפעילות ב'כו[...] הוקדשו לייצור בטחוני ישיר ועקי[...] זו השנה שבה הוחל בתנופ[...] השקעות חדשה להכנת כלי[...] ואמצעי־ייצור נוספים – להרחב[...] היקף התפוקה בעתיד. יצויין, ש[...] הושם רגש על השקעו[...] באזורי־הפיתוח. השנה החולפ[...] תירשם בהיסטוריה של 'כו[...] כשנת־מיפנה, שנה של חילופי גבר[...] של שינוי צורה ודמות".

עשור זה, השלישי בתולדו[...] „כור", מציין כניסתו של ענף נו[...] למיגוון עיסוקיו של הקונצרן[...] המזון ומוצרי הצריכה. במרוצת הז[...] יגיע היקף המכירות של הענף החד[...] לכ־15 אחוז מכלל המכירות, ויש[...] את „כור", מעבר לייצור ושיווק ש[...] מוצרי מזון בסיסיים ומוצרי־נוחו[...] על המפה הן כגורם בעל־ידע בתב[...] הרצת מפעלים (שמנים) באר[...] ובחו"ל והן כגורם עולה בתחו[...] האריזה.

בתקופה זו נתוסף ל„כור" שות[...] בינלאומי בדמותה של חבר[...] התקשורת והאלקטרוניקה G.T.E[...] שרכשה 50 אחוז (את הנתח ש[...] משרד הביטחון), בבעלות „תדיראן[...] וביססה את מעמדה בתחו[...] האלקטרוניקה הבינלאומית.

זה היה גם העשור שבמהלו[...] התגבשה מערכת הסחר הבינלאומי[...] – קבוצת „כור־סחר" – כזרו[...] השיווק המרכזית של „כור" וכחבר[...] היצוא הבכירה של ישראל. זו נועד[...] לשרת לא רק את מפעלי „כור[...] אלא מיגזרים נוספים במש[...] בפעולתם בארץ ובחו"ל.

היעד – אוריינטציה וצמיחה

„בהיותנו חלק בלתי־נפרד מ[...] חברת העובדים, שמטרות[...] חברתיות ולאומיות, אנו רואי[...] בתעשייה יותר מאשר מכשי[...] לעשיית רווחים. התעשייה הי[...] לצידנו הזמן הפעולה המרכזי ש[...] המשק הישראלי, שהיקף פעילות[...] יעילותו הטכנית והמנהלית ואיכו[...] הדיים שהוא יוצר, יקבעו במידה רב[...] את דמותה החברתית ומעמד[...] הכלכלי של המדינה בעשורי[...] הבאים". הדובר בעיון שלהי העש[...] השלישי הוא מנכ"ל „כור" נפתלי[...] בלומנטל והסקירה ניתנה ב־1978.

„הצמיחה הרצויה של התעשי[...] היא בשיעור הרבה יותר גבו[...] מגידול האמצעים העצמיים שלה[...] הוסיף בלומנטל. „הצבר ההון הפני[...] שלנו לא יהא בו כדי לאפשר א[...] קצב הצמיחה הדרוש הרצויים. א[...] תהליך להשתתפות ממשלתי[...] במימון הגידול. אנו מקווים כ[...] בסיסיגה לפתור את הבעיה הדחוק[...] של האינפלציה לא תפגע הממשל[...] בקצב הצמיחה של התעשיה".

אזהרותיו של מנכ"ל „כור" הי[...] לא עלו בקנה אחד עם ההתרחשוי[...] במשק. הליברליזאציה חשפה א[...] התעשייה הישראלית ליבוא גוא[...] בלתי מוכנה להתמודדות זאו[...] האינפלציה העפילה לשיאים חס[...] תקדים; הסיוע לתעשייה התרוקן מכ[...] תוכן; על מזבח המלחמה באינפלצי[...] נזנחה מטרת הצמיחה; ומאמץ ייצו[...] המשק דירדר את היצוא אל ס[...] הרווחיות.

לקראת התחדשות וצמיחה

„התכנית שבבסיסה מהפ[...] בתפיסה הניהולית – מעב[...] מריכוזיות להעמקת חופש־הפעול[...] הניהולי והעסקי תוך מתן ית[...] עצמאות לקבוצות", הגדיר מנכ"[...] כור, ישעיהו גביש, את התהלי[...] שנועד לבטל את עקרון הכלי[...] השלובים" ותכתיב[...] הערבות־ההדדית. תכנית זו תבי[...] לשיפור משמעותי ברווחיות „כור[...] תוביל אותה לאיזון בסוף 988[...] ולרווח צנוע ב־1989.

„תהליך זה כבר נתן פירותי[...] ב־1987" אמר שייקה גביש והדברי[...] מצוטטים ב„כור אחר" ב־1988[...] למשל: צמצום בכוח האדם, לל[...] ירידה בתפוקה; סגירת מפעלי[...] שהיו חסרי־סיכוי כבר שנים רבו[...] איחוד ומיזוג פעילויות ומכא[...] חיסכון של עשרות מיליו[...] דולארים. נלקחו גם סיכונים שי[...] בהם סיכוי („סולתם"), כי מוט[...] לקחת החלטות סיכון בעלות סיכו[...] מאשר לא לקחת סיכונים ולא לזכו[...] בסיכויים.

„תעשייה היא תהליך בלתי פוס[...] של פעילויות משולבות", ממשי[...] גביש. „תופעה תהליכית במהות[...] תמיד צפויה לתנודות, הצריך ליצ[...] ולחסת את כל הגורמים. לעיתי[...] התנודות חזקות במיוחד והדרוש[...] פעולות ריסות דראסטיות, זא[...] קוראים לזה משבר. אבל גם משב[...] הוא חלק מהתהליך. יתרה מזאת[...] משבר, שמטופל נכון, מצמיח אותו[...] התחדשות וצמיחה. עובדי התעשיי[...] נפגעים, אמנם, בעיתות משבר, אב[...] בניגוד לכל סקטור אחר יש לה[...] תרומה ישירה ליציאה ממנו, ויש[...] להם חלק נכבד בהתחדשות ובצמיח[...] שנולדות בעקבותיו. נוף נבחן בסופ[...] של דבר, דווקא בתקופת משבר[...] וביכולתו לצאת ממנו. אני מאמי[...] בכוחה של 'כור'". (מתוך „כור אחר"[...] ישעיהו גביש, מנכ"ל „כור"[...] 1988).

„דבר" עם מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר

„משכיחים תרומת ההסתדרות למדינה"

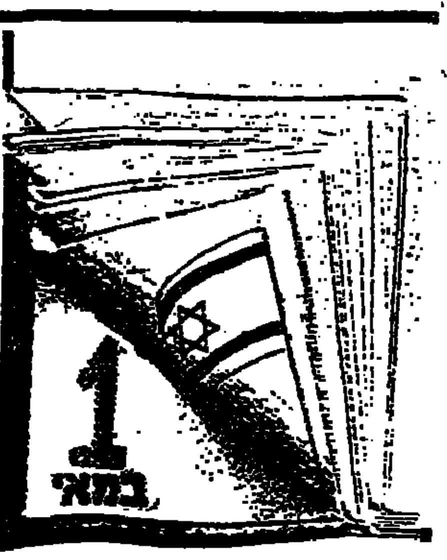

– 1 במאי השנה מוקדש להצדעה למדינת ישראל ליובל ה־40 שלה. אנחנו יודעים, שאילמלא ההסתדרות ספק אם היתה קיימת התשתית שעליה התבססה המדינה בקומה. האם היום, לאחר 40 שנה, השתנה משהו בתחושת השליחות והלאומית של ההסתדרות ובדגשים שלה. הרושם הוא שהרצון לגרום לחלוקה יותר צודקת של העוגה, שהוא אולי מוצדק בפני עצמו, יכול לפגוע בהגדלת העוגה, כלומר באינטרסים המישקיים־כלכליים. וזה, בסופו של דבר, יפגע גם בעובדים.

אני כמובן מסכים עם ההערכה בדבר תפקידה ומקומה של ההסתדרות בדרך למדינה. לצערנו, גדל דור חדש בארץ „אשר לא ידע את יוסף", שאינו מכיר כמעט את ההיסטוריה של הקמת המדינה. יותר מזה, יש גורמים שיש להם עניין לא להבליט את תפקידה ומקומה של ההסתדרות בהיסטוריה של הקמת המדינה.

יש כאלה שמתוך צרות עין מקטינים ומסתירים את חלקה של ההסתדרות בתהליך הקמת המדינה וחלקה הנמשך בבנייתה

ראיתי את דרך הצגת הנושא הזה על־ידי הגורמים הממלכתיים. מתחילים, למשל, את ההסטוריה של דוד בן־גוריון מיום היותו ראש־ממשלה. איש לא מכיר שבן־גוריון היה מזכיר ההסתדרות. זה כמו להתחיל את התורה לא מבראשית, אלא „מהחודש הזה, ראשי חדשים".

ובן־גוריון הוא רק דוגמה אחת. אין היום כמעט תחום, שיש בו למדינה או לממשלה חלק מרכזי, שהגרעין, היסודות להקמתו לא הונחו על־ידי ההסתדרות. כך זה צבא־הגנה־לישראל, שהחל עם ההגנה. כך זה ההעפלה והעליה, כך „צים", „אל־על", „מקורות" וההתיישבות העובדת, מערכת שירותי העזרה ההדדית, והחינוך.

אבל לצערנו יש כאלה, שמתוך צרות עין ומתוך גישה פוליטית צרה, ויש גם מתוך תסביך, נדמה להם שאם הם מבליטים את הגורם ההסתדרותי, הפועלי, ייגרע חלקם, או שייפגעו מבחינה פוליטית. לכן הם מצמצמים, מקטינים ומסתירים את חלקה של ההסתדרות בתהליך הקמת המדינה.

הדבר בא לידי ביטוי בצורה בולטת, ואפילו גסה ומגוחכת, בכך שהוועדה שהוקמה מטעם המדינה לחוג את חגיגות ה־40, החליטה, שאחד האירועים המרכזיים יהיה תערוכה להצגת שנת ה־40 למדינה. היו אנשים בוועדה שטענו, שאסור לתת להסתדרות להופיע בתערוכה, „כי זה ענין פוליטי". ומשעה שדעתם לא נתקבלה, מיד הזדרזו להגיד: תראו, ההסתדרות מבזבזת כסף.

מה קרה כאן? מישהו החליט לקיים תערוכה. לא אנחנו. לגבי כל אלה שמופיעים בתערוכה, הממלכתיים והפרטיים, הכסף הוא קודש וההופעה רצויה. יש רק גורם אחד שאם הוא יופיע, ויספר מה מקומו של ציבור העובדים בהקמת המדינה, זה כובה.

חבל שחלק גדול מן הציבור בארץ אינו מבין שההסתדרות היא גוף שיש בו ייחוד לחיוב. לצערנו, כמו בהרבה דברים אחרים, אנשים שהם מחוץ לחברה שלנו מתפעלים ממנה, ואנחנו רואים את הדבר מיותר ואפילו מואסים בו.

מי לא מתפעל מההסתדרות הכללית, מהייחוד שלה? לא מהאיגוד המקצועי שלה. איגוד מקצועי כמו שלה יש בכל העולם. הייחוד של ההסתדרות זה מה שציבור העובדים משתף את עצמו לצד המדינה ולצד ההון הפרטי בפיתוח המשק ובדאגה לעתידו. והנה, במקום שהממשלה או המדינה יעודדו אותה, רואים בזה סתירה נוראה. וצריך כאילו להתנצל על מה שאנחנו עושים. מה אנחנו עושים? אנחנו נותנים שכם למדינה. אנחנו נותנים את מירב הדאגה לבריאות, למשל. הגענו למצב שממשלת ישראל הסירה מעליה בלי כל בושה את האחריות לבריאות. ונניח שקופת־חולים לא היתה קיימת. אז מה במדינת־ישראל לא היתה מערכת בריאות? היתה. אולי ברמה יותר נמוכה.

– אבל אולי אפשר לשאול בכיוון ההפוך דווקא. אם הציבור אינו מכיר טובה על מה שההסתדרות עושה למען המדינה, ואם המשימה כה קשה להסתדרות, כי היא נתונה בקשיים, אולי היא לא צריכה לעשות את מה שהיא עושה? מי אומר ש־40 שנה אחרי הקמת המדינה צריכה ההסתדרות להמשיך בתפיסה של סוציאליזם קונסטרוקטיבי? אולי נעשה סוציאליזם לא־קונסטרוקטיבי?

יש גורם אחד שיכול לבוא ולהגיד, שההסתדרות צריכה לחדול לעשות מה שהיא עושה, וזה חבריה, ציבור הבוחרים שלה. כל עוד רוב־רובם של חבריה יתמכו בהנהגת ההסתדרות, שמאמינה בתפיסה של ההסתדרות כמערכת יוצרת, ולא רק כגוף הנאבק על חלוקת העוגה, אנחנו צריכים להמשיך בדרכנו, על אף כל הקשיים. קל יותר היה להתפרק מהנכסים ולהופיע רק כאיגוד מקצועי. היינו הכי פופולאריים ואף־אחד לא היה בא להפגין נגדנו. אלא שאז היינו משרתים נאמנה את החברים שלנו ולא את המדינה.

כי מה עושה ההסתדרות בייחודיות שבה? היא שותפה למשל ליצירת מקומות־עבודה. לא בארץ ולא בארצות המפותחות, ואני לא אומר מתפתחות, מסוגלים ליצור היום מקומות־עבודה לאוכלוסיה, לדור החדש. באירופה המערבית, העשירה, הגיעו לחמישה ימי־עבודה בשבוע, מתקרבים ל־36 שעות עבודה בשבוע, אבל לרבע מהצעירים אין עבודה. לו היה להם משק עובדים מפותח, רבים נוספים היו מוצאים מקומות עבודה.

נניח אפוא, שמחר נקום ונגיד שאנחנו לא רוצים משק עובדים. יופי נו, אבל מי ימלא את מקומו של משק העובדים? יש הון פרטי שמוכן להיות תחליף לחברת־העובדים? לכן זו רק צרות עין פוליטית. יש מי שמנצלים את הקשיים שיש לנו, כדי לשלול את התפיסה החברתית של תנועת העבודה, שראתה באדם העובד גורם יוצר ולא רק כוח שנאבק, כאיגוד מקצועי, כדי להגות מנתח גדול יותר של העוגה.

לכן אנחנו לא מוכנים לשום הכרת־טובה. רק חשבנו, שאילו היתה ממשלה אחראית, והיא רוצה לעודד את הדמוקרטיה הפנימית במדינה ואת הכוחות היוצרים שבה, היתה צריכה לעודד כל אלמנט דומה להסתדרות – לא רק ההסתדרות, ויצ"ו, אפילו התעשיינים, כל גורם שלוקח חלק של המעמסה מהממשלה – ולהפוך אותו להיות שותף ליצירה. כשם שהיא מוקירה את בעל ההון הפרטי ומוכנה לבוא לקראתו ולתת לו התמריצים. מה יותר טוב מציבור עובדים, שעושה את זה לא בשביל עצמו, אלא בשביל הקולקטיב?

במקום שהממשלה תעודד את ההסתדרות אנחנו צריכים כאילו להתנצל על מה שאנו עושים למענה

– כיצד משפיעה התפיסה הזו, שההסתדרות אחראית גם על טובת הכלל המשק, על מדיניות השכר?

ההסתדרות פועלת בשני כיוונים. היא יכולה לסייע לאיגוד המקצועי וגם לסייע למדיניות מקצועית רציונלית.

– אבל יש כאן סתירה.

לא, להיפך, לא סתירה.

– יש טענה עוד יותר חריפה. המקטרגים אומרים, שהמדיניות המקצועית אפילו נפגעת בגלל שאתה גם מעסיק וגם איגוד מקצועי. אומרים שמשק העובדים נפגע בגלל האיגוד המקצועי.

כל מי שלא מסכים עם התפיסה הבסיסית של תנועת העבודה, ימצא בהסתדרות את כל הסתירות שהוא רוצה. מה קורה באופן פראקטי? אני לא מאמין שיש איזו תיזה חברתית אידיאולוגית שמחזיקה מעמד קרוב ל־70 שנה ולא מתפרצצת בדרך אם אינה נכונה. והנה, ברוך השם, משק העובדים קיים כבר 70 שנה, גם האידיאה וגם השיטה.

היה לנו דבר קונקרטי, שכר מינימום. באו המעסיקים ואמרו: אם אנחנו ניתן לכם שכר מינימום תהיה מצד אחד אבטלה ומצד שני אינפלציה. וזה היה בתקופה שכולנו התפעלנו מהיציבות, מתכנית הזרום. נו, אז מה עושים במקרה כזה? צריכים או להשלים עם העובדה ולהשאיר את שכר המינימום בגובה של 30 אחוז מהשכר הממוצע במשק, או להתחיל בהפגנות ובשביתות. כדי להשיג את שכר־המינימום עשינו תרגיל עקיף. ראינו שאי אפשר לנהל משא־ומתן עם המעסיקים הפרטיים. הם לא זזים מדעותיהם. האוצר תומך בהם. באנו למשק העובדים שלנו ואמרנו: אנחנו אצלנו נתקן את שכר המינימום. עשינו זאת באופן חד־צדדי, ואחר־כך בעקבות זה עשינו חוק שכר מינימום, שוב, בניגוד לדעת הממשלה והמעסיקים. וראה זה פלא, לא קרה כלום.

מהצד השני, ההסתדרות מנהלת מדיניות אחראית. הלא אין טעם לבוא ולהגיד למעסיקים או לממשלה, אנחנו רוצים תוספת שכר שהמשק לא יכול לעמוד בה. הרי או אם נצליח „להכניע" את הממשלה או את המעסיקים, יקרה אחד מהשניים: או שנחרש את האינפלציה, או שתהיה אבטלה. אז אם אנחנו באים ואומרים, יש לנו אמת־מידה לבחינת מה מותר ומה אסור, זה עושה את ההסתדרות ואת האיגוד המקצועי כגורם אחראי.

לכן ההסתדרות היא גורם חיובי משני הכיוונים. היא יכולה להיות כוח מניע לאיגוד המקצועי כדי לאלץ את המעסיקים לתת מה שהם באמת יכולים לתת, כי לנו יש אמת־מידה מקבילה לשלהם. מצד שני האיגוד המקצועי הוא גורם אחראי, שאינו מעלה תביעות סתם, אלא תביעות שחייבות להיות תואמות את היכולת של המשק.

– איך אתה מסביר שדווקא בישראל, שהיתה כל־כך הרבה שנים תחת שלטונה של מפלגה סוציאל־דמוקרטית, שבה ההסתדרות כל־כך חזקה, רמת השכר של העובד יותר נמוכה לעומת הרמה באירופה?

רמת השכר בישראל מפגרת אחר רמת השכר במדינות אירופה גם אם בודקים את השכר יחסית לתפוקה

מצד שני, יש הטוענים שהשכר בישראל אמנם ירוד לעומת השכר באירופה, אבל הזכויות הנלוות הן הרבה יותר גבוהות. כך שעלות העובד בישראל אינה זולה יותר מאשר שם.

גובה השכר, כולל הזכויות הנלוות, כלומר עלות השכר, אינה דומה לאירופה. בהרבה מקרים העלות מגיעה לחצי.

– בהשוואה לתפוקה?

כן. הטענות של המעסיקים בענין זה אינן נכונות. אם אני לוקח את השכר יחסית לתפוקה, השכר בישראל עדיין מפגר בהשוואה לארצות אירופה, לא הדרומיות, לא יוון או איטליה הדרומית. אני מדבר על השוק האירופאי המשותף. ממה זה נובע? קודם־כל, מזה שההון אצלנו הוא יקר בהשוואה לאירופה או בהשוואה לכל העולם הפיננסי. מי שמע בעולם שיש ריבית שתגיע ל־40־100 אחוז ריאלי?

עמדת ההסתדרות היא, שתוספת היוקר היא מנגנון שצריך לשמור על קיומו. האם מבחינת האיגוד המקצועי לא היה יותר טוב שהמנגנון הזה יהיה כלול בתוך העלאת השכר ולא יהיה בפני עצמו?

– תוספת־היוקר יש לה תפקיד אחר, וזה לשמור על הסכם עבודה בתקופת ההסכם. אין לה תפקיד להעלות שכר. נניח שנאמר לממשלה אנחנו לא רוצים תוספת יוקר, היא תשולב במשא־ומתן הכללי. ונניח שהאינפלציה החזויה היא 16 אחוזים ונגיד: על זה אנחנו מנהלים משא־ומתן. תנו לי חצי עכשיו והשאר בחצי השני של השנה. עצם זה שלקחתי חצי עכשיו וכבר האצתי את האינפלציה. שנית, מה יקרה כשיתברר שהאינפלציה לא תהיה 16 אחוזים אלא 25 אחוזים? אני כבר לא יכול לעשות כלום.

מה אנחנו באים ואומרים? אני לא רוצה בכלל תוספת יוקר. אל תעשה יוקר. ואז אני אהיה כמו האירופאים. אדבר אתך על ארבעה אחוזים, על שלושה אחוזים, על חמישה אחוזים. כי אני יודע, חמישה אחוזים זה עליית רמת־החיים. ארבעה אחוזים זה עליית רמת־החיים. ואם אני אעלה את שכר העובדים שלי בכל שנה בארבעה־חמישה אחוזים זה בסדר גמור. זו עליית רמת־חיים. לא שכר.

מכשיר תוספת־היוקר הוא גם מנגנון. למעשה, אם לממשלה יש הבנה והיא לא מתעסקת במעסיק – זה גם מנגנון ממתן. הוא מהווה דווקא גורם אנטי אינפלציוני. מה הוא אומר? הוא אומר לממשלה ולמעסיקים: אם אתם מעלים מחירים, אתם תצטרכו לשלם. אז כדאי לכם לא לשלם. לא להעלות מחירים. ואם בכל זאת תעלו תשלמו.

הדבר האחרון. למה הממשלה, למשל, לא באה בהצעה להוריד את ההצמדה משאר המרכיבים, שמוצמדים למשק? למעשה, כל המשק מוצמד, ושם כולו מוצמד במאה אחוז פלוס [illegible] – זו תוספת היוקר. חבל שהממשלה אינה עושה כמו שעשה שר האוצר יהושע רבינוביץ, שאמר: אני אוציא אגרות חוב רק עם 80 אחוז הצמדה ואשווק בריבית כגורם משלים. אבל הממשלה לא תעשה את זה. כי יש לה גישה אחרת להון ואחרת לשכר. קל לה לפגוע בשכר, אבל לפגוע בהון – זה היא לא רוצה בשום צורה.

– חלק גדול ממפעלי התעשיה של חברת־העובדים בקשיים. עובדי „כור" התבקשו והסכימו לדחות תוספת שכר. כך לגבי עובדי „כלל ביטוח". האם זה משפיע על מדיניות השכר של ההסתדרות השנה?

בעקיפין כל דבר משפיע. אבל באופן מעשי מה קרה ב„כור"? במעבר בין האינפלציה הגבוהה לאינפלציה השפויה, וזה היה מעבר חד מ־800 אחוז ל־20, כיוון שאצלם ההסכמים זה לא הסכמים שחותמים אתם על־פי התעשיה. אם היה על־פי התעשיה, לא היתה בעיה ל„כור". חלק מההסכמים בשירות הציבורי שהיו פרי מערכת הבחירות הקודמת, כמו אקדמאים, מהנדסים, או הי"ג המשופר, הפעילו אותם על מערכת כלכלית לא כשהיתה אינפלציה גבוהה. לו היתה אינפלציה גבוהה זה נבלע בשגעון של ה־600 אחוזים. פתאום תוספת שכר שבנויה על 600 אחוזים באה על משק שיש לו אינפלציה של 20 אחוזים. זאת תוספת משמעותית, על־פי כל קנה מידה. ואז יצא ש„כור", מעבר לתוספת השכר של כל המשק, כאילו נתן בין 7 ל־9 אחוזים נוספים...

בתנאים של אינפלציה צריך לתת הזדמנות לאיגודים להתמודד ישירות עם מעסיקיהם

– כן, „כור" תמיד הובילה.

אני מדבר על שנה קונקרטית. אז היום מה ביקשו מהעובדים? כיוון שחלק מ„כור" נמצא בקשיים, שהעובדים יוותרו זמנית...

– זה למעשה הלוואה של העובדים להנהלה.

אני אומר, תוספת של חמישה אחוזים, פשוט, כדי לשפר את המצב. מתוך הנחה שברגע שכל המפעלים יהיו רווחים, ואותם מפעלים שעדיין בקשיים גם הם יתיישבו ויהיו מאוזנים או רווחיים, יהיה אפשר להתחיל להחזיר להם את התוספת הזאת.

כיוון שהמדיניות המקצועית שלנו הפעם היא ללכת בשיטה אחרת, וזה גם על־פי תביעת האיגודים המקצועיים וגם בגלל המצב הכלכלי החדש, שהאינפלציה נמוכה, אז אין טעם לכמה רמות של שכר. אמרנו למעסיקים: לא נעשה הסכם מסגרת. אתם שייכים לתעשיית המתכת? – תשבו עם אנשי המתכת. בדפוס ישבו עם אנשי הדפוס. בטקסטיל ישבו עם אנשי הטקסטיל. ואז אם יש בעיות משקיות ספציפיות, הלא אלה הם עובדים שלכם. הם חיים את המפעלים שלכם, כך תוכלו להחליט, מבלי שמישהו אחר יחליט בשבילכם, כמו מיטת סדום בשביל כולם. מי שיכול, מי שלא יכול. המעסיקים לא היו כל כך מאושרים בזה. הם רוצים הסכם מסגרת שלא נותן שכר.

– כי הם לא רוצים להתעסק עם כל איגוד בנפרד.

אז אמרנו למעסיקים, אם אתם מדברים על כך שאתם רוצים ליצור יותר קשר בין התמורה לתפוקה, מה יותר נכון מללכת לבעל העניין? תיקחו את אנשי המתכת, תשבו איתם. הלא נציגי המתכת הם ועדים שבאים ממקומות עבודה. הם יודעים מה המצב שלהם יותר טוב מקיסר ומהברפלד. יש לנו הסכם תוספת יוקר כללי, ואחר־כך עימות עם כל איגוד ואיגוד. אנחנו נלווה את המשא ומתן הזה. לא נצא מהתמונה. אבל בשום־מקום לא כתוב שאם ההסתדרות היא כללית פירוש הדבר הסכם מסגרת אחד. צריך הסכם אחר כזה כשהגורם החיצוני המשפיע על השכר הוא הדומיננטי, היינו, אינפלציה גבוהה. משעה שאין אינפלציה כזו אתה צריך לתת הזדמנות לבעלי הדבר להתמודד עם מעסיקיהם על בעיות המשק שלהם.

– ישראל קיסר, אתה מקיים פגישות תכופות, כמעט מדי יום, עם שר־האוצר משה נסים. זה דווקא חיובי. לכאורה יש לכם מערכת יחסי־עבודה די תקינה. אבל נשאלת השאלה מה מניבות הפגישות האלה? בנושא קופת־חולים – התעללות של הממשלה, בתחום קרנות הפנסיה – שר האוצר מנסה להוריד את התשואה על הריבית. גם בתחום השכר הוא מגלה עמדה די עיקשת.

אין לי שום תלונה לכל שר־אוצר, על כך שהוא ממלא את תפקידו בתחום השכר. הוא הרי מעסיק, אפילו אם הוא שייך למערך או לליכוד. בכלל, זה לא ענין של האיש. אנחנו עובדים עם ממשלה והמדיניות של הממשלה נקבעת על־ידי הממשלה. ואם הממשלה אישרה את התקציב זה הממשלה אישרה. מרגע שהממשלה אישרה, זה כבר כאילו פקע משר־האוצר. אמנם האיש הקונקרטי שאני מנהל איתו משא־ומתן זה שר־האוצר, אבל אי־אפשר שהממשלה תרחץ בנקיון כפיה, כמו שקם ארנס ואמר: השכר בשירות הציבורי הוא בושה.

בכל העולם מערכת הבריאות מתייקרת ואצלנו, איזה פלא, הממשלה מקצצת את התקציב משנה לשנה

עניתי לו: בוקר טוב. אתה רק לפני חודש אישרת את התקציב. היית מבין הלוחמים לא לתת. עכשיו פתאום מתברר שאתה, אולי בגלל שאתה שר בלי תיק גילית שהשכר נמוך. [illegible] הממשלה, לשר האוצר, תשב אתם ותגיד להם: תשמעו רבותי, השכר נמוך. בושה. בואו נתקן אותו. התנהגות כזו אני יכול להבין. אני מבין שמי שנמצא באופוזיציה אינו חייב לעשות דבר, הוא יכול רק לצעוק. אבל חבר ממשלה?

אחזור לנושא ההידברות. עשינו הסכם עם הממשלה בשנה שעברה, ואני לא מצטער עליו. מה שקוראים הסכם יציבות. לשמחתי הוצאנו את מה שניתן להוציא. זה לא בדיוק מה שרצינו, לא בקופת־חולים ולא בבריאות. אבל שר האוצר לא פגע בקרנות הפנסיה: הגענו להסכם שהוא שומר על קרנות הפנסיה בריבית, גם כשהוא עשה רפורמה בשוק ההון; סיכמנו שלא מטילים תשלומים על החולים; סיכמנו על הקפאת המחירים המסובסדים; סיכמנו שיהיה פיקוח על המחירים בחוק, גם אם תקופת החרום נגמרה. אנחנו סיכמנו שהוא לא מבטל את הפטורים, למרות שהוא רצה לבטל את כל הפטורים. אז אי אפשר להגיד שההידברות הזאת לא מניבה פירות. נכון ששילמנו בשביל זה 2.7 אחוזים בתוספת היוקר דחייה.

יש תחום אחד שאני יכול להגיד שלגביו יש לנו ויכוח. לא רק עם שר האוצר אלא עם רוב הממשלה וגם עם חברים שלנו. כוונתי ליחס הממשלה למערכת הבריאות. דרך ההתנהגות של הנהגת מדינת ישראל בנושא מערכת הבריאות זו קטסטרופה.

והיתה אצלי פה עכשיו המזכירות של המועצה הרפואית של קופת־חולים. הם לא עוסקים באיגוד המקצועי אלא בצד הרפואי. באו שישה פרופסורים מהטובים בארץ בתחום הרפואה, הם זעקו את זעקת הבריאות. אמרתי להם: חבר'ה, במחילה מכבודכם... אמרו: איך אתה חושב שנוכל לעשות בריאות בלי כסף? אמרתי: אתם צודקים. מה שקרה במדינה הזאת, שבכל העולם מערכת הבריאות מתייקרת ואצלנו, איזה פלא, הממשלה משנה לשנה מורידה, היא הולכת יותר בזול והיום הגיעה לאפס.

– אבל האם זה כל־כך נורא אם יטילו על החולים שלושה או ארבעה שקלים? כשהטילו תשלום על התרופות חשבנו שזה סוף העולם, והנה לא קרה כלום.

ראשית, זה לא אותו הדבר, עם כל הכבוד. שנית, הלא זו היתממות. אם אומרים ארבעה שקלים, באמת זה שום דבר. עשרה שקלים על האישפוז זה שום דבר לגבי או עליכם. אבל אתם ואני איננו קנה מידה. אני לא מתנגד שיבואו ויגידו: צריך להוציא עוד ארבעה שקלים על האחרים. בבקשה, אבל לא רק על החולה. נטיל על כולנו. מה יש? זה יותר כסף. זה יותר צודק.

מה הקושי? הקושי הוא הפרינציפ, לא ארבעת השקלים. ראש הממשלה אומר לי: בוא נסכים על שני דולאר, דולאר אחד. ואני אומר לו העיקר הפרינציפ. עכשיו דולאר, אבל מחר הקטן גדול יהיה, ובכלל, שר־האוצר רוצה למצוא אפיק חדש להכנסה. ואני אומר לו זה לא יהיה. אתה והממשלה צריכים להשתתף במערכת הבריאות.

ההסתדרות אינה צריכה לעסוק בנושאים מדיניים שאינם קשורים לה ישירות

ישנו גם ההיבט האידיאולוגי. שר האוצר אומר למעשה שצריך להעניש את החולה, שהוא ישלם על שירותי הרפואה. בעיקר זה הכעיס כשהוא אמר: אני רוצה גם על כל יום אישפוז 10 שקלים. אמרתי לו: מה פתאום 10 שקלים? הוא אומר: החולה חוסך את האוכל. צחקתי. כשהחולה בא לבית־חולים, הוא עושה זאת כדי לחסוך? אולי נמציא חוק ונכתוב בו, חולה יקר, אם אתה בא לבית־חולים, בוא עם סנדוויצ'ים.

ברגע שנכנס העקרון שיש תשלום, אז כל פעם שתהיה מצוקת תקציב, יחליטו להגדיל את האגרה. עשו את זה גם בתרופות. בתרופות פעם זה היה סמלי. היום אומרים שלפעמים התשלום גבוה יותר ממחיר התרופה. כך יינתן לממשלה אפיק חדש להכנסה, ואין דבר יותר קל מאשר להוציא מאדם כסף כשהוא חולה.

– ההסתדרות אינה גוף פוליטי והיא מאחדת בתוכה גם יונים, גם נצים, גם ליכוד, גם מערך. אבל אם ניקח את תנועת הפועלים האמריקאית, שהיא פרו־טרייד־יוניוניסטית מובהקת, היא מקבלת גם החלטות פוליטיות. ההסתדרות לעומת זאת נמנעת מלהביע דעה בנושאים המרכזיים של חיינו, אם הם אינם שייכים לכלכלה. מדוע שהטרייד־יוניון האמריקאי יתמוך בישראל למשל, והוא עושה זאת, על־אף שזו החלטה פוליטית מובהקת, אבל ההסתדרות אינה מביעה דעתה אם צריך לעשות כך או אחרת למען השלום?

[illegible] במבנה של האיגוד המקצועי באירופה ובארצות־הברית לעומת זה של ישראל. באירופה מפלגות מסויימות יש להן איגודים מקצועיים. בארצות־הברית הם מקבלים החלטות כלפי מדינות אחרות, מפני שזה טרייד־יוניון לא על בסיס פוליטי. לנו יש כל המפלגות בתוך ההסתדרות. באופן טבעי המפלגות הקטנות, או מפלגות באופוזיציה, לוחצות עלינו להתבטא פוליטית. מדוע? נוח להן להעתיק את הזירה מהזירה שאנחנו מחוייבים בה במישרין או בעקיפין, לזירה שאינה קשורה להסתדרות.

בראיון עם ח"כ ישראל קיסר (משמאל לימין) חנה זמר, חיים ביאור, יורם פרי, דובר ההסתדרות שמואל סולר ומזכ"ל ההסתדרות.

אתן דוגמה: אקח אוכלוסיה שהיא עכשיו מאוד מעסיקה אותנו. הקומוניסטים ור"צ, למשל, מעוניינים מאוד שנדון בנושא הפלסטינאי, מדינה פלסטינאית וכו'. למה? כי אין למפלגות אלה שום הישגים שהן יכולות למכור לעובד הערבי. אני, לעומת זאת, רוצה לשמור על שלמות ההסתדרות. מרגע שאני נבחרתי אני אחראי על כלל ציבור העובדים, בלי הכותרת של מפלגה. וכדי לשמור על שלמות ההסתדרות, אני צריך להגיד לציבור העובדים: אתם תבחרו אותי ותתנו לי כוח להתדיין עם הגורמים החיצוניים, הממשלה, או המעסיקים, כהסתדרות כללית, ולכן אנחנו כהסתדרות נביע עמדה רק בנושאים שיש לנו השפעה ישירה או עקיפה עליהם, מדיניות כלכלית, חינוך, או מיסוי, לא רק שכר.

רק כך אני יכול לומר לחבר ההסתדרות ערב הבחירות בוא תגיד לי איפה אני לא בסדר, בוא תתקוף אותי איפה אני לא כשר, בתחומים שאני צריך להביא דין־וחשבון לעובד. הרי הוא מצביע להסתדרות, לא על השאלה מה יהיה גודל השטחים. על זה מחליט מישהו אחר, הכנסת, הממשלה. ואני בוחר מפלגה, בוחר כנסת, יש לי עמדה ויש לי איפה להביע אותה. ואין צורך או הצדקה להכניס לתוך זירת ההסתדרות דבר שלא שייך לה, כמו שאין דנים בהסתדרות למשל בבעיות מוניציפליות.

„הביקורת שלנו היא ביקורת של ידידים"

שלושה ראשי ממשלות, שלושה מנהיגי מפלגות סוציאליסטיות ושני מזכ"לים של קונפדרציות איגודים מקצועיים

משיבים לשאלות „דבר" לרגל האחד במאי

במלאת 40 שנה למדינת ישראל ובפרוס האחד במאי, חג הפועלים הבין־לאומי, פנה „דבר" למספר מנהיגים בולטים של מפלגות סוציאליסטיות ושל ראשי איגודים מקצועיים בעולם וביקשם להשיב על כמה שאלות בדבר יחסם לישראל ולתנועת העבודה הישראלית. במישאל השתתפו:

- **רוברט האוק, ראש ממשלת הלייבור באוסטרליה מאז 1983 ולפני כן נשיא פדרציית האיגודים המקצועיים האוסטרליים במשך 12 שנה**
- **ג'ין ואנדרוואקן, מזכ"ל הקונפדרציה של האיגודים המקצועיים החופשיים („האינטרנציונל המקצועי") בבריסל**
- **ארנסט בריית, יו"ר ברית האיגודים המקצועיים של מערב־גרמניה ונשיא קונפדרציית האיגודים המקצועיים האירופיים**
- **האנס־יוכן פוגל, יו"ר המפלגה הסוציאל־דמוקרטית המערב־גרמנית וראש סיעתה בבונדסטאג**
- **ליונל ז'וספן, מזכ"ל המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית**
- **אד ברודבנט, מנהיג „המפלגה הדמוקרטית החדשה", שהיא המפלגה הסוציאל־דמוקרטית של קנדה**
- **פראנץ וראניצקי, ראש ממשלת אוסטריה ומנהיג המפלגה הסוציאליסטית האוסטרית**
- **אינגוואר קארלסון, ראש ממשלתה הסוציאל־דמוקרטית של שוודיה מאז פברואר 1986.**

השאלות לאישים השונים נוסחו והובאו לדפוס עם תשובותיהם המקוצרות על ידי שלמה שפיר.

רוברט האוק, אוסטרליה: היחסים בין שתי תנועות העבודה שלנו הם הדוקים ולבביים

ג'ין ואנדרוואקן, בריסל: סיוע ההסתדרות לאינטרנציונל הביא לישראל ידידים בארצות רבות

ארנסט בריית, בריסל: שלום פירושו שחרור של כסף רב לשם יצירת שפע כלכלי

האנס־יוכן פוגל, גרמניה: יוזמת שולץ פועלת בכיוון הנכון, אנו מאחלים לה הצלחה

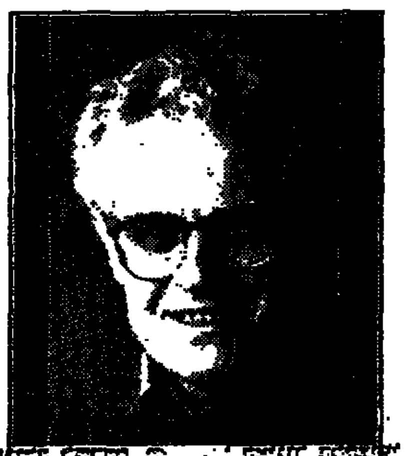
ליונל ג'ספן, צרפת: האנטישמיות קיימת, ולעיתים זוכה להסכמה רישמית

פראנץ וראניצקי, אוסטריה: הבעיות ביחסים בינינו הן תוצאה של הקשרים הרגשיים

אינגוואר קארלסון, שוודיה: חשוב שישראל תאזין לידידיה בעולם, גם אם הם מבקרים אותה

שאלה: כיצד אתם מעריכים את יחסי־הגומלין של ארצך עם ישראל, ואת היחסים בין תנועות העבודה והמפלגות הסוציאליסטיות בשתי המדינות?

רוברט (בוב) האוק: מערכת היחסים שלנו היא של ידידים. יש לנו הרבה מה להציע איש לרעהו. אולם עליי לציין בגילוי־לב שהצגתם לי את השאלה בשעה שחלק מהתגובות של ישראל על האירועים בגדה המערבית ובעזה משפיעות לרעה על תדמיתה של ישראל באוסטרליה, כמו במקומות אחרים בעולם.

השנה מלאו 200 שנה להתיישבות האירופית באוסטרליה ו־40 שנה להקמתה של מדינת ישראל. יהודים היו בין המתיישבים האירופיים הראשונים ב־1788, וב־200 השנים שחלפו מאז תרמה הקהילה היהודית באוסטרליה הרבה לחיים האינטלקטואלים, הכלכליים, התרבותיים והפוליטיים שלנו. בין האישים היהודים הבולטים בתולדות ארצנו היו שני מושלים כלליים ומפקד הכוחות המזויינים, ויכולתי למנות עוד אחרים.

ידוע היטב, שאוסטרליה מילאה תפקיד חשוב בייסוד ישראל, הודות למאמציו של הרברט אוואט כנשיא עצרת או"ם. במשך 40 שנות קיומה של ישראל כמדינה גילו האוסטרלים עניין אוהד בהתפתחותה.

היחסים בין שתי תנועות העבודה שלנו היו הדוקים ולבביים במשך שנים רבות. מועצת האיגודים המקצועיים של אוסטרליה וההסתדרות שותפות בדאגה להגנה על זכויות אנוש, בייחוד בתחום העבודה. זה הוכח בפעילויות של שתי תנועות העבודה במישור הבין־לאומי, בארגון העבודה הבין־לאומי ובקונפדרציית האיגודים המקצועיים החופשיים.

אך ברצוני לציין, שאנו באוסטרליה עדים לקשיים שבהם נתקלים חברי האיגודים המקצועיים בשטחים הכבושים, וזה מדאיג אותנו ואותי אישית.

ג'ין ואנדרוואקן:
מאז ומתמיד היתה לנו הערכה רבה להסתדרות שהיתה ונשארה כוח מוביל ובעצם הכוח המאורגן החזק ביותר במדינה. האינטרנציונל ראה בהקמת ישראל הישג חשוב בשביל עם, שסבל כה הרבה במשך ההיסטוריה שלו. כדוגמת ההסתדרות, גם אנו לא תמיד שותפים למדיניות של הממשלות. ברגע זה ברצוני להסב את תשומת לבם של השלטונות הישראליים לדעות, שהובעו באחרונה על־ידי חברינו בהסתדרות ובתנועה המקצועית הבין־לאומית, לגבי הצורך בקידום השלום והידידות במזרח התיכון. בתור הארגון היחיד המייצג עובדים יהודים וערבים כאחד, ההסתדרות הוכיחה שהיא כוח שוחר שלום הדוחה קיצוניות מכל צד.

ארנסט בריית:
הקשרים בין ברית האיגודים המערב־גרמניים להסתדרות הם הדוקים ורב־גוניים. הם נוצרו עוד לפני שנכונו היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות. ב־1975 חתמו האיגודים הגרמניים וההסתדרות על הסכם של שיתוף־פעולה. זהו ההסכם היחיד מסוג זה, שברית האיגודים הגרמניים חתמה עם איזה ארגון שהוא בחו"ל. לשיתוף־הפעולה בינינו יש צורות רבות ושונות, ושני הארגונים חותרים להרחבה נוספת של הקשרים.

האנס־יוכן פוגל:
היחסים בינינו למדינת ישראל העמיקו והלכו בעשורים האחרונים, חרף המשקעים של ההיסטוריה שלנו, ובייחוד השואה היהודית, המוסיפים להטביע את רישומם. את תהליך ההעמקה הזה של היחסים ההדדיים טיפחו הנציגים הפוליטיים של תנועת העבודה ונציגי האיגודים המקצועיים בעקיבות, על אף התנגדות של חוגים מסויימים בארצנו.

ליונל ז'וספן:
היחסים בין המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית ועמיתיה הישראליים, מפלגת העבודה ומפ"ם, הם מתמידים ולא נפסקו מעולם. חילופי הביקורים הדו־צדדיים הקבועים, העבודה המשותפת במסגרת האינטרנציונל הסוציאליסטי, קשרי הידידות וההערכה ההדדית – ביניהם כאלה הנמשכים זה שנים ארוכות – בין המנהיגים, אחדות הדעים המאפיינת את מפלגותינו, כל אלה מבטאים איכות של יחסים, ששום דבר לא יכול לערער. אין היא מוציאה מכלל אפשרות שאלות ולעתים אי־הבנה, כאשר האירועים מצדיקים זאת. כך הדבר בנושא הדיכוי העכשווי בגדה ובעזה.

מאז הקמתה של מדינת ישראל איפיינו התמיכה והידידות את היחסים בין צרפת וישראל. כמובן, לא נעדרו מהם מכשלות ואי־הבנות. אני יודע שביקורו בישראל של פרנסואה מיטראן ב־1982 עזר מאוד לפזר אותן.

אד ברודבנט:
זה שנים קושרים קשרי ידידות את שתי הארצות שלנו. יש לנו הערכה רבה למסורות הסוציאל־דמוקרטיים הרבים, המהווים חלק חשוב מאופיה של ישראל. לשתי הארצות שלנו מסורות של תוכניות סוציאליות מקיפות ושל כלכלה מעורבת. אני חושב בהקשר זה במיוחד על מערכת הגימלאות ועל שירותי הבריאות המקיפים.

פראנץ וראניצקי:
קודם כל ברצוני לנצל הזדמנות זו להעביר לכל קוראי „דבר" מיטב הברכות ואיחולי למלאת ארבעים שנה למדינת ישראל ולמען העתיד היציבות השלום. אף על פי שהיחסים בין המפלגה הסוציאליסטית האוסטרית ומפלגת העבודה הישראלית וכן בין ברית האיגודים המקצועיים שלנו לבין ההסתדרות היו תמיד הדוקים מאוד, לא אנסה להסתתר מבעד לפראזות נעימות ועלי להודות שביחסים ההדדיים בין שתי מדינותינו התעוררו מפעם לפעם בעיות מסוימות וגם היום מצויות בעיות כאלה. נסיון להכחיש זאת היה מעשה בלתי אחראי שכן אפשר להתגבר על בעיות כאלה ולפתור אותן רק אם אתה מכיר בהן בגלוי ופועל לפתרונות בכנות. מצד אחר אין אנו יכולים להתעלם מכך שבעיות אלו הן תוצאה וביטוי לקשרים הרגשיים הקיימים ולאינטרס הרב שאנו מגלים איש בעניינים של רעהו. נוסף על כך היחסים בין המדינות אינם מוגבלים לתחום הפוליטי. קיימים חילופי תרבות, שיתוף פעולה כלכלי, קשרים בתחום המדע והמחקר – כל אלה הם חלק מהספקטרום הרחב של יחסים דו־צדדיים ותורמים להרמוניה שיש לעמים בשתי ארצותינו אחד מהשני. במבט אחורה של ארבעים השנה הייתי אומר שהיו עליות וירידות אך בסיכומו של דבר היחסים שלנו טובים וידידותיים ותורמים רוח חיובית.

אינגוואר קארלסון:
היחסים בין שוודיה וישראל הם מתמשכים ויציבים. שוודיה היתה אחת המדינות שנטלו חלק פעיל בהחלטת או"ם להקים את מדינת ישראל. שוודיה תמכה בעקביות בזכותה של ישראל לחיות בשלום בגבולות מוכרים ובטוחים. מצד שני ביקרה שוודיה את ישראל על הכיבוש המתמשך של רמת־הגולן, הגדה המערבית ורצועת עזה, על הפלישה ללבנון ושהייתה הנמשכת בה, ועל המדיניות הננקטת בשטחים הכבושים.

האם, לדעתכם, למרות השינויים שחלו בחברה הישראלית, יש להישגים הסוציאליים שלה משמעות מיוחדת ביחסים ההדדיים?

האוק:
מאז ומתמיד הוקרתי את הישגיה של ישראל. בסביבה קשוחה ומול אויבים שחתרו לחורבנה, פעלו אנשים מארצות רבות, אך בעלי מטרה משותפת, ללא לאות, והקריבו קרבנות רבים בדרך לכינון מדינתם. האוסטרלים מסוגלים להבין התמודדות קשה זו עם הסביבה ומעריכים את המאמצים שעשו הישראלים לבניית מולדתם ולהגנתה. אולם תדמיתה של ישראל בעינינו, העוברת שינויים סוציאליים, פוליטיים ודמוגראפיים, מושפעת על־ידי ערכינו הלאומיים ועל־ידי מעשיה של ישראל. אני חוזר ומזכיר, שהעולם עוקב בדאגה אחר המצב בגדה המערבית וברצועת עזה. אוסטרליה שותפה לדאגה זו והבהרנו זאת לממשלת ישראל. תקוותנו היא שזו תמלא את חלקה בצמצום האלימות ובחזרה ליציבות, שהם תנאי מוקדם להתקדמות נוספת של האזור.

ואנדרוואקן:
אנו, בתנועת האיגודים המקצועיים החופשיים, היינו עדים למאמצי ההסתדרות בבניין מדינה דמוקרטית אמיתית, בקידום החירות והצדק הסוציאלי ובשיפור תנאי העבודה לכל האזרחים, יהודים וערבים כאחד.

בריית:
בשנים הראשונות של ישראל עקבו הרבה אנשים בארצנו בהתלהבות אחר התפתחות צורות כלכליות וחברתיות חדשות בישראל, במיוחד מכיוון שגם אנו ביקשנו לכונן חברה חדשה אחרי המלחמה. בנוסף לקיבוצים ולמושבים עניין אותנו במיוחד משק העובדים של ההסתדרות. דווקא הקשישים שבינינו עוקבים כיום בצער אחרי ירידת משקלן של צורות חברתיות חדשות אלו בישראל, והצער גדול שבעתיים כשבמקביל מתגרשות גם התקוות לגבי התחדשות החברה שלנו.

יש שורשים משותפים למשק העובדים הישראלי, למשק השיתופי של האיגודים המקצועיים הגרמניים ולשיתוף העובדים בהנהלת המפעלים. בשני הארגונים שלנו ניכר רישומו של פרץ נפתלי, שהשנה אנו חוגגים מלאת מאה שנה להולדתו. שורה של מפעלים של המשק השיתופי בגרמניה ובישראל אף הגיעו לשיתוף־פעולה הדוק במשך השנים.

פוגל:
בשבילנו היתה הצורה המיוחדת של ההתפתחות החברתית בישראל – מהסתדרות העובדים ועד לתנועת הקיבוצים – סיבה נוספת לקשרים הידידותיים ההדוקים.

ז'וספן:
השאיפות ששימשו השראה לחלוצים שהקימו את מדינת ישראל והאמצעים שהם הקדישו לצורך זה נותרו יחידים במינם בעולם. התפקיד המגיע שמילאה ההסתדרות בבניין המדינה, פיתוח הזכויות הכלכליות והסוציאליות, מיזוג גלויות גדולות בהקשר של מלחמה, כלל ההישגים הללו המבוססים על הערכים המשותפים לנו מהווה, בלי ספק, גורם מלהיב של העשרה. ברצוני לציין שהיום, יהיה אשר יהיה השוני בין כלכלותינו, יש לנו כמה דאגות משותפות מול התזות שמאחוריהן עומדים ה„ליברלים": הסרת האחריות מן המדינה, ערעור על תפקידם של האיגודים המקצועיים, השלכת חוסר הוראות לגבי עתיד ההישגים הסוציאליים. קיים בבירור איום על „המודל החברתי" הישראלי.

קארלסון:
להתפתחותה של החברה הישראלית היו מעריצים רבים בשוודיה כמו במקומות אחרים בעולם. אתם מצאתם פתרונות מעניינים להרבה בעיות חברתיות מסובכות, במיוחד אלה הקשורות בהגירה. הקיבוץ, למשל, עורר עניין רב מאוד, ובכל שנה צעירים שוודים רבים באים לבקר ולעבוד בקיבוצים. אני מקווה שהעניין במוסדות ישראליים אלה, בעלי הייחוד והערך, לא ייחלש על־ידי אי־יכולתה של ישראל להתמודד עם הבעיה הפלשתינית.

מה הם, לדעתכם, סיכויי השלום, פתרון הבעיה הפלשתינאית והדו־קיום נסבל בין ישראל לשכנותיה?

האוק:
סיכויי השלום תלויים באורח בסיסי ברצון לשלום ובכושר להתפשר. אני משוכנע שאכן קיים רצון לשלום במזרח התיכון. בשיחותיי עם מנהיגי ישראל, ירדן ומצרים ועם אישים פלשתינאים לפני שנה התרשמתי ממחוייבותם המשותפת לפתרון צודק ובר־קיימא של חילוקי־הדעות. חשתי גם ששכנותיה של ישראל מכירות שהיא חלק מהמציאות ותוסיף להתקיים. אוסטרליה מכירה באופן החלטי בזכותה של ישראל להתקיים בגבולות בטוחים ומוכרים. בד בבד אנו מכירים בזכות הפלשתינאים להגדרה עצמית ואם רצונם בכך – בכינון מדינה עצמאית משלהם. אני מוסיף להאמין שאש"ף היה יכול לקדם את תביעתו לשמש שותף אמין למשא־ומתן, לו הכריז בפומבי על הכרתו בישראל, על קבלת החלטות מועצת הבטחון 242 ו־338 ועל ויתור הטרור. לדעתי, הצהרות בו־זמניות של ישראל ואש"ף – שישראל תמשיך להתקיים ושלאש"ף תפקיד ייצוגי בשם הפלשתינאים – היו מהוות צעד קדימה לקראת שלום. השלום במזרח־התיכון לא ייכון מעצמו.

ואנדרוואקן:
ישראל בת ה־40 זקוקה עדיין לשלום. האירועים האחרונים מעידים כי יעד זה רצוף מכשולים. הם גם מעידים כי עתידה של ישראל תלוי בתבונת כל הצדדים בסיכסוך לעלות על דרך של דו־שיח קונסטרוקטיבי ולהסכים לוועידה בין־לאומית על המזרח התיכון. ההסתדרות הביעה תמיכתה בצעד זה, והקונגרס של האיגודים המקצועיים במלבורן אישר מחדש את עמדת האינטרנציונל, שדו־שיח צריך לבוא במקום אלימות ומשא־ומתן במקום עימות.

בריית:
כרגע יש בעולם 26 סוגים של עימותים מלחמתיים בין מדינות. העימות בין ישראל לשכנותיה הערביות הוא אחד הממושכים ביותר. דווקא האנשים באירופה למדו על בשרם במשך מאות שנים, איזה סבל נגרם כתוצאה מכך למשפחות ואיזו השפעה שלילית יש לכך על ההתפתחות הכלכלית והסוציאלית. לכן רואה עצמה תנועת האיגוד המקצועי כתנועת שלום. אנו באירופה מקווים שהתקרבנו לקראת שלום בר־קיימא. פירושו של שלום הוא גם שחרור של סכומים גדולים, המוצאים עדיין לצרכי חימוש, לשם יצירת שפע כלכלי אצלנו ובארצות העולם השלישי. מי יתן וגם ישראל תמצא בקרוב את השלום המקווה, תוך הבטחת זכות קיומה וזכויות אזרחיה.

פוגל:
זכות קיומה של ישראל בשלום ובגבולות בטוחים היא מטרה משותפת של מדיניות הרפובליקה הפדרלית המערב־גרמנית. היא מחייבת אותנו. אנו מקדמים בברכה את כל הצעדים לקראת יעד זה, העולים בקנה אחד עם הבטחת האינטרסים של הערבים הפלשתינאים בבית לאומי משלהם מוכר מבחינה משפטית. יוזמתו של שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ פועלת לדעתנו בכיוון זה. משום כך אנו מאחלים לה הצלחה.

ז'וספן:
הערובה האמיתית היחידה לדו־קיום בין ישראל לשכנותיה, בין היהודים והפלשתינאים, והו שלום צודק ובר־קיימא. הוא כולל הכרה על־ידי הכל בזכות ישראל לגבולות בטוחים וזכות העם הפלשתינאי למולדת. שום פתרון אשר יתכחש לציוויים אלה של בטחון ולשאיפה זו לאדמה לא יוכל להתקבל. המפוכחים שבישראלים ובפלשתינאים מודעים לכך יותר היום, אך קולותיהם של אלה המצהירים על נכונותם לכך נותרו מבודדים מדי.

האם הוועידה הבין־לאומית המוצעת על־ידי שמעון פרס תוכל ליצור את התנאים לדו־שיח? אני משוכנע בכך.

וראניצקי:
איננו רוצה להסתיר שאנו עוקבים אחרי ההתפתחויות האחרונות בישראל, אחרי אי השקט בשטחים הכבושים ואחרי אמצעי הגמול של ממשלת ישראל בדאגה עמוקה וגוברת. אנו משוכנעים כי בשעה שפוליטיקאים בולטים בארצות רבות כל כך פועלים למען גיבוש תכניות ליישוב בדרכי שלום של הבעיה הפלשתינית, על כל בחינותיה, בשעה שרעיון הוועידה הבין־לאומית זוכה והולך לתמיכה גוברת – חייבים כל בעלי רצון טוב להטות שכם למען העניין הזה ולא לסכן את ההתקדמות על־ידי שימוש בכוח צבאי ובפעולה אלימה.

ברודבנט:
כידיד של ישראל אני רוצה לדבר גלויות בעניין זה. קנדים רבים התאכזבו מדברי שר הבטחון הישראלי שעדיפות ראשונה של ממשלת ישראל היא להשתמש בכוח לדיכוי ההתקוממות. מפלגתי נוקטת עמדה ביקורתית כלפי הפרת זכויות האדם והפעולות הברוטליות התכופות של חיילים ישראלים. יודע אני כי לא רק הפלשתינאים הצעירים הם קורבנות האלימות אלא גם החיילים הישראלים הצעירים.

הן באורח עקרוני והן כעניין של מדיניות מעשית קוראת המפלגה הדמוקרטית החדשה של קנדה לכל הצדדים בסכסוך המזרח־תיכוני לוותר על שימוש בכוח ועל טרור.

סבורני, שיוזמת השלום של שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ היא צעד בכיוון הנכון. הצטערתי על החלטת הפלשתינאים להחרים את השיחות עמו ועל דחיית היוזמה על ידי ראש ממשלת ישראל יצחק שמיר. לדעתנו יש לפלשתינאים הזכות לבחור בנציגיהם. אולם אנו טוענים גם שישראל יכולה לנהל משא ומתן רק עם נציגים פלשתינאים המכירים בגלוי בזכות קיומה של ישראל בגבולות בטוחים.

קארלסון:
הכיבוש הישראלי בן 20 השנה של שטחים ערביים מהווה איום מסוכן גם לערבים וגם לישראלים. הסכם על כינוס ועידת שלום בין־לאומית בחסות או"ם יביא לאור תקווה לשלום וסיום לכיבוש. שוודיה תומכת במאמצים לכנס ועידה כזו.

היסודות להסדר השלום הונחו בהחלטות מועצת הבטחון 242 ו־338. ישראל צריכה לפנות את השטחים שנכבשו ב־1967. הערבים, מצידם, חייבים להכיר בזכות ישראל להתקיים בגבולות בטוחים. יתר־על־כן, יש לתת לעם הפלשתינאי לממש את זכותו להגדרה עצמית, כולל הזכות להקים מדינה משל עצמם, אם זהו רצונם. יש חשיבות לכך שהפלשתינאים ייוצגו במו"מ על־ידי אלה שנהנים מאמונם. על־פי דעתנו אין כלל ספק בכך שאש"ף הוא הנהגה מאמון כזו.

למרות מכשולים רבים ישראל וההסתדרות מוסיפות להעניק סיוע לשורה של ארצות בעולם השלישי, לרבות כאלה שלא חידשו את היחסים הדיפלומטיים עם ישראל. איזו משמעות אתם מייחסים למאמצים אלה?

האוק:
ההסתדרות פעילה זה זמן רב בתכניות סיוע לארצות מתפתחות. תכניות אלה עונות על הצרכים של המדינות העניות ותורמות תרומה חשובה לפיתוחן הכלכלי והחברתי. אני מקדם בברכה תכניות כאלה כביטוי של היעדים לטווח ארוך של ההסתדרות וכאמצעי לפתח קשרים בין ישראל לבין מדינות אחרות, בהן כאלה שאין להן קשרים רשמיים עם ישראל.

ואנדרוואקן:
הישגי ההסתדרות ב־40 שנות קיום המדינה מרשימים. אולם מרשימים הם גם הסיוע שהיא הושיטה לפיתוח איגודים מקצועיים חופשיים והנסיון שהעמידה לרשות האינטרנציונל בתחום הכשרת פעילי האיגודים והקואופרטיבים לעובדים. סיוע ההסתדרות למאמצי האינטרנציונל למען ההגנה על זכות אנוש וזכויות האיגודים המקצועיים היה גם הוא בעל ערך רב וזיכה את פועלי ישראל בידידותם של פועלים ברחבי תבל, אפילו בארצות שאין להן יחסים דיפלומטיים עם ישראל.

פוגל:
סוציאל־דמוקראטים גרמנים פועלים במדינות רבות בעולם השלישי למען יחסים טובים בין ארצות אלו לבין ישראל. הפעולה רבת־ההיקף של ההסתדרות בתמיכה ובהכשרה של כוחות הנהגה בעולם השלישי, בתחום מדיניות הפיתוח, היתה מאז ומתמיד אחד הנימוקים למאמצינו בתחום זה.

קארלסון:
אני מאמין שסיוע בין־לאומי לפיתוח העולם השלישי הוא בעל חשיבות עליונה ביחסים בין־לאומיים. סיוע כזה אינו רק ביטוי של סולידריות עם המדינות העניות, אלא גם תרומה לקידום השלום והבטחון בעולם. יתר־על־כן, שיתוף פעולה כזה מביא להבנה בין מדינות שיש להן מערכות פוליטיות וחברתיות שונות. משום כך אני מציין בסיפוק שמומחים משוודיה ומישראל שיתפו פעולה בהצלחה בתחומי שמירת הסביבה ובמיוחד שימור הקרקע.

האם סייעה הקמת ישראל בהחלשת דעות קדומות אנטישמיות? כיצד אפשר להילחם בהשוואה הנואלת שבין ציונות לגזענות?

האוק:
הקמת ישראל יצרה לראשונה רוב יהודי במדינה יהודית. יש להצטער על כך, אך העובדה היא, שעל פעולות ישראל נמתחה לפעמים ביקורת במונחים אנטישמיים. אלה המוקיעים את ישראל מתוך משפט קדום אנטישמי חוטאים במפגיע. אולם שוגים גם אותם ישראלים הדוחים כל ביקורת בטענה שהיא אנטישמית.

השוואת הציונות והגזענות, כפי שאושרה בהחלטת עצרת או"ם מס' 3379, תרמה להגדלת האיבה הדתית ולליבוי אנטישמיות. היא מסלפת את דמותה של מדינת ישראל ולא סייעה לחיפוש פתרון במזרח התיכון. אני גאה שאוסטרליה היתה הראשונה אשר גינתה את ההחלטה של העצרת משנת 1975, פה אחד בפרלמנט שלנו באוקטובר 1986. ודרשנו גם ממדינות אחרות להצטרף לאותו גינוי.

בריית:
בשנים האחרונות היו התבטאויות ופעולות של כמה פוליטיקאים גרמניים, שיכלו לעורר בישראל רושם של אדישות גוברת לגבי השואה, או של התלקחות מחודשת של האנטישמיות בגרמניה. אני חושב כאן על דברי הקאנצלר הלמוט קוהל בעת ביקורו בישראל בדבר „חסד הלידה המאוחרת", הביקור המשותף עם הנשיא רייגן בבית־הקברות הצבאי בביטבורג שכלל גם קברי אנשי האס.אס. או הדיון בבונדסטאג בתחילת מארס השנה, שבו התייצבו נציגי כל המפלגות למען שלום במזרח התיכון תוך הבטחת זכות קיומה של ישראל. כל אלה הוכיחו שההתבטאויות השליליות אינן אופייניות לא לפוליטיקאים ואף לא לרוב האוכלוסיה. סבורני שהרוב המכריע של העם הגרמני למד לתמיד את לקחי השואה היהודית. גם הבחירות האחרונות לבונדסטאג, בתחילת השנה שעברה, המחישו את חולשת קבוצות הימין הקיצוניות שרשמו על דגלן שנאת זרים.

פוגל:
לא כל ההכרעות של מדינת ישראל בתחום המדיניות האקטואלית עשויות לקדם הבנה בעולם למצב ולאנשים בארץ. אולם ביקורת של צעדים כאלה אסור שתיהפך לגישות אנטישמיות ואנטי־ציוניות. תולדות עמנו מחייבות אותנו לעמוד במיוחד על המשמר בעניין זה ולהתנגד להתעוררות מחדש של רוח הרעה זו אצלנו בבית ובעולם כולו.

ז'וספן:
קשה להפריד בין קיום מדינת ישראל לתנאים הדרמטיים שהובילו להקמתה. השמדה הראתה עד איזו דרגה של טירוף ברברי יכולה להוביל האנטישמיות, כאשר עודדו אותה או פשוט התעלמו ממנה. דף טראגי זה של ההיסטוריה שלנו לא יישכח לעולם, בשעה שיש מי שמנסים, גם בצרפת, להביא לבאנאליזציה שלה או פשוט להתכחש לה. האנטישמיות קיימת עדיין ולעתים היא זוכה להסכמה פחות או יותר רשמית. עם זאת אני מאמין שלקחיה המכאיבים של ההיסטוריה סייעו להחליש אותה. אשר להשוואת הציונות לגזענות – היא מעליבה, בלתי מוצדקת ואין לקבל אותה. בתור שכזאת יש להילחם בה בכל האמצעים.

קארלסון:
חשוב מאוד שישראל תאזין לידידיה בעולם כאשר הם מבקרים את מדיניותה. ברגע שהמבוקר אוטם את אוזנו לידידיו הוא נמצא בבעיה רצינית. אזי עלולה להתפתח אווירה שבה פורחים כל מיני סוגים של דעות קדומות, כולל אנטישמיות. הרצון למנוע מצב כזה, כאשר ידידים אובדים ודעות קדומות ובערות פורחות, היא שהביאה את שוודיה ומדינות אחרות לבקר את ישראל. שוודיה לא הסכימה שציונות היא צורה של גזענות. אנו מאמינים שאם ישראל תגשים את האינטרסים האמיתיים של שלום צודק ויציב במזרח התיכון יהיה לישראל עתיד גדול.

בין זכויות לחובות / אהרן ידלין

הצורך ברנסנס

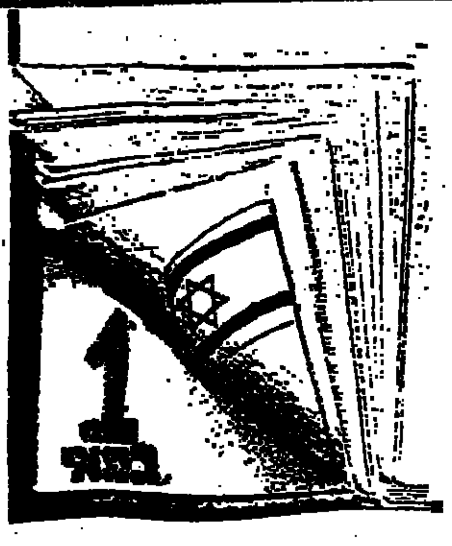

חגים אידיאולוגיים, וכזה הוא 1 במאי, ראוי שתהיה בהם מזיגה בין התרפקות על העבר לבין הצבת יעדים לעתיד.

רדידות החיים האידיאיים של תנועת העבודה כיום מצדיקה את הנוסטלגיה אל תקופות בראשית, שבהן פרצו רעיונות חדשים והתהוו תנועות ייחודיות. התרפקות זו על האוטופיות המקוריות, על חלומות הילדות של הסוציאליזם ועל ההתנסות הנועזות בהגשמתם, יש בה כדי לחזק שורשים תנועתיים שנחלשו והישגים ערכיים שנתרופפו, וכן להזין מחדש במקורות של השראה ושל אמונה את תנועת העבודה, השרויה עתה בחלל ריק רעיוני.

זהו ערכו החינוכי של הו־1 במאי.

כמובן, כל שאיבה ממקורות ראשוניים של אוטופיה טהורה ואמונה תמימה אסור לה שתתעלם מכבלי ההגשמה, מהשגיה המוגבלים, סילופיה וסטיותיה. 150 שנות מחשבה ועשיה, ברוח האידיאה הסוציאליסטית, שינו את פני העולם הכלכלי, החברתי והמדיני, אך לא שינו את טבע האדם. האמונה הפשוטה כאילו במסגרת של שלטון סוציאליסטי ייוולדו אנשים סוציאליסטיים בלבד נתגלתה כאמונת שווא. ההנחה שעם שינוי סדרי הבעלות על אמצעי הייצור ישתנה יחסם של העובדים למאמץ העבודה ולמקום העבודה – לא התאמתה.

המהפכה הסובייטית שגתה באמונתה כי די לתפוש את השלטון ולהחליף את הבעלות על הכלכלה הלאומית. הכשלון של השמאל המהפכני בהתגלמותו הסובייטית היה נעוץ בנסיון להגשים אוטופיה של צדק חברתי ואחוה אנושית באמצעים מקיאבליסטיים, כאשר אמצעי אלימות וכפיה קיבלו הכשר, בתוקף המטרה הרצויה. היתה זו הונאה עצמית קשה, כאילו ניתן להצמיח מתוך משטר טוטליטרי וביורוקרטי חברה של חירות הרוח ושוויון ערך האדם.

גם הסוציאל־דמוקרטיה המערבית, שנשבעה אמונים להשקפת העולם הדמוקרטית ולאידיאל החירות הרוחנית והפוליטית, לא ניצלה ממחדלים ושגיאות משלה. לאחר שהחליטה בעקביות שלא לוותר על הדמוקרטיה בדרך אל הסוציאליזם השלימה הסוציאל־דמוקרטיה עם הויתור על האוטופיה כמורת דרך למדיניות המעשית. בכך עיקר כשלונה.

הפרגמטיזם חסר ההשראה בא במקומו של אידיאל כולל ומקיף ובעקבותיו באה השלמה עם קדושת הקניין הפרטי ועם ההסתפקות במדינת רווחה, שיש עמה אמנם שיפור ברמת החיים, אך אין בה תחיה נמרצת ליתר שוויון כלכלי, כמאמץ מתמיד וכתהליך מתמשך.

בקיצור, כאשר הסוציאליזם הדמוקרטי נרתע, ובצדק, מלהיות מהפכני וכפייתי הוא חדל להיות רדיקאלי, עקבי וחזוני. הסוציאליזם הסובייטי שגה בכל הנוגע לדרך אל המטרה. הסוציאל־דמוקרטיה שכחה את המטרה.

חובת ההרמוניה שבין הדרך לבין היעד, הצורך באיזון שבין המדיניות לטווח הקצר לבין החזון המוביל, וההכרה כי המאבק המדיני, המעשה המשקי והפעולה החינוכית חייבים להיות שלובים זה בזה – אלו הם הלקחים העיקריים הנובעים מתולדות התנועה הסוציאליסטית, לגוניה ולהסתעפויותיה.

★ ★ ★

הבעיה של הסוציאליזם הישראלי כיום היא בהעדר איזון בין סוציאליזם של זכויות לבין סוציאליזם של חובות.

אכן, הסוציאליזם מראשיתו נזעק כדי לממש בחיי הכלכלה והחברה את זכויות היסוד של האדם וליצור תנאים למימוש חירותו ושוויון ערכו של האדם העובד. עם זאת, אין קידמה חברתית ואנושית על בסיס מערכת זכויות בלבד. הקידמה בנויה לא רק על יסוד מימוש זכויות, אלא על בסיס תחושת החובה של האדם ושל הקהילה האנושית. תחושת החובה, מוסר העבודה והמעורבות באחריות ובנשיאה בעול – אסור שיהיו מושגים שמחוץ לתחום של התנועה הסוציאליסטית.

סוציאליזם איננו סתם טרייד־יוניוניזם, וחברה סוציאליסטית איננה מדינת רווחה בלבד. המדינה הקומוניסטית נגועה כיום בכלכלה מפגרת. מדינת הרווחה נקלעה למבוי סתום של מגבלות תקציב ואינפלציה דוהרת. על כן חובת הסוציאליזם כיום לשקוד על תהליך של צמיחה כלכלית, הגברת התפוקה וחינוך האדם העובד למעורבות והשתתפות בקידום הייצור והיצוא.

★ ★ ★

בהתרפקות על העבר טוב לחזור לפרשת הדרכים הראשונה של הסוציאליזם, כאשר קרל מארקס – גדול ההוגים של המחשבה הסוציאליסטית – ביקש להבחין בין הגותו ותנועתו לבין ההוגים שקדמו לו – סן סימון, רוברט אוון ופורייה. מארקס הציג ניגוד קוטבי בין סוציאליזם אוטופי לסוציאליזם מדעי. מצד אחד סוציאליזם המשליך את יהבו על רצון האדם, על האמונה ביחיד ובהתלכדות של היחידים לשינוי סדרי החברה ועל ההתנסות לאלתר בחיים שיתופיים. מצד שני סוציאליזם מדעי שהוא צו ההיסטוריה וייעודה והכרחי, גוזר מראש ככורח המחייב את הפרולטריון התעשייתי ומתגשם והלך כתוצאה מסתירותיו הפנימיות של הקפיטליזם.

לדעתי, סוציאליזם דמוקרטי בימינו חייב להיות מושתת על שילוב של סוציאליזם רצוני־קהילתי מחד ושל סוציאליזם ממלכתי פוליטי מאידך. דרוש לנו סוציאליזם המתחיל מהיחיד וממנו אל הקהילה והצוותא האנושית ומן הקהילות הנפרדות אל ברית הקהילות הכלל־ארצית. ובמקביל דרוש סוציאליזם המתחיל מהממשל המרכזי וממנופי ההכרעה הממלכתיים.

הסוציאליזם אינו יכול לוותר על תכנון כולל והלאמה חלקית, על שירותי רווחה אוניברסליים ועל מיסוי פרוגרסיבי, על תקציב פיתוח לצמיחה ועל מדיניות של תעסוקה מלאה. יחד עם זאת הוא חייב להתמודד עם סכנות הביורוקרטיה וניכור האדם למקום עבודתו.

ועל כן מדיניות סוציאליסטית מצווה לעמול על דמוקרטיזציה בכל שטחי החיים: קידום דמוקרטיה כלכלית בתעשיה, שיתוף פועלים בהנהלה, בבעלות ובאחריות, הקמת קואופרטיבים, ובישראל – גם על חיזוק המושב וקידום הקיבוץ. הגשמה סוציאליסטית היא גם, ובעיקר, בניין של חברות, של קהילות עובדים מלוכדות באחריות משותפת.

בעידן האטום מצווים אנו למנוע גם ביורוקרטיזציה וגם אטומיזציה של החברה. האלטרנטיבה לרעות חולות אלו נעוצה ברעיון אחריות האדם והשתתפותו בתהליכי הייצור והיצירה.

הציונות הסוציאליסטית / יהודה גוטהלף

במציאות המשתנה

סמיכות מפגן אחד במאי לחגיגות הי־40 משקפת הפעם את חלקה המכריע של תנועת העבודה בתהליך תקומתנו ובייסוד מדינת היהודים. יריבי התנועה סלדו מהסוציאליזם „הנכרי". למעשה, הם מבקשים להעתיק את דפוסי החברה הזרה של ארצות אחרות, בעוד הציונות הסוציאליסטית לא זו בלבד שהיא גלגול נאמן של מורשת הנביאים וחזונם, אלא היא מתחייבת מהמציאות האובייקטיבית של העם והארץ בזמננו. אופיו המיוחד של העם היהודי גרם לכך שתנועת העבודה והסוציאליזם הישראלי היו שונים באופיים מהתופעה המקבילה בעמים אחרים – מבחינת הנושא, באמצעים ובמטרה ההיסטורית. יש אומרים כי עבר זמנו של הסוציאליזם. למעשה, סוציאליזם דמוקרטי, חופשי ושוויוני רחוק מהגשמה עקיבה. והציונות הסוציאליסטית, הקונסטרוקטיבית, היא מכמה בחינות חלוצת הדרך, שפועלי ארצות אחרות נזקקים לה.

בארצות אחרות קמה תנועת הפועלים לגאול את העמלים ממצוקת הניצול והדיכוי. המעמד הפרולטרי שלהן נלחם להשגת חירות משעבוד מקומי זר, מניצול רכושני. לא כן בני ישראל בארצם. תנועת השחרור הלאומי שלנו קמה בטרם היות מעמד עובדים, ותנועת העבודה, שרובה בא מקרב שכבות לא־פרולטריות, נאלצה למזג את התקומה הלאומית עם התהליך של התהוות שכבת עובדים ושיפור הדרגתי של מעמדה הכלכלי־החברתי. היא לא הסתפקה במאבקם של האיגודים המקצועיים להבטחת שכר ותנאים סוציאליים הוגנים. לאחר שנוכחה לדעת, כי אין לסמוך על יוזמה פרטית גרידא, נטלה על עצמה את התפקיד של שילוב מאמציה בבניית משק ברשות העובדים עצמם (התיישבות עובדת, מפעלי חברת העובדים, קואופרציה יצרנית־שירותית). אכן, עד היום תמצא בישראל אנשים (ולא רק נבערים מדעת אלא גם פרשנים משכילים), שאינם מבינים עדיין כיצד מתיישב ייצוג עובדים על ידי ההסתדרות עם תפקידה העצמי בפיתוח החקלאות והתעשיה. נבצר מבינתם כי תנועת העבודה נושאת מתחילתה את הדגל הציוני והדגל הסוציאלי גם יחד.

תפקיד כפול זה נובע גם מאופיה של תקומתנו כקיבוץ גלויות. הואיל וההבדלים העדתיים מתגלגלים תכופות להבדלים מעמדיים, הרי רק מאבק ציוני־סוציאליסטי עשוי להפוך את יוצאי הגלויות השונות למעמד עובדים אחד, וממעמד – לעם, לחברה בלתי־מעמדית.

כאשר אנו מציינים 40 שנה לייסוד המדינה, מן הדין לזכור כי עשרות שנים קודם כבר היתה הסתדרות העובדים כעין „מדינה בדרך", שכן הקימה מעמד עובדים, ורב היה חלקה בהנחת התשתית למדינה בחקלאות ובתעשיה; ושלא כאיגודים מקצועיים בארצות העולם, טיפחה גם את כוח ההגנה של המדינה העתידה. גם לאחר הקמת המדינה בלט חלקה של תנועת העבודה. מפלגות הפועלים לא היו רוב פרלמנטרי, אך יחד עם כוחות דמוקרטיים־ליברליים פיתחו את המשק ואף הניחו יסוד למדינת סעד ורווחה, שהבטיחה את הזכות לחינוך ובריאות לכל אזרחיה.

במקביל לתנועת העבודה פעלו כוחות אחרים בישוב. לא נקפח את חלקה של העליה הראשונה בהגשמת הציונות. אולם „האיכרים" דאז ביקשו לבסס התיישבות יהודית על יסודות קולוניאליים של אדונים המעסיקים עבודה זרה וזולה; ולא רק עובדים מקרב האוכלוסיה הדלילה שישבה בארץ, אלא גם מקרב אלה שנהרו מארצות שכנות עקב המפעל הציוני. גם כיום יש מנסים לספח עוד מיליון וחצי ערבים מהשטחים הכבושים ב־1967, כי ביודעין ובלא יודעין נוטים להשתית את המשק הישראלי על עבודה זרה וזולה. לפי הכלל הנודע של קלאוזביץ, המלחמה היא המשך המדיניות באמצעים אחרים, אך כנראה יש שמדיניות החוץ היא המשך מדיניות הפנים באמצעים אחרים...

המפנה האנטי־סוציאלי בישראל („המהפך") לא היה מתחולל, אילולא עמלים בישראל (המאורגנים ב„חרות") כרתו ברית עם המאוכזבים והמתוסכלים מהמעמד הבינוני. אומנם גם בארצות עולם אחרות יש פועלים ההולכים שולל אחר דמגוגיה לאומנית ו„פופוליסטית", המבטיחה להיטיב עם העם, ולבסוף מתגלה כי הפופוליזם מחפה על המשטר הרכושני. כך הביא בישראל שלטון הליכוד בהנהגת „חרות" (לרבות השפעתו היתרה בממשלת „האחדות" הלאומית) להעדפת עסקי ההון, להפסקת הצמיחה הכלכלית, לאינפלציה, לריבית רצחנית, שהמיטה משבר קשה על החקלאות והתעשיה (לרבות מפעלי חברת העובדים).

בשנות ההגמוניה הפוליטית של תנועת העבודה לא רק שצמח המשק ונקלטה עליה המונית, אלא המדינה הבטיחה חינוך ובריאות לכל, במישרין ובאמצעות קופת החולים הכללית. בימי שלטון הליכוד והליברלים (כביכול) מכוונת המדיניות הכלכלית־החברתית למיעוט התערבות המדינה, לערעור מדיניות הרווחה, שמשמעו תהליך של קיצוצים בחינוך ובבריאות, למכירת מפעלים ממלכתיים, לעידוד הרווחים הפיננסיים על חשבון הפעילות היצרנית בחקלאות ובתעשיה, לפגיעה חמורה במדיניות הרווחה. „חרות" והליכוד הבטיחו להיטיב עם העם. למעשה, הביאו להעמקת הקרע בין מדיניות כלכלית לבין מדיניות חברתית, להעמקת הפערים בין השכבות העליונות והשכבות הנמוכות. ישראל, שנחשבה כארץ שוויונית במידה רבה, נמנית עתה עם המפגרות מבחינה כלכלית וסוציאלית לעומת הארצות המפותחות באירופה. שהרי עובדה ידועה היא, כי ארצות בעלות משטרים נחשלים, שהפערים הסוציאליים שלהן נרחבים, מפגרות גם מבחינה משקית לעומת ארצות בעלות משטרים מתוקנים המטפחים מדיניות סעד ורווחה. אנשי „חרות" סלדו, כאמור, מהסוציאליזם „הנכרי" והעדיפו „הדינס", נאמנות בלעדית ללאומנות. למעשה, אמצו להם שיטות זרות של המשטר הטוטליטרי וכך, בשותפות עם „הליברלים" הימניים, צועדים בעקבות המשטרים הרכושניים שלא פעם נתגלה קלונם בקולוניאליזם, במשברים כלכליים ובאבטלה המונית.

הסוציאליזם של תנועת העבודה הציונית, בחר בדרכו הייחודית, המותאמת למציאות הארץ. הוא לא הלך בדרך הסוציאליזם האנטי־דמוקרטי של מזרח־אירופה, אך גם לא הסתפק בטרייד־יוניוניזם של הארצות המערביות, המשלימות עם הקפיטליזם, אלא בד בבד עם ההגנה על זכויות השכירים במשק פלורליסטי וטיפוח מדיניות הסעד והרווחה בנה בדרך הסוציאליזם הקונסטרוקטיבי משק ברשות העובדים עצמם.

גם במציאות המשתנה מצווה תנועת העבודה הישראלית לחרוג ממסגרת פרולטרית צרה ולהקיף המוני עמלים בעבודה פיסית או רוחנית, שאינם דבקים בהבדלי עדות ומעמדות, ושואפים לחברה בלתי־מעמדית; וכן שומה עליה להמשיך בפעילותה המשקית, בטיפוח העזרה ההדדית. ובהעמקת התודעה הציונית־הסוציאליסטית – בטרם יהיו ערכי העבודה, החופש והשוויון נחלת כל העם.

אומנם באחרונה נתגלו בקיעים במשק העצמי של העובדים, אם מחמת המדיניות הכלכלית של הליכוד, שהעדיף עסקי הממון (הריבית) על הייצור, אם מחמת ליקויי ניהול פנימיים. משק פועלים, או משק מולאם (ראה: המפעלים המולאמים במערב או במזרח) אינם מתיישבים עם טכנוקרטיה, ומההכרח לשתף את הפועלים המועסקים במפעלי חברת העובדים בבעלות, באחריות ובניהול. בלי דמוקרטיה תעשייתית לא יהיו עובדים יהודים, ובעבודה זרה לא תיבנה מדינת ישראל.

הפגנת 1 במאי בתל־אביב 1955. צילם: בוריס כרמי.

★ ברכות ל־1 במאי ★

ברכת
מועצת
פועלי ת"א־יפו
שלוחה
לרבבות פועלי העיר
ולציבור העובדים במדינה
לרגל חג העבודה
ה־1 במאי
לאחדות, לקידמה, לצדק סוציאלי ולשוויון
תדי קאופמן
מזכיר המועצה

ברכת
מרכז תנובה
לציבור פועלי ישראל
לחג ה־1 במאי

נתיב
קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות
מברכת את
הסתדרות העובדים הכללית
ואת מבוטחיה בקרן
ב־1 במאי 1988

לציבור העובדים בישראל
למזכ"ל ההסתדרות ולראשיה
ברכות
לחג העובד והעבודה
נעשה לייצוב, בנין וצמיחת המשק
למען חברה ערכית ויוצרת
סולל בונה
בית סולל בונה

העובד והמדינה/שניים שהם אחד
בברכה
להסתדרות
בחג ה־1 במאי

לשנת ה־40 של מדינת ישראל
לרגל ה־1 במאי
ולציון 68 שנה להסתדרות
הכללית של העובדים בישראל
שלוחה ברכתנו הנאמנה
לציבור העובדים בשדרות
ולכלל העובדים בארץ
עמיר פרץ
ראש המועצה המקומית
שדרות

ברכת
מפלגת העבודה
הישראלית
ל־1 במאי 1988
ביום ה־1 במאי נתלכד כולנו סביב המאמץ לקדם את תהליך השלום באזורנו.
בחג העבודה הבינלאומי תתייצב מפלגת העבודה בישראל במאבקה למען ישראל – מדינה יהודית, דמוקרטית ועובדת.
ניתן כולנו יד להבראת המשק, לחידוש הצמיחה ולחיזוקה של
ההסתדרות הכללית
יחי ה־1 במאי!
תחי מדינת ישראל!

להסתדרות הכללית
בחג הפועלים
ברכת
מגן
קרן פנסיה

בחג ה־1 במאי
שלוחה ברכתנו
להסתדרות העובדים הכללית
להתיישבות העובדת
ולכל ציבור הפועלים
הקיבוץ הארצי

להסתדרות הכללית
ולכל הפועלים במדינה
ליום חג ה־1 במאי
שאו ברכות חמות
יש לך כתובת.
שיכון עובדים

לכל ציבור העובדים
בעיר בכפר במושב ובקיבוץ
ביום חגנו
שלוחות ברכות
לשגשוג וצמיחה במשק
חברת העובדים

לציבור העובדות
והעובדים בישראל
שלוחה ברכה חמה
ליום ה־1 במאי
איחולינו לשנה של תעסוקה מלאה
ורווחה לעובדים
מאשה לובלסקי
ובית נעמת

ברכות לחג ה־1 במאי

קרן מקפת
מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ

ברכות
לציבור הישגינו
ב־1 במאי
בשנת ה־40 למדינה
להבטחת עתידו של העובד
כה־לחי!

קרן "מקפת"
מרכז לפנסיה ותגמולים

לציבור העובדים בישראל
ולהסתדרות הכללית

בחגה—חגנו
ולחיזוק השותפות בינינו

שלוחה ברכת

התנועה הקיבוצית
המאוחדת

לרגל חג ה־1 במאי

שלוחה ברכתנו
להסתדרות
ולציבור העובדים

ברית התנועה
הקיבוצית

למזכ"ל ההסתדרות
ולכל פועלי ישראל

שלוחה ברכה
לרגל ה־1 במאי
חזק ואמץ!

בית ראשוני פועלי ציון
מכון ע"ש רינגלבלום
הוצאת ספרים ע"ש י.ל. פרץ

להסתדרות העובדים
ולכל חבריה

שלוחה ברכתנו

ה־1 במאי 1987

עם עובד

בית־הספר לפעילי
ההסתדרות
ע"ש זלמן ארן
רח' נהרדעה 5 תל־אביב

מברך את
עם ישראל
ההסתדרות הכללית
ותנועת העבודה
לחג ה־1 במאי 1988
ומודיע על המשך ההרשמה ללימודי ערב
לקראת תואר ב.א. – B.A
במדעי החברה והרוח של האוניברסיטה הפתוחה
טל' 03־5440888 בשעות 8.00—18.00

קרן הגימלאות המרכזית
של עובדי ההסתדרות בע"מ

מברכת את

הסתדרות העובדים הכללית
את ציבור העובדים
את חברי הקרן והגימלאים

ליום ה־1 במאי 1988

למזכיר ההסתדרות
ולכל בית ישראל העמלים

ברכות ביום חגנו
בתקוה
לתעסוקה מלאה במשק

דוד כהן
ובית מרכבים

ל־1 במאי 1988
שלוחה ברכה
להסתדרות העובדים הכללית
ולכל ציבור הפועלים
כולנו יחד למען בטחונו הכלכלי והסוציאלי
של מחנה העובדים בישראל

מבטחים
המוסד לביטוח סוציאלי
של העובדים בע"מ

למזכ"ל ההסתדרות
להסתדרות הכללית
ולכל ציבור הפועלים והעובדים
בישראל
ברכה חמה לשגשוג צמיחה ובטחון כלכלי
לדגל ה־1 במאי

לשכת המס המרכזית
לשכות המס המרחביות

ברכת

האיגוד הארצי של הפועלים החקלאיים השכירים
מפעלי שיקום לפועלים חקלאיים בע"מ
קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים אגודה שיתופית בע"מ

להסתדרות הכללית
ולכל ציבור פועלי ישראל

לחג ה־1 במאי

ארגון עובדי חברת חשמל
עובדי החברה והפנסיונרים

מברכים את
הסתדרות העובדים הכללית
וציבור פועלי ישראל

ב־1 במאי 1988

למועדון נופש [illegible]
מיטביים
מראשון־לציון חולון ובת־ים
דרושים/ות

1. מנהל/ת משרד
2. פקידה

לפנות בכתב כולל פירוט נסיון
ת.ד. 1007 רמת־גן

למרפאת שיניים ברמת־גן
דרושים
1. רופאי שיניים
בוגרי הארץ.
2. רופאי שיניים
בעלי תואר גם ברפואה כללית.
למשרות חלקיות/מלאות
תנאים טובים למתאימים.
בדבר פרטים להתקשר לטל':
03־738621, 730640
– סודיות מובטחת –

אלקטרו־קלימה 2000
מערכות מיזוג־אוויר מרכזיות
אוויר־התעשיות הרצליה
דרושים
טכנאי
מיזוג־אוויר
לשרות והחזקת מערכות מרכזיות,
בעלי נסיון של 5 שנים.
נא לפנות לטל' 052/555031, 052/555735

ל"וישיי ישראל" חולון
דרוש
טכנאי מכונות
או בוגר בי"ס מקצועי
במגמת מכניקה
בעל ידע באנגלית ר־3 שנות נסיון
באחזקה, אוטומציה והפעלת מכונות (לא
בפיתוח/תיכנון).
נא לפנות לטל' – 03/808061 (שלוחה 44).

למכון היצוא הישראלי
דרוש
עוזר/ת מנהל־מרכז
ליחידה חדשה
בנושא פלסטיקה גומי
ואריזה
כישורים נדרשים:
נסיון שיווקי ביצוא
ידע מקצועי בתחומים הנ"ל.
לקביעת ראיון נא להתקשר לדן מאירי
טל: 03־630868

עיריית תל־אביב־יפו
לעיריית תל־אביב־יפו
דרושות
מועמדות להפעלת משפחתונים
במרכז העיר תל־אביב וביפו.
העבודה מיועדת לנשים המתאימות עבודה עם אגפי בבית.
לקבלת פרטים נב' ציפי ארז, טל: 438347, 231876
בעיריה בווים עיר - בוא והיה שותף

לתיכון אנקורי בת"א
דרושים
מורים
לשנת הלימודים הקרובה
בכל מקצועות הבגרות.
רק מורים בעלי רשיון הוראה קבוע ונסיון
בהכנה לבגרות
מתבקשים לפנות לטלפון
03־204990, 03־285288

למפעל מתכת בהדר־יוסף
דרושים
1. חשב/ת שכר
למשרה חלקית
★ נסיון קודם הכרחי.
★ יכולת עבודה עצמאית.
★ 5 ימי עבודה בשבוע.
2. מרכזנית
למשרה מלאה.
לפרטים נא לפנות לאסתי טלפון:
03־476166–7, 03־481381.

הסינפונייטה
הישראלית באר־שבע
מנהל המוסיקה: [illegible]
מודיעה על משרות פנויות החל מעונת
88/89 לכלים הבאים:
★ כינור ★ ויולה
★ קונטרבאס ★ קלרינית שני
★ חצוצרה שניה
על המעוניינים לפנות בצירוף קורות חיים
לסינפונייטה, דרך המשחררים 12 באר־שבע טל' 057־31616
האודיציות יערכו בסוף מאי 88.

לאחזקת מטוסים
דרושים
לעבודה במרכז הארץ
★ עובדים
בלתי מקצועיים
לניקיון מטוסים ושינוע,
בעלי רשיון נהיגה לעבודה
במשמרות
★ מסגר/רתך
לקביעת ראיון לפנות ביום א' 1.5.88
טל. 03־5412546

דרוש
מנהל מפעל
לניהול מערכת
תעשייתית ושיווקית מתפתחת
★ מהנדס ייצור/מכונות.
★ נסיון ניהולי מוכח של 5 שנים לפחות
בתעשיה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד,
בצירוף קורות חיים ונסיון קודם,
לת.ד. 3075 תל־אביב 61030, עבור משרה מס' 15.

לאלקטיס
החברה המובילה בפקסימיליה
דרושים
1. איש מכירות
2. מדריכה
לשימוש במכשירי פקסימיליה
לפנות: 03־7518121 לענת.

דרושה
מנהלת משרד מנוסה
★ משרה מלאה ★ שמוש במעבד תמלילים
★ ידיעת אנגלית
מקום העבודה – חדרה
נא לכתוב לת.ד. 382 רמת־ישי עבור גיל.

לחברת בניה מתעשת
בתל־אביב
דרושים:
★ איש מכירות
רצוי רקע בבניה, כושר ניהול מו"מ
מסחרי.
★ פקידה
למחלקת מכירות
כושר ניהול מו"מ, רצוי נסיון
במכירות ויכולת לנהל משרד.
לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים
לת.ד. 695 גבעתיים 53105

בית ספר לסיעוד אשקלון
מעניק
באחות מוסמכת
לתפקיד של מדריכה קלינית
בחצי משרה לקורס לאחיות מעשיות
בבאר־שבע
פרטים בטלפון: 8־5־051־45444

מגן מעליות בע"מ
פתח־תקוה
דרושים
1. מרכיבי מעליות בעלי נסיון,
על בסיס של שכר חודשי או קבלנות משנה.
2. עוזרים למרכיבי מעליות
בשכר חודשי. אפשרי ללא נסיון קודם.
נא להתקשר טלפון 03־9247777.

משאבים
מערכות תוכנה בע"מ
דרוש/ה
מדריך – מתכנת
ב־FOCUS להדרכה ולסיוע ללקוחותינו
בכל חלקי הארץ.
המעוניינים ישלחו קורות חיים ודרישות
שכר למשרדנו המסגר 12 ת"א 67774

לחברה ליבוא רכב
דרושים:
מחסנאים לחלקי
חילוף
עם נסיון בעלי ידע באנגלית
03־331037 לפנות ליהודה פרחי

למרכז [illegible] ירושלים
דרושים
מאבטחים ושומרים
עבודה קבועה. תנאים סוציאליים מלאים.
לפנות רח' הנביאים 2 – קומה 6 – ירושלים.
טל' 02־234828 – 02־231934.

הגרעין
הספקה לחקלאות
למחלקת הגינון באור־יהודה דרוש
אדם בעל
רקע חקלאי
רצוי טכנאי נוף לתפקיד שיווקי
טלפון 03/615566 (משה).

איגוד הערכות
דרוש
מעריך עצמאי
בתנאי קבלנות משנה, בעל רכב ובעל נסיון של 3 שנים
טלפון: 052־911559

אנחנו מחפשים אותך!
אותך גננת מובה מנוסה בלהכה.
עם או בלי חבר להיים (עדיף אם אין לך ילדים עדיין
אבל... אם ישנים נקבל גם אותם בשמחה).
קיבוץ חולתה גליל עליון
טל: דירה 06־933957 מ־16.30
ביום במזכירות 06־933911

יש לנו מה להציע, אך אנו דורשים
מכשירן מעולה בלבד
★ למכירות ★ שרות ★ יעוץ ★
– נסיון של 3 שנים לפחות בענף בימיה, פוג, מגנ־אייר
– ידיעה טובה בשפה האנגלית
– מגורים באזור רן.
המתאימים בלבד, יפנו בכתב יד:
ת.ד. 35212 תל־אביב 61212
– סודיות מלאה מובטחת –

ל."אגרא" – מגדיאל
אגודה חקלאית שיתופית
הוד־השרון
דרוש
סגן מנהל
עדיפות לבעלי נסיון
נא לפנות בכתב ל."אגרא" – מגדיאל
ת.ד. 503, הוד־השרון.

נעמת – תנועת נשים עובדות ומתנדבות
דרוש/ה
מנהל/ת כפר
לכפר חקלאי פנימייתי במרכז הארץ
הכישורים: תואר אקדמאי (ב.א. לפחות)
נסיון רב בהוראה ובניהול בי"ס
רצוי נסיון חקלאי
התפקיד מחייב מגורים במקום.
מועמדים מתאימים מתבקשים להעביר בכתב תולדות
חיים, כולל פרוט נסיון בעבודה, אישורים ותעודות על
השכלה, לכתובת: נעמת מרכז, האגף להכשרה מקצועית
בית הועד הפועל, רח' ארלוזורוב 93 תל־אביב 62098
עד לתאריך 15.5.88.

חברת בטוח בתנופה
מחפשת עובדים
למחלקת בטוח אלמנטרי
בנושאים:
★ קבלת עסקים
★ תביעות
עדיפות למשרצים, בעלי נסיון עבודה קודם.
יש לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים
לת.ד. 36368 תל־אביב.
עבור ביטוח אלמנטרי.

קיבוץ המעפיל
מחפש
גננת
לגן מעורב
מיידית
הגל מחורש יהי הגיל
רצוי בוגרת ארנים
נא להתקשר אל
המלוכה:
06־367921 זהלה
06־367957 אירנה

מועצה מקומית
רמת השרון
המחלקה לשירותים
חברתיים
מחפשת:
★ עו"ס לקשיש
(חצי משרה)
★ עו"ס למשפחה
(כוללני, חלקי)
לפרטים: גילי ויינברג
03־484352, 03־481121

לסוכנות ביטוח דרושה
פקידת אלמנטרי (חצי משרה)
ידע ונסיון בתביעות והדרושים הכרוכים
03־622507 מיום א'

למפעל תעשייתי בירושלים,
פקידה למשרד ייצור
חישוב שעות עבודה, פרמיות ★ 5 ימי עבודה
להתקשר החל מ־2.5.88
02־537924/6 לישראל

לחברת עמות בע"מ – עמילות
מכס ותחבורה
דרוש
מנהל
מח' הובלה בינלאומית
ניסיון ניהולי למחלקה בת 10 אנשים,
נסיון מוכח בהובלה בינלאומית.
טל: 294441
ת.ד. 2205 ת"א 61021
סודיות מובטחת

למוסד בנקאי בתל־אביב דרושות
מעבדות
תמלילים
עם נסיון
נא להתקשר טלפונית
לשוש, טל: 634655

לכפר הנוער של ויצ"ו בנהלל
דרוש לעבודה מיידית
★ מדריך
מרכז חממת צמחי בית
★ מדריך
מרכז גינות נוי
לעבודה עם נוער
בעלי הכשרה מתאימה יפנו טלפונית
למזכירות הכפר טלפון 06־566004/5/6

אלקטרוניקה מהווה כ-40% מכלל הפעילות התעשייתית של "כור". ענפים נוספים הם: מתכת ופלדה, כימיה, מזון, מוצרי צריכה, גומי ופלסטיקה, אריזה וסחר.

בינלאומית מבסיסה בישראל, חובקת פעילותו הבינלאומית של "כור" את מרבית חלקי תבל וכוללת ייצוא ויבוא, ייצור ועיסקות בינלאומיות ומהווה כ-40% מכלל עסקי "כור".

גיוון ממרכיבי מדיניות "כור". גיוון הענפים והשווקים הוא הערובה לאיזון, ליציבות ולכושר ההתמודדות עם התמורות המהירות והחריפות הפוקדות את המשק הישראלי והבינלאומי.

דירוג "כור" מדורג במקום ה-262 בין 500 החברות התעשייתיות הגדולות בעולם (מחוץ לארה"ב) (על פי סיווג FORTUNE).

הרכב המקצועי של עובדי "כור" הוא: עובדי ייצור — 55%; מהנדסים ואקדמאים — 25%; עובדי מינהל — 20%; מספר עובדי הקונצרן — 32,710.

"וולקן" הוא אחד מ-2 המפעלים הראשונים שהרכיבו את "כור" עם הקמתו ב-1944. הייצוא הראשון של "כור" היה מצברי-רכב לסוריה, מתוצרת "וולקן".

זרם השקעות של "כור" מנותב להקמת מפעלים חדשים, הרחבתם ושכלולים של מפעלים קיימים ופיתוח מוצרים וקווי-ייצור. "כור" הוא המשקיע הבודד הגדול ביותר בתעשייה הישראלית.

חברת העובדים היא הזרוע הכלכלית של ההסתדרות. הוקמה ב-1923 ומילאה מאז תפקיד מרכזי בבניין הארץ, בפיתוח המשק ובקידום העובד. "כור" הוא הזרוע התעשייתית של חברת העובדים.

טכנולוגיה מתקדמת המפתח לאבטחת כושר ההתמודדות של "כור" והמנוף ליצירת אתגר מקצועי לעובד במשק חדשני. הקונצרן מפתח ומיישם את הטכנולוגיות המתקדמות ביותר הן בתעשיותיו המתוחכמות והן בתעשיותיו הבסיסיות.

יצוא מפעלי "כור" מגיע ל-600 מליון דולר ומהווה 13% מן הייצוא התעשייתי של ישראל. 46% ממנו מופנה לארה"ב; 25% לאירופה. בראש ענפי הייצוא — אלקטרוניקה (41%) וכימיה (22%).

לקוחות "כור" מגוונים בענפי עיסוקיו. הם מתמקדים בשווקי: הבטחון, הבנייה, התעשייה, התשתית, התקשורת, התעופה, החקלאות, מוצרי צריכה, התחבורה — בארץ ובחו"ל.

מחקר ופיתוח ל"כור" פעילות ענפה בתחום המחקר והפיתוח וזאת לשם גיוון סל המוצרים; החדרת טכנולוגיות-ייצור חדשות; הגברת כושר התחרות. המוצרים מפיתוח עצמי מהווים כ-50% ממוצרי הייצוא של הקונצרן, המשקיע במו"פ כ-4% ממחזורו.

"נשר" היא אחת משותפויות "כור". כשליש ממפעלי "כור" הן שותפויות עם גורמים חיצוניים, ישראליים וזרים, ביניהם חברות בינלאומיות. השותפים נבחרים על-פי יכולתם לתרום בתחומי הטכנולוגיה, השיווק וההשקעות.

סחר קבוצת "כור-סחר", הזרוע השיווקית של "כור", היא חברת הייצוא הגדולה של ישראל. פעילה בכל תחומי הייצוא, הסחר הבינלאומי היבוא והשיווק המקומי. מייצאת תוצרת של כ-300 מפעלי תעשייה, באמצעות 40 נציגויות ב-6 יבשות ומחזורה כ-800 מליון דולר.

עיירות-פיתוח בהקמת משק מודרני ומתפתח בעיירות-הפיתוח ואזורי-הספר תורם "כור" לבניית תשתית תעשייתית, ליצירת מקורות פרנסה לתושבים ולקידומם האישי.

פריון גבוה הוא תנאי לאבטחת כושר-תחרות והוא תורם להבטחת הכנסתו של העובד. הפריון לעובד גבוה ב"כור" מן הממוצע בתעשייה הישראלית.

צמיחה הוא כורח עליון למשק הישראלי. תנאים בסיסיים לצמיחה הם: הון בתנאים סבירים, ייעול המערכות והתאמתן לתנאי השוק ומסגרות שיווק מתאימות. "כור" צומח מדי שנה בשיעור של כ-10%.

קידום העובד לקידום כושרם המקצועי והאישי של עובדיו, מפעיל "כור" מיגוון של השתלמויות ותוכניות-לימודים במישורים שונים, בהם משתתפים מדי שנה מאות עובדים — אנשי ייצור, מחקר ומינהל.

רווחה "כור" שוקד על שמירת ההכנסה הריאלית של העובד, שיפור תנאי עבודתו וקידום רווחתו ומפעיל תוכניות פנסיה והטבות סוציאליות מן המתקדמות, מקפיד על איכות סביבתית ותקני בטיחות במפעלים ומאפשר לעובדיו מיגוון שירותי רווחה ותרבות.

שיתוף העובדים בניהול משקף את מעורבותם בחיי המפעל, הן בנטל האחריות והן בהנאה מהפירות. השיתוף מתבצע בכל רמות הניהול: במפעל, בהנהלה ובמועצת המנהלים, ששליש מחבריה הם נציגי העובדים.

תעשיית ישראל מאז הקמתו היה קונצרן "כור" גורם משמעותי בתעשיית המדינה, בהגשימו מטרות לאומיות וחברתיות. חלקו של "כור" בתעשייה הוא: 11% במכירות; 12% בייצוא; 10% במועסקים; 11.5% בהשקעות.

"כור" הקונצרן התעשייתי הגדול בישראל, כולל 300 חברות ובנוי על-פי קבוצות ("תדיראן", כימיה, מתכת, פלדה, מוצרי צריכה, מזון, אגרו-מזון, סחר) וחטיבות עצמאיות (אלקטרוניקה, "סולתם", "נשר", קרטון ונייר. "אליאנס"). מחזור "כור" — כ-2.4 מיליארד דולר. ייחודו — בשילוב מטרות עיסקיות, לאומיות וחברתיות.

"כור" - מאלף ועד תיו

לוגוס — תקשורת המונים   עיצוב: לולי אבוטבול

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

חוק ההזדמנויות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

למשרד
טולקובסקי ושות'
דרושה מזכירה במשרה חלקית בשעות אחה"צ, בכפיפות למנהלת המשרד.

כישורים:
- אנגלית מצויינת (דיבור, קריאה, עיבוד תמלילים).
- תושיה ומרץ.
- אישיות נעימה ואמינה.

המשרד קטן, ממוקם ליד אפקה, ועוסק בהשקעות הון־סיכון.

נא לפנות ל"אשת, מיון ואיוש מזכירות בכירות", תבואות הארץ 3 שיכון־דן ת"א, 03-498805/6/7.

אורט ישראל

לביה"ס המקיף השש-שנתי אורט ע"ש גולדוטר - אילת

דרושים/ות
לשנת הלימודים תשמ"ט

מורים לכל המקצועות
(ההומניסטיים, הריאליסטיים והטכנולוגיים)
לחטיבת הביניים ולחטיבה העליונה

- **מורים שתאושר מועמדותם יקבלו בשנה הראשונה דיור וכן הטבות שונות, כגון פטור משכר־דירה, פטור ממיסי־ארנונה וסיוע במציאת תעסוקה לבן־הזוג.**
- המעוניינים מתבקשים לפנות לביה"ס – רח' חטיבת הנגב, ת.ד. 595 אילת. טלפון 059-72105/6/7.
- ועדת קליטה למורים המעוניינים לעבוד באילת תפגש עם מועמדים, ביום ראשון, (כ"א אייר, תשמ"ח), 8.5.88, בשעות 12.00-17.00, במשרדי המח' הטכנית פדגוגית, במשרד הראשי של אורט ישראל, שד' דוד המלך 39, תל־אביב.

אם אתה מעוניין באתגר חינוכי,
באוירה של פיתוח והתפתחות,
הנך מוזמן להפגש עמנו

אורט ישראל

דרושים/ות
מורים, מהנדסים והנדסאים
לשנת הלימודים תשמ"ט

גבעתיים
המכללה הטכנולוגית אורט
רח' קולומב 15, טל' 03-316555
- מורים למקצועות:
- * **חשמל** (הוראה והדרכה – כתות הנדסאים)
- * **קרור ומיזוג אוויר** (מהנדס/ת – הנדסאי/ת כתות הנדסאים)

הרצליה
בי"ס תיכון מקיף אורט "יד־גיורא"
שד' שבעת הכוכבים 121
טלפון 052-551614
- מורים למקצועות:
- * **סוציולוגיה** (משרה חלקית)
- * **פיסיקה** (משרה חלקית)
- * **מקצועות המינהל**

חולון
בית ספר תיכון טכני אורט
רח' פרופסור שור 2
טלפון 03-805282/3
- מורים למקצועות:
- * **פיסיקה** (4-5 יח"ל)
- * **אוטומציה ובקרת תהליכים** (מהנדס/ת – הנדסאי/הנדסאית)
- * **אנגלית**
- * **כימיה**
- * **מתמטיקה**
- * **אלקטרוניקה**
- * **מחשבים**

כפר סבא
בית ספר תיכון טכני אורט
ע"ש שפירא – כביש השרון
טלפון 052-33130
- מורים למקצועות:
- * **אנגלית** (הכנה לבגרות)
- * **פיסיקה**
- * **מתימטיקה** (הכנה לבגרות)
- * **אלקטרוניקה** (טכנאים, הנדסאים ומהנדסים)
- * **חשמל** (טכנאים, הנדסאים ומהנדסים)
- * **מחשבים** (כולל ריכוז מגמה)
- * **תנ"ך** (הכנה לבגרות)

נתניה
לבי"ס מקיף אורט ע"ש גוטמן
קרית נורדאו, טל' 053-53411
- מורים למקצועות:
- * **פיסיקה** (משרה חלקית)
- * **כימיה**
- * **ביולוגיה** (משרה חלקית)
- * **אנגלית**
- * **מחשבים** (למגמת ער"א)
- * **חשמל**
- * **גרפיקה** (משרה חלקית – בהוראה)

עפולה
לבי"ס תיכון טכני אורט
רח' חטיבה 9
טלפון 06-597268
- מורים למקצועות:
- * **אלקטרוניקה** (מהנדס – לחטיבה על־עליונה)
- * **חשמל** (הנדסאי)
- * **אופנה**
- * **מזכירות**
- * **מתמטיקה** (כולל הכנה לבגרות)
- * **הסטוריה** (כולל הכנה לבגרות)

ערד
לביה"ס תיכון מקיף אורט
ע"ש צימסטבאום
טלפון 057-957388/958319
- מורים למקצועות
- * **פיסיקה**
- * **מתמטיקה** חטיבה עליונה
- * **מכניקה** מקצועות עיוניים
- * **הנהלת-חשבונות** (משרה חלקית)
- * **ספרות ולשון** (חטיבה עליונה)
- * **הסטוריה ואזרחות** (חטיבה עליונה)
- * **אלקטרוניקה**
- * **מלונאות**
- * **גיאוגרפיה**

רמת-גן
לקרית חינוך אורט
רח' אריה בן־אליעזר
טלפון 03-775171, 771995
- מורים למקצועות
- * **מזכירות – חשבונאות** (לריכוז המגמה ולהוראה)
- * **כתבנות עברית**
- * **מינהל**

לחברה קבלנית
דרוש
מנהל מחצבה
נא לפנות לת.ד. 3124 ת"א
לציין על גבי המעטפה
עבור מנהל מחצבה

דרוש
מנהל
לניהול ולתפעול שוטף של מערכת מכירות ושרות המונה כ-50 עובדים. מקום העבודה: תל־אביב.

הכישורים הדרושים:
- כושר ניהול
- עצמאות
- יכולת הנעה
- יכולת שליטה במערכת מורכבת
- יכולת בינאישית מעולה
- נסיון מוכח במכירות

עדיפות ברורה תנתן לבעלי נסיון של מספר שנים בניהול מערכות דומות.
למועמד המתאים תנתן אפשרות קידום בחברה מסחרית המובילה בתחומה.
נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל ת.ד. 25295 תל־אביב עבור "מנהל".
– סודיות מובטחת –

מועצת הפירות (ייצור ושיווק)
דרוש
עובד שדה
הכישורים הדרושים
- בעל רקע חקלאי והכרת ענף המטעים (עצי פרי), רצוי חבר מושב או יוצא קיבוץ.
- ידע בפיענוח־תצ"א.
- כושר התמצאות וניווט בשטח.
- בעל רשיון נהיגה.
- אזור מגורים בעמקים הצפוניים או הגליל.

העבודה תתבצע לתקופה של כ־4 חודשים והעובד יועסק לפי חוזה עבודה מיוחד.

המעונין בעבודה זמנית ועונה על דרישות המשרה, מתבקש לפנות אל שאול אדם, טלפון מס' 03-333256/7.

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המרכז: תל־אביב, רח' קהילת קיוב 15 מיקוד 69410; ת.ד. 24104 מיקוד 61240; טלפון 497444

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים. בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים בתי ספר לחניכים ובתי ספר תעשייתיים. נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

עמל

דרושים מורים למשרה מלאה
לשנה"ל תשמ"ט

למכללה הטכנולוגית העירונית "הגליל־עמל" בי"ס מקיף עירוני בי"ס לטכנאים ולהנדסאים רח' עקיבא שכון ב' טבריה
טל': 06-794803 06-794990

- מתמטיקה
- פיסיקה
- אנגלית
- הסטוריה
- ספרות
- ביולוגיה
- כלכלה
- סוציולוגיה
- מדריך של"ח
- מדריך לשרטוט
- מדריך לעבוד שבבי
- הנחיית פרויקטים
- מהנדס אלקטרוניקה לכיתות י"ג־י"ד
- הנדסאי אלקטרוניקה
- מקצועות המינהל

לביה"ס התיכון האזורי באר־טוביה
טל': 08-581906
בבית המנהל בערב – 08-581990

לפיקוד ובקרה, ומחשבים – משרה מלאה
מכונאות רכב – משרה מלאה
מכניקה – משרה חלקית

למועמדים קיימת אפשרות לדיור במרכז האזורי

מועמדים מתאימים בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות להנהלת ביה"ס

יש עבודה בחברת החשמל

להקמת תחנת הכח רוטנברג באשקלון
דרושים

★ מסגרים
הכישורים הדרושים:
- בוגרי בי"ס מקצועי
- בעלי נסיון
בריאות תקינה

★ מועמדים לקורס ריתוך
הכישורים הדרושים:
- יוצאי צבא
- רצוי בוגרי בי"ס מקצועי
בריאות תקינה וראיה טובה.

המעונינים יפנו אישית, עם תעודות השכלה, אל מחלקת כ"א אגף הביצוע ת"א, רח' החשמל 16, קומה 12, כל יום בין השעות 08.00-13.00.

לאגף הצרכנות - לרשת הארצית
דרוש

★ מהנדס חשמל
במגמת זרם חזק
הכישורים הדרושים:
- נסיון של 5 שנים לפחות
- ידע בתכנות מחשבים

מקום העבודה: חיפה

המעוניינים יפנו בכתב אל מחלקת כח אדם המשרד הראשי חיפה ת.ד. 10 חיפה 31000

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

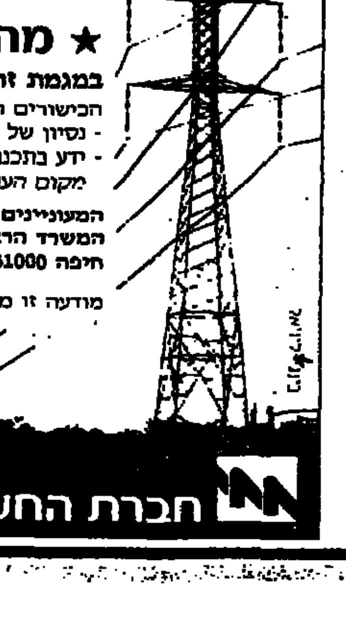

חברת החשמל לישראל בע"מ

לתעשיה הצבאית
בירושלים
דרוש/ה
כלכלן/נית
בעל/ת נסיון של שנתיים בעבודה בתחום התעשייתי, לצורך הכנת תקציב ותמחיר של מוצרים תעשייתיים.
עדיפות תינתן לבעל תואר שני במינהל עסקים.
שליטה טובה באנגלית, הכרחית.
רק מועמדים ממרחב ירושלים יענו.
מועמדים/ות מתאימים/ות יפנו בכתב לכח אדם ת"ד 1505 ירושלים 91014 בציון מספר תעודת זהות, או טלפונית 02-535161.

אוניברסיטת תל-אביב

דרושים/דרושות

1) עובד/ת חדר דיסקציה
– להכנת פרפרטים ועזרה במעבדת החוג לאנטומיה בפקולטה לרפואה; לתחזוקת המוזיאון והפעלת עזרי הוראה. רצויה הכשרה כסניטר. (פרטים נוספים בטלפון 03-5459866).

2) משגיחי בחינות (גברים/נשים)
– להשגחה בבחינות הנערכות בפקולטה למדעים מדוייקים; (בדבר פרטים נוספים נא להתקשר בין 9.00–13.00 לטל' 03-5450269)

3) דפס/ת מולטיליט – ליחידת ההספקה/מרכז שכפול
– בוגר/ת בי"ס מקצועי לדפוס; נסיון בהפעלה עצמאית של כל סוגי מכונות דפוס בגודל 1/8; ידע כללי בצילום לוחות אלקטרוסטטיים (אליפקס AB–DICK)
(לפרטים נוספים: טל' 03-5450454).

מועמדים/ות מתבקשים/ות להגיש מועמדותם בכתב, בצירוף פרטים על נסיון ושמות ממליצים אל: מדור תעסוקה – יחידת המנגנון, אוניברסיטת תל־אביב מיקוד 69978 (טל' 03-5450345).

לפלון גדול בחושה
דרוש/ה
ציף סטיוארד – עם נסיון
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים
לת.ד. 6856 חיפה

למחלקה משפטית של
בנק גדול בת"א
דרוש/ה
משפטן/ית
בעל/ת רשיון עו"ד
או העומד/ת לקבלו

נא לפנות עם פרוט תולדות חיים, נסיון מקצועי ושטחי התמחות וכן לצרף לפנייה גליון ציונים מהפקולטה למשפטים לגבי כל שנות הלימוד לת.ד. 7095 ת"א עבור מספר 25 מיקוד 61070.

הוד־טל
חברה לשיווק ייצור ושרותים בע"מ
למחלקת השירות דרוש
מכונאי
לתפקיד טכנאי
שירות בכיר למכונות C.N.C.
לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים, לת.ד. 2085 ת"א מיקוד 61020 (עבור דורון)

לחברה מסחרית בתל־אביב
דרושה
פקידה
לעבודה במשרה מלאה הכוללת הדפסה בעברית, טלפנות ועבודת מזכירות.
המועמדת המתאימה תהיה בעלת נסיון בניהול משרד, עבודת מזכירות ויחסי אנוש מעולים.
נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים אל ת.ד. 25295 בתל אביב.

קלא חברה למיכשור (ישראל)
KLA Instruments (Israel) Corporation

בוא לעצב את הקריירה שלך אתנו
למפעל עתיר ידע במגדל העמק דרושים
מהנדסי ישומים
APPLICATION ENGINEERS
למחקר ולפיתוח של ישומים בשוק הבינלאומי עבור ציוד אלקטרו־אופטי חדיש המשמש ליצור מוליכים למחצה

כישורים:
- נסיון של מספר שנים ב-WAFER FAB
- תואר אקדמאי בפיזיקה של המצב המוצק (רצוי M.Sc או Ph. D)
- כושר התבטאות בכתב ובעל פה בעברית ובאנגלית

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים אל: קלא, ת.ד. 143 מגדל העמק 10500 טל' 06-542987

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המרכז: תל־אביב, רח' קהילת קיוב 15, מיקוד 69410; ת.ד. 24104, מיקוד 61240; טלפון 497444

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים. בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר לחניכים ובתי ספר תעשייתיים, נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

בשיתוף משרד העבודה והרווחה אגף להכשרה ופיתוח כח אדם

עמל

בינג ליויאל - אבנון

דרושים מורים במשרות מלאות וחלקיות
לשנת הלימודים תשמ"ט

פתח־תקוה
למכללה הטכנולוגית העירונית עמל א'
ע"ש לוידי דיוויס
בי"ס תיכון למקצועות טכנולוגיים
בי"ס לטכנאים ולהנדסאים
רחוב רמז 38, פתח־תקוה
טל' 03-911732

- **מתמטיקה**
- **אלקטרוניקה**
- **אנגלית** — משרה וחצי
- **לשון**
- **חינוך גופני**
- **מכונאות רכב**

לביה"ס התיכון העירוני למקצועות טכנולוגיים "עמל" ג'
רחוב קפלן 40, נווה־עוז, פתח־תקוה
טל' 03-9222332

- **נגרות** עיוני ומעשי
- **עברית ותנ"ך**
- **מכניקה**
- **נגרות** — משרה וחצי מיידי לשנת תשמ"ח
- **פסיכולוג/ית** — חצי משרה מיידי לשנת תשמ"ח

נהריה
למכללה הטכנולוגית העירונית בשיתוף "עמל"
בי"ס מקיף עירוני — בי"ס לטכנאים ולהנדסאים
קרית החינוך, ת.ד. 420 נהריה

- **אנגלית**
- **מתמטיקה**
- **אלקטרוניקה**
- **מתכת**
- **פיסיקה**

לביה"ס התעשייתי עירוני "צור-עמל"
רח' בר-כוכבא, שכונת טרומפלדור,
נהריה
טל' 04-823656

- **הוראה מסייעת** - חצי משרה
- **חינוך גופני** - משרה חלקית
- **מוסיקה** - משרה חלקית
- **מלאכת יד** - משרה חלקית

חיפה
לסדל"מ מש"א חיפה
ד.צ. 02639 חיפה
טל' 08-534570
חשמל רכב, עם נסיון בריתוך — משרה מלאה

רחובות
לביה"ס התעשייתי והמרכז להכשרה מקצועית "עמל"
ת.ד. 2320 רחובות
טל' 08-454685

- **חשמל/חשמל רכב**
- **מסגרות מכנית/אחזקה**
- **חרטות**
- **נגרות רהיטים**

מועמדים מתאימים בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות להנהלת ביה"ס.

שדרות
לביה"ס המקיף העירוני בשיתוף "עמל"
ת.ד. 36 שדרות
טל. 051-897081

- **אנגלית**
- **מתמטיקה** - משרה חלקית חט"ב + חט"ע
- **ספרות** - משרה חלקית חט"ב + חט"ע
- **אמנות** - חצי משרה חט"ב

רמלה
דרוש/ה מנהל/ת לבית ספר לחניכים "עמל" ב' רמלה

הכישורים הדרושים:
1. השכלה אקדמית מושלמת ברמה של B.A. (רצוי ברמה של M.A. או MS.c.)
2. רשיון הוראה קבוע.
3. נסיון מוכח בניהול.
4. נסיון בעבודה עם נוער מנותק.
5. כושר הדרכה בעבודה פדגוגית, ובמערכת פעילות חברתית.
6. כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ ויחסי ציבור תקינים.
7. בקיאות בעקרונות מינהל חינוכי וכושר ניהול משק של מוסד חינוכי.

מועמדים המעוניינים באתגר טכנולוגי־חינוכי מתבקשים לפנות בכתב ולצרף תיאור תולדות חיים, תעודות והמלצות למנהל המחלקה הפדגוגית של "עמל", רח' קהילת קיוב 15, תל־אביב, מיקוד 69410.

המועד האחרון להגשת הצעות הוא: 10.5.88.

ששים לעמל Amal at sixty

★ לחברת עייט ★
למפעלנו באשקלון דרוש
טכנאי/הנדסאי מכונות או **ייצור**
להקמת קו ייצור חדש
לקביעת ראיון לפנות לימפי/אורה טל: 051-24121 בין 8.00 בבוקר – ל-4.00 אחה"צ.

ל"הור-טל" בע"מ
חברת שיווק מובילה בתחום הציוד לתעשיית
דרוש
נציג מכירות
עבור מכונות לתעשיית הפלסטיק
– מקום העבודה בתל-אביב –
יתרון:
מהנדס או הנדסאי
★ אשר למד את ענף הפלסטיק
★ בעל נסיון בעבודה בתעשיית הפלסטיק
★ בעל נסיון במכירות
★ עד גיל 35
פניות מפורטות בכתב לת.ד. 33037 תל-אביב עבור המנכ"ל

דרוש/ה
עובד/ת למחלקת פטנטים במשרד עו"ד
★ ידיעה טובה בעברית ובאנגלית לרבות הדפסה
★ השכלה גבוהה בביומיה - יתרון
נא לפנות בכתב-יד לת.ד. 2499 תל-אביב 61024.
– סודיות מובטחת –

לעבודה בתחום הביטוח
דרוש
בוגר המכון לביטוח
– רצוי בוגר משפטים
– נסיון בתביעות רכב צד ג'
– חריצות ונכונות לעבודה קשה
– 5 ימי עבודה בשבוע במשרה מלאה
– העבודה בתל-אביב
תנאים טובים למועמדים המתאימים
נא לפנות למחלקה המשרדית
או.אר.אס. כיכר אתרים 134, תל-אביב
טלפון 03-202460

לסנו – החברה הדרומית
לשיווק בע"מ – בהוד השרון
דרושים:
נהגים שכירים ועצמאיים
בעלי רשיון נהיגה של משאיות מעל 15 טון
לחלוקת סחורות בחנויות
מועמדים בעלי נסיון והמלצות ממקומות עבודה קודמים המתגוררים בפתח-תקוה, הוד-השרון, כפר-סבא ורעננה יפנו טלפונית ל-052-38111 למר פלד לקביעת ראיון

גם את/ה יכול/ה להרויח
3,168 ש"ח
ברוטו בחודש + ביטוח מנהלים
בפרוייקט פרסומי בלעדי
בתחום המחשבים בכל רחבי הארץ
אם את/ה:
✔ מוכר/ת מעולה
✔ בעל/ת הופעה נאה
✔ כושר שכנוע
✔ בעל/ת נסיון קודם (רצוי)
לתאום הראיון להתקשר לרונית
03-5103846/8/9

מיפגשים
הירחון לגבר ולאשה
מקיב עתון ההכרויות שלך!
1. צעיר נמרץ ודינאמי, בעל ניסיון באירגון והפצה. רצוי בעל רכב - כעוזר למנהל.
2. עורך ומשכתב. שולט בשתי שפות זרות לפחות. בעל ניסיון קודם בעתונות - לתפקיד של סגן-עורך.
3. כתבים/מראיינים - לעבודה מלאה.
4. מתרגמים/משכתבים. שולטים לפחות באחת מהשפות הבאות: צרפתית, גרמנית, איטלקית ו/או ספרדית - לעבודה קבועה.
5. גרפיקאים/מונטאורים בעלי ניסיון קודם - לעבודה מלאה.
תנאים מיוחדים למועמדים המתאימים!
לכתוב, בצירוף תולדות-חיים וניסיון קודם, ל"מיפגשים" ת.ד. 37746, תל-אביב. לציין מספר טלפון להתקשרות.

לעבודה מעניינת בחו"ל
דרוש
בוגר אוניברסיטה פקולטה לחקלאות
בנושאי זאולוגיה או בעלי חיים.
★ דובר אנגלית שוטפת – קורא וכותב.
★ רווק או נשוי ללא ילדים.
★ רצוי נסיון מעשי בעבודה עם בעלי חיים.
★ מסוגל לצאת בהתראה קצרה (מיידית) לארץ היעד.
לפנות בכתב יד לת.ד. 11600 ת"א
מיקוד 6114 עבור 202.

יעל תכנה ומערכות בע"מ
בית התוכנה העצמאי הגדול בישראל
דרוש
מהנדס תעשיה וניהול
★ מגמת מערכות מידע
★ נסיון של 5 – 4 שנים
★ יתרון לנסיון בעבודות אר"ש
נא לפנות בכתב למחלקת "משאבי אנוש" רח' בן גוריון 22 גבעת שמואל - 51905

לסינרמה דרושים:
1. איש אחזקה
2. עוזר חשמלאי
לפרטים נא לפנות בשעות הבוקר למשרדי הסינרמה רח' יגאל אלון 61 טל' 03-336257

למשרד עורכי-דין
דרושה
כתבנית מעולה
למעבד תמלילים לניר
שעות העבודה: ימים א' – ה'
13.00-18.00, ו' 12.00 – 16.00
טלפון: 03-200305, אריאלה או סמי.

לירחון מחשבים חדש ומבטיח
דרושים
רוכשי מודעות
נסיון מוכח הכרחי
עדיפות תינתן לבעלי ידע במחשבים
תנאי שכר: משכורת בסיסית + אחוזים
מס. טלפון: 615951, 03-622418

---

gottex גוטקס
דרוש/ה
תדמן/נית
בעל/ת נסיון רב
5 ימי עבודה בשבוע
טל' 03-337725

לחברה לשילוח בינלאומי
דרושה
מזכירה למחלקת מכירות
הכישורים הדרושים:
★ ידיעת השפה האנגלית – דיבור, קריאה, כתיבה
★ הדפסה במכונה עברית אנגלית
★ כושר תיאום בין לקוחות וסוכנים בחו"ל
★ ידיעת שפות נוספות והפעלת טלקס – יתרון
רק מועמדות העונות לדרישות הנ"ל, יפנו החל מיום א' לאיריס, טלפון: 03-377311.

לחברה ליבוא ושיווק ציוד רפואי
דרושים:
1. מזכירה
שליטה מלאה עברית/אנגלית
הדפסה במעבד תמלילים בשתי השפות
2. פקידת יבוא
שליטה מלאה עברית/אנגלית
כולל הדפסה ומעבד תמלילים בשתי השפות
3. נציג מכירות
שליטה מלאה עברית/אנגלית
רצוי נסיון קודם
חייב רשיון נהיגה
המשרות הנ"ל מלאות ששה ימים בשבוע
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד, תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 2017 הרצליה 46120

ל"מאור סוכנויות ושיווק בע"מ
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה
כישורים נדרשים:
★ שליטה מלאה בעברית/אנגלית (שפת אם אנגלית יתרון).
★ ידע בהפעלת מחשב, מעבד תמלילים.
★ ידע בהנה"ח בסיסית – יתרון.
העבודה במפעלנו שבאזור התעשיה סגולה בפתח-תקוה, חמישה ימי עבודה בשבוע.
תנאים סוציאליים מלאים.
לקביעת ראיון נא לפנות
בשעות העבודה: 03-9341315

תשלובת דנשר
לחברה גדולה בענף
התמרוקים וחומרי ניקוי
דרושים/ות
סדרנים/יות מדף
לאזורים גוש דן וירושלים
★ העבודה ברשתות השיווק
★ רכב (או קטנוע) חובה
★ תנאים טובים למתאימים
נא לפנות לעופרה טל. 03-9233273.

דרושים/ות
נציגי/ות מכירה
בכל חלקי הארץ
בתנאים מצויינים
3-4 פעמים בשבוע
שעות עבודה גמישות
מתאים לסטודנטים ולבוגרי תיכון
להתקשר:
03-5121337-339 ת"א – עידית
02-224245 י-ם – דני
04-670696 חיפה – דולי

לכפר הנוער „אונים" בכפר-סבא
דרושים
א. לפרויקט ליקויי שמיעה:
1. **פסיכולוג** לחצי משרה
2. **עובד סוציאלי** לחצי משרה
3. **קלינאי תקשורת**
10 שעות שבועיות 0.42 משרה
4. **מדריך חברתי**
העבודה עם נוער ליקויי שמיעה בתנאי פנימיה. רצוי נסיון קודם
ב. **מדריכים לפנימיה**
לשנת הלימודים תשמ"ט
בדבר פרטים נא לפנות טלפונית: 052-33131, 052-447641, 052-25843

דייזי
דייזי ישראל ·
חברת בת של DAISY SYSTEMS CORPORATION
החברה המובילה בתחום ה-CAE בתעשיה האלקטרונית בישראל.
מגוון הפעילויות של דייזי ישראל, המקצועיות ורמת הביצוע הגבוהה הנדרשת, מהווים אתגר עצום לבעלי מקצוע מעולים הנהנים מאווירה יוצאת דופן ומתנאי עבודה מהטובים בארץ.

TECHNICAL WRITERS
for documentation of software products.
Job requirements:
1. English as mother tongue.
2. Experience in user documentation (preferably involving electronics).
3. Experience with Macintosh / MS Word (advantage).
Job no. 4/236.
Please call phone no. 052-543101, or write to Daisy, P.O.B. 708, 46105 Herzliya. Discretion assured.
דייזי מערכות (ישראל) בע"מ

פוספטים בנגב בע"מ
לאגף הכספים
דרוש:
רע"ן מבדק פנים
דרישות התפקיד:
השכלה אקדמית בכלכלה ו/או מנהל עסקים
נסיון של 5 שנים-
רצוי בתחומים הבאים:
* הנהלת חשבונות
* בקורת
פניות בכתב-יד בציון קורות חיים ונסיון קודם יש להפנות ל-מרכז הגיוס", ת"ד 435, דימונה 86100.
ופרט המשרה המבוקשת.
למועמדים מחוץ לאזור תינתן עזרה בדיור.
• סודיות מובטחת •
חברתנו היא אחת מהתשלובות הכימיות הגדולות בארץ
• תהליכי הייצור מבוססים על טכנולוגיות מתקדמות
• כ-90% מתוצרתנו מיועדת לייצוא, כשהמחזור הכספי כ-130 $ מיליון לשנה
• אתה מוזמן להצטרף לאחד ממפעלינו ולתרום מכשרונותיך
אנו מזיזים הרים

קיבוץ עמיר
מחפש
אחות למרפאה
נא להתקשר ביום 069-47242
בערב 069-47290

למחלקת תביעות במדור רכב
דרוש/ה
פקיד/ה
עם נסיון של 3 שנים לפחות
נא לפנות לציונה
03-5430723
מנורה חברה לבטוח בע"מ

Audi VW
צ'מפיון מוטורס (ישראל) בע"מ
יבואנים כלליים של
פולקסווגן אודי
בסניפנו בחיפה
דרוש
מנהל מוסך
הכישורים הדרושים:
1. בעל הסמכה בניהול מוסך
2. ידע באנגלית או גרמנית טכנית.
נא לפנות למר גרובר טל. 03-785111

למשרד אדריכלים
אדריכל/ית שרטט/ת
ידע בתיכ"ם רצוי
טל. 03-720122

דרושה
פקידה
הדפסה עברית אנגלית
ידע בהנה"ח וניהול משרד
נסיון 3 שנים לפחות
נא לפנות מרשקוף קודר
הפירמה 03-5662167

דרושה
אחות מוסמכת
לקופת בית קשת
נא להתקשר בין השעות 10.00-13.00, 06-767821
06-767239

לחברת הובלה
באזור התעשיה החדש של ראשל"צ
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
★ למשרה מלאה ★
נסיון בהתאמות – רצוי
לטלפן: 03-9611499
03-9611698

למפעל מרגמים לבני הבתנה הצוהים ביותר
דרוש/ה
סוכן/סוכנת מכירות
בעל/ת רכב
לפנות לאבי וויינשטיין
03-332214

לכפר ויתקין
דרוש
מנהל מטעים
מועמדים מתבקשים להציג מועמדותם בכתב למזכירות כפר ויתקין מיקוד 40200 עד 31.5.88

לחברה מובילה בתחום הפרסום העיתונאי
סטודנטית מוכשרת
כושר ביטוי בעולה – בכתב ובע"פ – בעברית (ולפחות טוב באנגלית). רצוי רקע/הבנה בהבאה לדפוס/עריכה + רקע בגרפיקה. חוש לעיצוב ואסתטיקה. תבונה, אחראית ודייקנית + יחסי אנוש מצויינים. מתאים בעיקר לסטודנטית לתואר שני. פנויה ל-20 שעות שבועיות, גמישות – גם בערבים. קחי עט, נייר – וכתבי לת.ד. 21099 תל-אביב, עבור "מתאמת הפקה", ופרטי הכל.

כיף לעבוד ברשת מלונות ישרוטל
למלון המלך שלמה המלון הכי הכי באילת
דרושים
מלצרים
עדיפות לחיילים משוחררים, נסיון קודם אינו הכרחי. למועמדים המתאימים תנאים טובים, כולל דיור במקום.
ראיונות יתקיימו ביום א' 1/5/88, בין השעות 9:30-16:30, במשרדי ישרוטל בת"א, רח' המרד 29, קומה ב'. (בית התעשיינים, מול מלון דן פנורמה).
-סודיות מובטחת-
ישרוטל ניהול מלונות בע"מ
המלך שלמה · לגונה · ספורט · כנו טרופי

לפרויקטים בעתון יומי גדול
דרושים:
רוכשי/ות מודעות
בעלי נסיון בענף הפרסום
תנאים טובים למתאימים
03-5103106

מיפגשים
דרושים
מקדמי מכירות
בכל חלקי הארץ, בשטח חדיש, מעניין ובעל אתגר רב.
למתאימים שכר גבוה + רכב צמוד.
לקביעת ראיון טל. 03-5461822

Systematics סיסטמטיקס בע"מ · PRIME Computer
עם התרחבות פעילותנו דרוש
מומחה תיב"מ CAD / CAM להדרכה תמיכה ויישום מערכות תיב"מ
• מהנדס מכונות עם נסיון מוכח בתכנון, ייצור מבוקר מחשב.
• נסיון ביישום מערכות תיב"מ בשטחים מגוונים.
• נסיון של לפחות חמש שנים בעבודה עם מערכות תיב"מ אינטראקטיביות.
• הכרת מגוון ציוד הקפי גרפי – הכרחי.
• הבנה ויכולת תכנות בשפות על, ליישומים מדעיים והנדסיים.
למועמד שיתקבל יוצעו תנאי עבודה מצויינים והיכולת להשתלב בחברה מובילה בשוק העולמי
המעוניינים יפנו בכתב בלבד לפי הכתובת:
סיסטמטיקס בערבון מוגבל, רח' ביאליק 155-157, רמת-גן 52523, ויציינו על גב המעטפה לתפקיד CAD/CAM

לרשת בתי קולנוע
בגוש דן
דרושים לעבודה
א. קופאים
ב. מפעילי ציוד הקרנה
לפנות טל'
03-280930

יחידת האבטחה במסופים בגבול ישראל-מצרים
דרושים/ות
גברים/נשים לתפקידי בטחון
שכר גבוה + הטבות רבות נוספות, כגון: דיור, ארוחות, נסיעות, מענקים וטיסה לחו"ל בתום התקופה.
הכישורים הדרושים:
★ אחרי שרות צבאי ★ פרופיל 82 ומעלה ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (ערבית - יתרון) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי.
מתאים גם לסטודנטים שמתחילים את שנה"ל בחודש אוקטובר 88'.
ועדת קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, רח' בן-יהודה 77, תל-אביב, קומה ב', בימים שני ושלישי, 2-3.5.88, בין השעות 10.00-14.00.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי רב המגוון.

★ בוגר מדעי המחשב ★ הנדסאי מחשבים
★ בוגר מדעים מדוייקים/מהנדס תעשיה וניהול/מהנדס יצור
(עם רקע בתכנות מחשבים)
קורס הכשרת מומחים לתוכנה
במסגרת הלימודים תוכשר לעבוד במרכז המחשבים של החברה.
נושאי הלימוד בקורס:
★ מערכת הפעלת MVS
★ תכנות מבני בקובול
★ מסדי נתונים
★ תקשורת נתונים
★ מחוללי ישומים
★ מרכז מידע ומשרד ממוכן
- הקורס יפתח ביוני/יולי 1988, במרכז המחשבים וימשך כ-3 חודשים.
- שכר בסיסי ותנאים סוציאליים נלווים ינתנו במשך הקורס.
המסיימים בהצלחה ישולבו בצוותי התוכנה והפרוייקטים השונים.
מרכז המחשבים עוסק בתחומים:
- פיתוח מערכות מידע בסביבה של DB/DC
- משרד ממוכן
- INFORMATION CENTER
- פרוייקטים בתחום ה-PC
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בימים 3.5.88-5.5.88 בשעות 8.00-15.00 למחלקת המיכון רחוב בן-גוריון 22 גבעת שמואל (בנין השופרסל)
בעת ההרשמה יש להציג תעודות, גליון ציונים, תמונה ותעודת זהות.
מספר המקומות מוגבל - סודיות מובטחת -
תדיראן בע"מ

מיפגשים
דרושה מזכירה לניהול משרד
תנאים הכרחיים:
★ בקיאות בהנה"ח ★ יחסי אנוש מעולים
★ שליטה מלאה באנגלית ★ כושר ביטוי מעולה
לקביעת ראיון טל. 03-5461822
בבית, טל. 03-9384416 (לסימה)

RAMADA continental
למלון רמדה קונטיננטל תל אביב
דרושים
מבקר פנים
נסיון קודם במלונאות הכרחי
סו שף
טבחים
עוזר מחסנאי מזון
לפרטים נוספים לפנות לכח אדם
טלפון 03-296444

דרוש קבלן שלד
לפתח-תקוה לבנין מבנה של קומה אחת – כ-700 מ"ר.
טלפון 03-9234616 בערב

למפעל תעשייתי בכפר-סבא
דרוש
מסגר מוסמך
לקביעת פגישה
לפנות טלפונית למיכל: 052-441353
052-23257/8

דרושים
★ **מטעין לבטון**
★ **מפעיל**
משאבת בטון „ריבאני" בעלי נסיון,
מרעננה והסביבה
טל' 052-27792

למועצה אזורית עמק-חפר
דרושים
1. **פקח על הבניה**
בועדה המקומית לתכנון ובניה
2. **עובדת סוציאלית - מדריכה**
60% משרה
3. **עובדת סוציאלית כוללנית**
75% משרה
– הגשה עד לתאריך 8.5.88
– פרטים נוספים במחלקה לשירותים חב' 053-666771

לנציגות של חברה לתרופות וכימיקלים בת"א
דרושים/ות
★ **תועמלנים/ות רפואיים/ות לעבודה באזור המרכז והדרום**
דרישות המשרה:
– רקע אקדמי מתאים
אנגלית ברמה גבוהה (רצוי שפת אם)
– נסיון רצוי אך לא הכרחי
– רשיון נהיגה – חובה
עבודה בעלת אתגר ותנאים טובים למתאימים.
נא להתקשר בימים א'-ה' בין השעות 8.00–13.00 לטל. 204106, 03-292077
★ **מזכירה מנוסה**
– שליטה טובה מאוד באנגלית
– ליום עבודה מלא
תנאים טובים למתאימה
נא להתקשר בימים א'-ה' בין 8.00–16.00, ביום ו' בין 8.00–13.00
לטל. 292077, 03-204106

פולגת תעשיות בע"מ
מפעל הטקסטיל בקרית גת
למפעלנו בקרית-גת
דרוש/ה
הנדסאי/ת תעשייה וניהול
★ רצוי בעל ניסיון בתעשייה
בדבר פרטים נא לפנות לאגף כח-אדם ת.ד. 15 קרית גת, טלפון 051-873021/2

מנהלים בע"מ
איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים
באזריה 12 ת"א טל 660726 ת.ד. 4665 ת"א
דרוש
מנתח מערכות
למשרד בדרום אמריקה
תנאי הכרחי להצגת מועמדות:
– שליטה בספרדית ברמה של שפת אם.
– נסיון של לפחות 5 שנים בנתוח מערכות, עם נסיון קודם בכתיבת תוכניות בסביבה של IBM MAIN FRAME.
– נסיון קודם בנהול פרוייקט, בהפעלת צוות עובדים ובעבודה ישירה מול לקוחות.
אם אתה עונה לדרישות הנ"ל תקבל הכשרה לעבודה בחו"ל של יום בשבועיים במשך חצי שנה.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל-אביב 61046.
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

אגף השמה
לאחד מלקוחותינו
חברה העוסקת ביוזמות בתחום תעשיית Hi-Tech
דרוש/ה
אקדמאי/ת
עם רקע טכנולוגי
נחוץ נסיון בתחום התעשיה, יישוב מו"מ והיכרות עם הרשויות הציבוריות והלבנטיות.
מגורים בדרום חובה.
נא להפנות קורות חיים מפורטים לפילת בע"מ, דרך פתח-תקוה 114 ת"א – 67012, משרה 5350.

מעוז
חברה לביטוח בע"מ

אם ברצונך להצליח עשה החלטה בטוחה

חברת מעוז, חברת ביטוח בתנופה, מקבוצת הביטוח של בל"ל מחפשת מועמדים רציניים מגיל 24 ומעלה בעלי השכלה של 12 שנות לימוד לפחות.
אנו נכשיר אותך בקורס משולב לביטוח חיים, כולל תכנון פיננסי פנסיוני ולביטוח אלמנטרי.
נסייע לך לעמוד במבחני רשוי מתמחה של משרד האוצר ובהבטחת הכנסה בשלבים הראשונים של עבודתך כסוכן החברה. נעזור לך להגיע לקריירה עצמאית.
טלפן למירי: 03-647294.

ביטוח חיים עושים ב־ מעוז

למפעל כימי גדול באזור הצפון

דרוש **מהנדס חשמל** או **מהנדס מכונות**

עם ידע במתקני חשמל מתח גבוה מכשור ובקרה כח והזום
לתפקיד: סגן מנהל אגף שרותים טכניים של המפעל.
עדיפות למועמדים עם נסיון בתפקיד דומה.
התפקיד כולל את הנושאים הבאים: תחנת כח תעשייתית, דודי קיטור, יחידת קירור תעשייתית, מערפות אויר מים, גנרטורי חרום, טפול שוטף במתקני האנק, פיתוח ושיפור מערכות קיימות, ושיפור מערכות קיימות וחסכון באנרגיה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף כל הפרטים המבוקשים לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 2237 (מיקוד 31040)

אמית דומ
בשר אמונית

מועצה מקומית נתיבות
מועצה אזורית עזתה

קרית החינוך אמית עזתה־נתיבות
לטכניון השמים

דרוש

מנהל אגף הבנים

מועמדים בעלי השכלה אקדמית ובעלי נסיון בניהול, יפנו בכתב בצרוף תולדות חיים למנכ"ל אמי"ת, רח' דב הוז 16/18 תל־אביב, מיקוד 63416.
פרטים בטלפון אצל כהנא הקריה, מר יוסי גבאי טל' 057-942471, 057-945262 או בבתו בערב – 08-583875.

פ טכם

טכנולוגיה מתקדמת בע"מ
לאגף מערכות צבאיות וזמן אמת
דרושים

מנתחי מערכות/מתכנתים

בעלי נסיון של לפחות 3 שנים באפיון ופיתוח מערכות R/T ובנושאים הבאים:
★ מיקרו מעבדים INTEL 8086/80286/80386.
★ מערכת הפעלה RMX.
★ שפות תכנות PLM ו/או PASCAL.
★ רקע בחומרה – יתרון.

האנשים המתאימים יוכנו במגוון מקצועי בפיתוח מערכות עתידיות בתחומי: שליטה, בקרה, סימולציה ותקשורת.

נא לפנות בכתב לת.ד. 13045 ת"א מיקוד 61130 ולציין עבור אגף זמן אמת, או טלפונית למזכירות אגף זמן אמת בטלפון: 03-491262.

לחברת בניה בנתניה
דרוש

מהנדס/הנדסאי בנין

לפנות לטלפון 052-544444

לחברת מזון באזור רחובות
דרוש:

מוכרן

★ דינמי ונמרץ.
★ אחראי ומסור.
★ השכלה אקדמאית – יתרון.
★ שעות עבודה לא שגרתיות.
★ בעל רשיון נהיגה.
★ עד גיל 32.

לפנות בכתב־יד לת.ד. 2340, רחובות עבור "מוכרן".

ליחידת מחשב גדולה במוסד ממלכתי
דרושים/ות לעבודה מיידית

מפעילי מחשב

★ לאחר שרות מלא בצה"ל
★ בעל נסיון על מחשב I.B.M, בסביבת CICS MVS/XA.
★ עדיפות לבעלי נסיון בשרות הצבאי.
★ העבודה באזור ת"א ובמשמרות

העבודה מתאימה גם לסטודנטים

המעוניינים העומדים בדרישות לעיל יפנו לת.ד. 39342 (מיקוד 61392) ת"א ויצינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.

פונים מתאימים יענו

דרושים/ות
בוגרי/ות צבא לעבודה בקיבוץ
תחילת העבודה – מיידית
להתקשר בין השעות 08.00–14.00
טל: 06-758178

מילא
מרכז ייעוץ למשאבי אנוש

דרושה

מזכירה למנהל השיווק

כישורים נדרשים:
★ נסיון של 3 שנים בתפקיד דומה.

סודיות מובטחת!

גיוס עובדים • מבדקים • ייעוץ והכוון תעסוקתי • ייעוץ ופתוח ארגוני

טוק בשופר־סל

לרגל התרחבות יחידת רכש ושיווק מוצרי צריכה N.F. בחברתנו
דרוש/ה לנו

קניין/ית הלבשה וטקסטיל

הכישורים הדרושים:
★ בוגר/ת מכללת שנקר.
★ נסיון מעשי של שנתיים לפחות בתחום הקניינות.
★ נכונות לעבודה מאומצת.
★ אוריינטציה שיווקית.
★ יכולת להנעת עובדים ועבודת צוות.

נא לפנות בכתב־יד, בצירוף קורות חיים, לשופר־סל בע"מ, מחלקת כח־אדם - ת.ד. 84 פתח תקוה 49100

שופר־סל

בואו להנות באינטל

אינטל החברה המובילה בפיתוח וייצור רכיבי VLSI למחשבים ולמערכות ספרתיות. למפעל המייצר את המיקרופרוססור החדשני 80386 דרושים

★ **מהנדס תהליך בכיר**
בתחום ייצור מיקרואלקטרוניקה/מוליכים למחצה. לתמיכה, פתוח ושפור תהליכים מתקדמים בשטח איכול, כימיה רטובה ופלאזמה.
★ תואר MSC .PHD בפיזיקה, כימיה, הנדסה כימית או חמרים.
★ נסיון תעשייתי של 3–2 שנים (רצוי בתעשיית מקרואלקטרוניקה או דומות).
★ בעל יוזמה, פתיחות ויכולת תקשורת בינאישית גבוהה.

★ **חשב שכר**
ניהול ואחריות על תכנון ובצוע שכר עבור כל פעילויות אינטל בארץ.
★ 7–5 שנות נסיון בארגון ובניהול מדור שכר – רצוי בתעשיה.
★ בוגר קורס חשבי שכר בכירים.
★ סוג 3 במנה"ש.

★ **הנדסאי מכונות**
השתלבות ביחידת התכנון, הכנת תכניות עבודה ועדכון לאחר הבצוע.
★ רקע אלקטרומכני.
★ נסיון של שנה במשרד טכני.

לכל המשרות:
שליטה בשפה האנגלית מקום עבודה: ירושלים.
המעונינים יפנו בצרוף קורות חיים מפורטים ובציון שם המשרה מספר תעודת זהות ומס' טלפון ל:
אינטל אלקטרוניקה
ת.ד. 3173 ירושלים 91031

אינטל
פסגת הטכנולוגיה

ADMARK

אנו מציעים לך עבודה מענינית, מלאת אתגר עם צוות צעיר ומגובש!
תחומי סיור, חקירות ובילוש

★לקציני צה"ל ואקדמאים מסלול מואץ לקצונה

★על המועמדים להיות לאחר שרות צבאי, בעלי בריאות תקינה גיל עד 35

לקבלת פרטים נוספים נא לפנות בצירוף תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודות השכלה ללשכות הגיוס הרשומות מטה:
תל אביב—רח' הרכבת 14 ג 03-628290, ירושלים—רח' המלך ג'ורג' 8 02-244433, חיפה—רח' העצמאות 82 04-661067, באר שבע—רח' העצמאות 55 057-32521, רחובות—רח' הרצל 206 08-487488

סודיות מובטחת

קלדניות מסוף

אנו זקוקים דחוף לקלדניות טובות לעבודה במש... או אחה"צ, לתקופה ממושכת.
תנאים מצויינים, ... כולל כל התנאים הסוציאליים, כחוק.
פנו אלינו, א'־ה' ... 08:0-14.

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
תל־אביב: אידלסון 13, טל: 03-298877
ירושלים: החבצלת 5, טל: 02-233436
חיפה: העצמאות 104, טל: 04-530051
באר־שבע: רמב"ם 31, טל: 057-79523
רחובות: הרצל 190, טל: 08-461717

יותר טוב מנפאואר

למחלקה המבנית ת"א
בן־יהודה 12,
א'־ה', 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877

דרושות

מלחימות
(מרכיבות ומחווטות)

2 שנות נסיון או יוצאות במצ"א למשמרת ראשונה ושניה.
מאזורי: ת"א, הרצליה, נתניה, פ"ת, לוד, ראשון־לציון, חולון, בת־ים, אשדוד.

למועמדות מתאימות ינתנו:
שכר גבוה ותנאי העסקה מצויינים כולל מלוא התנאים הסוציאליים - כחוק.

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

למכללה למינהל ירושלים
דרוש

מרכז מעבדות — מחשבים

דרישות המשרה:
★ הכרת IBM–PC חומרה/תוכנה
★ נסיון בסביבת תוכניות בסביבת MS/DOS הכוללת לוטוס, D/BASE מחוללי יישומים שונים, עיבוד תמלילים
★ שפות קובול, בייסיק וכו'.
★ רצוי נסיון בהוראה בתחומים אלה וכן ידע והכרת מערכות הפעלה נוספות.

תנאים:
★ העבודה מפוצלת (לפני ואחרי אחה"צ)
★ שכר לפי דרוג אחיד ר"ט 7/1 מח"ר / 7 הנדסאים + תוספות נלוות כמקובל.

בדבר פרטים נא לפנות בצרוף קורות חיים בכתב־יד והמלצות, למכללה למינהל, רח' מסריק 10 המושבה הגרמנית, טלפונים: 668383, 666380, 02-690130.

לחברה לבנין פתוח וכבישים
דרוש

שותף פעיל

בעל נסיון רצוי מהנדס
לקביעת ראיון
לטלפן: 053-339565

בואו להנות באינטל.

להנות מהעבודה?
כן! כמו שאנחנו נהנים בעת שאנחנו עוסקים בפיתוח וייצור המוח האלקטרוני המתקדם והחכם ביותר – כפי שרק מיטב המוחות האנושיים מסוגלים לפתח.
אנחנו באינטל מאוד גאים על שנענינו לאתגר האנושי הזה בהקימנו את אחד המפעלים המתקדמים בעולם לתכנון, פיתוח, ייצור ושיווק רכיבים אלקטרוניים ומעגלים משולבים.
מפעל המיישם לא רק טכנולוגיות מפותחות אלא גם ובעיקר שיטות עבודה מתקדמות, המערבות את העובדים ברמות העיסוק השונות תוך קידום, תימרוץ והגברת המוטיבציה בסביבת עבודה של שיתוף ותחרות.

★ מרכז התכנון והפיתוח של אינטל בחיפה מהווה מוקד למוצרים מתקדמים בתחום המעבדים המתמטיים (80387) ומעבדי תקשורת נתונים (82586) ולמוצרי השלמה למערכות 80386.
★ מרכז הייצור של אינטל בירושלים מייצר את המיקרופרוססור החדשני 80386.
★ מרכז השיווק ותמיכה בתל־אביב, מטפל במכירות מוצרי אינטל בשוק המקומי ומגיש ללקוחות הדרכה, שרות וסיוע טכני.

אם ברצונך להשתלב בצוות המוחות של החברה ולקחת חלק בפיתוח המוח המתקדם ביותר – מקומך בפסגה.
מקומך באינטל.

אינטל
פסגת הטכנולוגיה

ADMARK

לגוף ציבורי
דרושים/ות
באזור ירושלים ות"א

מהנדסי כבישים

בעלי נסיון בביצוע, פיקוח, בקרה ותכנון עבודות כבישים.

תנאי ההעסקה ייקבעו בהתאם לכישורי המועמד.

מועמדים מתאימים יפנו לת.ד. 13198 ירושלים בצירוף קורות חיים.

גינקולוג תל אביבי נודע חשוד בהעלמות מיליון ש"ח

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

מנהל בית החולים הממשלתי־העירוני ליולדות הקריה בתל־אביב, פרופסור מנחם רוזו, נעצר ושוחרר בערבות על ידי חוקרי אגף המכס ומע"מ בחשד כי העלים במשך שנים תשלומים בעד ביקורים במרפאתו הפרטית ובעד ניתוחים גינקולוגיים.

באי כוח אגף המכס, ירדן יפה ואבי ארדיטי, אמרו אתמול בבית משפט השלום בתל־אביב, כי במסגרת פעילות אגף המכס לאיתור מעלימי מס ברפואה הפרטית, התקבל נגאגר מידע על פרופסור דוד המחשיד אותו בהעלמות מס בהיקף גדול. התברר כי במקביל לפעילותו כמנהל בית החולים, הוא מחזיק במרפאה פרטית ברחוב ליפסקי 16 בתל־אביב מזה 10 שנים. כן הוא מבצע ניתוחים גינקולוגיים, לידות, הפלות וגרידות בבתי חולים פרטיים כגון אסותא, בית חולים בהרצליה, בית הרופאים ורמת מרפא ברמת גן.

ב־25 באפריל השנה החלו לפתוח בחקירה גלויה. נגדו. במסגרתה הוצא צו שופט לחיפוש בביתו ברחוב עלומים 40 בשכונת אפקה בתל־אביב ובמרפאתו בתל־אביב. בחיפושים נתפסו מסמכים רבים שניהל יחד עם אחד המשמשת מזכירתו במרפאה הפרטית. המסמכים העידו כי העלים הרבה מס.

בחקירתו הראשונית הודה בעבירות המיוחסות לו וציין כי העלים מסים מתשלומי ביקורים שנעו בין 120 שקל לביקור ו־300 שקל. כן הודה כי העלים מסים מניתוחים גינקולוגיים ותשלומים שנעו בין 1000 שקל ל־6000.

ההעלמות נעשו בשיטות הבאות: א. העלמת תקבולים על ידי אי־רישום של מטופלות וחתיקת שאינן הוצאות קבלות; ב. רישום חלקי של תקבולים מטיפולים גינקולוגיים; ג. רישום מטופלות ביומן ללא ציון הסכום שהתקבל מהן. סכומי ההעלמה משנת 1983 עד היום מגיעים לכמיליון שקל.

החוקרים בקשו עיכוב יציאתו מן הארץ והפקדת דרכונו במחלקת החקירות של המכס. השופט בנימין קוזולת הורה לשחררו בערבות של 50,000 שקל, לעקל את ביתו ברחוב עלומים, לעכב את יציאתו מהארץ וכן אסר עליו לדבר עם לקוחותיו מלפני ה־25 באפריל השנה.

ביל שפירא החל בשיקום בסאסא

מאת שמעון רייס, סופר „דבר" בנגב

ביל שפירא (62), ששוחרר לפני כשבועיים ממאסר עולם מכלאו במיאמי והגיע לישראל בעזרת משקם האסירים של התנועה הקיבוצית חרות לפיד, החל השבוע את תהליך הקליטה והשיקום בקיבוץ סאסא בגליל העליון.

אחדים מחברי הקיבוץ שרתו עם שפירא בעת שהיה שוטר במשמר הגבול בראשית שנות המדינה ועל רקע זה הביע הקיבוץ נכונות לסייע בשיקומו.

השבוע מת ברמלה דוד תורג'מן, שנידון לפני שנים אחדות ל־100 שנות מאסר בתאילנד בגלל סמים ושוחרר מכלאו לפני כחודש בגלל מחלת הסרטן. תורג'מן, ששוחרר גם הוא בסיוע של לפיד, נקבר במושב יד רמב"ם ליד רמלה.

בנו שלומי, שגם הוא היה כלוא בתאילנד ושוחרר בסיוע לפיד, עומד בפני משפט כחשוד בפריצה.

האיש שהדהים את הרופאים

משתל הלב יעקב גולדפרב שוחרר אתמול מבית החולים הדסה בעין כרם בתום שלב ההחלמה. לפני כן ברכה אותו שרת הבריאות שושנה ארבלי אלמוזלינו והגישה לו פרחים. היא ציינה את גמוות הכל בהישגי הרפואה בארץ. גולדפרב הודה לצוות הרפואי ולמשפחה שתרמה לו את הלב. מבית החולים בא למלון שרתון מלוה שם קידמה את פניו משפחתו בעוגה גדולה שעליה נכתב „מלב אל לב". הוא ישהה במלון בימים הקרובים בהזמנת ההנהלה. ד"ר גדעון אורנצקי סיפר כי גולדפרב הדהים את הרופאים בקצב ההחלמה שלו, שהיה מהיר אף יותר מזה של חולים שעברו ניתוח לב רגיל. לדבריו הוא יוכל לחזור לעבודתו בעוד שבועות אחדים (צילום: יצחק הררי)

סגן מנהל „דבר" בחיפה הובא למנוחות

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

משה בן צור (46), סגן מנהל סניף „דבר" בחיפה, שנרצח שלשום בדירתו בנווה שאנן, הובא אתמול למנוחות בבית העלמין הישן בחיפה. מאות ליוו אותו בדרכו האחרונה: בני משפחה, חברים לעבודה ב„דבר", עובדי בתי המשפט, עורכי דין, ידידים ורבים ממתפללי בית הכנסת הספרדי בנווה שאנן שהמנוח סייע בהקמתו והיה מפעיליו.

בשעות אחר הצהריים הונח הארון ברחבת בית הכנסת הספרדי והקהל חלק לו כבוד אחרון. הרב הראשי הספרדי של חיפה, בקשי דורון, העלה קווים לדמותו וציין את רוחב לבו, את עזרתו לזולת ואת פעילותו בארגוני ציבור, חילוניים ודתיים. על הרצח אמר כי אי־אפשר לעבור על מקרה כה מזעזע לסדר היום ויש לעשות הכל כדי לגלות את הרוצחים ולמצות עימם את הדין.

המשטרה ממשיכה לחקור גלפי שעה הטילה איפול, אולם נודע כי החקירה מתנהלת בכמה כיוונים. החוקרים וצוות המעבדה לזיהוי פלילי ממשיכים באיסוף ממצאים כדי לנסות לפענח מניע אפשרי לרצח.

נמיר תוהה: האם יש מאחורי הדחת מנכ"ל מד"א כוונה לטשטש מחדלים

מאת רבקה הרשיש, סופרת „דבר"

ועדת העבודה והרווחה של הכנסת תדון בקרוב בנסיבות פרישתו הקרובה של מנכ"ל מגן דוד אדום, עמוס לוריא, שנכפתה עליו על ידי הוועד הפועל של מד"א. הוא לא אישר השבוע את המשך כהונתו. יו"ר הוועדה, ח"כ אורה נמיר, שאלה אתמול, במבריקה לשרת הבריאות שושנה ארבלי אלמוזלינו, אם הדחת לוריא נעשתה על דעתה של והאם לא מסתתרת מאחורי הדחה זו כוונה לטשטש מחדלים חמורים.

בשיחה ל„דבר" אמרה ח"כ אורה נמיר, כי הוועדה קיימה באחרונה שני דיונים על מצבו של מד"א. לדבריה, לחברי הוועדה יש תחושה ש„לא אומרים להם את האמת.

ח"כ נמיר
מנכ"ל לוריא

ומעדויות שנמסרו בוועדה קשה להבחין מי הוא נציג משרד הבריאות ומי הוא נציג מד"א".

את הדחתו של המנכ"ל מגדירה ח"כ נמיר כ„שערוריה ציבורית". בקרב חברי הוועדה רווחת דעה, כי בעלי תפקידי כבוד בארגון הוולונטרי קשרו את ידיו של המנכ"ל ולא הניחו לא לעשות בדק בית במשרד הראשי של מד"א בתל אביב ובמשרדים בערים הגדולות, כדי „לגמור עם הכזבונים הנוראיים" – לדבריה של ח"כ נמיר.

דובר מד"א משה דיין אמר בתגובה על דבריה כי לוריא היה בתקופת ניסיון. „לא מדובר במוסד רגיל, אלא במוסד העובר טלטלה קשה, מחוסר חמור בכספים, בעיות עם משרדי הממשלה שבין שניים מהם, האוצר והבריאות, קיימות בעיות בינם לבין עצמם". לדבריו, כדי שיהיה צורך לטשטש צריך שיהיו מחדלים, אך „איש לא הוכיח ולא טען שהיו או יש מחדלים בניהול הכספי של מד"א".

דיין מסר, כי ביום ב' הקרוב מגיעים לארץ נציגי ארגוני ידידי מד"א מאנגליה, מארה"ב, מקנדה ומדרום אפריקה לדון במצבו הכספי של המוסד והם ייפגשו עם שרי הבריאות והאוצר. האחרון עדיין מסרב לדון בהצעת הנהלת מד"א להבראת המוסד ללא צורך בסגירת תחנות ומוקדים, המוטכמים על משרד הבריאות. אולם שחרר הכספים שעוכבו למד"א ולעובדים תשלום המשכורות במועד.

ריב קולני בין דובר משרד החינוך למנהל החינוך הדתי

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

ריב מילולי חריף התעורר אתמול בין דובר משרד החינוך ישראל כהן למנהל החינוך הדתי יעקב הדני במהלך מפגש תלמידים חילוניים ודתיים בירושלים.

במפגש השתתפו תלמידים ותלמידות מכיתות ז' של בית הספר הדתי מימון בהנהלת שמעון הראל ובית הספר הכללי בית הכרם בהנהלת דליה בגבישתי. בן נכחו שר החינוך יצחק נבון ובכירי משרדו כולל מנהל החינוך הדתי.

הדני נשאל אם הוא מצדד במפגשים מעורבים, כלומר גם בנות, בין תלמידים חילוניים ודתיים. הוא השיב כי עמדת החינוך הדתי, כפי שהוצגה בהוראים למנהלי בתי הספר, היא כי מפגשים כאלה צריכים להיות חד־מיניים, ביחוד כשמדובר בגילאי 16־17.

דובר משרד החינוך ישראל כהן, המשמש גם יועץ השר לענייני תקשורת, התפרץ בכעס לעבר הדני, ואמר לו כי אינו רשאי להביע בפומבי עמדה הסותרת את המדיניות הרשמית של המשרד לפיה מפגשים כאלה צריכים להיערך בין שני המינים ובכל הגילים. הדני התגונן באומרו כי עמדת החינוך הדתי אינה סוד, מה גם שרוב בתי הספר הדתיים הם חד־מיניים, בעיקר בעל־יסודיים.

בהמשך הסיח כהן בהדני שבהיותו עובד מדינה הכפוף לחוקי התקשי"ר, אינו רשאי למסור הצהרות לעיתונות ללא אישור דובר המשרד. בעקבות זאת הבהיר הדני את דבריו הקודמים והדגיש כי החינוך הדתי מצדד במדיניות הרשמית של המשרד בנושא עירוב המינים במפגשים המעורבים.

התלמידים אמרו כי המפגש תורם להבנת העמדות וכי „הרבה פעמים השנאה והכעס הם בגלל בורות", סכמה תלמידה דתית.

איך נמלט איפרגן

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר"

העציר מאיר איפרגן (24) מקריית גת, שנמלט מבית המעצר קישון לפני שלושה ימים, הצליח להערים על סוהר, התחמק מתא המעצר ומצא מסתור בתוך בית המעצר לפני שברח.

מפרטים שהגיעו לסופר „דבר" מתברר כי איפרגן, החשוד ברצח סוכן הספורטוטו אברהם ורסנו (66) מטירת הכרמל, חמק מתאו למסדרון, נכנס למחסן והסתתר בו זמן מה. אחר כך פתח ברגים של מכסה בתקרה, פרץ חלון מסורג ויצא לחצר האחורית של בית המעצר משם טיפס על החומה. בחוץ היה פיגום בגלל שיפוץ בית המעצר והוא השתלשל ממנו עד לגדר, חתך אותה ונמלט. הוא גם ניצל את העובדה שבחצר האחורית אין שמירה.

האחד במאי 1988 – יום הסולידריות הבינלאומי!

משימתם המרכזית של פועלי ישראל להתייצב בראש התובעים את כינוסה של ועידה בינלאומית בהשתתפות חברי מועצת הבטחון, בראשות ארצות הברית וברית המועצות, כדי ליצור מסגרת ולשמש פתח למשא ומתן לשלום צודק בין ישראל לפלסטינאים והארצות הערביות מסביב.

חובתם הראשונית של פועלי ישראל לשים לאל את מטמותיהם המסוכנות של אנשי הליכוד, חוגי הימין מסביב, ואף חלקים מראשי המערך שבממשלת „הליכוד הלאומי" לראות ב„ארץ ישראל השלמה" ובהמשך הכיבוש בשטחים מטרה „לאומית" עליונה.

מגמה זאת מסכנת את עתידה של מדינת ישראל ופוגעת ראשית לכל המפעלים והמוני העם שמקוצצים בשכרם פוגעים בבריאותם ומגבילים את אפשרויות הלימודים לילדיהם.

עמידה נחרצת ותקיפה של כלל העובדים למען השלום ובטוחתם. למאבק ללא פשרות למען קיום הוגן בכבוד הוא הערובה היחידה לשלומה של ישראל ובטחונם של העמלים שרמת חייהם ישמר, לאחר שהנהגת ההסתדרות, ומזכירה הכללי מגלים רפיון וחוסר נכונות למאבק, ותוך כניעה לתוכניות שר האוצר והממשלה כולה, המוסיפה לפגוע בחלש ולחזק את העשיר.

באחד במאי 1988 נקראים פועלי ישראל להפגין:
נגד הגזענות – נגד הפשיזם
נגד דיכוי וכיבוש
בעד חיזוק אשיות המשטר הדמוקרטי במדינה.
בעד הגברת המאבק לשלום – בעד אחוות עמים וכיבוד זכותו הלגיטימית של העם הערבי הפלסטינאי.
בעד ציונות אמיתית הפוסלת „התנחלויות" בשטחים כבושים – והתייצבות בשורות המחנה הסוציאליסטי הלוחם בעולם.

בדית השמאל הציוני – סוציאליסטי העצמאי
תל־אביב ת.ד. 26115

ספרים חדשים ביד טבנקין

– הדילמה הגרעינית של ישראל – מאת פרופ' יאיר עברון.
– הגליל המערבי במלחמת העצמאות – מאת דוד קורן, הוצאה משותפת עם ההוצאה לאור של משרד הבטחון
– תנועת „החלוץ" בעיירק כתנועה מגשימה
– דילמת הגודל של הקיבוץ – היחידה למחקר עכשווי מאת דן בר־און ואמתי ניב.
– מאורעות תרצ"ו–תרצ"ט 1936–39 – סיכום יום עיון
– הטבח בבתי הזיקוק – והבטחון במקומות עבודה מעורבים בחיפה – תש"ח – מאת דוד קורן
– צבא המדינה בדרך – פרקים בתולדות כח המגן העברי.
הוצאה משותפת עם ההוצאה לאור של משרד הבטחון.

הספרים ניתנים לרכישה ביד טבנקין, מחלקת ההפצה
רמת אפעל מיקוד 52960, טל' 03־344367

הפורום למדיניות כלכלית וחברתית בישראל

של יד טבנקין
היחידה לתכנון חברתי כלכלי של ההסתדרות

ביום רביעי 4.5.88 בשעה 16.00
ביד טבנקין – רמת אפעל
סימפוזיון
האם צפוי מיתון עולמי ?
פרופ' איתן ברגלס
פרופ' אסף רזין
דן כרמון
ד"ר רובי נתנזון
סיום משוער ב־18.00 אחה"צ
המפגש הבא של הפורום
ביד טבנקין ב־8 ביוני.
מדיניות מוניטארית 1985־1988

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע
פרשת אמור
י"ג אייר תשמ"ח

כניסה		יציאה	
ירושלים	6.39	ירושלים	7.56
תל־אביב	6.57	תל־אביב	7.54
חיפה	6.51	חיפה	7.58

למשפחת גרייפנר
אתכם באבלכם על מות אביכם
שמעון גרייפנר ז"ל
משפחות זאנה

קבלת מודעות 24 שעות ב"דרוף"
מודעות
משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל'
הלוח הכללי
דבר
מתקבלות
24 שעות ביממה
ב' דרוף דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול כסית)
טל. 246363
239952

אבלים ובואבים על מותו של עובדנו המסור
משה בן־צור ז"ל
סגן מנהל סניף „דבר" חיפה
ומביעים תנחומינו למשפחה
בית „דבר"

במלאת שלושים לפטירתה של המשוררת
רחל קרמפף
נעלה לקברה להתייחד עם זכרה ולטכס גילוי המצבה
ביום ראשון, י"ד באייר תשמ"ח, 1.5.88, בשעה 14.30
בבית העלמין „הדרום" בגבול חולון–בת־ים.
נפגשים ליד השער הישן.
תודתנו נתונה לכל מנחמינו.
המשפחה

אנו מודיעים בצער על פטירתה של חברתנו
חנה ארסט
אמו של נמרוד לויטה ז"ל
ההלוויה תתקיים היום, יום שישי
י"ב אייר תשמ"ח 29.4.88 בשעה 14.00
המשפחה
ובית עין חרוד מאוחד

אנו מודיעים בצער רב
על פטירתו של חברנו לעבודה ביכלאות
אברהם ברסקי ז"ל
תנחומינו למשפחה האבלה
תנובה

מטה החולצה הכחולה
הנוער העובד והלומד, השומר הצעיר, המחנות העולים

הודעות המטה למפגן ההסתדרות – 1 במאי בתל־אביב

להלן לוח הארועים ביום ראשון – 1 במאי 1988:
1. כינוס מכל קצוות הארץ ברח' בני דן (ליד גשר בר יהודה) – 10.00
2. תחילת הצעדה – 11.30
3. צעידה ברח' אבן גבירול עד לכיכר מלכי ישראל – עד 13.00
4. כינוס לארוחת צהריים בחזרה ברח' בני דן (נקודת הזינוק) – 14.00
5. ברכות ומצעד אומנים: סי היימן, אלון אולארצ'יק, שם טוב לוי – 15.00
6. פיזור בהסעות מאורגנות – 16.30

חניכי ומדריכי התנועות נקראים לבוא בהמוניהם.
הורים, מחנכים ומנהלי בתי הספר מתבקשים לשחרר התלמידים מלימודים ביום זה.

מטה החולצה הכחולה

כינוס של ותיקי פועלי־ציון בארץ ובחוץ לארץ

הפתיחה ביום ראשון, אחד במאי 1988, בשעה 6.30 בערב,
בבית ראשוני פועלי־ציון רח' ברנר 14, תל־אביב.
חברים מתבקשים להירשם או להודיע בטלפון על השתתפותם בכנס
לה' דוד אורבן, טל. 03־281771.
חברינו מתכנסים להפגנת האחד במאי ברחבת הועד הפועל
רח' ארלוזורוב, ת"א, בשעה 10.30 בבקר.

הועדה לקידום החינוך הטכנולוגי־מקצועי
מברכת את
נבחרת בית ספר „מישל"ב" תל־אביב
על זכייתה באליפות הארצית בכדורגל, לבתי ספר תיכוניים.
לנבחרת „עמל" חדרה
לזכייתה במקום השני
אורי אגמי
יו"ר

ההסתדרות הכללית של העובדים באר"י
האגף לצעירים נוער סטודנטים וספורט
מועצת פועלי ראשון לציון
מועצת פועלי נס־ציונה
שילוב אזורי עמק לוד
במוצאי שבת 30.4.88 בשעה 19.00 תיערך
עצרת אזורית לרגל ה־1 במאי
בהיכל הספורט ע"ש צימרמן בנס־ציונה.
בהשתתפות:
יעקב ישי – יו"ר האגף לצעירים נוער סטודנטים וספורט
ניסים זוילי – יו"ר מחלקת ההתיישבות בסוכנות
זכי נסים – מזכיר מועצת פועלי ראשון לציון
ניסן קרופסקי – ראש המועצה המקומית נס־ציונה
מני ויצמן – מזכיר מועצת פועלי נס־ציונה
בתכנית האמנותית: אריק לביא בתכניתו כל החלומות
כל הכרטיסים נמכרו

ההסתדרות הכללית של העובדים באר"י
מחוז יהודה
ביום א', 1 במאי 1988, ייערך
פיקניק המוני אזורי
(לאחר המפגן בת"א) ביער בן שמן
לציבור העובדים ובני משפחותיהם
בתכנית האמנותית:
★ ציפי שביט
★ שימי תבורי
★ מרגלית צנעני
★ איתן מסורי
★ להקות מחול דרוזיות – דלית אל כרמל
ההרשמה במועצות הפועלים.
גדעון בן ישראל – יו"ר אגף הארגון
מוטי ועקנין – מזכיר השילוב האזורי עמק לוד
זכי נסים – יו"ר הנהלת חבר מזכירי מועצות הפועלים

עיריית ראשון לציון
לזכי ניסים חברנו
איש העמל ונציג הפועלים במחוז יהודה,
מלוא התופן ברכות
להיבחרך כמועמד לכנסת
יישר־כח!
מאיר ניצן
ראש העירייה וחברי ההנהלה

מטה הפגנת 1 במאי של הגמלאים
גמלאים וגמלאיות!
בואו להשתתף בגוש הגמלאים בהפגנת 1 במאי
מקום הערכות ברחבת הועד הפועל. שעת ההתכנסות 10.00 בבוקר. המסלול הוא מועד הפועל עד לכיכר העיריה (אורך ½ ק"מ).
השתתפותנו בהפגנה הינה הזדהותנו עם ההסתדרות קובעת ... – ביתנו

הצפון החם / שמעון וייס

בגדר מלחמת התשה

שמונה נסיונות חדירה של מחבלים נעצרו על גדר המערכת במשך השנה. צה"ל ופיקוד הצפון המציאו ושיכללו עד כמה שניתן את אמצעי ההתרעה, ההתראה והלחימה במחבלים. אלוף הפיקוד לא השלה איש לגבי 40 שנות השקט

אפילו את מסיבת הקוקטייל השנתית למשקיפי האו"ם לרגל יום העצמאות, לא יכול היה אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד, להעביר בניחותא. בעיצומן של הברכות, ובטרם העניק את השי המקורי למשקיפים – שתילים של עצי־זית – הוא נקרא על־ידי ראש לשכתו אל הטלפון. על הקו היה קצין תורן בפיקוד המדווח על תפיסת חייל בידי מחבלים ברצועת הבטחון. בירור נוסף, מאוחר יותר, מעלה שאין מדובר בחטיפה, אלא בתפיסת חייל בעיצומה של עסקת סמים עם תושב לבנוני. פלד נרגע קצת, מצטרף אל המוזמנים, אך לא לאורך זמן. ימיו עמוסים, וגם לילותיו, בזמן האחרון עמוסות במיוחד אשמורות הבוקר.

המספרים, כך נדמה, כמעט מדברים בעד עצמם: שמונה נסיונות חדירה של מחבלים בשנה האחרונה, שנעצרו על גדר המערכת או במרחק כמה מטרים משם, בשטחנו. וזאת מבלי לקחת בחשבון את ליל הגילשונים הקטלני והמר. חמישה מהנסיונות בחודשים האחרונים. שבעה חיילים נהרגו ועוד כמספר הזה נפצעו. כל המחבלים נהרגו בהתקלויות אלה, אחד מהם נתפס פצוע. פסח, מלמד הנסיון, הוא מועד מועד לנסיונות פיגוע של מחבלים פלשתינאים.

בשביעי של פסח בשנה שעברה הם חדרו לתחומנו ליד מנרה, בפסח השנה ליד כפר־יובל. בסך־הכל נרשמו בשנתיים האחרונות 16 נסיונות חדירה של מחבלים דרך גבול הצפון. בעשרה מהמקרים הושמדו המחבלים עוד בשטח לבנון.

באותן שנתיים „התרוצצו" באיזור הבטחון כ־500 חוליות מחבלים שביקשו לעשות פיגועים נגד צה"ל וצד"ל, כ־300 מחבלים מתוכם נהרגו. רוב החוליות התחלקו בין ארגוני חבלה פלשתינאיים לבין ארגונים שיעיים של ה„חיזבאללה" וארגוני שמאל שיעיים מוכרים פחות.

איש בצפון אינו משלה את עצמו. המחבלים הפכו את המציאות בגבול הצפון למיני־מלחמת־התשה, העלולה להפוך את הגבול לחם וטורדני בקנה־מידה גדול הרבה יותר, גם ללא קטיושות מתפוצצות ופגזים שורקים הנוחתים בחצרות הבתים. לזכותו של יוסי פלד, אלוף פיקוד צפון זה שנתיים, ייאמר כי אף יום אחד לא השלה את פקודיו בחלום על שקט בגבול הצפון, באשלייה שאיזור הבטחון יביא את 40 שנות השקט המיוחל. בפגישות אין ספור עם תושבי האיזור ובשיחותיו עם החיילים, כמו גם עם אמצעי התקשורת, שב אלוף פלד ומדגיש, כי הסדר מגבול הצפון יימשך, כי אין להשיג סגירה הרמטית של האיזור, וכי המחבלים יוסיפו לנסות ולמצוא את הפירצה הקוראת להם. על צה"ל ועל הישובים לזכור, כי גם אחרי מלחמת לבנון נותרו הישובים שליד גבול הצפון איזור ספר לכל דבר.

מצב הרוח הצבאי והאזרחי בגליל נע כמטוטלת, בהתאם להצלחות של צה"ל למנוע חדירת מחבלים ובכפוף למספר הנפגעים והקורבנות. את שני נסיונות הפיגוע האחרונים ראו פלד ואנשיו כסיפוק: ליד כפר־יובל ובמורדות הר־דוב, ערב יום השואה: המחבלים חוסלו במחיר שריטות קלות לארבעה מחיילינו.

השבוע שולם מחיר כבד, הגם ששלושת מחבליו של נאיף חוואתמה חוסלו. מג"ד „גבעתי" שמואליק אריב ז"ל, שהפך בשלושת החודשים האחרונים לחביבם של חיילי האיזור, תושביו, ואפילו אמצעי התקשורת, והגשש הבדווי הוותיק ראמזי וואהש ז"ל, שילמו בחייהם על המאבק למען שלום הגליל, שטרם הושג במלואו.

יש המייחסים את מספר הנפגעים ואת קטלניות הפגיעה לא רק לדיוק הירי, אלא, ואולי בעיקר, לאלילת המזל. די בצירוף מקרי אחד כדי לפגוע למוות בחייל או בשניים, ולעומת זאת עשוי רימון שנזרק מתוך הסבך להחטיא את קבוצת החיילים המסתערת, וכבר היו דברים מעולם. צה"ל ופיקוד הצפון המציאו ושיכללו עד כמה שניתן את אמצעי ההתרעה, ההתראה והלחימה במחבלים. פתרון שיצמיד את המזל לפק"ל של כוחותינו, טרם נמצא.

באופן פאראדוקסלי מתהדקים הקשרים בין צה"ל לישובי הצפון בכל שרבות התקריות ועמן מספר הכוננויות באיזור. הכל משבחים את היערכותם המהירה של הישובים במקרי חירום. חשוב עם זאת לזכור, כי אם אין לוקחים בחשבון את ליל הגילשונים, כי אז חלפו שמונה שנים מאז הצליחו המחבלים לחדור לישוב אזרחי ולבצע את זממם. עובדה שחיילי צה"ל פוגעים במחבלים בשלב הגדר.

דבר אחד מוסכם על הכל: גבול הצפון חוזר להיות חם ומסוכן. מנרה ומשגב, קרית־שמונה ודן, שלומי מעלות, ושאר עשרות הישובים לאורך הגבול, אינם נהנים עדיין מההבטחות שקיבלו על ארבעים שנות שקט. עוד צפויים לנו ימים ולילות של מתח ומירדפים בגבעות־הגליל ובשיפוליהן. למי שחי באיזור שנים רבות אין זה חדש. ובינתיים מתארגנים החבר"ה של גבעתי בכומתות הסגולות לקדם פני חוליות שבדרך, כי מצידו הצפוני היה גבול הצפון ונותר ארץ ללא שלים.

אליהו שפייזר כמשל / עליזה ולך

הברית החדשה

הסמאל שעשו חברי מפלגת העבודה בבחירות במחוזות השבוע מוכיח כי הדמוקרטיזציה תהיה שעתה הגדולה של מפלגת העבודה רק אם הבחירות יהיו אישיות ועניניות. התוצאות הפתיעו לטובה. הן עשויות להיות יותר טובות – מוכרחות להיות טובות מאוד – בסיבוב הבחירות במרכז

ראוי שחברי מרכז מפלגת העבודה – המעטים שמתמודדים על מקום ברשימתה לכנסת הבאה והרבים שיצטרכו לבחור אותם – יקדישו את השבת הקרובה למחשבה על מה שהיה ועל מה שיהיה. בסיבובי הבחירות, כמובן. הבחירות הפנימיות ברובם הגדול של מחוזות המפלגה כבר מאחוריהם, ועתה הם דוהרים לקראת הסיבוב הבא, מתרכבים לקראת בחירת מועמדי המרכז. אם יקדישו את ההפוגה בין שני סיבובי הקדם־בחירויות לניתוח נכון של התוצאות שכבר הושגו, יש סיכוי שישכילו לבחור נבחרת טובה.

אחד המתמודדים על הכללתו בין 29 המועמדים שייבחרו במרכז בעוד כארבעה שבועות נשאל באחד מימי השבוע היכן עשה לעצמו נפשות באמש הקודם. בגדרה או ברחובות, השיב. אינך יודע איפה היית? תמה השואל. תראה, השיב המתמודד המותש. אם נסעתי חצי שעה, סימן שהייתי ברחובות או בגדרה, אם אני נוסע שעה, אני מגיע לירושלים או לאשקלון ואם אני נוסע שעתיים, זה לטבריה או לדימונה. סניף המפלגה בכל מקום נראה אותו הדבר והאנשים שמולי דומים אלה לאלה. תאמין לי שאני כבר לא מבדיל בין מקום למקום.

עכשיו תארו לעצמכם יותר ממאה מתמודדים מתרוצצים הלוך־ושוב על כבישי הארץ, טוחנים בליאות ובחוסר התלהבות אותם טקסטים שחוקים ובאנאליים, ודמיונם ניצת רק למחשבה על המיטה המוצעת שעליה יצנחו בשעת לילה מאוחרת. וגם אז יש סיכויים טובים ששנתם תהיה מסויטת ושיתעוררו בבעתה מחלום בלהות שבו ישמעו את הכרוז במרכז המפלגה מכריז את שמם ומודיע אותו במקום ה־52.

פסק־הזמן להערכת־מצב בשבת שלפני המצעד הגדול נחוץ איפוא יותר מעוד הופעה בסניף מפלגה כלשהו. לנואמים ולמאזיניהם. הראשונים זקוקים לרענון לקראת הפיניש. האחרונים כבר משועממים עד בחילה מהזיזור המתנשוני. אחרי המאמץ וההתרגשות שליוו את הבחירות במחוזות המפלגה, שבהן נבחרו עד כה 21 מועמדים, הגיעה העת להפקת־לקחים, להערכה־מחדש, לשינוי האסטרטגיה. מה שהיה ודאי לפני הבחירות במחוזות מוטל בספק. מה שהיה נכון לפני שבוע בדיוק, פג תוקפו.

קח, למשל, את אליהו שפייזר. שפייזר הוא ותיק מזכירי המחוזות הגדולים במפלגת העבודה. איש חזק, אמרו עליו, שהתחזק, כך האמין, עוד יותר אחרי שחיסל את בעל־בריתו־יריבו דב ברמאיר. לא היה לשפייזר ספק שחברי מועצת מחוז תל־אביב יעניקו לו את מלוא הקולות כדי שיגיע לשלב הדירוג במרכז כנציגו הראשון של מחוז תל־אביב. הדור ביטחון עצמי אפילו כתב מדריך לאיש הפוליטי, שהופיע באחרונה. השבוע התחוור לו, בצורה הכי מכאיבה, שאין נביא במחוזו. את הפרק הזה כבר לא הספיק לכלול בספר, ואולי יזדמן לו לקרוא עליו בספרו של אחר. מיכאל בר־זוהר עשה לו השבוע בית־ספר.

אליהו שפייזר, מזכיר מחוז תל־אביב, לא נבחר לנציג הראשון של מחוז תל־אביב. הוא נבחר למקום הלפני־ראשון, ובלשון בני־אדם פחות מנומסים למקום השני. מלבד המכה היוקרתית יש לאי־הישג הזה מחיר. הוא מקרין על סיכויי השתבצותו במקום מכובד ברשימה לכנסת. כל בר־דעת, אפילו כזה שעדיין לא קרא את ספרו של שפייזר, מבין שיש פער בין הדימוי העצמי של הקנדידט ובין המחוייבות של חברי המרכז כלפיו, אפילו של חברי מחוז תל־אביב שהם חברי מרכז. שפייזר עצמו, לעומת זאת, אינו רואה קשר בין המשוכה הראשונה ובין התחרות העיקרית.

במכתב מנומס ששלח לשפייזר יום אחרי שגבר עליו בבחירות כותב לו בר־זוהר שיש בדעתו להתמודד על מקום בעשירייה הראשונה. מאז ומתמיד, מזכיר בר־זוהר לשפייזר, שוכן הנציג הראשון של תל־אביב בין המקום ה־12 למקום ה־16 ברשימה לכנסת. הפעם, בגלל שריון שבעה מקומות ברשימה לבכירי המפלגה, נפתחת העשירייה הראשונה במקום השמיני, והוא, בר־זוהר, מבקש להתמודד על מקום במיקבצה הזה. במקום איחולים להצלחתו בחר שפייזר לכנס את חברי המחוז שהם חברי מרכז כדי לסכל את מה שנראה בעיניו כגזילה.

אחד המשתתפים בפגישה, שהתקיימה שלשום בערב, דיווח לי עליה בטון משועשע־מזועזע. לדבריו, נענו להזמנתו של שפייזר כ־70 איש, והוא קרא להם לדגל. אתם המטה שלי, אמר להם, פחות או יותר, מזכיר המחוז המובס. אני רץ לעשירייה הראשונה ובימים הקרובים אפגש עם כל אחד מכם כדי להורות לכם מה לעשות. הוא לא התייעץ איתם, הוא לא דיבר איתם בנועם, אלא השתלח כדי בזיון וקצף ועלה על גדותיו, והכל בשם רוממות המחוז. נחשים המכישים את עצמם, כינה את מי שנחשבים בעיניו לבוגדים.

לא הייתי מספרת לכם את כל הסיפור הזה אילולא שימש מדריך פוליטי ערכני לקראת שני סיבובי הבחירות הצפויים במרכז המפלגה, זה של הפאנל וזה של הדירוג. יש לסיפור הזה היבט פרטני והיבט כולל. מן ההיבט האישי מדובר באדם המונע ביצר נקמנות: שפייזר מתכוון להפריע לבר־זוהר להקדים אותו בדירוג. בינו לבינו הוא יודע שאין לו שום סיכוי להיכלל בעשירייה הראשונה והוא חותר למנוע את ההישג הזה גם מבר־זוהר. אחד מחברי המרכז ששמע על המזימה של שפייזר אמר אתמול, שאם הוא ירוץ לעשירייה הראשונה הוא יהיה המועמד שירוץ בכל העשיריות (פירוש: לא ייבחר אף באחת מהן).

ההיבט של הכלל מעניין יותר. עוד לפני שהתחילו הבחירות במחוזות המפלגה רקמו ראשיהן, בעיקר ראשי המחוזות הגדולים, תוכניות גרנדיוזיות על דילים ועסקאות, בשלבים וסימולטנית. ראשי שלושת המחוזות הגדולים ביקשו להבטיח בראש וראשונה את בחירתם למקום הראשון, מבין שניים שיש לכל אחד מהם, ואחר־כך הבטנו לנכס לעצמם נתחי ייצוג בשיטת „בחר את שלי ואבחר את שלך, דרג אותי במקום טוב ואדרג אותך במקום טוב". מלכתחילה היתה הקונסטרוקציה הזאת מעורערת, מכיוון שהאלטרואיזם בפוליטיקה של בחירות הוא שם־נרדף לאגואיזם, בעיקר בבחירות חשאיות. רמת החשדנות היתה ממילא גבוהה, אפילו היה התרחיש האופטימי שלהם מתממש.

אלא שבדרך לבורסת הקולות קרה להם תקר. בתל־אביב לא נבחר, כאמור, שפייזר לנציג הראשון של המחוז. גם בחיפה לא הוצב מזכיר המחוז, דב גרפונקל, במקום הראשון (גבר עליו ח"כ שבח וייס). רק בירושלים נבחר מזכיר המחוז, עמנואל זיסמן, במספר קולות שהציבו כנציג הראשון של המחוז. זיסמן, שכבר הוכיח שליטה הדוקה במחוזו – כשעמד בראש מטהו של שמחה דיניץ בהתמודדות על ראשות הסוכנות ו„סיפק את הסחורה" שהתחייב לה – הוא לא פרייר. עם מי הוא יעשה דיל, עם שני לוזרים, שאין מאחוריהם שורות מלאות? איזו ברית תהיה זו ברית בין הבתרים, בתר ממחוז תל־אביב ובתר ממחוז חיפה. הוא יתן סרוויס שלם, והם יתנו רק סט לקפה?!

בהקדמה שכתב מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, ל„ספר" המועמדים שיתמודדו על מקום ב„פאנל" בבחירות במרכז המפלגה, הוא מתריע מפני עסקאות והסכמות בין גופים שונים ומדגיש, שהדמוקרטיזציה תהיה שעתה הגדולה של מפלגת העבודה רק אם הבחירות יהיו אישיות ועניניות. הסמאל שעשו חברי מפלגת העבודה בבחירות במחוזות השבוע מוביל בעצם לאימוץ ההכרה שכך יהיה. חלק מהאמיתות שהיו מקובלות גם לגבי סיבוב הבחירות במחוזות נופצו, והתוצאות הפתיעו לטובה. הן עשויות להיות יותר טובות, וליתר דיוק, מוכרחות להיות טובות מאוד בסיבוב הבחירות במרכז.

נראה, שעל אף החששות והחשדות ההדדיות ויפקחו עיניהם של חברי המרכז לראות את הטובים הראויים באמת. הברית החדשה במפלגת העבודה תהיה בעיקרה ברית של שיקולים עצמאיים, שיישענו על מדדים אמיתיים. אפילו יתערבו בהם השפעות אמוציונאליות, כמו חברות אישית או מחוייבות מסוג כלשהו, בסופו של דבר יכריעו מעלותיו של המועמד ומידת האטרקטיביות שלו בקרב ציבור הבוחרים.

שטח משוחרר / דני רובינשטיין

בצל ערוגות ההתקוממות

דורות על דורות חיו בלי כל אבזרי השירות המודרניים. מדוע שלא יחזרו לכך, ובלבד שייפטרו מעול השלטון הכובש. עצמאות פלשתינאית היא בינתיים אשליה שלהם, כמו ששלטון קבע ישראלי הוא אשליה של רבים אצלנו

ההתקוממות הנחלשת בשטחים איננה רק ידויי אבנים, הפגנות ושביתות. מארגני ההתקוממות הצעירים ליוו אותה בנסיון להקים מעין שלטון מקומי פלשתינאי, מנותק מהממשל הישראלי. אם, למשל, הביאו להתפטרות כל השוטרים, אזי במקומם נקבעו משמרות אזרחים של הנוער. אם הממשל השבית את מערכת החינוך אזי ניסו לארגן כיתות לימוד מחוץ לכותלי בתי־הספר. ברמאללה ובמקומות אחרים השתלטו צעירים על בית־החולים הממשלתי בכוונה לנהל אותו. ערכו רשימות של בעלי ממון הדרש מהם לשלם מס לשלטון החדש של ההתקוממות. בעשרות, ואולי במאות כפרים, מחנות פליטים ושכונות עירוניות הקימו מתרסים, הניפו דגלים והכריזו עליהם: שטח פלשתינאי משוחרר. בעלי רכב נדרשו לא לשלם את אגרות הרישוי ולא לחדש את הרשיונות, לפעמים אפילו להסיר את לוחיות הזיהוי של המכוניות. רופא מאל־בירה סיפר לי כיצד הגיעו נערים אליו הביתה ודרשו שיעקור את ערוגות הפרחים שבחצר. במקום זאת, אמרו לו לשתול שיחי עגבניות ומלפפונים. הם בעצמם עשו את המלאכה והסבירו שצריך להתכונן לגרוע מכל ולהכין מזון.

בחודשים האחרונים פגשתי בכל פינה בשטחים אנשים שדיברו על חזרה לאורחות החיים של לפני עשרות שנים. חזרה על דורות חיו בלי חשמל ובלי ברזי מים, בלי כל אבזרי השירות המודרניים. מדוע שלא יחזרו לכך, ובלבד שייפטרו מעול השלטון הכובש? בעתונים הערביים ועל קירות הבתים הופיעו קריאות לעזרה הדדית: בעלי בתים „מסרו, כי הם מוותרים על שכר דירה, סוחרים אמרו שידחו תשלומים וחובות, הכל בהתאם לדרישות ההנהגות של ועדי ההתקוממות העממיים.

צה"ל והממשל הישראלי נלחמו, ונלחמים עדיין, בתופעות הללו בכל הכוח. בשטחים נוצר בשבועות הללו משטר חיים חדש בו נגרם לאוכלוסיה סבל רב. אבל במקום התלונות על קיפוח, נישול והשפלות – שהפכו למרבה הצער שגרתיות – אפשר בהחלט לשמוע בשכם, בחברון ובעזה ביטויים של שביעות רצון המביעים תחושות של הרגשה טובה: הצלחנו במשהו. כמה בדיוק קשה להגדיר. הפיצוי לסבל היום־יומי הוא תמונת הממשל הישראלי הנבוך הנוהג בברוטאליות, לעתים בהיסטריה, כמי שאיבד כל אשלייה לגבי יכולתו לשלוט באוכלוסיה בדרכי נועם. הפיצוי הוא תשומת הלב של העתונות ודעת הקהל בכל העולם. מעט פיצוי יש גם בעובדה שהאופציה הירדנית נראית כאילו ירדה מעל הפרק. אבל את כל זה קשה להגדיר כהשגים של ממש.

ח"כ גדי יציב ממפ"ם אומר שהפלשתינאים בשטחים נמצאים במצב דומה למדינת ישראל אחרי [illegible] הצבאיים, אותם לא היתה מסוגלת להוביל להצלחות מדיניות. יתכן. [illegible] ממשערבת הרגשה מעט פטטית, כאשר רואים את חבורות הנערים הערבים, שחושבים כי כמה מתרסי אבנים, דגלים והשבתת שירותי הממשל הישראלי פירושם עצמאות פלשתינאית. המאבק בשטחים הוא עכשיו מאבק על יוקרה, מי יורה לסוחרים מתי לפתוח את החנויות, מי ינהל את חיי היום־יום – הממשל עם כוחות הצבא הגדולים או הנערים עם התמיכה והפופולריות הרחבה שלהם.

בגין שכח, שמיר לא זוכר / חגי אשד

הם יוצאים מהבונקר

הצטרפותם של האלופים (מיל.) בן גל ואור היא תזכורת כי ראשי מפלגת העבודה מבינים בענייני בטחון לא פחות מתועמלני הליכוד בראשות יצחק שמיר, הסבורים כי סכנת השלום חלפה

אשרי הליכוד וטוב לו. ולפחות ככה נדמה לו. סכנת השלום חלפה. המלך חוסיין גורש לגלות פוליטית בדמשק ביחד עם יאסר ערפאת. שלום לא יצמח מן הגלות הזאת וגם לא משא־ומתן. המאמץ האדיר של מפלגת העבודה לקדם את שני אלה סוכל. לא צריך לחשוש יותר משלום. לא צריך לפחד יותר ממשא־ומתן. לא עד אחרי הבחירות בישראל ובארצות־הברית. חברי הליכוד יכולים לצאת מהבונקר שמתוכו הם ניהלו את המערכה נגד השלום ונגד המשא־ומתן. עכשיו הם יכולים לצפצף בגלוי על האמריקאים התמימים שלא ידעו עם מי יש להם עסק ולהתרכז במלחמת הבחירות בלבד. אמנם, מכתבו של יצחק שמיר מהשבוע שעבר בינואר אל שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ הוא שהניע את היוזמה הידועה כ„תוכנית שולץ". אבל לאחר מכן, באיחור רב, למד שולץ לדעת איזה ערך יש להבטחותיו של שמיר. עכשיו משלמים כולנו את מחיר התכחשותו המאוחרת וחזרת האמונים של שולץ מאשליית שמיר. עכשיו מרשים לעצמם חברי הליכוד להתנער משולץ ולהתמסר לטריפ של ניתוק גמור מהמציאות ולהתחמק מן ההתמודדות עם יחסי ישראל־ארה"ב בעתיד ועם הבעיות האמיתיות של שלום ובטחון בתוך האיזור שבו נמצאת ישראל. האמריקאים יהיו תמיד בכיס הקטן של ישראל ומדינות ערב – על כוונת ההפצצות של חיל האוויר. זו התוכנית האמיתית של הליכוד. את המחיר נשלם כולנו.

עכשיו אפשר לנסות להסית את אזרחי המדינה, ולומר להם בלי שמץ של בושה ש„שלום הוא כניעה" ו„משא־ומתן הוא תבוסתנות", וכי אלה הם דגליה של מפלגת העבודה, לפי גירסת הליכוד: כניעה ותבוסתנות, ייאוש ורפיון ידיים. זה הכל. זוהי מפלגת העבודה ולא יותר. זה, בעצם, מה שאמר יצחק שמיר בתחילת השבוע, כאשר כרך יחד את מפלגת העבודה עם כמה אנשי השמאל הקיצוני יוצאי הדופן, אוהדי אש"ף ללא תנאי, המשמיצים את מפלגת העבודה בכל פה, כמו נתן זך ונסים קלדרון. אלה הם דברי כזב, אך יצחק שמיר לא יירתע מלהשמיעם שוב ושוב. הוא וכל תועמלני הליכוד. טוב שאלוף (מיל.) אביגדור „יאנוש" בן גל כבר השיב לשמיר על דברי ההבל שהוא השמיע בענייני בטחון. אפשר להבטיח את צורכי הבטחון האמיתיים גם בהסדר של פשרה. ועוד ישיב לו גם אלוף (מיל.) אורי אור, שהצטרף אף הוא למפלגת העבודה. שניהם נשאו בעול הבטחון עד לשנים האחרונות ועצם הצטרפותם למפלגת העבודה היא תזכורת לכל השנתונים ששירתו תחת פיקודם בצה"ל, כי מפלגת העבודה היא מפלגת הבטחון האמיתית וראשיה מבינים בענייני בטחון לא פחות מתועמלני הליכוד בראשות יצחק שמיר. הם יוכלו להזכיר גם לאריק שרון כמה עובדות שהוא מעדיף לשכוח, אם הוא יעורר אותן. מערכת הבחירות לא תהיה עניין כה חד־צדדי, כפי שמתכננים תועמלני הליכוד.

„יאנוש" ואורי אור מצטרפים לכל קודמיהם ממערכת הבטחון הנמנים עם הנהגת מפלגת העבודה הדוגלת הלכה למעשה גם בשאיפה לשלום וגם בשמירה על הבטחון. שני האישים העומדים בראשה – שמעון פרס ויצחק רבין – מגלמים את המזיגה הזאת בכל פועלם בהווה ובעבר וכך יעשו גם בעתיד. שלום ובטחון גם יחד. מה יש לליכוד להציע מול המזיגה ההכרחית הזאת? לנפנף בדגל האחד והיחיד של מלחמת נצח למען השטחים שהם עצמם נרתעים מלספחם אותם? לדכא עוד התקוממות ועוד התקוממות של תושבי השטחים במחיר אובדן האהדה והתמיכה של רבים מידידינו בעולם? לשם מה? עד מתי?

אולי כדאי להזכיר ליצחק שמיר ולחבריו את הכרזותיו של מנחם בגין בזכות השלום מימי הפגישות עם סאדאת, עד לחתימה על הסכמי קמפ דייוויד: „לא עוד מלחמות", „לא עוד שפיכות דמים", „לא עוד שכול ויתמות", „שלום עלי אדמות". מי זוכר את הימים ההם? גם מנחם בגין כבר שכח מה הוא אמר אז. יצחק שמיר לא צריך לשכוח. אותו זה הצחיק או זה מצחיק עכשיו. השטחים לא שייכים לסבתא של חוסיין. ככה הוא אמר השבוע. ממש מצחיק. בבדיחה אחת על הסבתא של חוסיין גומרים עניין כה מסובך ופותרים את הבעיה הפלשתינאית על כל היבטיה. מי צריך פשרה. מי צריך משא־ומתן. אלה הפכו למלים מגונות במילון של הליכוד. עכשיו הליכוד יכול להתמסר להסתה פרועה וחסרת רסן נגד כל מי שמעלה על דל שפתיו את הצורך בפשרה ובמשא־ומתן גם למען השלום וגם למען הבטחון. עכשיו יכול הליכוד לטעון במצח נחושה ששתי מלים אלה אינן אלא מסווה לנסיגה מכל השטחים ולוויתור על ירושלים.

לך תוכיח ליצחק שמיר שזוהי טענת כזב ועלילת שקר פשוטה כמשמעה. הוא בשלו. ככה הוא רוצה להגיד וככה הוא יגיד. שוב ושוב, כמו תקליט מקולקל. ככה וככה וככה, כמו שאומרים הגששים. כמו האחד שתיקנו לו שגיאת כתיב גסה והוא קבע כפסקנות: אני כותב את המלה הזאת כך. שלא יבלבלו את יצחק שמיר עם הכתיב הנכון ועם העובדות הנכונות. שלא יזכירו לו את הסתירה הקיימת במציאות בין שטחים לתושבים, שאין מנוס מלחפש לה פתרון של פשרה – זאת הסתירה הטראגית בין גיאוגרפיה לדמוגרפיה. שלא יזכירו לו שלאורך ימים לא ייכון בטחון בלי שלום וכי השטחים הם רק מרכיב אחד של בטחון ואפשר וצריך לחפש הסדרים של פשרה שיבטיחו את המרכיב הזה בתוך מכלול שלם של מרכיבים. ושלא יזכירו לו שגם הליכוד הסכים לתוכנית הפשרה של האוטונומיה, אף־על־פי שפרופ' ארנס ואריק שרון שוללים אותה בתוקף עד היום וטוענים שהיא תוביל בהכרח להקמת מדינה פלשתינאית. זה לא מפריע לארנס וגם לאריק שרון ללכת יד ביד עם יצחק שמיר הממשיך לדגול בתוכנית הזאת ולשלול כל פשרה על השטחים. כך מאחזים את עיני הציבור לגבי תוכנית הליכוד.

יצחק שמיר מקווה שלא ישאלו אותו למה הליכוד עצמו נמנע מלספח את השטחים, אם פשרה לגביהם כל־כך פסולה בעיניו. אלא שהוא טועה. עוד ישאלו אותו ויגידו לו ויזכירו לו את העובדות שהוא רוצה להשכיח ואת סבך הסתירות שהליכוד נקלע לתוכן בלי מוצא. ישאלו אותו שוב ושוב: מה יש לליכוד להציע? שאלה פשוטה ותשובה עליה אין. יש תשובות כזב סותרות ומגוחכות, שלא מעיזים לומר אותן בפה מלא וממילא לא יעזו ולא יהיו מסוגלים לפעול לפיהן. רק ללחוש אותן מפה לאוזן כמעשה רמייה תעמולתי. כמו, למשל, התשובה של אריק שרון על סיפוח השטחים לאחר גירוש תושביהם לירדן. או כמו התשובה של מישה ארנס על סיפוח בלי גירוש ועל כינון מדינה דו־לאומית במקום מדינת ישראל הקיימת עכשיו. יצחק שמיר לא יגיד זאת. הוא יודע שהאמריקאים לא יסכימו לא לזאת ולא לזאת וכל נסיון לבצע את הפתרונות־כביכול הללו יוביל את ישראל להרס פנימי ונוסף לבנון ולבידוד חיצוני – מדיני וכלכלי וממילא גם בטחוני. אם אלה הן התשובות של הליכוד מוטב לשתוק ולא להשמיע אותן בפה מלא. וזו האמת העירומה: לליכוד אין מה להציע לגבי עתיד העם והמדינה, רק לשלול מה שמפלגת העבודה מציעה ולהרוויח זמן מבחירות לבחירות. ובינתיים – להטיח במפלגת העבודה כל מיני האשמות סרק חסרות שחר, בתקווה שמשהו מהן יידבק בה למרות הכזב הבולט. ובינתיים – להמשיך ולהתחמק מתשובה אמיתית לכל הבעיות הקשות.

דפים כואבים / יזהר סמילנסקי

יועצי העצה הרעה

האם אפשר לדעת מיהו בעל המוח שייעץ לטרטר בימים אלה את הסוחרים הערבים בירושלים?

האם יוכל בעל המוח הזה לעמוד ולהסביר מה הוא רוצה מהם? שיחדלו ולא יהיו ערבים? שיתבוששו להכרתם ולשייכותם? למה הוא דוחק אותם לאין מוצא? למה הוא מלהיט את השנאה? למה אינו מניח להם לסגור ולפתוח כרצונם? למה הוא חייב להתערב בכוח, בצווים, באיומים, במנעולים, בריתוך, בשבירה, במאסר, בהתבזות עצמו ובביזוי האורחים שהוא מטרטר?

מי הם היועצים האלה שיועצים עצה רעה לעשות כל התגרות, כל הרגזה, וכל התעקשות, כדי להוכיח לרבים וכדי לפרסם עד סוף העולם –

שאגרופנו גדול ממוחנו.

ארבעה וחצי עשורים / חנה זמר

חשיבותה של ידיעה שולית

זה היה שבוע של כותרות ענק שרדפו זו את זו והתחרו זו בזו. בישראל זו איננה תופעה יוצאת דופן. אך דומה כי השבוע החולף הביא עימו אירועים מהסוג שנשאר חרות בזכרון. אם זה גזר־הדין ההיסטורי בירושלים ואם אלה התקריות הקשות בצפון, דו"ח כפר ביתא, ההישגים של לה פן – ולהבדיל, ההתמודדויות במחוזות „העבודה". מכל הכותרות הגדולות והחשובות שרק את חלקן מניתי, כי איפה ההתעללות בחולים האנשים נוכח סבלם, ואיפה הגינוי באו"ם על רצח אבו־ג'יהאד, ואיפה ביקור ערפאת בדמשק ומצעדו של דוקאקיס לקראת הנשיאות – ובכן, מכל הכותרות החשובות האלה לכדה את עיני דווקא אחת שאפשר להגדירה כשולית.

כתבנו בגליל שמעון וייס סיפר על פגישה מקרית בין יהודי ישראלי ויהודי מאוסטרליה שלא ראו זה את זה 44 שנים, שלא האמינו עוד זה בקיומו של זה. צבי קלקשטיין מחיפה וסם שפייזר מסידני נתקלו איש ברעהו במלון „קיסר" בטבריה, נעצרו, בהו זה את זה ואחר־כך נפלו אחד על צוואר זולתו. מאז נפרדו בשערי מחנה ההשמדה בוכנוואלד, צעירים בארבעה וחצי עשורים משהם עכשיו, לא היה כל מגע ביניהם.

זה סיפור אנושי מרגש, ולכאורה לא יותר מזה. אבל בשבילי הוא היה הרבה יותר מזה, ולבש משמעות מרחיקת־לכת דווקא נוכח תוצאותיו של משפט דמיאניוק. במשך החודשים הארוכים שבהם התנהל משפט זה, שאלתי את עצמי שוב ושוב האם אמנם אדם יכול לזהות אדם אחר אחרי ארבעה וחצי עשורים. אנשים משתנים כל־כך, משמינים, מקריחים, שיניים נושרות ובמקומן באים גשרים, גם הקמטים נותנים בפנים חזות חדשה. כשאתה רואה אדם לעתים מזומנות, אתה מתרגל לשינויים בהדרגה, ואין בעיה בזיהוי. אבל לסמוך על הזכרון שיתגבר גם על השינויים? הספק כירסם בי. והוא כירסם עוד יותר אחרי פסק־הדין שבא שבוע לפני גזר־הדין, והסתמך בעיקר על עדויות הניצולים.

ואז בא לו סם שפייזר בטיול מאורגן מאוסטרליה הרחוקה והתאכסן במלון טבריני. ורצה המקרה כי צבי קלקשטיין מחיפה בא לבלות חופשה דווקא באותו מלון עצמו. ושניהם השתנו בוודאי גם הם באותן עשרות שנים שלא ראו זה את זה. והנה, איש לא זימן אותם, ואיש לא הציג אותם זה לפני זה, ואיש לא ערך להם מסדר זיהוי, ולא היתה להם שום סיבה להניח שהם מכירים זה את זה. אבל הם זיהו זה את זה.

וכשקראתי את סיפורו של שמעון וייס על כך, הרגשתי מחנק בגרון. לא־דווקא מפני ששמחתי כל־כך בשמחתם, אלא מפני שאבן כבדה נגולה מלבי. מותר להגיד, לא רק מלבי. הרי לא כולנו רקדנו משמחה אחרי גזר־הדין. אלה שרקדו הם ממילא מן המיעוט הדמייניסטי שלנו.

"כור" מצפה לגאון / מוריה אבנימלך

להרים את השטיח

בני גאון לא ייהנה ממאה ימי חסד. גם לא מיום אחד. ב־2 במאי, היום בו הוא אמור להתחיל באופן רשמי בתפקידו כמנכ"ל "כור" יהיה כבר שקוע עמוק בבעיות הקונצרן

כיום "כור" רותח. רוב מפעליו מפסידים. מרכזי הרווח בקונצרן התמעטו ונותרו מהם רק "בשר", "אגן", קבוצת מוצרי צריכה, קבוצת התקשורת וחטיבות הסוללות והכבלים בקבוצת הרכיבים ב"תדיראן", מפעלי הפלדה, "סמבור", "כרמל־פלאור" וכמה מפעלים קטנים. כמה מהפרות החולבות של העבר: קבוצת הקשר ב"תדיראן", "סולתם" ו"מכתשים" – מפסידים. "טלרד" איבדה את היתרון שהיה לה בשוק מרכזיות הטלפון, כש"תדיראן" ו"אלישרא" הדביקו את הפיגור ונכנסו לתחרות, ולמרות הצלחתה בייצוא עשויים רווחיה להצטמצם. מפסידים גם "אליאנס", מפעלי הקונסטרוקציות, סימת, יובל גד, מפעלי השמנים, גולדפרוסט וכור־סחר־חוץ.

"כור" מונה כמה גורמים להפסדיו. הקונצרן סבל משחיקת התמורות הדולריות מהייצוא לגוש הדולר ומהמכירות למערכת הבטחון (הנקובות בדולרים). גם הקפאת המחירים בשוק המקומי, ירידת הביקוש לנשק ולמערכות צבאיות עקב תמורות פוליטיות בעולם, הריבית הגבוהה במשק – גורמים שאין ל"כור" שליטה עליהם – התבטאו בתוצאות העסקיות.

גורמים אחרים ש"כור" לא אוהב להבליט הם ירידת מעמד המונופולים ושחיקת הכנסותיהם, ציוד מיושן ויעילות נמוכה בחלק גדול מהמפעלים, ועד לאחרונה השקעות ורכישות שמומנו מהלוואות יקרות ומדיניות ייצור למלאי, כדי להימנע מפיטורי עובדים.

כשההסברים מתרבים – גם היחסים בצמרת מתערערים. הנהלת "כור" ספגה זעזוע בסוף שנת 1986, כשהמנכ"ל ישעיהו גביש ביצע ראורגניזציה, שלח הביתה את שני ראשי הקבוצות החזקים, בנימין גיבלי ויצחק בן דב, קידם שורה של מנהלים מדרג הביניים והגביר את ריכוזיות הניהול.

במהלך התקופה מאז פרשה מרצונה קבוצת מנהלים נוספת: מוסה פלד, ראש קבוצת הגומי, הלך ל"רפאל", שלמה פורמן, ראש קבוצת המזון, חזר ל"תלמה", ומנחם קלה, ראש חטיבת השמנים, פרש. בהנהלה המרכזית לא חלו עד לחודשים האחרונים שינויים, אך ההרגשה הכללית היא של אי־יציבות. כך נהג האיש החזק ב"כור", שבח אופיר, ראש אגף כספים, לבחון מדי כמה חודשים את מעמדו בשוק העבודה, ולהבטיח מחדש שאם יעזוב את "כור", יהיו עדיין קופצים על שירותיו. למתח בצמרת תרמה הידיעה שימיו של גביש בקונצרן קצובים. מאז זרק גביש את האיום הראשון בהתפטרות, בעקבות הביקורת שמתח עליו מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר לפני כעשרה חודשים – עם הצגת הדו"חות הכספיים של "כור" לסוף שנת 1986 – ועד להתפטרותו הסופית לפני חודש, רגשה צמרת "כור". במהלך חודשים אלו ניסו מנהלים ב"כור" לבנות עמדות כוח, החליפו נאמנויות ועלו לרגל לבני גאון, שזה כמה חודשים נחשב כמועמד בעל הסיכויים הטובים ביותר להחליף את גביש.

בואו של שמעון רביד הכניס מתח נוסף, הנסיון למנותו למשנה למנכ"ל "כור" טורפד. שורת מינויים אחרונה, שעשה גביש בחודשים האחרונים, ומינוי אחרון בימים האחרונים ממש (מינוי דוד גולומב כמבקר פנים במקומו של המבקר היוצא לגמלאות זכריה קיקיון), הותיר את ג'ו לוי, חבר הנהלת "כור", מהאנשים החזקים בקונצרן, עד לאחרונה ראש אגף בקרה, ללא תפקיד מלא. תפקידו נמסר לרביד והוא קיבל את תיק החברות העצמאיות. דבר זה יצר מוקד נוסף למתח בקונצרן.

ערב כניסת בני גאון לתפקיד המנכ"ל החלה ב"כור" ובחברת העובדים חרושת שמועות וספקולציות לגבי מינויים וחילופים, שעתיד לעשות בני גאון בקונצרן. בין המועמדים לפרישה הוזכרו כמעט כל שמות מנהלי הקבוצות והחברות, שהפסידו, ושמות מנהלים הנחשבים למקורבי גביש ורוזוליו. בני גאון אינו פנים חדשות ב"כור" וב"תדיראן". יריביו מתקופת עבודתו בקונצרן חוששים שיבוא עמם חשבון, וחבריו מאותה תקופה מצפים לקידום.

הכנת הדו"חות הכספיים של "כור" תהיה זירת התגוששות ראשונה. בני גאון צפוי להציג מאזנים "נקיים", דהיינו מאזנים החושפים את מה שטואטא מתחת לשטיח, מציגים הפסדים מקסימליים, מבצעים את כל ההפרשות לפיצויים, ונוקטים בכללי חשבונאות שמרניים. עד־כה דובר על הפסדים שיגיעו עד 150 מיליון דולר, אך לא מן הנמנע כי המאזנים, עליהם יחתום גאון, יראו 180 ואפילו 200 מיליון דולר הפסדים ל־1987.

"כור", שבשנים האחרונות טאטא בעיות אל מתחת לשטיח, מוכן היום יותר מאי־פעם לבחון מחדש את תפיסותיו העסקיות. הקונצרן שבנה עוצמה וראה את כוחו בשליטה או במעמד מוביל בשוק, מוצא עצמו כיום עם גודל שאינו ניתן לניהול. ראשי משק העובדים הגיעו למסקנה, כי עידן הדינוזאורים תם. ישראל קיסר התבטא בישיבת הוועדה המנהלת של חברת העובדים, שהתקיימה השבוע, כי "כור" גדולה מדי ויש לפצלה, והביא כדוגמה את מפעלי המזון שיכולים להתקיים כקבוצה עצמאית מחוץ לקונצרן. מכירת חברות ומפעלים כבר אינה טאבו. מוכנים למכור יותר מ־50 אחוז מ"תדיראן" לאחת החברות הרב־לאומיות. מדברים על מכירת חלק ממפעלי השימורים לעמר. הרעיון לעשות את "כור" מעין חברה מנהלת לחברות אחזקות, והחלטת מועצת המנהלים של "כור" מינואר השנה, לבזר את תחומי האחריות הכספית והאחריות על כוח־אדם לחברות ולקבוצות, נועדו לקדם את הכנת חברות הקונצרן לגיוס שותפים עסקיים ולצאת לבורסה. גם המחוייבות לתעסוקה אינה מה שהיתה.

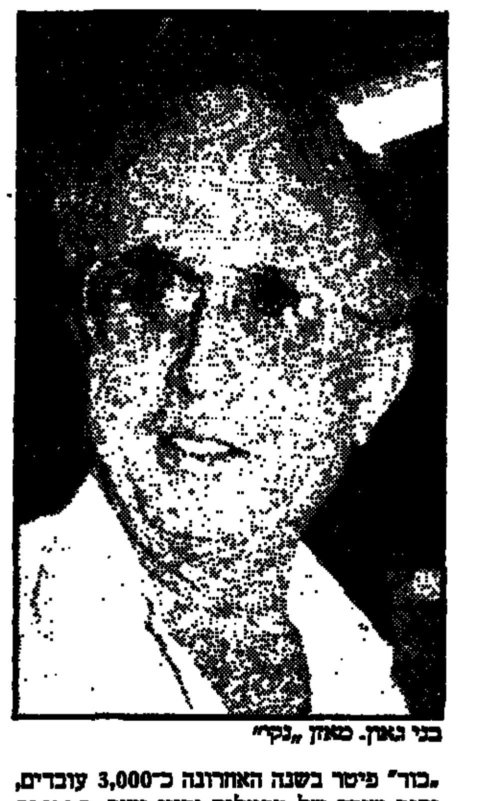

בני גאון. מאזן "נקי"

"כור" פיטר בשנה האחרונה כ־3,000 עובדים, וסגר שורה של מפעלים וקווי יצור, במסגרת תוכנית דו־שנתית, שאושרה בדירקטוריון באפריל 1987. אפילו קיסר התבטא לאחרונה, כי "אין זכות קיום למפעל לא־רווחי שייפול לנטל על עובדי מפעלים יעילים ומרוויחים". יש עדיין בהסתדרות כאלה החושבים, כי על "כור" להמשיך להזרים כספים לכיסוי הפסדי "אליאנס", כדי להציל מקום עבודה, אך מספרם הולך וקטן.

גם יחסי העבודה במפעלי "כור" הכזיבו. הנהלת "תדיראן", שחשבה כי תזכה לשיתוף פעולה מצד העובדים בעת מצוקה, הודות לשכר הגבוה והעולה מדי שנה, ממנו נהנו העובדים בשנים הטובות, נחלה אכזבה. ב"סולתם" כלאו עובדים את הנהלת המפעל והנהלת "כור" במחאה על ויתורים להם נדרשו, וב"אליאנס" הצליחו יעקב שמאי ואנשיו לגרום לעובדי המפעל להפנות עורף למנכ"ל ינון עזרוני, שמינויו אך לפני שנה התקבל על־ידי העובדים בשמחה ובהעלאת תפוקות. יחסי העבודה ב"כור" הם תחום נוסף הדורש שיקום. כיום מדברים על פורומים להידברות בין הנהלות המפעלים לעובדים. במסגרות אלה יוצגו תוכניות העבודה, היעדים והבעיות לכל עובדי המפעל, כדי ליצור הזדהות של העובדים.

בעיה אחרת של "כור" היא המבנה הפיננסי, המחייב שיפוץ וחידוש. "כור", על אף עוצמתו, נמצא היום במצוקת מזומנים. הקונצרן חייב לגורמים שונים כמיליארד וחצי דולר. (כמחצית מזה לבנקים ישראליים). הריבית הממוצעת על החוב מגיע לכ־9 אחוזים, כך שתשלומי הריבית השנתיים בלבד מגיעים לכ־130־140 מיליון דולר. אם יבקש הקונצרן להקטין את מצבת חובותיו – גם משום שהבנקים דורשים ממנו להקטין את יתרת החוב, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים לגבי לווה יחיד, וגם משום שמעמדו ומעמד חברות הבנות שלו בשוק האפור הורע (קונצרן "כלל" הקטין בהדרגה את נפח ההלוואות ל"כור" כמעט לאפס) – הוא יידרש לסכומים גדולים יותר. אם נוסיף לכך הפסדים תפעוליים בחברות המפסידות, נגיע למסקנה שהחברות המרוויחות יצטרכו להרוויח הרבה מאוד כדי לכסות על אלה. בקונצרן אין היום מקור לרווחים כאלה.

ל"כור" אין היום ברירה אלא למכור נכסים טובים, שרווחיהם נמוכה מעלות ההון השולית של הקונצרן. מצבו של "כור" איתן. יש לו נכסים העולים בהרבה על התחייבויותיו והון עצמי של 800 מיליון דולר. אולם כדי לשפר את רווחיותו הוא חייב לוותר על נכסים. "בשר", "אגן", קבוצות מוצרי צריכה ותקשורת ב"תדיראן" – הנכסים הרווחיים של "כור" הם

למעשה, מצב "כור" איתן. נכסיו עולים בהרבה על התחייבויותיו, אך אין לו היום ברירה אלא למכור נכסים טובים, כי תזרים המזומנים של הקונצרן אינו מכסה את עלות הריבית

הנכסים שיש לבחון את מכירתם. אם תזרים המזומנים השנתי נטו של הקונצרן לא מכסה את עלות הריבית על החוב – החוב הולך וגדל. כל חברה ב"כור", שתשואה שלה פחותה מהריבית השולית, גורמת להפסד נטו. ההנהלה הקודמת של "כור" לא העלתה על דעתה למכור חברה מרוויחה כמו "בשר", למשל. אולם אם חלקו של "כור" ב"בשר" שווה 70 מיליון דולר וחלקו ברווחי "בשר" הוא 7 מיליון דולר, הרי "כור" מרויח תשואה של 10 אחוזים על עסק שעלותו הריאלית 15 אחוז (בהנחה שזה שער הריבית השולי ל"כור"), כלומר "כור" מפסיד בחשבון כולל 3 מיליון דולר לשנה.

בני גאון נכנס ל"כור" עמוס בעיות. תהליך ההבראה יקח זמן, אך יש דברים שצריך לעשות מהר בבוקר. ראשית, למחוק מאוצר המלים של מנהלי "כור" את הביטוי "לא נתנו לי לבצע" כתירוץ להפסדים, ולהחדיר תרבות של אחריות המנהל לתוצאות העסקיות. גישה זו תשפר את יחסי העבודה במפעלים ותוריד כבמטה קסם את הלחצים הפוליטיים על ההנהלה.

שנית, להגיש בהקדם תוכנית הבראה – בני גאון הבטיח להגישה בפרק זמן מינימלי של שלושה חודשים לכל היותר – לאשרה ולגשת לביצועה ללא דיחוי. דחייה תקשה על ביצוע חלקים מכאיבים בתוכנית.

שלישית, לבצע את השינויים הפרסונליים בהקדם האפשרי – כנראה עם הגשת תוכנית ההבראה ביולי – ועם סיומם להרגיע את המערכת, להבטיח שזה סוף השינויים ולחזור לעבודה.

פרשת השבוע / יוני להב

אוי, שאקי

אוי שאקי, שאקי, שאקי
הציאנו מהקאקי
רוצים פה איש חזק
ולא סתם איזה חייב.

היה לנו קצת כהנא
עם טיק בעין – אבא!!!
היה לנו גאון
ונאולה גם.

רוצים כיפה סרוגה
מתוך ברזל חרם
היה לנו משוגע
כי כך רוצה העם.

נמאס מפלורליזם
ומכל השמאלניזם
הבער ושורף תגשר
נתק איתם כל קשר!

היהדות היא בית
ולא סתם בלבול־מוח
...לזכור ולא לשכוח
ובהשם לבטוח;

"מסורת יהודי" – זה יוק
תעשה להם קצת שוק
השמע בקול ניחר
את זמר המחר!

אוי שאקי, שאקי, שאקי
הציאנו מהקאקי
רוצים פה איש חזק
ולא סתם איזה חייב.

החוש השישי של חמזי והגששים / אמיר רוזנבליט

לישון עם נעליים

אלוף־משנה עריידה ממרר שבגליל, מפקד גזרה בגבול מצרים. סיכול נסיונות חדירה זה התחום שלו.

"אני קובע חד־משמעית, שאין היום שום אפליה כלפי החיילים הדרוזים בצה"ל. לדעתי, הקצינים הדרוזים זוכים ליחס מצויין ולקידום על־פי היכולת האישית שלהם. ככלל, אני טוען שהיחס שאתה מקבל הוא פונקציה של איך שאתה מציג את עצמך, עם הקבלות שאתה מביא עמך מהשטח". אלה דבריו של חמזי עריידה, מפקד גזרה דרוזי בגבול המערבי עם מצרים. ביום העצמאות הועלה לדרגת אלוף־משנה.

חמזי, בן 42, נשוי ואב לשישה ילדים, מתגורר בכפר הדרוזי מרר שבגליל. הכפר הזה תרם לצה"ל קצינים רבים, הבכיר בהם הוא שכנו של חמזי. כברת דרך ארוכה עבר חמזי ב־24 שנות שירותו בצה"ל, החל מיחידת המיעוטים, אל סיירת "שקד", וכלה ביחידת הגששים. חמזי, נער הטבע הנצחי, האוהב את הנוף המדברי ובפרט את המרחבים השוממים של הנגב, מפקד היום על אחת הגזרות הקשות ביותר בגבול מצרים, מבחינת התנאים הטופוגרפיים של השטח. עשרות רבות של חדירות בוצעו במהלך השנה האחרונה דרך אזור הררי ומבותר זה לתוך שטח ישראל, רובן למטרות הברחה – סמים וסחורות גנובות. באחרונה נאלצים חמזי וחייליו, גששים בדווים מעולים, להתמודד עם תופעה חדשה: חדירות מחבלים למטרות פיגוע בישראל.

דרך גזרה זו חדרה לפני חודשים אחדים חוליית מחבלים, שלאחר מרדף עיקש ומייגע נלכדה על נשקה וציודה, עוד בטרם עלה בידיה לבצע את זממה. שבועות אחדים לאחר מכן, הצליחה חוליה, שעשתה את הפיגוע באוטובוס של עובדי הקריה למחקר גרעיני בצומת ערוער, לחדור לישראל דרך גזרה זו. להצלחתם סייעו תנאי האקלים שררו במקום בשעת החדירה. חמזי, שהיה באותה עת בחופשה בביתו בגליל, אומר: "היה להם יותר מזל משכל. הגשם הבלתי פוסק שירד בעת החדירה, טישטש את עקבותיהם, ובאיזור כה הררי, גם בתנאי מזג אוויר משופרים, לא נותרים סימני עקבות. כואב מאד, שבפיגוע זה קיפחו את חייהם שלושה אנשים חפים מפשע".

חמזי עריידה מכיר כל גיא וכל שביל נסתר בנגב. הוא מסוגל לשוב מחופשה ליום שלישי של מרדף מפרך אחרי מסתננים ולעלות על עקבותיהם. בעבודה אפורה ויום־יומית, המתפרשת לא אחת על פני היממה כולה ובעזרתו של חוש שישי, חוסמים עריידה ואנשיו את הגבול. בעצם, אין כמעט לילה שבו לא מתקבל דיווח על חדירה. "לישון עם נעליים" זאת הסיסמה הכמעט בלתי כתובה של היחידה, שאנשיה נדרשים לעירנות מירבית, גילויי אומץ־לב ותושייה, תוך ביצוע עבודת גישוש מקצועית.

אין ספור עלילות גבורה נקשרו בשמו של הקצין הדרוזי הבכיר. אחד המרתקים שבהם, הנחשף כאן לראשונה, אירע במהלך מלחמת יום הכיפורים. באחד הימים הראשונים של המלחמה, בה לחם בגזרת אבורודס א־טור, ערך חמזי סריקה אווירית במסוק והחליט לנחות בשטח כדי ללכוד אנשי קומנדו מצריים. לאחר שנחת, הסתבר כי בשטח נמצאת פלוגת קומנדו מצרית, המונה כ־40 איש, ולא ארבעה, כפי שסבר בתחילה. באמצעות מכשיר המגפון שבידו, ציווה חמזי על חיילי הפלוגה להיכנע, תוך שהוא מבצע, יחד עם טייס המסוק, תרגילי הטעיה, כדי לעורר את הרושם בקרב המצרים שהכוח הישראלי מונה מספר רב של חיילים. למעשה יכולים היו המצרים להשמיד את המסוק בלחיצה אחת על הדק הרנ"ט שבידיהם, אולם הם הסגירו את עצמם ללא תנאי וזמן קצר לאחר מכן הסתבר להם, לתדהמתם, כי נשבו בידי שני אנשים בלבד: חמזי וטייס המסוק.

אולם רק בשלב זה מתחיל הסיפור האמיתי, האנושי, של הפרשה. בין חמזי למפקד הפלוגה המצרית, רס"ן עטיף, נקשרו יחסים אמיצים. הקצין הדרוזי רכש את אמונו של עמיתו המצרי, כיבדו בסיגריה ובקפה והרעיף עליו יחס מצויין. בשיחות שניהלו ביניהם, סיפר רס"ן עטיף לחמזי כי בשטח הישראלי נמצאת פלוגת קומנדו מצרית נוספת, שבראשה עומד ידיד קרוב שלו, עמו עשה כברת דרך ארוכה, עוד מימי לימודיהם התיכוניים. "רס"ן עטיף התחנן בפני, שאם יילכד הקצין, רס"ן עמאר שמו, שאחוס על חייו ולא אפגע בו. נתתי לו הבטחה אישית, שאם האיש ייתפס, לא יאונה לו כל רע", אומר חמזי.

רצה הגורל, ושבועיים לאחר מכן נלכדה באותו איזור הפלוגה המצרית של רס"ן עמאר. גם כאן, נוצרו יחסים קרובים בין השובה, חמזי, לבין השבוי, עמאר. באחת השיחות ביניהם, שאל עמאר אם בידי צה"ל נמצא חברו, רס"ן עטיף. "אמת, עטיף נמצא בידינו" אישר חמזי באוזני עמאר, "הוא בריא ושלם ולכשתפגוש אותו, תשאל אותו האם קיימתי את ההבטחה שנתתי לו: לתת לך את חייך במתנה..."

אגב, חמזי ואנשיו לכדו במהלך המלחמה כ־700 אנשי קומנדו מצריים ועל הפעולה הזו ביקשו מפקדיו להעניק לו צל"ש, אולם בצניעותו האופיינית דחה חמזי את הרעיון, בטענה שבעצם 'פישל' כאשר העריך, באותה פעולה שהוזכרה, שבשטח נמצאים ארבעה אנשי קומנדו בלבד.

לצד פעילותו המבצעית, מקדיש חמזי את זמנו הפנוי לציור תמונות נוף, ובעיקר לליקוט ולפרסום סיפורי־עם בידוויים. לא רק איש סייפא, אלא גם איש ספרא. עד היום פרסם חמזי ארבעה ספרים, רובם מבוססים על סיפורי־עם שופעי חוכמת־חיים ומוסר השכל בצידם, סיפורים שליקט מזקני חצי האי סיני (בידווים). ואם בבדווים עסקינן, ראוי שנתייחס למירקם היחסים המיוחד שרקם המפקד הדרוזי עם חייליו, רובם גששים בידווים מנוסים ומיומנים. חמזי מכביר עליהם דברי שבח והלל. "אני עובד עם הגששים הבידווים מזה כ־20 שנה" הוא אומר בחיוך "ויש לי את מלוא ההערכה אליהם. אני דוגל בחינוך למשמעת עצמית והיחסים בינינו מבוססים על כבוד, הערכה ואמון הדדיים. הגישה הזו מוכיחה את עצמה יום יום".

לשאלה, מה היתה להערכתו, גולת הכותרת בפעילותו המבצעית, מתקשה חמזי להשיב. "קשה מאד להיות כן, צנוע ואמיתי גם יחד. מה גם שלא קל להצביע נקודתית על פעולה מסויימת כשיא. כל פעולה ומירדף לאורך הגבולות, ולעתים גם מעבר להם, היתה מיוחדת, מבחינתי. אם זה בפעילות המבצעית בלבנון, אם במהלך מלחמת יום הכיפורים ואם זה בפעילות של בטחון שוטף לאורך הגבול עם מצרים".

בתוכנית רדיו על טוהר־הנשק בצה"ל גולל חמזי סיפור שמבליט את החוש השישי שלו בצבון האנושי: "באחד הימים בשנת 1970, הוא ניהל מירדף אחרי מחבלים בתוך שטח ירדן. עקבותיה של החוליה הובילו למערה מסויימת. חמזי נתן פקודה לחייליו לירות רנ"ט לתוך המערה, במטרה להשמיד את יושביה. אולם, שניות אחדות לאחר מכן, קפץ על החייל ומנע ממנו לבצע את הפקודה. מפתח המערה יצאה אשה נושאת תינוק על זרוע. בתשובה לשאלות אנשי הכוח אישרה האשה כי ראתה את המחבלים ואף הדריכה את החיילים לכיוון תנועתם לאחר שעזבו את המערה. "חשתי במעין חוש שישי, שאסור לי לירות לתוך המערה, כי אני עלול להרוג אנשים חפים מפשע. החוש הזה, מסתבר, לא איכזב אותי גם הפעם", אומר חמזי.

בתשע השנים האחרונות, בהן נכללה גם שנת חופשה מהצבא, נשא חמזי על כתפיו דרגות סא"ל. לפני כשלושה שבועות, התקשר אליו אלוף פיקוד הדרום, יצחק מרדכי, והודיע לו כי ביום העצמאות הוא יועלה לדרגת אל"ם. את הדרגה העניק לו הרמטכ"ל, רב־אלוף דן שומרון. "בצד הגאווה על קבלת הדרגה, אני מודע לכך שהמחוייבות והציפיות ממני גדלו, בהתאם. אשתדל לא לאכזב את מפקדי ואת חיילי ולהמשיך לשרת בצה"ל במסירות, כבעבר", אומר חמזי.

הסמכות והרשות / שובה צימוקי

חנינה לאור היום

בשנים האחרונות נשמעים בבית־המשפט העליון ובפרקליטות קולות הקוראים לשים רסן על סמכות החנינה. מאיר שמגר, עוד בהיותו היועץ המשפטי לממשלה, פרסם קובץ הנחיות לשרי המשפטים בנושא חנינות. יש צורך לאפשר לפרקליטות המדינה לחוות את דעתה לגבי תיקים בהם ערערה המדינה על קולת העונש וכך לעשות גם בתיקים בטחוניים. למען הסדר הציבורי, קבע, יש לשקלל גם את דעת הפרקליטות

אין זה סוד שהשימוש בסמכותם של שר המשפטים ונשיא המדינה במתן חנינות היה בשנתיים האחרונות לנושא שנוי במחלוקת. החנינה ל־11 אנשי שב"כ שעברו עבירות בפרשת קו 300 גררה הגשת בג"צ נגד סמכותו של הנשיא. גם ההקלות בעונשיהם של אסירי המחתרת היהודית על כוונת הנשיא לחון גם את הרוצחים מביניהם שימשו מטרה לביקורת נוקבת על הנשיא ועל מי שנותן את חתימת הקיום לבקשת החנינה – שר המשפטים. חוסר הנחת בפרקליטות המדינה והערות ביקורתיות שנשמעו בבית־המשפט העליון מביאים לגיבוש תחושה כי הגיע הזמן לערוך בדיקה מחודשת – מבלי לפגוע במעמדו של הנשיא – של השימוש שעושים בסמכות החנינות שר המשפטים ונשיא המדינה.

ייאמר כאן כי גם בעבר נשמעו תמיהות באשר למתן חנינות, אולם הביקורת נבלעה בתוך כבוד ואמון בלתי מסוייגים לעומדים בראש המערכת המשפטית והנשיאותית. בינתיים השתנו פני הדברים ובראש המערכת המשפטית עומדים היום אנשים ששיקול דעתם מוטל בספק, בעיקר בכל שמדובר בנורמות המנחות שיקול דעת זה. מעולם לא היתה מגמת פוליטיזציה כה חודרת כפי שהיא היום בכל הקשור לשיקולים משפטיים. מינויו של איש כאברהם שריר לשר משפטים – אדם בעל הטיות פוליטיות כה מובהקות, שאינו מסוגל להפריד בין דעותיו המפלגתיות לבין שיקוליו המקצועיים של המשרד – הדליק אור אדום לפני זמן רב.

גורמים בכירים במשרד המשפטים אומרים כי מאז ומתמיד לא אבו שרי המשפטים לשמוע את דעתה של פרקליטות המדינה בכל הנוגע למתן חנינות. מאיר שמגר, בהיותו היועץ המשפטי לממשלה, פרסם קובץ ובו כלולות הנחיות לשרי המשפטים בנושא חנינות, במיוחד כשעל הפרק עומדות חנינות בעייתיות. הוא קבע כי יש צורך לאפשר לפרקליטות המדינה לחוות את דעתה לגבי תיקים בהם עירערה המדינה על קולת העונש וכך לעשות גם בתיקים בטחוניים. שמגר, מודע ל"הפרדת הרשויות" בין מחלקת החנינות ופרקליטות המדינה מזה לבין פרקליטות המדינה ונשיא המדינה מזה, סבר כי בכל זאת קיימים מקרים בעייתיים במיוחד. למען הסדר הציבורי, קבע, כי יש לשקלל בין שיקולי החנינה גם את דעת הפרקליטות.

בבדיקה שנערכה באחרונה הסתבר כי שום שר משפטים, ובכלל זה גם השר שריר, לא קיים את הנחיית היועץ המשפטי לשעבר. בפרקליטות המדינה אין גם היום עניין להתערב בשיקולי החנינה, אך כשמדובר בתיקים בעייתיים יש תמימות דעים בדבר הצורך בשמיעת דעתה. על אף המסרים הנשלחים באופן תדיר מביתו של בית הנשיא, כי סמכות החנינה נתונה לו באופן בלעדי, הרי שאין להתעלם מחשיבות חתימת הקיום של שר המשפטים: אין חנינה בלתה. כדאי להזכיר, כי הנשיא הרצוג לא הסכים להעניק חנינה לאנשי השב"כ, מבלי שהקבינט ושר המשפטים יעמדו מאחוריה. המשפטן פרופ' קלוד קליין אף טוען, כי בחתימת הקיום של שר המשפטים על מסמך חנינה יש משום הטלת אחריות על השר, כיאה למשטר דמוקרטי.

בית־המשפט העליון מוצא עצמו מדי פעם מרענן את זכרון הרשות המבצעת באשר לסמכות החנינה. בתשובה לעתירה לבג"צ, בעניין חנוני השב"כ, הרחיק נשיא בית־המשפט העליון השופט מאיר שמגר לכת, וצידד בשימוש נדיר בסמכות החנינה. בהקשר זה הוא מכנה את סמכות הנשיא "מעין סמכות שיורית". "החנינה בדרך כלל אינה חוליה טבעית נוספת במהלכן של הפעולות השיפוטיות. אלא מן הנכון שתשמש רק לנסיבות יוצאות דופן, בהן נתחדש דבר מהותי, מאז תום ההליכים, שיש בו כדי להצדיק את שינויה של ההכרעה השיפוטית ... באותה מידה כן אין זה מתיישב עם מטרתה של החנינה, כאמור, אם תיהפך לערכאת ערעור נוספת על הליכי המשפט, כך גם אין מקום לכך שהחנינה בטרם משפט תהפוך לערכאת ערעור על החלטותיה של התביעה הכללית. רק נסיבות בהן צפוי נזק כבד לעניין, שאין לו כל פתרון סביר אחר, ואשר בעל הסמכות רשאי לשוותו לנגד עיניו, יכולות להתיר סטיה מן הריסון המהותי המתחייב בשימוש בסמכות, ורק לצורך מקרים חריגים, כאמור. כמוהו נשמר קיומה הרדום של הסמכות, בבגדר מעין סמכות שיורית", קובע נשיא בית־המשפט העליון.

השופטת מרים בן־פורת אמרה אף היא כי סמכות החנינה היא כזו "שהשימוש בה חייב להיות נדיר ביותר". פסקדיון השב"כ דן בעיקר בסמכות לחון עבריינים לפני משפט, אך לא נמנע מלומר דברים גם על מוסד החנינה. "איני שולל את הדעה שסמכות החנינה טעונה עיון חוזר, שיבשיל במשך הזמן לכדי חקיקה", אמר השופט שמגר. ברור שדברים אלה מכוונים לצורך לשקול את הצרת סמכותו של הנשיא.

שמגר גם אינו חוסך שבט ביקורתו ממעורבותו במתן החנינות של "גורם פוליטי", קרי שר המשפטים. שותפה לדעה זו היתה גם השופטת בן־פורת. הדברים, שהופנו למעשה לעברה של הכנסת, נותרו ללא מענה. מי יעז להצר את סמכות הנשיא?

שר המשפטים חיים צדוק סירב בזמנו לתת חתימת קיום לחנינה ליהושע בן־ציון מכיוון שראה בה חנינה מטעמים פוליטיים. מנחם בגין, כשהיה מופקד על משרד המשפטים, חתם, החלטתו של אברהם שריר להעניק חנינה מחולטת לרוצחי המחתרת נבעה רק משיקולים פוליטיים ובכך הוא שם ללעג את החלטת בית־המשפט שגזר את עונשם אך לפני שלוש שנים. רוב חברי ארגון הטרור היהודי אינם עונים על קריטריון ראשוני – הבעת חרטה. גם אם נכון הדבר, כפי שטוענים ב"גוש אמונים" ובליכוד, שהנשיא הבטיח להעניק את החנינה המיוחלת לרוצחי המחתרת, נראה כי הוא שקל מחדש את השלכותיה. הנשיא מבין כיום, כי במתן החנינה הוא עלול לשמש מכשיר פוליטי, לשם שיבוש הליכי משפט תקינים.

לפני שלוש שנים התחולל עימות אחר בנושא החנינה בין נשיא בית־המשפט העליון מאיר שמגר לבין נשיא המדינה חיים הרצוג. העילה היתה אז החנינה שקיבל דאוד סניורה לאחר שהורשע בעבירות מס. אך הקולות שנשמעו היו עקרוניים הרבה יותר. הרצוג חנן את סניורה אחרי שבית־המשפט העליון קיבל את ערעורה

שמגר, כנשיא בית־המשפט העליון, לא חסך שבט ביקורתו ממעורבותו של "גורם פוליטי" במתן החנינות. הוא התכוון לשר המשפטים. שותפתו לדעה היתה השופטת בן־פורת. הדברים, שהופנו למעשה לעבר הכנסת, נותרו ללא מענה

של פרקליטות המדינה על קולת עונשו ופסק לו עונש חמור יותר. ההקלה שהקל הנשיא בעונשו של סניורה שמה ללעג את החלטת בית־המשפט העליון. שמגר הזועם מתח אז ביקורת על החלטת הנשיא וקבע את עלבונן של מערכות השיפוט והתביעה. מדבריו השתמע כמעט בזיון בית־המשפט העליון על־ידי הנשיא. אחד מנימוקי הנשיא לחנינה – מחלת הלב בה לקה סניורה – עמדה גם לפני בית־המשפט העליון, ואף־על־פי כן החליט מה שהחליט. שמגר ניצל את ההזדמנות וכתב להרצוג מכתב עקרוני ביותר. "לדעתי יש מקום להפעלת סמכות זו (חנינה – ס.צ.) כאשר חל שינוי משמעותי בנסיבות, שיש בו כדי להשפיע על סבירותה או צדקתה של התוצאה העונשית... איני מאמין כי ניתן לקיים שלטון החוק אם ההכרעה השיפוטית מאבדת ממעמדה ומסופיותה". הדעה הרווחת בקרב משפטנים היא שהנשיא אינו יכול לשנות את הענישה על בסיס אותה מערכת עובדתית על־פיה פעלה המערכת השיפוטית. הוא רשאי לפעול רק אם התגלו עובדות חדשות, חלף זמן, התגלתה מחלה קשה או נוצרו נסיבות קשות חדשות.

בסך־הכל עם אישור סמכותו של נשיא המדינה לחון עבריינים לפני משפט, כפי שהתברר בבג"צ השב"כ, עולה כי סמכות החנינה של הנשיא היא רחבה וכמעט שאינה מוגבלת. להלכה, שכבר תורגמה למעשה, יש בידי הנשיא סמכות לשבש הליכי חקירה, לפניה או בעיצומה, והיא מאיימת על פעולתן התקינה של רשויות אחרות. בג"צ, מודע לסמכויות רחבות אלו, רמז רמיזות עבות בדבר הצורך לעיין בהן מחדש. בעל דעת המיעוט בבג"צ השב"כ, השופט אהרן ברק, נקט מלים חריפות. סמכות כה רחבה בידי הנשיא פוגעת, לדעתו, בעיקרי השלטון הדמוקרטי. "אין זה עולה בקנה אחד עם משטר דמוקרטי קונסטיטוציוני כי בידי מאן דהוא ולו נשיא המדינה, יהיו סמכויות על שיאפשרו לו לשנות את החלטותיהן של כל הרשויות האחרות, שעה שאלה פועלות בתחומן שלהן במסגרת הליך פלילי. כח־על שכזה יפה הוא לשליט עליון המעניק חסד לנתיניו. כח־על שכזה זר הוא לנושא משרה נכבד המשרת את אזרחיו". השופט ברק אומר, כי בידי נשיא המדינה אין כלים לרדת לחקר האמת ולבחינת העובדות.

יתר על כן, השופט ברק מבהיר כי הנשיא במדינת ישראל הוא בבחינת "ראש מדינה". אין הוא ראש הרשות המבצעת. הוא מעין ראש רשות נוספת, בצד הרשויות הרגילות. "על־פי התפיסה הקונסטיטוציונית הוא מסמל את המדינה. הוא אינו חלק במאבקי הכוח במדינה. הוא עומד מעל הפוליטיקה היום־יומית. אין זה סביר כי לנשיא כזה ביקש המחוקק להעניק סמכות להתערב בפעולתן היום־יומית של הרשויות השלטוניות השונות. התערבות שכזו כמוה כירידה לשדה הקרב ואין היא הולמת את נשיא המדינה". הנשיא הרצוג, המותקף על הלחצים המופעלים עליו בנושא המחתרת היהודית ועל מה שהוא מכנה "ספקולציות", אינו מבין שבעצם מעורבותו בחנינות לאסירי המחתרת, השנויות במחלוקת ציבורית עזה, הטיל עצמו למערכה פוליטית־ציבורית.

חנינות אכן חייבות להינתן רק במקרים יוצאי דופן. שיקולי החנינה, כפי שמציע פרופ' יצחק זמיר, צריכים להיות גלויים ונהירים לכל ובוודאי לא "חשאיים". מקרי החנינות האחרונים גרמו לתחושה של חוסר שוויון בפני החוק. יש לשנות את נהלי והיקף מתן החנינות במדינת ישראל ולשלבן במסגרת העיקרים המבוצעים בבתי־המשפט. כך תימנע גם פגיעה בשלטון החוק וכרסום במעמד במוסד הנשיאות הנכבד.

לא מספיק באזרחות / יעל פישביין

מה אתה יודע על מדינה

ממשאל שעשה „דבר" בקרב 50 תלמידי י"ב בתיכון מקיף במרכז הארץ, 30 מהם תלמידי המגמה העיונית ו־20 במגמה מקצועית, עולה תמונה עגומה. מושגים המרכיבים את הפסיפס הבסיסי של הדיון הציבורי הסוער המתנהל כיום אינם מוכרים לבוגרי מערכת החינוך. המחנכים ומשרד החינוך אינם מופתעים. מי ישלם את חשבון הבורות ?

בהוראת העבר העתיק משקיעה מערכת החינוך הישראלית יותר משאבים מאשר בהוראת העבר הקרוב. התוצאה הבלתי נמנעת היא שבוגרי מערכת החינוך יודעים מה היו הגבולות שהבטיח אלהים לאברהם, אך אינם יודעים מהו „הקו הירוק". הם מצליחים לענות על השאלה מה היתה פרשת בלעם, אך אינם יודעים מהי פרשת כפר קאסם. אפילו המושגים המדוברים ביותר, הפסיפס המרכיב את הדיון הציבורי הישראלי הסוער, מוכרים אך בקושי, באופן שגוי – ולעתים אף זה לא – לבוגרי מערכת החינוך. דעותיהם הפוליטיות מבוססות על מידע קלוש ומעורפל, ומתגבשות על סמך סיסמאות שמפריחים הפוליטיקאים.

ממשאל שעשה „דבר" בקרב 50 תלמידי י"ב בתיכון מקיף במרכז הארץ, 30 מהם תלמידי המגמה העיונית ו־20 במגמה מקצועית, עולה כי רק 20 אחוז (עשרה מתוך החמישים) יודעים מהן החלטות מועצת הביטחון של האו"ם 242 ו־338, הנוגעות לנסיגת ישראל מהשטחים שנכבשו ב־67' ולכינונו של שלום צודק ובר־קיימא במזרח התיכון. החלטות אלה – האם יש צורך לומר – נזכרות ללא הרף בתקשורת.

כל התלמידים ידעו כי הסכמי קמפ דייוויד נוגעים לשלום בין ישראל למצרים וידעו לציין כי נשיא ארה"ב חתום על הסכמים אלה, אבל שום תלמיד לא ידע כי בהסכמי קמפ דייוויד חתמה ישראל על הסכם מסגרת לשלום במזרח־התיכון, הכולל עריכת בחירות חופשיות בשטחים ומתן אוטונומיה לערביי השטחים. 30 מתוך 50 התלמידים לא ידעו מהו „הקו הירוק". רק 7 מתוך 50 הנשאלים ידעו מה היתה פרשת כפר קאסם. רק 15 תלמידים ידעו לציין כי ערביי יו"ש הם אזרחים ירדניים. רובם סברו, כי ערביי השטחים הם אזרחי ישראל לכל דבר. 9 תלמידים ידעו כמה ערבים יש בישראל וכמה בשטחים. רוב התלמידים סברו שמספרם של הערבים בישראל גדול יותר ממספר ערביי השטחים.

מידת הקירבה לאירועים ומידת הכיסוי התקשורתי שקיבלו קבעו ככל הנראה מה ייזכר ומה יישכח. כשנרצח אמיל גרינצווייג היו המשיבים על השאלון בני 12־13 ומטבע הדברים נחשפו לסיקור הרחב של הרצח. הדבר ניכר בתשובות על השאלה מי היה אמיל גרינצווייג. רוב התלמידים ידעו לציין, כי היה פעיל „שלום עכשיו" ונהרג בהפגנה. מיעוט בקרב הנשאלים לא ידע במי מדובר. היו שניחשו: „אמיל גרינצווייג היה אחד האסירים המדיניים שהיו כלואים ברוסיה"; „הוא היה מסורב עליה"; „הוא היה מנהל בנק שנרצח לפני מספר שנים"; „הוא נפצע מהרימון בהר הבית"; „אמיל גרינצווייג היה חסיד אומות העולם – משהו בהולנד".

אך העובדה שמידע כלשהו נזכר ללא הרף בתקשורת אינה מסייעת לתלמידים לדעת במה דברים אמורים. הדבר ניכר בתשובות על השאלה מהו „הקו הירוק". רבים מבין המשיבים סברו כי זהו קו הגבול, שנקבע אחרי מלחמת ששת הימים, בין ישראל לשכנותיה. אחרים תיארו זאת כך: "הקו הירוק הוא קו דמיוני, אשר מבדיל בין מדינת ישראל לשטחי־הספר בהם נמצאים ערבים, שהם לא אזרחים. הקו נוצר בשנת 1967". תלמידה שידעה להשיב כי „הקו הירוק" הוא קו הגבול לפני 67', הוסיפה: „תחומי הקו הירוק הם השטחים וגם ירושלים והגליל לפני שסופחו".

הוויכוח על הבעיה הדמוגרפית מותיר בתודעת התלמידים בלבול מוחלט בין ערביי ישראל והשטחים. רק 9 מתוך 50 ידעו לציין מספרים מדוייקים

מדהים להיווכח מה יודעים התלמידים על החלטות האו"ם 242 ו־338: „אולי שמות של מבצעים או של יחידות צבאיות", כותב דוד מי"ב עיונית; „תוכנית ביטחון, כנראה צווי חירום", עונה מיכל מאותה כתה; „החלטת האו"ם על הקמת מדינת ישראל", משיב תלמיד אחר.

על אף הסערה המתחוללת בשטחים והדיון הציבורי הנרחב לא ידעו רוב התלמידים – 35 מתוך 50 – כי ערביי השטחים חיים תחת שלטון כיבוש, כי ערביי הגדה הם אזרחי ירדן וכי ערביי עזה הם למעשה חסרי אזרחות. מחצית התלמידים סברו, כי לערביי השטחים אין שום מעמד מדיני או אזרחי; אחרים סברו שהם אזרחי ישראל.

„אין להם זכויות, הם לא אזרחים", כתבו כמה תלמידים. „לערבים בשטחים ניתנה אזרחות, אך רובם לא רצו בה, כי לא רצו להכיר במדינת ישראל", כתבו אחרים. היו שסברו כי „מדיניות הסיפוח" היא עובדה קיימת: „הם נחשבים אזרחים כמו כל אזרח אחר במדינה. לפני 67' היו נתונים תחת משטר צבאי". „ערביי השטחים אינם בעלי מעמד מוגדר", טענו אחרים. יוני, תלמיד י"ב עיונית, כתב: „מעמדם של ערביי השטחים הוא כשל אזרחי ישראל ועל כן חלים עליהם צווים מנהליים. עד 67' היו אזרחי ירדן".

עד כמה מעורפל המידע הנוגע למציאות הפוליטית בישראל מעידה העובדה שרק 9 מתוך 50 ידעו לומר כמה ערבים יש בישראל וכמה בשטחים. „יש הרבה ערבים", ענה יוסי. „הרבה יותר מדי", ענה ירון. האחרים זרקו מספרים דמיוניים: „בשטחים יש 150,000 ערבים. שליש מהאוכלוסיה בישראל הם ערבים", ענה אחד התלמידים. „בשטחים יש 700,000 ערבים, בישראל מיליון וחצי"; „בשטחים יש 800,000 ערבים ובישראל שניים וחצי מיליון". רוב התשובות השגויות הגזימו במספר ערביי ישראל והפחיתו ממספר ערביי השטחים. מה שמותיר הוויכוח על הבעיה הדמוגרפית בתודעת התלמידים הוא בלבול מוחלט בין ערביי ישראל וערביי השטחים.

התלמידים נתבקשו גם לענות על שאלות כלליות־מושגיות כגון: „מהו פאשיזם" ו„מהו קומוניזם". לרוב התלמידים היה ידע קלוש בלבד על נושאים אלה. רובם התייחסו לפאשיזם ולקומוניזם כאל צורות משטר. רק מעטים ידעו שמדובר באידיאולוגיות. מעניין שרוב התלמידים ידעו מהו השוק המשותף. רק תלמיד אחד כתב בהתרסה: „אני לא יודע מה הוא השוק האירופי. אנחנו לא שייכים לאירופה – אני מכיר את שוק הכרמל". אותו תלמיד הוסיף הערה: „אני לא מצביע בבחירות, הממשלה והמפלגות דואגות לעצמן, לכיסן. מי מסכים להעלות את שכר חברי הכנסת? רוב של 90 אחוז. מי מסכים להעלות את שכר הפועלים? שני אחוזים בלבד".

על החלטות או"ם 242 ו־338: „אולי שמות של מבצעים או של יחידות צבאיות", כותב דוד מי"ב עיונית; „תוכנית ביטחון, כנראה צווי חירום", עונה מיכל מאותה כתה; „החלטת האו"ם על הקמת מדינת ישראל", משיב תלמיד אחר

על השאלה מהי פרשת כפר קאסם ידע לענות רק מיעוט קטן: 7 מתוך 50 תלמידים. „אחת מפעולות התגמול על רצח חיילי צה"ל", כותב רון, תלמיד כתה עיונית. רקפת, תלמידת אותה כתה: „כנופייתו של קאסם עוררה מהומות בארץ והדבר האיץ את פרוץ המהומות". „אני חושב שהדבר קרה ב־48' – ערבים נטבחו על־ידי חיילים", כתב יוני. „כפר קאסם היתה פרשת היתקלות בין ערבים פלשתינאים לבין צה"ל", מגלה תלמיד אחר.

כאמור השתתפו במשאל תלמידי המסלול העיוני ותלמידי המסלול המקצועי. הבערות מתגלה בשני המסלולים, אך כמעט את כל התשובות המדוייקות והמעמיקות – האלה היו ספורות – השיבו תלמידי המסלול העיוני.

62.6 בממוצע

מקצוע האזרחות הוא אחד המקצועות המוזנחים ביותר במערכת החינוך. 62.6 הוא הציון הממוצע בבחינות הבגרות האחרונות במקצוע „ידע עם ומדינה", שהוא מקצוע משולב של אזרחות ותולדות עם ישראל בדורות האחרונים, הנלמד בבתי־ספר מקצועיים. במקצוע המתימטיקה, הנחשב לקשה הרבה יותר, היה הציון הממוצע 67.1. כמעט מתבקשת מאליה המסקנה כי משהו לקוי בהוראת „ידע עם ומדינה". קשה להבין כיצד משיגים נבחני הבגרות ציון גבוה במקצוע הקשה ונכשלים במקצוע הקל.

הציון הממוצע בבחינות הבגרות ב„אזרחות" בבתי־ספר עיוניים היה נמוך מזה שהושג במקצועות „הומניסטיים" קרובים, כגון היסטוריה ותנ"ך: 68.8 לעומת 70.6 ו־69.6. לדברי יוסף ברנהולץ, מפקח רשת „עמל", מעידות התוצאות על כישלון ארצי בהוראת ה„אזרחות", במסלול העיוני ובמסלול המקצועי. „זוהי עובדה שאינה משתמעת לשתי פנים: ההישגים ב'אזרחות' נמוכים מיכולת התלמידים. לימודי ה'אזרחות' אינם עוד מקצוע לימודים – הם כלי להבנת בעיות המדינה. ככל שהדיון הציבורי טעון וחריף יותר, גדלה חשיבותו של כלי זה. אך מערכת החינוך אינה מקדישה את המשאבים הנחוצים ללימוד ראוי", הוא טוען. הכישלון ב„אזרחות", אומר ברנהולץ, נובע מכמה סיבות: המורים לאזרחות הם בדרך כלל מורים להיסטוריה, שלא קיבלו הכשרה מיוחדת ללמד את המקצוע. המורה של „ידע עם ומדינה" צריך לקבל הכשרה ייחודית במדעי החברה, שאם לא כן הוא מתקשה להסביר לתלמידיו תהליכים חברתיים, ביחוד כשהם סבוכים במתחים פוליטיים.

סיבה נוספת לכישלון במקצוע האזרחות נעוצה, לדברי ברנהולץ, בכמות השעות האפסית המוקדשת להוראתו. במסלולים המקצועיים מקדישים למקצוע 5־6 שעות שבועיות ובמסלולים העיוניים 7־8 שעות שבועיות. המורים נאלצים ללמד במהירות ובשטחיות את החומר הנחוץ, כדי „לעבור" את בחינות הבגרות, והתוצאות ניכרות בציונים הנמוכים.

בכל המחקרים שבדקו את עמדות הנוער בארץ כלפי הדמוקרטיה התגלה שתלמידי המסלולים המקצועיים דמוקרטיים פחות בדיעותיהם מתלמידי המסלולים העיוניים. מערכת החינוך מקציבה משום מה מספר שעות קטן יותר ללימודי „אזרחות" במסלול המקצועי מאשר במסלול העיוני. המפקח על הוראת האזרחות במשרד החינוך, ד"ר דן גלעדי, התריע באחרונה על המצב הזה: „דווקא התלמידים בעלי הנגישות הקטנה יותר למקורות הידע, דווקא הם, שזקוקים למנה הגדולה ביותר ב'אזרחות', אינם מקבלים כמעט דבר. הם מקבלים על הנייר ולא למעשה. כמעט כל התקציבים והכשרונות מוקדשים להכנת תוכניות לימודים לשם עידכונם של תלמידים בכיתות העיוניות".

שר החינוך יצחק נבון הבטיח לא מכבר, כי יעשה לתיקון המחדל, ויזמין את ראשי הרשתות המקצועיות לדיון בנושא זה, אך הדיון עדיין לא התקיים.

מורה לאזרחות (שמה שמור במערכת) סיכמה את המצב: „אם מוטל עלי ללמד שלושה ספרי לימוד, העוסקים במבנה הממשל, בסכסוך הישראלי־ערבי ובפערים ובמצוקה בישראל, במשך שנה אחת בלבד, אין לי ברירה אלא לדהור וללמד בשטחיות. זה שוחק את התלמידים ושוחק אותי. באופן זה אנחנו מפקירים את התלמידים לסיסמאות. הפתרונות הכוחניים והראיה של המציאות כמונחים של שחור־לבן קלים להבנה, אך הפתרונות המדיניים הפשרניים קשים לקליטה. אני חשה שעלי להתמודד לא רק על הבהרת מושגים, אלא גם על ראיית עולם יותר מורכבת, אבל אין לי זמן לעשות זאת. אי־אפשר לפתח גישה ביקורתית כשאת מלמדת מקצוע במשך חמש שעות לאורך שנה אחת בלבד, כשכל הזמן את בלחץ להכין את התלמיד לקראת בחינת הבגרות. במסלולים העיוניים יש תלמידים המסוגלים ללמוד בעצמם. במסלולים המקצועיים זה קשה ודווקא שם יש פחות שעות. בלית ברירה השטחיות הגנת".

באחרונה הודיע שר החינוך, כי הטלוויזיה החינוכית תכין תוכנית שתסייע להבהרת מושגים בדרושות לבני נוער ולמבוגרים. לנוכח הבורות שמגלים התלמידים ולנוכח מצוקת המורים נראה כי כל השתהות בעניין זה היא מעילה במנדט שקיבלה הטלוויזיה החינוכית, כפי שהפקרת התלמידים לסיסמאות ולחשיבה שטחית היא מעילה במנדט שקיבל משרד החינוך.

מנהל המינהל הפדגוגי במשרד החינוך בנימין אמיר אומר: „נכון שמקצוע האזרחות' אינו נלמד באופן שווה בנתיב הטכנולוגי ובנתיב העיוני. אנו מקווים שעם הרפורמה בנתיב הטכנולוגי יבוטל גם הפער הזה. עם זאת יש להבדיל בין לימודי 'אזרחות' לבין חינוך לאזרחות בחברה דמוקרטית. אם בשיעורי מחנך לא מבהירים מהו 'הקו הירוק' – זה משהו לא בסדר. אני מסכים שצריך לבדוק מה התלמידים יודעים על מדינתם ושהדבר לא נעשה, אבל אינני סבור שהבעיה נובעת מלימוד לא מספיק של מקצוע האזרחות'".

תתארו לעצמכם

עשינו עסק. דרור שרביט

גדל הלחץ ליבוא הון

מנכ"ל האוצר מדינה מעכב האישורים לייבוא ההון עד לניסוח כללים אחידים להתרתו, שימנעו יבוא הון לזמן קצר. גם שני הבנקים הגדולים צפויים לחדש בקרוב פעילותם בשוק ה„יורו" לאחר היעדרות של חמש שנים

בתקופה האחרונה נערמו על שולחנו של מנכ"ל האוצר ויקטור מדינה בקשות רבות ליבוא הון מצד פירמות לא־בנקאיות. המשלות האוטומטי של הבקשות לאישור ועדת הכספים של הכנסת הופסק, לאחר שהוועדה ביקשה מהאוצר להגיש לה כללים אחידים למתן האישורים.

הבקשות לייבא הון מסתכמות בעשרות רבות של מיליוני דולר. בין המבקשות חברות מהמשק הפרטי כמו „מפעלי נייר חדרה" וחברות ממשלתיות כ„פז" ו„כימיקלים לישראל". אישורי האוצר וועדת הכספים של הכנסת לייבוא ההון דרושים לצורך קבלת פטור מניכוי מס במקור על תשלומי הריבית. ללא פטור זה קטנה מאד כדאיות גיוס ההון בחו"ל.

יבוא ההון על־ידי החברות נעשה בשתי דרכים עיקריות: על־ידי הנפקת איגרות חוב נושאות ריבית ועל־ידי קבלת הלוואות קונסורציום מבנקים זרים, לרוב בתיווך שלוחות הבנקים הישראליים בחו"ל. „נייר חדרה" מבקשת לגייס 20 מיליון דולר בהנפקת איגרות חוב בשוק ה„יורו", בעוד שהחברות הממשלתיות מבקשות לייבא הון מאמצעים בנקאיים.

ויקטור מדינה אומר כי המשק הישראלי אינו זקוק כיום לתוספת הלוואות במטבע חוץ לזמן קצר, לנוכח המצב המשופר ביתרות המט"ח של המדינה. כללי ההיתר ליבוא הון, המעובדים עתה במשרד האוצר, יתנו לכן עדיפות ליבוא הון שפרעונו הוא לזמן ארוך. יבוא הון באמצעות הנפקת איגרות חוב, שפרעונן הוא לתקופה ארוכה, יועדף על כן על פני יבוא הון מבנקים זרים לתקופות קצרות. אחת החברות שעוד הספיקה לייבא הון ממקורות בנקאיים לזמן קצר היא „כלל תעשיות". החברה ייבאה 20 מיליון דולר, שתרמו לכיסוי עליות המימון בחברות הקבוצה לאחוז אחד בלבד ממחזור המכירות ב־1987 – שיעור הנחשב למתנן מאד לנוכח שערי הריבית במשק.

אל מייבאי ההון באמצעות שוק ה„יורו" צפויים להצטרף בקרוב שני הבנקים הגדולים הפועלים ובל"ל, זאת לאחר שנעדרו משוק זה, מאז משבר המניות הבנקאיות ב־1983. התוצאות העיסקיות הטובות שהשיגו שני הבנקים ב־1987 ישמשו להם רקע נוח לגיוס ההון המתוכנן. כל אחד מהבנקים הגדולים מבקש לגייס כ־50 מיליון דולר. חידוש הנוכחות הבנקאית בשוק ה„יורו" יקל גם על מאמצי חזירת חברות נוספות לשוק זה, המהווה כיום מקור עיקרי להתחמשות הונית של החברות הגדולות בעולם. אם איגרות החוב שיונפקו לא יפוזרו רק בקרב תיקי המט"ח בשלוחות הבנקאיות הישראליות בחו"ל, תהיה בכך תוספת משמעותית לנכסי המט"ח של המדינה.

זהירות! מדיניות מוניטארית

הפרופסורים רזין וצדקה צופים זעזועים בפעילות המשק בשנת 1989 בשל ההרחבה המוניטארית בתנאים של שער חליפין קפוא ושערי ריבית גבוהים

ניתוח כלכלי של השפעת המדיניות המוניטארית, שנעשה על־ידי הפרופסורים אסף רזין ואפרים צדקה, צופה זעזועים בפעילות המשק בשנת 1989. הניתוח מתייחס לשלושת מרכיבי המדיניות המוניטארית: מצרפי הכסף, שערי הריבית ושער החליפין. הוא מוצא מתאם גדול בין הגידול בהיצע הכסף במשק לבין גידול יתרות המט"ח של בנק ישראל, על רקע הכדאיות בייבוא הון, בתנאים של שער חליפין מוקפא ושערי ריבית מקומיים גבוהים.

ויקטור מדינה. בלם יבוא הון

אסף רזין. זעזועים ב־1989

המצרף המקובל לבחינת ההתפתחות המוניטארית הוא „M3" הכולל מזומנים שבידי הציבור, פקדונות עו"ש בבנקים, פקדונות שקליים לא צמודים לטווח קצר ופמ"מ. נתוני בנק ישראל מראים, כי מצרף זה גדל בשנתיים האחרונות הרבה מעבר לשיעורי האינפלציה: 45 אחוז בין 1985 ל־1986 ו־32 אחוז נוספים בין 1986 ל־1987. אבל בעוד שירידת האינפלציה ב־1986 הסבירה גם את הביקוש הגדל לכסף, גרם אי־שינויה ב־1987 להרחבת ההיצע שלא נתמך על־ידי גידול בביקוש.

רזין וצדקה גורסים, כי הגידול הזריז בהיצע הכסף ימצא את ביטויו בעליות מחירים. עליית המחירים של המוצרים הסחירים, החשופים לייבוא מתחרה תשאף לשיעור האינפלציה הממוצעת בעולם, בעוד שמחירי המוצרים הבלתי סחירים (בעיקר שירותים) ימשיכו לעלות. עליות מחירים אלה מלוות בעליות שכר, המתפשטות גם לענפים אחרים, החשופים ליבוא, בשל התחרות במשק על כוח־האדם וההיצמדות בשוק השכר.

השפעת תהליך זה על הענפים הסחירים – יצואנים ומתחרי יבוא – היא קטלנית כפי שממחישים הנתונים הבאים:

השכר הנומינאלי בתעשיה עלה ב־43 אחוז בין המחצית השניה של 1985 לבין המחצית השניה של 1986 והוסיף 32 אחוז עד למחצית השניה של 1987. בשירותים האישיים והאחרים היו עליות השכר הנומינאלי 55 אחוז ו־27 אחוז, בהתאמה. אך בעוד שמדד מחירי התעשיה עלה באותן תקופות בכ־19 אחוז ובכ־18 אחוז, עלו מחירי השירותים האישיים והאחרים בכ־54 אחוז ובכ־42 אחוז, בהתאמה. יוצא איפוא שהשכר הריאלי בתעשיה, מנקודת המבט של המעסיקים, עלה במחצית השניה של 1986 לעומת המחצית השניה של 1985 בכ־20 אחוז, והמשיך לעלות בכ־10 אחוזים נוספים עד למחצית השניה של 1987. במגזר השירותים האישיים והאחרים עלה השכר הריאלי בכאחוז אחד בלבד ואח־כך ירד ב־11 אחוז בתקופת המקבילות.

השפעה דומה ניכרת גם בתחום יכולת הספיגה של שערי הריבית הגבוהים. הענפים הסחירים, הנאלצים לשלם ריבית נומינאלית גבוהה, מתקשים לעמוד בה מכיוון שמבחינתם זוהי גם ריבית ריאלית גבוהה מאד. למשל, במחצית השניה של 1987 שילמה התעשיה ריבית ריאלית (ריבית נומינאלית מנוכה במדד מחירי התעשיה) של 31.9 אחוז לשנה, בעוד שהריבית הריאלית במגזר השירותים האישיים היתה 24.6 אחוז לשנה.

רזין וצדקה צופים הרחבה מוניטארית גדולה יותר ב־88' מזו שב־87', בשל קשיי התקציב למחזר את חובות המדינה (בעיקר מלוות חובה ובנקאיות). הרחבה זו תחריף עוד יותר את המגמה השלילית, שהתפתחה בגירעון במאזן התשלומים ב־1987, ותגדיל את הפער בין עליית מחירי השירותים לבין עליית המחירים של המוצרים הסחירים. דחיית השינוי הנדרש במדיניות המוניטארית והמשך הקפאת שער החליפין עלולים לגרום, כאמור, זעזועים בפעילות המשק בשנת 1989.

בל"ל: ייצוב ברמה גבוהה

לאחר הפריצה הגדולה ב־87 צופים השנה בבל"ל לייצוב התוצאות ברמתן הגבוהה. מלאכת השינויים בבנק לא תושלם עד לשינוי במשטר יחסי העבודה בו

לאחר שנת הפריצה הגדולה ב־1987 צופים השנה ב„בנק לאומי" את ייצוב התוצאות הטובות שהושגו בשנה הקודמת, תוך שיפור בהרכבן: קיטון בהכנסות מפעילות האשראי השקלי, שיפוצה בירידה להפרשות לחובות מסופקים. תוצאות הרבעון הראשון של הבנק, שיפורסמו באמצע חודש מאי, יצביעו, כפי הנראה, על מסלול הייצוב, ברמה נאותה כשלעצמה במונחים של תשואה להון – מעל 10 אחוזים.

צדיק בינו התבטא פעם, כי את עיקר עבודתו בראשות הבנק עשה בחודש הראשון לכהונתו. הוא זה כאשר החליט על פינוי מירבי של ההון העצמי של הבנק שרותק לנכסים, השקעות בחברות בנות ותיק „נוסטרו" גדול. המימוש המסיבי של בניינים, חברות לא־בנקאיות ומניות „נוסטרו" הכיר בלהישגו מבצע ביצוע אחר של בינו, כאשר התפטר ממלאי גדול של יהלומים משועבדים לבנק הבינלאומי, כאשר שימש כמנהלו הכללי.

בסופה של 1987 היה בידי בל"ל, ביחד עם הרווחים שנצברו במשך השנה, הון עצמי פנוי בהיקף של 392 מיליון שקל לעומת 8 מיליון שקל בראשית השנה. אף שהמבצע לפינוי ההון היה כרוך ברישום הפסדים מאזניים, תוצאתו הכוללת היתה חיובית מאד לבנק: נפסקה השתתפותו בהפסדים של חברות בנות, והמניות נמכרו בשיא מחירן ב־1987, בעוד שהשימוש האלטרנטיבי בהון שפונה הניב הכנסות נאות, בעיקר כששימש למתן אשראי שקלי.

מהלך אסטרטגי משולב נוסף של בינו נעשה לקראת סוף 1987. תמציתו בגישה שהיתרון היחסי של בנק גדול, שגם נהנה מהון פנוי ומיתרות עו"ש עדיפות מאלו של הבנקים האחרים, מאפשרים דווקא להתחרות במחירים שהוא מציע לאשראי. מכפלת מחירי אשראי נמוכים יותר בפעילות גדולה יותר תביא לידי ניצול יעיל יותר של 300 הסניפים ויותר מ־9,000 עובדי הבנק בארץ.

ראוי לציין כי בל"ל מאופיין, כבר מזה שנים רבות, במבנה מאוזן יותר של סעיפי הפסיווה והאקטיווה שלו לעומת קבוצות הבנקים האחרות, ובעיקר ביחס בין היקף פקדונותיו מהציבור לבין היקף הלוואותיו לציבור. בקבוצת בנק הפועלים ישנה הטייה לכיוון ההלוואות, שהיא בדרגת סטיה בקבוצת בנק המזרחי, בעוד שבקבוצת דיסקונט ישנה דווקא הטייה חזקה לכיוון הפקדונות שהיא בעצמה חלשה יותר, בכיוון זה, גם בבנק הבינלאומי.

המבנה המאוזן יותר של בל"ל מקנה לו עדיפות יחסית בפעילותו הפיננסית. למשל, בנק דיסקונט נאלץ להפקיד חלק גדול של פקדונותיו בבנקים אחרים, פעילות שאמנם מקטינה סיכונים, אך אינה משאירה רווחים גדולים. בנק המזרחי, לעומתו, נשען על בסיס פקדונות צר יחסית והשוף יותר לסיכונים.

את ההבדל בתוצאת הרווח הנקי, בין בל"ל לבנק הפועלים בשנת 1987 (9 מיליון דולר), מסבירים בבל"ל בשתי עובדות מכריעות: יתרון ההון העצמי הפנוי בהיקף של כ־170 מיליון שקל, וזהו גם להפרש בגודל ההון העצמי בין שני הבנקים, וההלוואות לציבור מאמצעים עצמיים – שהיו הרווחיות ביותר ב־1987 – בסכום הגבוה ב־1.7 מיליארד שקל מאלו שבבנק הפועלים.

מלאכת שינוי משטר יחסי העבודה בבל"ל עדיין לא נעשתה. הבונוסים שחילק הבנק לעובדיו הרעו, למרבה הפלא, את יחסי העובד עם ההנהלה והביאו פעם נוספת, כי דרושה תמורה גם בנציגות עובדי הבנק ובמשטר יחסי העבודה בו. זו תמורה שהיא אפשרית במצב של חולשה – כפי שמתרחש במפעלים שנקלעו לקשיים – אבל גם מעמדה של כוח כפי שמאפשר המצב בבל"ל. השיפור בתחום זה יוכל להיות גולת הכותרת של בל"ל ב־1988.

בעקבות הריגתו של אבו־ג'יהאד / אמנון סלע

מחפשים את המוח'תאר

ליד שולחן הדיונים לא יעסקו בחלומות ובשירים, אלא בגבולות בטחון ובהסדרים. עלינו להחזיר את צה"ל למחנות האימונים ולא לאפשר לפוליטיקאים קיצונים להסית למחיקת כפרים בתקווה שיזכו בעוד מנדט מן ההפקר הרגשי

תפישת הבטחון של ישראל עברה גלגולים רבים מאז ימי ההסכמה הלאומית שלפני מלחמת ששת הימים. עד למהפך של 1977 היתה חלוקה ברורה למדי בין בטחון קיומי לבין בטחון שוטף. הראשון התייחס למקרה של מלחמה כוללת בין צבאות סדירים ובלתי סדירים של מדינות ערב לבין צה"ל; השני התייחס לפעולות איבה של ארגוני טרור, פעולות הידועות בעגה של כוחות הבטחון בשם – פח"ע. במשך שנים מספר לאחר מלחמת ששת הימים חלו שינויים בתפישת הבטחון של ישראל בשל הקו הקשיח, שנוצר בין ישראל למצרים, משני עברי תעלת סואץ ולאחר מכן משני עברי קו בר־לב.

בעוד שבעבר הסתמכה מדינת ישראל על יכולת המכה המקדימה שלה ועל יכולתו של צה"ל להעביר את המלחמה במהירות לשטח האויב, הרי מאז מלחמת ששת הימים, ובעיקר לאחר הקמת קו בר־לב ואימת המחסף המצרי שנתלוותה לכך, גרסה תפישת הבטחון יכולת ספיגה הרחק ממרכזי האוכלוסיה של ישראל. מלחמת ששת הימים חזרה ויצרה מגע יום־יומי בין הקהילה הישראלית לבין הקהילה הפלשתינאית. משך השנים הראשונות לאחר המלחמה היתה האוכלוסיה הפלשתינאית שרויה בהלם ואש"ף היה חסר אונים מכדי לשנות תחושה זו. קרב כראמה וההדירות של מחבלים מעבר לגבול ירדן טשטשו את השוני בין פעולות איבה משני צדי קו הגבול, אשר נראו כשייכות לבטחון הקיומי, לבין איבה בין קהילות, אשר גם אם היא פורצת בצורת פעולות טרור, היא שייכת לבטחון השוטף. אולם ב־1970 בעקבות ספטמבר השחור החליטה ירדן לבלום את חדירות המחבלים מתחומה לישראל, ב־1971 החליטה ממשלת ישראל למחוק את הקו הירוק וב־1979 נסתיים מצב המלחמה בין מצרים לישראל. אירועים אלה הפסיקו למעשה את הדאגה היום־יומית לבטחון קיומי בגזרות הדרום והמזרח והדגישו לימים את העימות הקהילתי שנוצר. עימות קהילתי זה צבר מתח ועוצמה עד שהתפרץ ב־9 בדצמבר 1987.

עלייתו של הימין לשלטון בישראל החריפה את תחושת המאבק על אותה כברת אדמה, שזכתה לכינויים המעידים על הקיטוב שחל בחברה הישראלית, יותר משהם מעידים על טיבו של השטח שבו מדובר. להלן אנו מוצאים: הגזרה המערבית, יהודה ושומרון, השטחים, השטחים הכבושים, השטחים המשוחררים וכיוצא באלו. אולם אם נוותר על העיסוק במפה הפוליטית הישראלית ונתרכז באיזור המריבה והשלכותיו על תפישת הבטחון של ישראל, נאמר כי עניין לנו בשטח המנדט לשעבר, שהיה השטח העותמני לשעבר, שהיה נחלת שבטי ישראל לשעבר, והוא מלא זכרונות עבר. אולם זה כמה דורות מתגוררים שם פלשתינאים, הרואים שטח זה כמולדתם ורבים מהם אמנם חיו שם דורות רבים.

מן הבחינה הרגשית אנו עוסקים בשטח רווי זכרונות וזכויות היסטוריות, אשר נחלי־נחלים של דם זרמו בו. מן הבחינה הפוליטית אנו עוסקים בשטח אשר חולק על־פי החלטת האו"ם בין שתי הקהילות: הישראלית והפלשתינאית (אותה החלטה אשר מכוחה הוקמה מדינת ישראל). מן הבחינה הבטחונית אנו עוסקים בשטח, אשר לפני מלחמת ששת הימים הצליחה מדינת ישראל להגן עליו במחיר נמוך משהיא עושה זאת כיום. לפיכך ייתכן כי לאחר טיפול רגיש וחכם במוקדי האיבה ובמצבורי השנאה אפשר יהיה לחלק מחדש שטח זה תוך שמירת ריבונותה, בטחונה ורווחתה של ישראל ותוך טיפול בחלק משורשי הבעייה הפלשתינאית.

הפלשתינאים המתגוררים בגדה המערבית רואים באש"ף את מנהיגם ולפיכך – בהנהגת הימין הקיצוני – נסחפו גם חלקים ממפלגות המרכז למלחמת חורמה אידיאולוגית שנועדה לעשות דה־הומאניזציה של אש"ף. היה קל לסחוף חלקים מן הציבור לעמדה כזאת, שכן אש"ף הוא ארגון טרור, שאינו בוחל באמצעים, וידיו מלאו דמים. במהלך מלחמה זו קרה לימין הישראלי מה שקרה לחלק מן השמאל העולמי ביחסו לישראל. נטשטשו הגבולות בין האויב החמוש, העוסק במעשי טרור, לבין הפלשתינאי החי תחת שלטונה של ישראל. כשם שחלק מן השמאל העולמי נסחף בביקורתו כלפי מדיניותה של ישראל ומטיל ספק בזכות קיומה של המדינה, כך נסחף חלק מן הימין הישראלי בביקורתו כלפי אש"ף עד כדי הטלת ספק בזכויותיו של הפלשתינאי הבודד ואפילו של הערבי הפלשתינאי, אזרח ישראל. מלחמת חורמה זו של הימין הישראלי, שנועדה בין השאר למנוע ויכוח על זכויותינו ההיסטוריות בגדה המערבית, לא רק שחזרה והעלתה את הוויכוח גם על גבולותיה של מדינת ישראל, אלא ששיבשה את סדר העדיפויות של תפישת הבטחון הישראלית.

ב־1981, עם הקמת ממשלת הליכוד השניה, נקבע למלחמה בטרור מקום כבוד בתוך עילות המלחמה של ישראל ובכך איבד הבטחון הקיומי את מעמד הבכורה שהיה לו מאז קום המדינה. תפישת בטחון חדשה זו הניחה את היסוד התיאורטי למלחמה הכושלת ביותר שניהלה ישראל אי־פעם – מלחמת לבנון. ביירות הושוותה למרתף הקנצלריה של היטלר וערפאת הושווה להיטלר. כך נגררה גם השואה ונרתמה לצורך המאבק נגד הטרור, לאמור, נגד פעולות חבלה, אשר בעבר לחמו בהן כוחות מיוחדים וב־1982 צה"ל כולו. לצורך המלחמה באש"ף גויסו כל השופרות – «העולם כולו נגדנו», «שוב רוצים הערבים להגיד דם יהודי», «ישראל בטח בה'». גויסו כמובן גם תותחי תעמולה פוליטיים שגרסו, כי כל נסיגה משטח תמורת הסכם שלום פירושה, כביכול, הצבת תותחים בקלקיליה.

מאז ההתקוממות בשטחים, אשר התמהמהה 20 שנה, מגייס צה"ל כוחות גדולים למלחמה, אשר לצורך זה היא מתוארת כמובן כהמשך המלחמה נגד הטרור. הצבא עוסק במלחמה הנושאת אופי דומה למלחמתה של «ההגנה» ב«כנופיות» בימי המאורעות. השוני הוא כי בינתיים השתכללו השיטות ונתארכה זרועה של ישראל. אם בימי המאורעות נכנסו כוחות לכפרים עם לילה, או חיפשו את המוח'תאר, הרי עכשיו נשלחים כוחות מוטסים אל מעבר לים, אולם גם הם מחפשים את המוח'תאר, את הטרוריסט הראשי. אין כל ספק כי אילו הובא אבו־ג'יהאד בפני בית־דין – אפילו בשוודיה אשר גינתה את פעולתה של ישראל בתוניסיה – לא היה יוצא נקי. ידיו שפכו דם רב ואולי הוא ראוי למוות שבא עליו ולאלף מיתות משונות אחרות, אבל העיסוק האינטנסיבי הזה ברדיפת רוחות המהומה בשטחים גורם לעיוות נוסף בתפישת הבטחון של ישראל. הוא מכוון כוחות סדירים גדולים וכוחות מילואים למלחמה נגד התקוממות עממית, דהיינו לפעולות שיטור ודיכוי מהומות, אשר על־פי טבען הן שייכות לבטחון השוטף, לכוחות מיוחדים ולמשטרה.

עיוות זה איננו מאפשר להפריד בין הטיפול בהחזרת החוק והסדר לבין הטיפול בשורשי הבעיה – הטיפול המדיני. עיוות זה נוח כמובן לאלה שאינם מעוניינים בשום טיפול מדיני בשטחים, לא עכשיו על רקע ההתקוממות ולא אי־פעם. אולם מה על האחרים אשר מבינים כי לא יהיה מנוס מטיפול מדיני כזה – וכל המקדים מונע אולי מלחמה נוספת ואולי את הפיכת המשטר הדמוקראטי של ישראל למשטר פראי – מדוע הם מוסיפים להחזיק בהפרדה זו בין הצד המדיני לבין פעולות השיטור והמלחמה בטרור. אפשר להזות כמה נימוקים להפרדה זו. נימוק אחד עוסק בכוח ההרתעה של צה"ל. לכאורה, אם תסכים ישראל למו"מ, על רקע המהומות, יחלש כוח ההרתעה של צה"ל. נימוק אחר הוא כי הדרישות הפלשתינאיות הולכות ועולות ולכן יש להכניע את ההתקוממות לפני שפותחים במו"מ.

קודם כל עניין ההרתעה. הרתעה איננה כוח אחד היפה לכל המצבים ולכל התנאים. אם צה"ל אכן נהנה מהרתעה מוחלטת, איך אפשר להסביר את ההתקוממות הנמשכת בשטחים. ואם צה"ל איבד את כוח ההרתעה, מדוע אין מדינות ערב תוקפות את ישראל עכשיו, מייד. בארצות־הברית הוציאו עתה כמה מראשי ההוגים במערכת הבטחון – ביניהם: קיסינג'ר, בז'ז'ינסקי והאנטינגטון – חוברת מעניינת בשם: הרתעה מבחנת (Discriminate Deterrence).

אכן, זו התשובה הנכונה: הרתעה יש לכוון על־פי אופי האיום. הקהילה היהודית איבדה את כוח ההרתעה שלה כלפי הקהילה הפלשתינאית, מפני שהמונח «כיבוש נאור» הוא עורבא פרח. ההרתעה כלפי הקהילה הפלשתינאית היתה מורכבת מרכיבים של כוח, שבלעדיו אין חוק ומרכיבים של תקווה להסדר. עתה, כשהתקווה להסדר הולכת ונמוגה, גם בשל עמדותיה הנוקשות של ישראל, גם בשל האדישות היחסית של מדינות ערב וגם בשל המדיניות בלב ולב של ארה"ב וברה"מ, אין ברכיב הכוח לבדו די כדי לאכוף את החוק המנציח את השלטון הכפוי. מדינות ערב אינן מראות לפי־שעה כל סימנים, כי בעיניהן אבד כוח ההרתעה של צה"ל בשל ההתקוממות בשטחים.

אכן, דרישות הפלשתינאים הולכות ועולות. מאז ומעולם נעו רגשותיהם בשני מעגלים סותרים – האחד גרס כי ישראל מתפוררת מבפנים, והשני גרס כי ישראל חזקה מכל מדינות ערב גם יחד. משהצליחה ההתקוממות – שלא היתה טרור ולכן לא צלחו נגדה שיטות לוחמה בטרור – גאה כמובן הרגש כי ישראל נחלשת. לכאן יש לייחס את שירו המתלהם של מחמוד דרוויש ועוד ביטויים דומים לו. אין לטעות בעוצמת השנאה כלפי ישראל, ואסור לזלזל בחלומות למחוק אותה מעל פני האדמה. אכן, חלומות אלה וגם ההתייחסות הנסערת אליהם בקרב הקהילה היהודית, שייכים לאותו עיוות שהחליף את העיסוק בבטחון קיומי בעיסוק בבטחון שוטף. ליד שולחן הדיונים, אם עוד נגיע אליו, לא יעסקו בחלומות ולא בשירים, אלא בגבולות בטחון ובהסדרים כלכליים ומדיניים. לפיכך שומה עלינו להחזיר את צה"ל למחנות האימונים ולא לאפשר גם בשנת בחירות, לפוליטיקאים קיצוניים להשתמש באמצעי התקשורת כדי להסית למחיקת כפרים מעל פני האדמה, בתקווה שיזכו בעוד מנדט מן ההפקר הרגשי.

גם אם נגיע לשלום בגבולנו המזרחי יהיה זה שלום מלווה בהרבה פעולות טרור, מעבר לגבול וגם בתוכו. חובה עלינו להסתגל לרעיון זה כבר עתה. הנימוק הרווח, כי לא נוכל לטפל בטרור באיזור שאיננו שולטים בו אינו תופס עוד, שהרי איננו מצליחים לטפל בהתקוממות גם באיזור הנתון לשליטתנו ומחיר הטיפול הולך ועולה מיום ליום. אם נגיע לחתימת חוזה שלום לגבי גבולנו המזרחי, נצטרך לחזק את כוחנו להגן על המדינה מפני איומים קיומיים ולהחזיר ולטפח כוחות מיוחדים לטפל בפח"ע, בתוך גבולנו ומעבר לגבול. בטווח הזמן הנראה לעין יימשכו פעולות הטרור גם בשטח הנמצא בשליטתנו, והמתח הגובר, בשל ההתקוממות הנמשכת, עלול לדרדר את האיזור כולו למלחמה נוספת. אם אמנם ישראל היא שפגעה באבו־ג'יהאד יש אפוא לשבח את תבונת הביצוע ואת עוז ליבם של המבצעים, אבל את הגניוס היוצר בתחום הבטחוני יש להפנות להגדרה מחודשת של התחומים בין בטחון שוטף לבין בטחון קיומי. את הגניוס המדיני יש להפנות לחיפוש דרכים למו"מ, ישיר, עקיף, או בינלאומי, ובלבד שתתחיל דינמיקה של מו"מ.

יש אלוהים / אברהם בורג

אין דרך ביניים

במשך שנים רבות לא ניסינו להתמודד בחזית הפנימית שלנו. תמיד נמצא לנו תירוץ חיצוני, כדי להסיט את שימת הלב מהבעיות האמיתיות. דווקא בשנתיים האחרונות פנינו פנימה וגילינו את השבר הפנימי

לכאורה אפשר לטעון שהמציאות הדתית בישראל היא ההוכחה הטובה ביותר לכפירה בקיומו של האל. כי הרי אנחנו היהודים, הבאנו לעולם את אמונת היחוד באל אחד, את המונותיאיזם. אבל אותו אל יהודי מיוצג היום בכנסת על־ידי ארבע וחצי מפלגות לפחות, ועוד מספר כזה של סיעות וכתות מייצגות אותו ברחוב שמחוץ לכנסת. במילים אחרות, האמונה היהודית באל אחד היא גורם הפילוג מספר אחד המפצל היום את העם היהודי. וכדי להשלים את התמונה אני חייב לציין שכל מי שיש לו ביקורת כלפי דרכי התנהגותו או דעותיו של זולתו ישען כנגדו בלהט, כי הוא... מפלג ומפצל את העם היהודי. הרפורמים מפלגים את העם היהודי, כי הם מכירים ביהדות על־פי האב. גם החרדים מפלגים את העם היהודי, כי הם רוצים בתיקון חוק השבות בניגוד לרצונו של רוב העם היהודי. המערך מפלג את העם היהודי, כי הוא מוכן להחזיר שטחים, והליכוד מפלג גם הוא את העם היהודי, כי הוא תומך בחרדים, במיתוס יהודי, מתנגד לרפורמים ושונא את המערך. אפשר כמעט להכריז שאנחנו עם אחד שמה שמאחד אותו הם הפילוגים הפנימיים.

הרבה שנים לא ניסינו להתמודד בחזית הפנימית שלנו עם זה. היה לנו תמיד תירוץ חיצוני, את המלחמה ואיומי השמד, כדי להסיט את שימת הלב מהבעיות האמיתיות. דווקא בשנתיים האחרונות כשמצב הבטחון היה טוב, כפי שלא היה מעולם – ולא היה לנו יותר שום תירוץ – פנינו פנימה וגילינו את השבר הפנימי. לפעמים, ביני לבין עצמי אני חושב שהנשק הטוב ביותר שיש לערבים נגדנו הוא נשק השלום. אם מחר בבוקר יוכרז שלום אמת במזרח התיכון, אנחנו כבר נדאג לאכול אחד את השני בחיים מכוחם של הפילוגים והמחלוקות הפנימיים. ואם מחפשים מעט לעומק מהי בעיית הבעיות, זאת המזינה את כל הצרות האחרות, נראה לי שהמחלוקת בין הדת למדינה, בין החוק להלכה, בין שומרי מצוות לשאינם, היא היא המחלוקת שיש לה את הכי הרבה סיכויים להביא לחורבנה של מדינת ישראל השלישית.

הספרות כבר חשה בדופק הזמן והחזיונות האפוקליפטיים ממלאים את היצירות של השנים האחרונות. שולמית הראבן סיכמה את המחלוקת בסיפרה «משיח או כנסת». אלו שתי המגמות הגדולות, אראנו, ואין שום דרך ביניים. אנחנו או הם, אלהי או ארצי, דמוקרטי או הלכתי, יהודי או ציוני. דן מירון כתב ספר הנוקב בשמה של המחשבה הכמוסה ביותר והאסורה ביותר: «אם לא תהיה ירושלים». אם לא תהיה ירושלים היא אולי לא תהיה בגלל החרדיות הגואה, ואולי בגלל הלאומנות העריצה ואולי בגלל הכיבוש שהופך לאט לאט לנצחי ואולי בגלל הכל ביחד ואולי בכל זאת תהיה ירושלים. הוא, דן מירון גם מסביר את הפרובוקציה המילולית שנקט בה: «המטרה העיקרית של המסות... שתתפתחה נכונות לעמידה חשופה ואמיצה בפני המשבר, להכרה מלאה בו, במשמעותו ובמה שתלוי בכיוון התפתחותו... לפי הרגשתי משטשטת המשמעות המשברית, הפטאלית אולי, של הפגישה המחודשת בין תרבותנו היהודית המודרנית, החילונית, לבין המסורת היהודית הדתית־המסורתית... הנה – להוותנו – מתרחשת הפגישה, כביכול, לנגד עינינו, והאמת הברוטלית שבה מתגלה מעבר לכל צעיפי הזוהר... היא מבטיחה לנו קיום של דיכוי רוחני וכוהנות פוליטית עריצה וצינית, חיבור של צבאיות עם 'שולחן ערוך', של ביצועים פוליטי מאקיוואליסטי עם 'תודעה יהודית' רדודה ועממיות מפוברקת של 'עדות' ומימונות».

המלחמה בין הדת למדינה בישראל פרצה בימית. ימית למי שלא זוכר היתה «הטראומה הגדולה ביותר בתולדות הציונות» אלא שהטראומה ההסטורית ההיא שבקה חיים לכל חי אחרי כמה חודשים ופינתה את מקומה על במת הטראומות הלאומיות למלחמת לבנון. ובכל זאת כדאי לחזור לאותם ימים מרים וכואבים של פינוי סיני וימית כמוסכם בחוזה השלום של קמפ דוויד. ימית שהיתה בירתו הבלתי רשמית של מדבר סיני הישראלי הפכה למעוז האחרון של אנשי «התנועה לעצירת הנסיגה בסיני» (בסיני ולא מסיני כי חסידי ארץ ישראל השלמה, הפכו את ימית לבאריקדה הראשונה כנגד החזרתם העתידית של יהודה ושומרון). שם בא לידי ביטוי אלים ומבהיל, לפחות אותי, פוטנציאל ההרס הטמון בציונות עצמה. אני רוצה להזכיר כי רוב רובם של אלה שהיו שם, מפגינים ומפונים, חוגגים את יום העצמאות ומכבדים במדינת ישראל הנוכחית כמדינתו של העם היהודי. ובכל זאת העימות שהיה שם היה עימות פומבי גדול בתוככי המחנה הציוני, אלה טענו כי אסור מטעמים הלכתיים להחזיר שטחי ארץ־קדושה ואלה באו להטיל על הראשונים את מרות הרוב כפי שבאה לידי ביטוי בהחלטת הכנסת. הדתיים של גוש אמונים הכריזו אז בפומבי, כי כל אימת שתעמוד ההלכה מנגד לחוק, הם יהיו שייכים לעולמה של ההלכה ויוותרו על החוק. הם דחפו את עצמם אל זרועות החרדיות האנטי־ציונית והתרחקו הרבה מעם הציונות החילונית.

הוויכוח בימית היה למעשה ויכוח כפול. ברמה השילטונית הוצבו שתי חלופות לשאלת מקור הסמכות של החברה הישראלית: אנשי גוש אמונים כפרו בסמכותה של המדינה הדמוקרטית חילונית לכפות עליהם את מרותה, כי הם הרי כפופים למרות עליונה מוחלטת חסרת פשרות – המרות האלוהית שאינה מסוגלת לטעות. אבל

הדתיים של גוש אמונים הכריזו בימית בפומבי, כי כל אימת שתעמוד ההלכה מנגד לחוק, הם יהיו שייכים לעולמה של ההלכה ובכך דחפו עצמם אל זרועות החרדיות האנטי־ציונית

מעבר לוויכוח על מהותו של השלטון הרצוי לישראל מסתתרת בעצם מחלוקת אחרת, מחלוקת של מלים גדולות ויעדים רחוקי טווח. מחלוקת על משמעותה ויעדיה של הציונות בכלל ושל מדינת ישראל בפרט. הסופר א.ב. יהושע פרסם לפני כמה שנים ספר בשם «בזכות הנורמליות» ובו הביע כמיהה גלויה של הציוני החילוני להיות עם נורמלי ומסודר ככל העמים. אני חושב שנמאס עליו החיטוט המתמיד בשאלות גדולות וקיומיות. הוא מבטא את רצונם של רבים, להיות ישראלים, כמו שהשוודים שוודים, וכמו שהצרפתים צרפתים. ולעומתו רואים חסידי הציונות הדתית החדשה את מדינת ישראל כתחילת ההתחלות במהלך גאולתו הדתית משיחית של העם היהודי. אחד ממנהיגי ומקימי ה«גוש», ידידי חנן פורת, אמר כך במפורש אחרי כשלונם בסיני: «במאבק על שארית סיני הוקמה למעשה 'החטיבה הלוחמת' של נאמני ארץ ישראל ונאמני מהלך גאולת ישראל». מנהיג אחר שלהם, אורי אליצור, היה ציורי לא פחות: «הנוער הנפלא שנתגלה בימי המאבק (על ימית) ודבקותו המתחדשת באור האמונה... זה המשיח שנולד מתוך חורבות ימית». יצא המרצע מן השק. שם נאבקו לא רק כנגד השלום ולא רק כנגד חוק הכנסת. שם נאבקו למען המשיח. כמה צדקה שולמית הראבן «משיח או כנסת».

השאלות הגדולות והנכבדות האלה אינן סתם דיבורים נפוחים המנותקים מן המציאות החברתית בישראל. אלו הן למעשה שאלות היסוד של המחלוקת בין הדתיים לאחרים. כיצד יש להתייחס לעצם קיומה ולעובדת מציאותה של מדינת ישראל? הציונות החילונית הקלאסית רואה את המדינה כשלב עכשווי בהיסטוריה, כחלק טבעי מתולדות העם. המדינה היא מכשיר חילוני המסור בידיו של העם כדי להשתמש בו ולהתקיים בו. מן הקוטב הנגדי המרוחק ביותר רואים גם החרדים הנאמנים את ישותה של המדינה כישות חילונית. שהרי אם היתה זו ישות דתית היא היתה מחייבת אותם להכיר בה ולהשתתף בתוכניה. מכיוון שאין הם שותפים לחובות ומכחישים את הערכים הנורמטיביים הנגזרים מקיומה של מדינה לשם, הם חייבים לגזור: המדינה חילונית. כנגד השותפות הרעיונית המוזרה הזאת, בין ציונים קיצוניים לאנטי ציונים קיצוניים, ניצבת הציונות הדתית. היא חולקת על החרדים ומכירה בהיותה של המדינה כערך דתי מחייב, ומכאן היא, הציונות הדתית, חולקת גם על אחותה, הציונות החילונית, כי המדינה הדתית אינה יכולה להיות סתם שלב בהיסטוריה אלא שלב בתהליך הגאולה «אתחלתא דגאולה». או כמו שכתוב בתפילת השבת לשלום המדינה ... מדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו.

קשה מאוד באופן אישי למצוא מוצא מן הסבך הרעיוני האמור. אם אני הולך בישראל עם כיפה, משמע אני דתי. ואם אני דתי האם אני מוכרח לראות את המציאות דרך משקפי הגאולה? או לחילופין אם אני רוצה לראות את המציאות הישראלית כמציאות חילונית, ארצית ועכשווית, האם אני מחוייב להכחיש את היסודות הדתיים המסורתיים על־פיהם אני חי? אין עדיין דרך ביניים ממוסדת בישראל. דרך שתציע למאמין ולכופר, למסורתי ולמודרניסט, מצע משותף עליו ניתן ליצור ביחד יהדות שלימה שייתכנו בה חלקים המכחישים וחולקים זה על זה. כשהוקמה המדינה היו לה שלושה רעיונות יסוד: יהדות, ציונות ודמוקרטיה. היום הוויכוח הוא לא על עצם היסודות, אלא על היכולת שלהם לשמש ביחד או לחוד כיסודות לקיומה של מדינת ישראל. או אולי הדמוקרטיה תשמש אותנו כמכשיר ההידברות בעידן של מחלוקת, ואת הציונות והיהדות, או הדת והמדינה, נפריד במידת האפשר לא כדי לבלול, אלא כדי לאפשר לכולנו ליהנות מהמסך קיומי.

היסטוריה ברחובות / אריאלה ראובני

הקרב על חיפה

חוברת שהוציאו בימים אלה האגף לחינוך בעיריית חיפה, משרד החינוך וארגון חברי ההגנה בחיפה מביאה את סיפוריהם של הרחובות המנציחים את שמות יחידות ההגנה, אנשיה ופעולותיהם

לפני 40 שנה, בליל ה־21 באפריל 1948, השתלטו הכוחות העבריים על העיר חיפה. מאז התקבלה באו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 החלטת החלוקה, שררה בחיפה המעורבת, בה חיו יהודים וערבים אלה לצד אלה, מתיחות רבה. יום למחרת החלטת האו"ם החלו הבריטים בהכנות לפנות את כוחותיהם מארץ ישראל. נתיב הפינוי העיקרי היה נמל חיפה.

קווי החזית עברו בין בתיהם של יהודים וערבים. כל צד התבצר בשכונותיו וניסה להרחיב את שטח עמדותיו. רוב התושבים היהודים התרכזו בהדר־הכרמל, בהר־הכרמל, בנווה־שאנן ובבת־גלים ואילו הערבים התרכזו בעיקר בעיר התחתית, בוואדי ניסנאס, בוואדי סאליב ובשכונת חליסה.

בעיר נוצרו שטחי הפקר ובתים עברו מיד ליד. חוליות המשמר התמקמו בעמדות, שהקיפו בטבעת הגנה את חיפה העברית, ואילו יחידות השדה הבטיחו את התחבורה בדרכים, ביצעו פעולות תגמול שונות נגד התקפות אויב וניסו להצר את צעדיו. המלחמה התנהלה בגבולותיה של כל שכונה וסביב כל ישוב. המוות ארב בדרכים, צלפים איימו מהגגות [illegible] כבדים מפני מכוניות תופת.

ערב השחרור נמנו עם הכוחות בחיפה שני סוגי לוחמים: חיל המשמר, שהיה מורכב ברובו מחברי «הגנה» ותיקים, חלקם מגוייסים וחלקם מתנדבים. הם איישו עמדות שהקיפו את העיר, את שכונותיה וכן בתים נטושים ששמרו בעיקר מפני חדירת האויב. הסוג האחר היה של אנשי חי"ר, שלימים נודעו בשם חטיבת כרמלי. הם היו את כוח המחץ שהבטיח את התחבורה אל חיפה וממנה, פעלו גם בעיר התחתית וביצעו פעולות יזומות נועזות.

הידיעה על תוכניתו של הצבא הבריטי לפנות את מרבית עמדותיו בחיפה ולהישאר בנקודות בודדות בלבד, כדי להבטיח את שליטתם בנתיב היציאה מהכרמל לנמל, התקבלה אצל מפקדי ה«הגנה» כהפתעה גמורה. היה זה ב־21 באפריל. המידע החדש חייב תגובה מהירה, וה«הגנה» איישה את העמדות הבריטיות הנטושות ובכך הבטיחה דרכי גישה אל העיר ובין את הקשר בין השכונות היהודיות לבין עצמן. במסגרת ההתארגנות החדשה ננקטו כמה מהלכים חשובים: תפיסת עמדות בבניין הנג'אדה, שנועד להבטיח כניסה ויציאה לעיר מצפה המזרחי, המטרת אש מבוקרת ובלתי פוסקת על העיר התחתית, סיכול התארגנותם של כוחות ערביים והתארגנות לקראת הקרב המכריע שנקבע לשעה 8 בערב.

לפני ביצועה של התוכנית הכוללת לשחרור חיפה הציע מפקד החטיבה, משה כרמל, להקדים לה פעולת ריכוך. דעתו של כרמל היתה אז, כי מן הדין שלמבצע כה חשוב תוקדם הפגזה של ממש. תחילה הכניסו לפעולה את ה«דווידקות», אחר־כך בא תורם של «הכדורים», בגלגולים הקודם מצופים ימיים, שהיו מטעני חומר נפץ במשקל כ־50 ק"ג כל אחד. לרשות ה«הגנה» עמדו עשרה «כדורים» כאלה. את הכדורים גלגלו ממדרגות הנביאים בהדר־הכרמל לעבר העיר התחתית. «כדור» אחד עם מנגנון השהיה שנשלח במדרון יומיים לפני הקרב, כדי לבדוק את יעילותו, עמד בהצלחה בניסוי. הוא הצליח לעבור את המחסום וכאשר התפוצץ – קבר תחתיו בית שלם. אחרי ה«כדורים» בא תורן של מרגמות מסוג «3 אינטש» מתוצרת הארץ ואחריהן מרגמות מסוג «2 אינטש».

עם סיום ההרעשה החלו הכוחות לנוע. באותו לילה התנהלו קרבות עזים. היחידות הפורצות נתקלו בהתנגדות עזה של אוייב עיקש ומבוצר היטב. קרבות קשים במיוחד היו, כאמור, ליד בית הנג'אדה במזרח וסביב בית חורי במערב. בבית חורי שכנו משרדי הרכבת המנדטוריים. מתנדבים עיראקיים חדרו לבניין בליל ה־21 באפריל והשתלטו עליו. פקיד יהודי מעובדי הרכבת, שהכיר היטב את בית חורי, הינחה את אנשי ה«הגנה» בפריצה לבניין. עם שחר, כאשר התבהרה התמונה, התברר כי פקודת המבצע בוצעה רובה ככולה. האווירה בקרב הלוחמים השתפרה. באותה שעה נשמע קולו של הכרוז הערבי, שביקש מכל הערבים להתאסף בכיכר השוק כדי לקבל הוראות. בתגובה על כך נתנו מפקדי ההגנה הוראה להפגיז את כיכר השוק. עם הישמע קולות הנפץ נהר המון ערבי לכיוון הנמל, פרץ את המשמרות הבריטיים, הסתער על סירות הדיג ובאמצעותן נמלט לכיוון עכו.

לאחר מכן החלו להגיע ידיעות על בקשות התושבים הערבים לדון בתנאים לכניעה. ב־22 באפריל התכנסו בבית העיריה בחיפה באי־כוח הצדדים: היהודים, המושל האנגלי ובאי־כוח הערבים. ראש העיר היהודי דאז, שבתאי לוי, הפציר בערבים שלא יעזבו את העיר, אולם פקודת המופתי היתה חד משמעית – על הערבים לנטוש את העיר ולא לקבל את תנאי הכניעה מידי היהודים. ואכן הרוב הגדול של תושבי חיפה הערביים נטשו את העיר. ביום שישי, 23 באפריל 1948, הכריז משה כרמל, מפקד ה«הגנה» בעיר, על כינונו של שלטון עברי בחיפה. לימים אמר ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, דוד בן־גוריון כי שחרורה המהיר של חיפה ושמירת הנמל השפיעו והיו בין השיקולים החשובים שהכריעו בעד הכרזת המדינה.

קרנפים במטרו

צרפת, כפי שאמר שר התרבות פרנסואה ליאוטאר, התעוררה ביום שני בבוקר עם „הנג אובר" והיא מנסה להסביר לעולם שהוא פשוט לא יודע מה זה לשתות. הפוליטיקאים מגוננים על ה„לפניסטים". העתונות – כולל השמאלית המתקדמת – מנסה, בסומק קל, להסביר לעצמה ובעיקר לאחרים את ה[illegible] אדירת הממדים שצמחה על גבה בין-יום ולהשיב בנים אובדים לגבולם

אפילו את אחד במאי הוא הפקיע מידיהם. ההפגנה המרכזית שתצעד ביום ראשון בפאריס לא תהיה של אחד האיגודים המקצועיים המפוצלים, הסוציאליסטים שכבר מזמן הפסיקו לצאת לרחוב או הקומוניסטים נוהם עדן, אלא של ז'אן מרי לה פן ואוהדי „החזית הלאומית" שיבואו לפאריס כדי לשמוע את הודעת מנהיגם – במי לתמוך בסיבוב השני של הבחירות לנשיאות צרפת. מה לימין הקיצוני ולאחד במאי? החתך הסוציולוגי המשוער של בוחרי לה פן אמנם מצביע על נציגים רבים של מעמד הפועלים, אבל לה פן מצא סיבה מכובדת למסיבה. יום הזכרון לז'אן דארק, הבתולה הלוחמת מאורליאן, שאומץ על-ידי החזית הלאומית חל בשמונה במאי. השנה יהיה זה יום בחירות ולה פן הכריז על הקדמת הארועים לאחד במאי. זאת בנוסף לארוע התקשורתי שכבר יצר ושיעמיד אותו במרכז העניינים – ההכרזה הצפויה על „עצתו" לגבי ההתנהגות בסיבוב השני – בגני הטילרי.

הישגו של לה פן האפיל על התוצאות שעל גבי הנייר של הסיבוב הראשון בבחירות לנשיאות צרפת. גם על העובדה שמיטראן יתמודד מול שיראק על הנשיאות – עם סיכויים טובים יחסית לנצחון הנשיא הנוכחי. מיטראן, בלי ספק, „שיחק אותה" היטב. לאחר שנתיים של בידוד בצמרת עם ממשלה עוינת הוא הצליח לצבור עשרה אחוזים יותר מאשר בסיבוב

לה פן מצא סיבה למסיבה גם באחד במאי. יום הזכרון לז'אן דארק הבתולה מאורליאן הוקדם השנה. בגני טילרי יכריז בפני אוהדיו על ההצבעה „הרצויה" בסיבוב הבא

הראשון לפני שבע שנים ולאחר שכתש את המפלגה הקומוניסטית, הצליח במשימה השניה של האסטרטגיה הפוליטית שלו – לפצל ולהכות את הימין. הימין הקלאסי אכן מוכה. ז'אק שיראק הוא המפסיד הגדול של הבחירות למרות שעלה כתה, יותר אתו מייסד הרפובליקה הזאת הגנרל דה גול, שרואה אותה מתחלקת בין שני יריבים היסטוריים, כמיטראן ולה פן. ואילו גוש מפלגות ימין-מרכז, הקרוי „איחוד הדמוקרטיה הצרפתית", מייסדו של הנשיא לשעבר ז'יסקאר דסטאן, נראה השבוע כעומד בפני פירוק. מועמדו רמון באר, שהעביר רשמית את תמיכתו בשיראק, הוכיח שהוא „מפסיד גרוע" והצליח להסתכסך עם תומכיו, כשביקר אותם בחריפות רבה על חלקם בתבוסה.

לה פן הפך ל„שופט" של הסיבוב השני. האיש שבבחירות הקודמות ב-1981 לא הצליח להשיג את חמש מאות החתימות של ראשי מועצות מקומיות, הנחוצות להצגת מועמדות, בעוד שבבחירות שלפניהן ב-1974 קיבל בדיוק 0.74 אחוז מן הקולות, עומד היום בראש הגוש הפוליטי הרביעי בגודלו בצרפת ובלי תמיכה מסיבית של בוחריו אין לשיראק כל סיכוי להיבחר. חלק מקולות בוחריו לא יזיק, אגב, גם למיטראן.

בימין נמצא שיראק בין הפטיש לסדן. בין מרכיבי הליברלים המתונים של מתנה באר, שהזהיר אותו מול פני האומה, ב„טקס העברת התמיכה", שלא להיכנע לגזענות ולשנאת זרים, לבין „החזית הלאומית". איך להשביע את כולם ולהישאר שלם? שיראק, באופן רשמי, „לא נושא ולא נותן". באופן מעשי הוא חזר שוב ושב על „הבנתו" לבעיותיהם של בוחרי לה פן. הנסיון הזה להפריד בין האיש ובוחריו, המקובל על כל הצדדים, מקבל בימים אלה מימדים של מיתוס. שום מחקר רציני לא נעשה עדיין על האנשים שיצרו בפתקי הצבעתם את מפלגת הימין הקצוני הגדולה ביותר באירופה מאז תום מלחמת העולם השניה. לא כולם מודים שהצביעו לה פן.

במרסיי – העיר שבה ירוץ, ככל הנראה, בשנה הבאה לראשות העיריה, לאחר שזו העניקה לו באורח מאסיבי את „אהבתה" – יש להם בעיות עם המהגרים. בליון, בפרברי פאריס ובצפון מדובר במובטלים ובנוער שוליים. באלזאס יש בהצבעה ביטוי לחוגים הקתוליים שנואשו מן הימין הקלאסי ולמגמות בדלניות מוכרות. אבל מה בדבר אחוזים שאין בהם כמעט מהגרים, או אבטלה, או ייסורי זהות קתוליים? שם עולה התזה של אנשי-שוליים, נידחי החברה הבלתי מרוצים, המוחים אז, כפי שהנשיא לשעבר ז'יסקאר דסטאן בחר לכנותם: הפצועים. אל תשאירו פצועים, הוא מבקש את רעיו לנשק. הבעיה היא שמדי פעם נחשף לו פצוע כזה והוא דווקא איש אמיד, משכיל, נניח בעל חנות ספרים, שגר בווילה עם אשתו וארבעת ילדיו המוצלחים, שאוהב ערכים בסיסיים כמו עבודה, משפחה, קתוליות ותרבות צרפת ופשוט שונא איידס, סמים, מהגרים ואבטלה המסכנים את ערכיו. הכל כמובן, בלי להיות גזען, וגם בדברי לה פן הוא לא מצא ולו שמץ של גזענות. הפוליטיקאים מגוננים על ארבעה מליון ושלוש מאות אלף ה„לפניסטים" משום שהם זקוקים להם. העתונות – כולל השמאלית המתקדמת – מנסה, בסומק קל, להסביר לעצמה ובעיקר לאחרים את ה[illegible] אדירת הממדים שצמחה על גבה בדיוק ולהשיב בנים אובדים לגבולם.

צרפת, כפי שאמר שר התרבות פרנסואה ליאוטאר, התעוררה ביום שני בבוקר עם „הנג אובר" והיא מנסה להסביר לעולם שהוא פשוט לא יודע מה זה לשתות. מול התגובות המשתאות בעולם ובאמצעי התקשורת של השותפות האירופיות – מסבירים לנו ש„צרפת היא מקרה מיוחד" ו„שלא מבינים את בעיותיה". „מדובר בסך-הכל בצרפתים טובים". (מה זה מזכיר לנו?). מאז ומתמיד היה בצרפת „זרם מחאה" בולט שיצא נגד כלל הכוחות הפוליטיים במערכת. לעתים הוא תיעל את עצמו משמאל – ולעתים מימין. איש אינו מרחיק לכת עד כדי השוואת „החזית הלאומית" למורדי מאי 1968, אבל מזכירים את המשבר הכלכלי הזוחל שנותן עכשיו את תוצאותיו, ומעלים באוב את פרשת ההתנגדות לוויתור על אלג'יריה והמלחמה בדה-גול. מזכירים גם את התנועה הפופוליסטית שנעלמה כשם שבאה – לה פן היה הצעיר בצמרת. מזכירים גם את וישי מול ה„רזיסטנס".

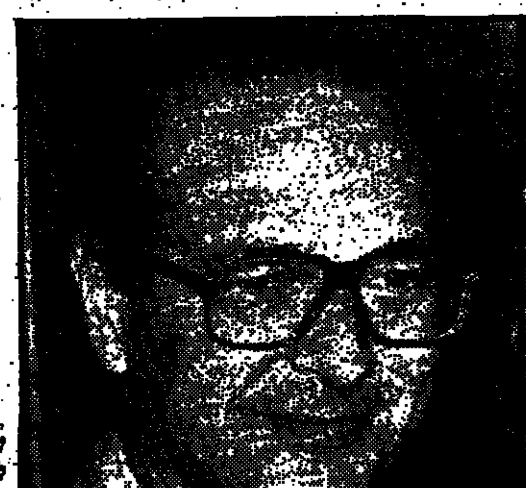
שיראק. בין הפטיש לסדן

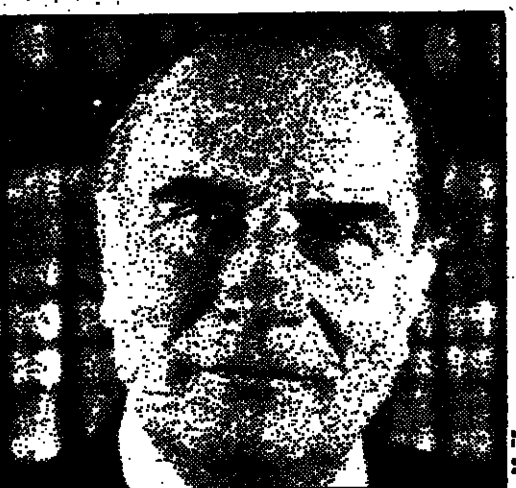
מיטראן. שיחק אותה היטב

באר. הוכיח שהוא „מפסיד גרוע"

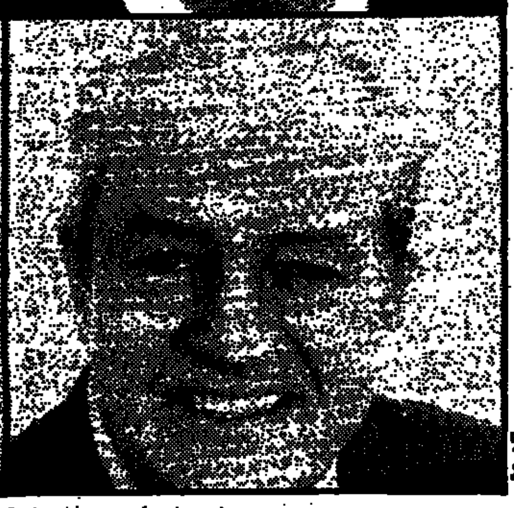
לה פן. לא קשקש על הדלת

בקיצור, מרגיעים אותנו הפרשנים – זה לא רציני ולא סופי, כמו כל דבר כאן. אם יהיה להם טוב – הם לא יצביעו לה פן. הנהגת הקהילה היהודית הרגישה בהודעתה כי „אין לה עוינות למצביעי לה פן שנתפסו לטיעונים מסולפים". אפשר לחשוב שמדובר בילדים או במפגרים. אבל ידידים מודאגים מדווחים לי על הערות אנטישמיות גלויות האלמנטריות ששמעו אגב שיחות עסקים: „שיראק נתמך על-ידי היהודים", „היהודים שולטים בכסף", הערות שאנשים ברמתם של אלה שהשמיעו אותן לא היו מעיזים להשמיע רק לפני שנים אחדות. הנסיונות להבחין בין לה פן לבוחריו משחקים גם לידי „המנהיג": תמיד יוכל להסביר ששליטתו מוגבלת ואנשיו חופשיים. למשל, דובר „החזית הלאומית" שנתבקש להגיב על פרשת הקשקושים על דלת ביתו של השגריר סופר הבטיח שמר לה פן לא קשקש על הדלת. אם חבר אחר ב„חזית" עשה זאת – מה זה עסקו?

במטה הבחירות של לה פן, דירה בשולי רובע עסקים מרכזי, יושב טלפוניסט חייכן שעונה באדיבות עייפה לאיזו נורדניקית, סטודנטים צעירים מסופרים קצר (כמו כולם היום) באו לקחת כרוזים לקראת ההפגנה ביום ראשון. קשישה חביבה המחייכת אלי, כולה נלהבת מן המהומה, צוהלת: „לפחות הצלחנו לעשות ברדק רציני. ההההה". אפשר לחשוב שאתה במטה התנועה להגנת זכויות האדם. אני יוצא מבוייש עם המצע של לה פן ו„המדריך" שלו – ספרון אדום של „רע מה שתשיב" לציבור העויין, שאותם רכשתי תמורת תרומה צנועה להמשך המערכה. בחוץ אני קונה „לה מונד" וקונה מריג, מצוקי את „פרנס סואר" ועוקף מיד את התחנה המפלילה. אבל עוד קודם נדמה לי שהשוטר שבפינה קרץ אלי בהבעת הזדהות שכולה אומרת: „איך הכנסנו להם". ובכניסה למטרו אני במו שראיתי גם זוג קרנפים.

תיאו קליין. אינני פוחד להיות הראשון, אך המאבק הוא לא רק של יהודים

לא ליצן / יקיר צור

תיאו קליין, נשיא ה„קריף", ארגון הגג של הארגונים היהודיים בצרפת, והקונגרס היהודי האירופי, מרגיש היום כמעט כמו נביא בעירו. עוד בשנת 1948, לפני הבחירות לפרלמנט האירופי, הוא הזהיר כפני הסכנה הטמונה בלהפן ודרש להטיל אמברגו עליו ועל המפלגה שלו. בכינוס שנערך אז, לציון מלאת 40 שנה להקמת ה„קריף", בפרבר של העיר ליאון, המאוכלס ברובו במהגרים ערבים מצפון אפריקה, אמר קליין, כי לקהילה היהודית בצרפת יש סולידריות מלאה עם המהגרים, וביחוד עם המהגרים הערבים מצפון אפריקה, והיא תילחם נגד כל גילוי של אפליה. „בזמן המלחמה למדנו שאם לא מתחילים את המאבק עם הגילוי הראשון של אפליה, קשה מאוד להתנגד אחר-כך לאפליה נוספת".

כיום הבחירות שהה תיאו קליין בישראל והופתע, כמו רבים אחרים, מהצלחתו של להפן. חלק נכבד מהצלחתו זו הוא מייחס לכשרונו של להפן לומר דברים שאנשים רוצים לשמוע. „להפן", אומר קליין „הוא דמגוג כשרוני, היודע לדבר בפשטות ולהשמיע סיסמאות שהם אוהבים לשמוע, כמו 'צרפת לצרפתים' ו'זרים החוצה'. הדברים שהוא משמיע נופלים על אוזניים קשובות. קיים, עם זאת, הסבר נוסף, התולה את הקולר בהחלטה של הממשלה הסוציאליסטית לעבור לשיטת בחירות יחסית. צעד זה, אומר קליין, חיזק מאוד את להפן והקל עליו ועל אנשיו להבחר לפרלמנט ולקבל לגיטימציה שלא היתה להם בעבר. קליין התריע בפני ראשי המפלגה הסוציאליסטית על הסכנות הכרוכות במעבר לשיטת בחירות זו.

קליין משמיע ביקורת חריפה על מספר מנהיגים יהודים שנפלו במלכודת של להפן. לטענתו, הפגישה שהתקיימה לפני כשנה בניו-יורק, בין להפן למנהיגי ארגונים יהודיים בארה"ב, סייעה ללהפן לבסס את הלגיטימציה של מעמדו. עובדה היא, אומר קליין, שגם היום ישנם יהודים התומכים בלהפן ואחד מראשי התומכים בו, בלון, העומד בראש „הוועד היהודי הלאומי", אמר בראיון רדיו, שלהפן הוא היחיד התומך בישראל ופועל נכון למען ישראל.

קליין איננו חושש שהתייצבותה של הקהילה היהודית כנגד להפן עלולה להביא בעקבותיה לתגובה אנטישמית מצד הימין הקיצוני, אבל, הוא אומר, את המאבק הזה צריכים לנהל לא רק היהודים. „אינני פוחד להיות הראשון לומר זאת, אבל אנחנו לא צריכים לנהל את המאבק הזה לבד. אני מקווה שעכשיו גם הסוציאליסטים וגם הימין המתון יבינו שצריך לטפל בנושא הזה ברצינות רבה וכי אי-אפשר עוד להתייחס אל להפן כאל ליצן".

פלצור והקשר הפולני / יוסי מלמן

סדקים במסך הברזל

הקשרים בין ישראל לפולין מתפתחים לאט אך בבטחה. הם אף משמשים מודל לחיקוי למדינות נוספות במזרח אירופה. מתבקש שמשרד החוץ בירושלים יטרח לתגבר את נציגותו בוורשה

„זה לא יספיק", התמרמר מרדכי פלצור, אך במשרד החוץ בירושלים התעקשו. „זו הכפלת התקציב. לפני שנה אישרנו 500 דולר והשנה אנו מאשרים לך 1,000". נציגה הדיפלומטי הבכיר של ישראל בפולין נאלץ להוסיף עוד כ-2,000 דולר מכיסו, כדי לממן את מסיבת יום העצמאות ה-40 למדינת ישראל על אדמת פולין. וזו היתה להצלחה גדולה.

לפני שנה אירח בביתו ברובע הווילות מוקטוב בוורשה כ-100 אורחים. הפעם שכר השגריר פלצור ארמון בעיבורי הבירה. לארמון, שהיה שייך למשפחות האצולה של פוניאטובסקי והגרף פאטוצקי (כן, היה דבר כזה) הוזמנו ובאו 550 איש. הם היו משמנה וסלתה של הממסד והחברה הפולניים: נציגי הסגל הדיפלומטי, שר התרבות לוראנץ, חברי ה„סיים" – הפרלמנט הפולני, פקידים בכירים של משרד החוץ, מנהלי חברות (התעשיה האווירית) מנהלי בתי-חולים, בישופים קאתולים ואנשי אקדמיה. באותה שעה אירגנה השגרירות הסובייטית קבלת פנים לציון 40 שנה להסכם ידידות בין פולין לברית-המועצות, אך הם העדיפו את האירוע הישראלי.

קבלת הפנים הזו, שבה נשפכה הוודקה כמים והשולחנות קרסו משפע מזון, היתה לשיחת היום בחברה הגבוהה של וארשה. זוהי עדות למעמד המיוחד שרכש לעצמו נציג ישראל בפולין. מרדכי פלצור, בעל דרגה אישית של שגריר, הגיע לוורשה לפני שנה מהרפובליקה הדומיניקנית ואיי הים הקאריבי, כדי לפתוח, יש מאין כמעט, את נציגותה הדיפלומטית של ישראל, לאחר 19 שנות נתק, (מאז יוני 1967) שבהן היו דלתותיה סגורות על מנעול ובריח.

בתקופה הקצרה יחסית לשהותו בפולין, מתפתחים הקשרים בין שתי המדינות לאט אך בבטחה. הם אף משמשים מודל לחיקוי למדינות נוספות במזרח אירופה. כשהחליטה הונגריה, לפני כחצי שנה, ללכת בעקבות פולין ולחדש גם היא את קשריה הדיפלומטיים עם ישראל, נשלחו פקידים בכירים מבודאפשט, כדי לשמוע, ללמוד, להתעדכן, לקבל עצה מהפקידים הפולניים. עם זאת לא חסרות כמובן בעיות. פלצור איננו נחשב, על-פי כללי הטקס הדיפלומטי, לראש נציגות מדינה. הוא נהנה אומנם מכל הזכויות הדיפלומטיות אך משמש רק ראש „משרד אינטרסים". וככזה אינו יכול להשתתף בארועים רשמיים, אלא רק לצפות בהם מהציע. כשהניחו דיפלומטים זרים, ובכלל זה ראש נציגות אש"ף, זרי פרחים בטקס זכרון, נאלץ נציג ישראל לחסות בליווי של שגריר הולנד בפולין, ששגרירותו מייצגת את האינטרסים של ישראל כאן. מאותה סיבה לא טרח אפילו נציג ישראל להתקבל לפגישה אצל הגנרל ירוזלסקי, מנהיג פולין. הוא העריך כי בקשתו לא תיענה וישראל תספוג עלבון מדיני. כשביקר האפיפיור לפני כשנה בוורשה, הוזמן מרדכי פלצור לקבלת הפנים כאדם פרטי, ולא כנציג ישראל. פלצור לא הלך.

ההקפדה על כללי הטקס והקוד הדיפלומטי אינה רק לשם ההצטעצעות. היא מאפיינת למעשה את מסלול התפתחות הקשרים בין שתי המדינות. פולין היא הראשונה במדינות הגוש המזרחי שחידשה קשריה עם מדינת ישראל. כמו רוב ההחלטות בתחום מדיניות החוץ הפולנית, נתקבלה גם זו ביוזמתה של ברית-המועצות. מאז עוקבת מוסקווה בשבע עיניים אחר הנעשה. גם אילו רצתה וארשה, והיא אמנם מעוניינת, ללכת בדרך משלה, לא היתה יכולה להתעלם מגורלה הגיאו-פוליטי.

שומרי הראש הפולניים שהוצבו לשמור על השרים יצחק נבון ואברהם שריר, בעת ביקוריהם כאן לפני כשבוע, לא הסתירו את דעתם על מה שהיתה צריכה ישראל לעשות לערבים. השוטרים המאבטחים בנמל התעופה אמרו בגאווה: „אנו יודעים נגד טרור, בדיוק כמו אצלכם בישראל", כשנשאלו על תפקידם עם נחיתת מטוס „אל על". יש בפולין אהדה רבה לישראל אף הערצה לעם היהודי. מן הסתם, זהו חלק מההגיון הפולני. הפולנים, עם כל הסכנה שבהכללה, אינם סובלים את הרוסים ואת המשטר הקומוניסטי. ברית-המועצות מסייעת למדינות ערב. ישראל מצויה במאבק עם ידידי הסובייטים. מכאן, שאויבי-אויביי ראויים לפחות להערכתי.

על אף כל זאת עשו נציגיה הרשמיים של פולין „שמיניות באוויר" כדי להתעלם מקיומם הרשמי של שני השרים מישראל בארועים לציון 45 שנה למרד גיטו וארשה. הם זכו אומנם לשמירה ואבטחה, אך השלטונות ראו בהם אנשים פרטיים לכל דבר. רק בלחצו של סטפן גראייק, יושב-ראש הפדרציה של יוצאי פולין בישראל, בעל מהלכים בצמרת הפולנית, אפשרו לבסוף קיומה של פגישה בין שר החינוך והתרבות יצחק נבון לעמיתו אלכסנדר קרפציק. היא התקיימה באישון לילה ב„פולוניה", מרכז תרבות, ולא בלשכת השר, והוגדרה „פגישת נימוסין בלתי רשמית". חיים צדוק, שר המשפטים לשעבר, שהשתתף מטעם משלחת יהודית בשיחה עם הגנרל ירוזלסקי התלונן: „אתם מתעלמים מישראל".

בשיחה שקיים עם שרים וחברי כנסת אמר מייצ'סלב רקובסקי, סגן יושב-ראש ה„סיים", בעבר סגנו של הגנרל ירוזלסקי, וכיום מועמד לתפקיד בכיר בממשל, כי „קצב התפתחות היחסים בין ישראל לפולין תלוי בהתפתחויות במזרח התיכון ובהתקדמות לפתרון הבעיה הפלשתינאית". הגנרל ירוזלסקי עצמו הזכיר כי ארצו היתה בין המסייעות להקמת מדינת ישראל, אך „יחד עם זאת אנו חיים בעולם ריאלי ופרקטי. יש לפולין קשרים כלכליים עם העולם הערבי והיא תלויה בחומר גלם מסויים".

המסר של רקובסקי וירוזלסקי היה ברור: אל תדחקו בנו. הניחו בידינו את ההחלטה ואת קצב ביצועה. הפולני מוכן לפתח קשרי תרבות, מדע ומסחר. בוורשה זוכרים את ההופעות של להקת המחול „בת שבע", את התזמורת הפילהרמונית (אם כי לא שוכחים לציין בצער את הערות המנצח זובין מהטה וכמה מהנגנים, על אשמת הפולנים, בשיתוף פעולה עם הכובשים הנאצים. גם בעיר המכרות זבזה לא שכחו את הופעת להקת-המחול „ישראל 88".

להקות תיאטרון, מחול ופולקלור פולניות ביקרו בארץ. פולין רואה בקשרים עם ישראל והעם היהודי פתח תקוה או אף מקדמי מכירות להשגת קווי אשראי במערב. היא מעוניינת למשוך אליה תיירים מישראל ומהתפוצות ומוותרת להדגיש בפרסומים רשמיים, בסימפוזיונים ובספרים חדשים, את תרומת העם היהודי לתרבותה. כיום היא אינה חפצה להדגיש שהיו פולנים לא מעטים ששיתפו פעולה עם הכיבוש הנאצי והסגירו לידיו יהודים.

יש גם עליה קלה בקשרי המסחר. ישראל מכרה לפולין חומרי דשן לחקלאות ופוספטים בסכום של כחמישה מיליון דולר. רשת החנויות „פאוואקס", שבה רוכשים הפולנים תמורת דולרים מוצרים מערביים, קנתה בישראל חלבה, אבוקדו, יינות וליקרים. בקרוב תבקר בארץ, באורחות משרד החקלאות, משלחת חקלאים מפולין. כן מתנהל משא ומתן בין התעשיה האווירית הישראלית לחברה הפולנית „פאזאטל", המעסיקה כ-100,000 עובדים. לפני שנה ביקר משה קרת, מנכ"ל התעשיה האווירית, בפולין ולאחרונה השיב יזי קרצולביץ, המנכ"ל הפולני, בביקור גומלין בישראל. „אל על" מקיימת זה מכבר טיסות שכר וטיסות מיוחדות לוארשה, אם כי המטוסים הנוחתים בשעות היום אינם נושאים סימני זיהוי של ישראל. לפני שבועיים סיירו בארץ יזי סלוביבנסקי, מנכ"ל „לוט", חברת נתיבי האוויר הלאומיים של פולין, וסגנו זביגניב דומברובסקי. אפשר שבקרוב ינחתו בנמל התעופה בן-גוריון גם מטוסים פולניים.

מרדכי פלצור מאמין כי רצוי, ואף אפשר להגביר את הקשרים בין וארשה לירושלים. לשם כך הוא זקוק, בראש וראשונה, לתגבור כוח-האדם בנציגותו. במשרד האינטרסים של פולין, השוכן בשכון ותיקים ברמת-גן, פועלים שבעה דיפלומטים פולנים. המשרד, המשמש מכשיר מרכזי לניהול מדיניותה של פולין בישראל, נעזר גם במכשיר פיננסי, בנק פ.ק.א.ו., שמשרדיו המשיכו לפעול בארץ גם לאחר ניתוק הקשרים הדיפלומטיים. עתה תוגברה נציגות הבנק בפקיד בכיר שעבר במרכז קומקון במוסקווה, הארגון הכלכלי של מדינות הגוש הסובייטי. נציגות מתוגברת זו מעידה על הרצינות שמייחסת פולין לנוכחותה בישראל. לעומת זאת מפעילה ישראל בוארשה רק שני דיפלומטים – פלצור וסגנו הצעיר אלכס בן-צבי, ועוד שני דיפלומטים בתפקידי מנהלה. זה כמובן לא מספיק.

פולין נחשבת בעיני מדינות המערב למדינת מפתח בגוש המזרחי. על אדמתה, בעיר ליגניצה, שוכנת מפקדה של הצבא האדום ומטה ברית וארשה. רק כדי לסבר את האוזן: בשגרירות בריטניה בוארשה עובדים 50 דיפלומטים. מן הסתם רבים מהם עוסקים גם במשימות עדינות, שאינן מתמצות במסיבות קוקטייל.

אם ישראל אינה רוצה לאבד את הסדק שנבקע בחומת העוינות של הגוש הסובייטי עליה להרחיב את נוכחותה מעבר ל„מסך הברזל". הדבר הראשון המתבקש הוא שמשרד החוץ בירושלים יטרח לתגבר את נציגותו בוארשה.

מילואימניקים מדברים / טלי זלינגר

צמיג בוער לתיאבון

ההגנה המרחבית שלהם פועלת ונראית כמו מיליציה לכל דבר. יש ג'יפ הגמ"ר, שני קצינים וחייל עם הרבה נשק ותחמושת. הג'יפ חונה מתחת לבית. הם אומרים לך, אם יש אירוע רק תרים טלפון ונבוא

יחידת מילואים לפני שחרור מתקופת פעילות בשטחים עושה שיחת סיכום. בטרם פיזור מתבדחים כמה מהנוכחים לאמור: „אם יתברר שאלדובי הרג את הילדה ויצטרכו להרוס לו את הבית – גייסו אותנו ליום", ואחד המפקדים בגזרה עונה באותו טון: „את התענוג הזה אני שומר לעצמי". אמרו וחזרו לבתיהם, טעונים בתחושות קשות של עויינות, תיסכול והרבה דאגה מהעתיד לבוא. האינתיפאדה, גם אם היא נמצאת כרגע בעמדת המתנה, הספיקה בארבעה וחצי חודשי רתיחה להקרין הרבה קלחות בתחושה יותר אנשים ליותר מצבים שחידדו מאוד את הבעיות והקצינו את העמדות. את ביתו של אלדובי לא יהרסו כמובן ומיטב הארגומנטציה המפולפלת גוייסה מייד עם פרסומו של דו"ח ביתא, כדי לטעון שגם אם אכן אלדובי ירה בתרצה פורת ז"ל, אזי הנסיבות בהן ירה הפכות את הקליע הקוטל לכדור ששלח בה האויב. בשטחים יצטרכו להמשיך לחיות יחד הפלשתינאים עם המתנחלים, והמתנחלים עם הישראלים, כשהזיווג האחרון טעון לעיתים לא פחות מזה הראשון בחומרים רעילים ונפיצים. כך אם לשפוט מהתרשמות אנשי מילואים שחזרו הם מספרים.

„הדבר המסוכן ביותר בשטחים, הן המיליציות היהודיות שמסתובבות שם. קומנדו הכיפות הסרוגות. מוכרחים להתמקד בעניין הזה לפני שיהיה מאוחר מדי. הגזרה שורצת מחנות של תומכי רבי כהנא ורבי אחר. הם חמושים מכף רגל ועד ראש ומתחלקים לכמה סוגים – הקיצוניים שמסוגלים להגיד לילד לשקר במסיבת עיתונאים, אלה אנשי אלון מורה למשל; רחיים „שפויים" יותר; ואלה שקנו וילות כדי לחיות יותר טוב, וביניהם יש חמומי מוח בלי אידאולוגיה, שהם מסוכנים מאד. מולם יש את נאמני ארץ ישראל האמיתיים, תושבי ה„חברה" שעושים מילואים ורואים מה קורה מסביב: הם יחד עם שכמותם יהיו מעורבים שם כשתתחיל המלחמה על השטחים. זה מפחיד באמת. המתנחלים מחפשים פרובוקציות, הם אלימים ויש להם את כל האמצעים והרבה גיבוי לעשות בשטח מה שהם רוצים.

„לדוגמה, על הכביש נוהג צמיג בוער. צמיג בוער זה סימן למחאה, זה לא הרוג ואפשר להתעלם מזה ולא לעשות עניין. בתוך דקות, ממש דקות ספורות, הגיעו איזה 20 איש חמושים, במכוניות מישוב בסביבה, ירו באוויר לכל הכיוונים ולא הסתלקו גם כשהצבא הגיע לשם כמה דקות אחריהם. כשפיזרנו את ההתקהלות האלימה הזאת הם חזרו לשם בלילה עם צמיגים, פיזרו אותם והדליקו צמיג מתחת לעץ זית שהתחיל לבעור. זה התחיל מהומה גדולה. הם ממש מאורגנים. אפשר לראות כבר את הנביטה של זרעי הפורענות הללו. הם פועלים כמו מיליציה שהיינו רואים בלבנון. הגמ"ר שלהם, ההגנה המרחבית שהם מאורגנים במסגרתה על-ידי צה"ל, פועלת ונראית כמו מיליציה לכל דבר. יש ג'יפ הגמ"ר, שני קצינים וחייל עם הרבה נשק ותחמושת. הכל מתנת בבית, הג'יפ חונה מתחת לבית ותפקידם ללוות אוטובוס למשל ולהחזיר הביתה. מנקים את הג'יפ וגם אומרים לך שאם יש אירוע רק תרים טלפון והם באים. ממש מזהה לבנוני טיפוסי.

„עוד דוגמה – „מוקר". זה אדם פרטי שהיה קב"ט אריאל והוא נותן שירותי שמירה. למשל לתושב אחד הכפרים שהערבים מחפשים את חייו כי הוא נחשב משתף פעולה. „המוקר" מחובר אליו וכשיש בעיה, יודעים על זה במוקד והם אלה המזעיקים את הצבא. כנראה שלפני האינתיפאדה כמעט ולא היה צבא באיזור והיה צריך להסתמך על שירותי האבטחה האלה כדי להזעיק את הצבא במקרי אמת. אז בנו הכל על הגמ"ר והיה בכך הגיון, למרות שלא מובן העניין הזה עם חברה פרטית בכל מקרה. עכשיו מכל מקום, הם מוברגים חזק בפנים, אי-אפשר לזוז בלעדיהם ובידיהם הכוח האמצעים.

„יש מח"טים שמגיעים לגזרתם ומודיעים שהמתנחלים לא ייכנסו בשום אופן. מסמנים קו ולא נותנים להם לנהל את העניינים. אבל קשה לאכוף את זה. בעיקר כשהמתנחלים הולכים על יחסים טובים עם החיילים. קפה חם במאהלים, עוגות וחיוכים. הם עובדים באווירת מלחמת ששת הימים, „העם עם הצבא". זה שובה לב. במיוחד עובד על הדור הצעיר ועל הפחות-מורכבים אינטלקטואלית. עלינו קשה לעבור. אותנו מכסה זיעה קרה כשאל הג'יפ שלנו ניגש יהודי תושב האיזור ואומר: „תירו להם ישר במצח, ישר במצח. אני עבדתי בתעשיה הצבאית ואני יודע שהתחמושת מאד מדוייקת. לעתונאים תגידו שירתם ברגליים". פחד אלהים. הם מפחידים, זורים אימה. אין להם חשבון, יורים ישר בכל מצב גבולי של לכאורה סכנה. גם הפקודות מאפשרות את זה בהגדרה שמותר לירות במקרה של סכנת חיים, כי „סכנת חיים" זה דבר מאד לא מוגדר. הם יורים על כל אבן, לא מהססים.

„אנחנו המילואימניקים רגישים יותר. הצבא בסך-הכל בסדר ואפשר לקבוע פחות או יותר בוודאות שכל מי שהוא על רמה בצה"ל ופועל בשטח, רואה את המתנחלים ואת התהליך שהם מטפחים, לאט אבל בטוח, ונחרד מזה. אבל נפגמת הרגישות שלהם. למשל הריסת בתים. מזה מחריד כשלעצמו. בנוסף לזה, המראה של ילד המגיע הביתה, השטח סביב ביתו סגור כי עומדים לפוצץ את הבית והוא מבקש לגשת ומסביר לחייל שהוא רוצה לעזור להוריו להוציא את הדברים, והחייל צוחק לו בפנים בלי להתיר לעבור. ועל הכביש עומדים המתנחלים עם הרובים על הכתף והמבט המנצח בעיניים, ומולם החיילים שאכפת להם, והרי לך זה סלט שלם שטוב לא ייצא ממנו. הדברים הקטנים ידליקו את השריפות הגדולות בסוף. מוכרחים לשים לב לזה, לכן החלטנו לדבר".

משא
לספרות, אמנות ועיון

האב או הספר

מאת יותאי אופנהיימר

אמנון נבות ו"מיתת מכשירים" (רומאן). אחוזת דבר, גבריאל מוקד; בית הוצאה "בתרי", 1988, 139 עמ'.

"ואז היה רגע אחד ארוך ומתמשך של קטגון שאחריו התכווץ האב כמו חתול והסתער מהר כברק אל תוך הבטן של הפרדה והיא קפצה ובעטה לאחורית בכל הכוח ואז היתה התנגשות בין גוף האב המסתער לבין רגלי הפרדה... ואבא של מלך השיכון נבעט אל קיר האורווה ונפל ושכב לפני הפתח ומלך השיכון... יצא מהאורווה בלי לדרוך על אבא שלו ובלי להסתכל לאחור" (90). זהו רצח אב ההופך לטקס, אחד מאותם טקסי אלימות רבים המאכלסים את ספרו של אמנון נבות. כל תנועה גופנית, כל ביטוי לשוני, מהווים פעולת התגרות והתגערות. הסיפור עוסק בקבוצת מהגרים בני רומניה שחיים במעברה בין רמת־גן לפתח־תקוה בתנאי מצוקה כלכלית ונפשית: משפחה עניה שבה מכה האב את בנו ובתו לעתים תכופות וכופה שיגרת חיים מרבאת ומסטמטת, בעוד האם מתנהלת סביבו בסיגור המטבח ומצחין שלה מתוך נסיונות תמידיים להפיס את זעמו; או משפחה אחרת בה מוציא האב את בנו המפגר לעבודות סיד וגורם בכך לעיוורונו, ובמקום אשתו שנפטרה הוא מביא בחורה עיוורת ואילמת כדי לספק את תאוותו, בעוד שאת בנו הוא כולא לפרקי זמן ממושכים באורווה ומרעיבו מתוך שנאה תהומית. זוהי הריאליה שאין בה שום מימד של חגיגיות, מעין מלחמת הכל בכל. דמות האב מהווה אצל נבות התגלמות הבריונות חסרת המעצורים; הוא הרשות המענישה, השופטת והנוקמת, זה אשר כל כבודו נובע מיכולתו להפוך את האלימות לצורת חיים יחידה שאין ממנה מוצא. האלימות מתבטאת גם באופן של השתקה, וכל אירוע מצטרף לתיאורון כללי של אי יכולת דיבור.

המונולוג הפנימי – זרם המחשבות – נתפס מניה וביה כהתמרדות. הדיבור המלא, הקאתארזיס, הוא אוטופיה תמידית, רצח אב אוטופי. האירועים העלילתיים הם דראמה של הכנעה בעוד שהאירועים הפנימיים הם דראמה של שמירה על השפיות, הישרדות, וזו הדראמה האמיתית. המחשבות הפנימיות לעולם אינן מגובשות: הדמות מנסה למצוא את קולה המוֹאתי ולכן נאסר עליה לפספט או לעסוק במילים מיותרות. דיבורה הפנימי מזוכך מכל מימד אישי חד־פעמי או מקרי וכשם שהאלימות חורגת מכל הסבר חברתי ופסיכולוגי, וממששת לא רק קונפליקטים הקשורים בזמן ובמקום מסויימים אלא בראש ובראשונה קונפליקטים ארכיטיפיים המצויים בכל הקשר יחסים שהוא, כך גם נמנע הדיבור הפנימי מלהעלות בפנינו את ייחודה של כל דמות ודמות ומדגיש רק את עצם השימוש בשפה כאופן של סירוב והיבדלות.

כדי לשמור על השפיות הפנימית חייב נבות לעמת אותה עם הסדר השפתי החיצוני. ואכן, כל החלק העלילתי או הנסיבתי של הספר הוא מעין המחווה של תנועות ראוותניות ותקפניות. לספר אין עניין בתנועה האנושית כשלעצמה אלא אך ורק בכל שהיא מסוגלת להביע את התוקנות האלימה והאטומה של הקיום. בכך מתקהה הרגישות, הכתיבה נאלצת לנתור לתיאוראליות מתוך ויתור על הצגת דמות בעלת אופי אישי. זוהי התעללות ברבוית. נבות מבקש למנוע מהקורא לגלות [illegible] פולקלוריסטיים מובקים (כמו משפטים ברומנית שאותם אינו מתרגם, וכן אלמנטים תיעודיים השייכים לראשית שנות השישים – פזמונים, תוכניות רדיו, שמות מנהיגי המדינה, שמות ספרי ילדים שרווחו באותה תקופה) בעודו שולל כל אקזוטיקה. אולם דומה שהוא נהנה מעצם הביעור, ומתאר את פינת העולם שלו כאילו מתוך נסיון להציג את ביעורה באופן אקוטי.

הספר מיטיב לתאר את המסגרות שבתוכן קיימת כל דמות, בתורת דבר המונע להחלטין את זהותה האישית. כאן לא מדובר כבר באב המשפחתי כמקור העוצמה אלא באבות האומה שתמונתם תלויות בכל מקום מקנה רושם של פיקוח וחדירה לתחום הפרט. וכפי שהתמונה מציגה את האב בכל יכול, באותה מידה היא מציגה את הפרט (במיוחד האשה, הבת והאחות המהוות מושא תמידי לתוקפנות ולאונס) כחסר אונים, זה שאפילו דמותו העצמית ויפה הנימה ע"י אופנות חברתיות שאותן הוא צורך באופן כפוי: "היא צולמה בסטודיו לבאלט ועמדה לבושה בבגד ריקוד עשוי סטריץ' עם רגל שמאל מקופלת אל ברך ימין וידיה שהיו עטופות בכפפות קטנות היו מתוחות קדימה אבל זה לא היה סטודיו אמיתי לבאלט "אלא" רק רקע מבד שבוחרים אצל צלם ואפשר לבחור גם רקע "של" מכונית עם רובה ומרוקה או מטוס בקרחת של יער" (75).

★

מול כוח השחיקה של מסגרות חברתיות והריאליה של האלימות החברתית בצורותיה השונות, מעמיד נבות כמשקל נגד את עולם הספר. הספר לא כמוצר תרבותי "גבוה" או כמותרות אינטלקטואליים אלא כטקסט בעל מעמד כבר־מקודש, הכולל סיפורי הרפתקאות לבני הנעורים אודות בריאת המדינה מתוך חלומם של "היסאים" תנסיונם של הללו לתקן את הקילקול השיבוש

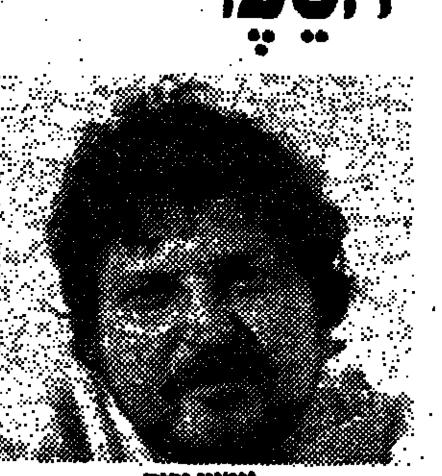

אמנון נבות

שפגמו בה משך תקופת קיומה. ספר זה יוצר בדמיונם של הקוראים הצעירים שלו היענות נפשית בלתי מסויגת. הם מקימים ממלכה העתידה לדבריהם לסייע לאותם יסאים אגרתיים במלחמתם, מלחמת הטוב ברע, ואת אותה ממלכה הם מציידים במערכת מסועפת ומפורטת של נורמות התנהגות וכלי מלחמה. אולם יותר מאשר המימד המיתי ואפילו האפוקליפטי (של טיהור העולם, הריסתו ובריאת עולם חדש תחתיו) חשוב כאן האתוס החומר, הכמעט נזירי, שאותם נערים מחייבים בו את עצמם. האתוס יוצר תחושת קיום חגיגית ואפילו מלכותית של מחוייבות מוחלטת ואחריות כלל עולמית. בעוד שהריאליה שותקת ומתגיקה, הרי שהספר מקנה מערכת ערכים בהולט אריסטוקראטית, וזאת לא מתוך עיוורון כלפי המציאות כי אם מתוך נסיון להעניק לה משמעות נסתרת מימד כלשהו של סוד: "הלכלוך האלוהי והקריצות והבבזים של זה לא סתם סמרטוט רצפה מלוכלך זה סמרטוט רצפה שמובלים אותו בתוך הרא ושתן של פרדות ומלבישים את המלך בבגדי המלכות האלה והממלכה שלו בגודל של חצי אורווה והנציבים שלו זה שליש פרדה עיוורת והוא בכל זאת מלך" (118).

נבות הוא מקורי ומרענן בהעדיפו לתאר את נחישותם המהפכנית של נערים במקום לחזור על אידיאולוגיות מוכרות: הוא מפנה תשומת לב לדחף במקום לתיאוריה, למוכנות הרגשית במקום להספה ולוויכוח. לא תפיסת עולם שכלתנית עומדת במרכז אלא כוח המוצגת ע"י תמונות וסיפורי עלילה. האפוקליפסה כאן איננה אידיאה כי אם צורך נפשי שראשוניותו מתבטאת דווקא בחוסר התלבטות והסלת הספק לגביו, כאילו היה זה משהו טבעי ביותר. הרעיון כשלעצמו הוא מתוחכם וסנטימנטאלי כאחד, בעוד שלתמונה נודע כוח שכנוע: היא איננה מנסחת אוטופיות אלא נותנת להן ממשות בלתי אמצעית: "הכתב ששרטט מפת של ממלכות על תקרת הבית ועבר גם אל הקירות יחד עם הפרקים שהיו הגבולות הסופיים והבלתי ניתנים לשינוי של הממלכות האלה (כי הכתב זו קריסה או זו אחוזה לפי פקודה של מלכים) אבל הפרקים לא" (61). זהו קולו של הדמיון אשר מפרש כל תג ותג במציאות לאורו של ספר הרפתקאות, קול אשר מהווה מימד חוויתי עצמי שאיננו כפוף עוד לחוקי המציאות ולמסגרותיה אלא משוקע בה [illegible]

הקורא של נבות נדרש [illegible] פרקים רבים, אולי בגלל מרי, העמוסים בתיאוריה של ממלכת הנערים [illegible] חקירות ומשפטים; נוהלי צבא וטקסי מלכות) האינפלציה בדבר שהכל מיועד בסופו של דבר לפתח שפה של התבוננות רגשית ולא של עובדות. הביטויים הרגשיים הישירים מתנוכים בעזרת לשון טכנית, בבחינת הלכה המסגננת את החיים ומקנה להם את היכולת להתעלות. אין כאן רומנטיקה של הפלגה סתמית למחוזות הדמיון אלא תביעה לבאול, לטהר, לתקן, לעסוק ברע ובמכוער כדי להתגבר עליו. הספר הוא עיקרון של סירוב ומחאה תמימים אבל הרואיים, הוא גם מהווה אלמנט תשוקה יחיד במציאות העומדת בסימן של כוח האלימות.

אולם דומה שנבות טרם הבקיע אל התחום אשר אליו מיועדת כתיבתו: לתאר עולם פנימי שאינו רק בבחינת דמיון מפותח של בני הנעורים כי אם כוח המכיל עושר תודעתי. עצם בחירתו בדמויות של נערים בתור מייצגיה היחידים של המתאה הנפשית הרוחנית – דמויות אשר אינן מסוגלות להתגבר על הפיצול בין דמיון למציאות, בין חוץ לפנים – מעידה שעדיין נוח לו באותו קפאון סכיזופרני המונע מהרומאן לצבור תנופה ולהותיר לקריאת הכרעה. אין התודעה מבוגרת או בטוחה בעצמה במידה שתאפשר התמודדות חזיתית כזו. הרמיזות אמנם מפגינות תבנים בעקשנות הדבקות הראויה לאמונו של הקורא, ויחד עם זאת נראה שאותם תבנים אינם אלא תוליך אשתומי נוח ומרגיע לכוח ההפכבי המוֹאתי אשר מציאות כגון זו המתארת לפנינו אמורה לעורר.

★

"מיתת מכשירים" הוא טקסט תרשני ביכולתו להעניק לקטעי ריאליה עכורה עוצמה חוויתית רבה ביותר. נבות מנצל את לאגר סיפורי ההרפתקאות הבדיוניים ומשלבם בתוך מסגרת ריאליסטית, כשהוא הופך אותם מפעולות עלילתיות להתכוונויות נפשיות, מתיאור מציאות לאופן חלומי של פירוש מציאות. אולם האיכות הפיוטית של הטקסט נובעת מהשילוב לא רק בין עובדות הדמיון אלא גם בין קולות ונקודות ראות שונות. יש כאן תנופה בלתי פוסקת המתבטאת בצירוף משפטים הבנויים כל אחד מהרבה חלקי משפט מחוברים, וכתיבה זאת מקנה קצב השתלשלות מהיר. מאידך גיסא מתווסף הטקסט בעזרת סוגרים היוצרים מובחנות של קולות ועמדות שונות (אמצעי סגנוני המזכיר את כתיבתו של קלוד סימון). הסוגרים משמשים לפעמים להוספת מילות קישור שנהגים להשמיט אותן במהלך הדיבור, הם קטעי עריכה סגנונית של המספר ביחס לדיבורם הישיר של דמויותיו. בעזרת סוגרים נוצר אפילו פיצול קולו של המספר עצמו, בשעה שהוא קוטע את תיאור האירועים ומוסיף להם נופך לירי או אקספרסיבי. בעזרת כתיב שוני המחקה את הפונטיקה של הדיבור נוצרת מובחנות גראפית בין דיבור לבין סיפור (בטקסט שנכתב בחלקים נרחבים שלו ללא פיסקאות וללא ציון סופי משפטים). הדיבור אמין יותר כשהוא מובא בלשונו, לרבות השגיאות הקשורות בקע החברתי של הדוברים. ניתן לומר שהטקסט עומד על מתח מתמיד בין זרימה והתעורות של קולות לבין המצעים הגראפיים שבעזרתם מבוזן הסופר בין אותן נקודות מבט שונות. גם שם הספר עומד על מתח הנוה בין התעופפות לבין ציוד התוכם המקנים לה את המרחב ואת הגובה, והופכים אותה למתוכנת ולבלתי מקרית.

כתיבתו של אמנון נבות איננה מונחת ע"י האירועים אלא שולטת בהם, כאילו היתה אירוע בפני עצמו. המספר שובר את רצף הסיפור, את ההבדל בין מוקדם למאוחר, ורומז בכל שלב גם על ההתפתחות בעתיד. הוא מוותר על אלמנט ההפתעה ומתח העלילתי תוך שהוא יוצר הפתעה ומתח הנובעים מעוצמת הסיטואציות. חזרות של מוטיבים ושילובם הקפדני במהלך הספר צוברים איכות מוזיקאלית, ההופכת לעשייה ומגוונת מעמוד לעמוד. עשרות הציטוטים הקלאסיים מעמידים סביבה בלתי עלילתית שבה הכל מאורגן ומולחן להפליא. נבות מציג לפנינו לא רק עולם קודר של מתחים בלתי מתיישבים, אלא מציע גם את האמנות בתורת שטח הפקר המתיך ומלכד בצורה חד־פעמית את הקרעים והשברים. זו מעלתו הגדולה ביותר של הספר.

שמואל שתל
בעד החלון

"בנפול אויבך אל תשמח"
(משלי כ"ד, 17)

היחס שלי לרצח אבו־ג'יהאד
הוא יחס של כבוד
לסכנת חיים מחשב,
לגבורת תושיה של הרוצחים את

ראש המרצחים   זה של
אוטובוס הדמים ומלון סבוי
ונשים של דימונה על מזבח המולדת
השרופה

כיחס שלי ליהודית, שבאה אליו בלילה
ויצאה משכרי אהבה, עם ראש השותת דם,
של הולופרנס, כובש יהודה, על מגש
תמונות השמן במוזיאוני אירופה

ואני שומע את אמי קוראת בקול
וברגש של ילדה בת־עשר:
"מחקה ראשו, מחצה וחלפה רקתו"
בעינים נוצצות ערמה של יעל
ובעינים דומעות של אמא
מיבבת בעד החלון
על בנה   על סיסרא

ש ד ו ד

ספיחי הדקאדנס בשירה הישראלית

מאת חמוטל בר־יוסף

(חלקו הראשון של המאמר פורסם ב־20 באפריל)

ה. האשה והאהבה. לעומת פולחן הרגש והאהבה ברומנטיקה, התפיסה הפסיכולוגית של הדקאדנס מעמידה את חיי הרגש על היצר החשוף, הביולוגי. באשה, משום שהיא קרובה לטבע יותר מהגבר, מרוכזים היצריות והרוע, ומתגלים בצורה יותר חשופה. בסימבוליזם האשה היא אחד מגילויי האחדות של התושגי המופשט. בסימבוליזם הרוסי האשה היא סמל "הנשיות הנצחית", מעין שכינה או רוח הקודש.

תפיסת האשה בשירה הארץ־ישראלית בשנות הארבעים היא סימבוליסטית ביסודה. בשירת שלונסקי הנשיות היא הויה מופשטת הקשורה לטבע ולפריון. גם בשירת אלתרמן לאשה יש מימד מופשט, מיתי. הנשיות מעוררת הערצה וגם אימה. אפילו בשירת רטוש, שבה האשה היא בעיקר אובייקט מיני, האקט המיני הוא בעל אופי פולחני, מיתי.

השירה הישראלית חוזרת אל הדקאדנס. שירי דוד אבידן מתרכזים באופיה הסקסואלי של האהבה וברדיפים המפלצתיים שהיא מעוררת: "זית־מין קטנה ואחראית (שלי) / זית־מין קטנה ותולעתית (שלי) / זית־מין קטנה האבודה (שלי) / אני נוסע, נוסע, נוסע, אל / איי הזהב האיומים, שעליהם / סיפרתי לך מעל לכר, מתחת לשמיכה, לרחוב / המגורן החלומי, האחראי, האבוד (שלך) / אני נוסע / למפגש הסופי המכריע עם כמה מפלצים רמי מעלה" וכו' ("קטע־מצופף"). האכזריות היא חלק מחיי השיגרה של זוג: "גבר חי עם אשה במשך חודשים ושנים/ יש ביניהם אהבה. חצוה ואיבה וסכינים" ("הרי את מותרת לכל אדם"). אבידן מדגיש את הצד הפיסיולוגי־גרידא של האהבה: "גבר חי עם אשה ומוליך אתה חומרים/ גילויים הביולוגים מתערבבים" (שם).

גם בשירי דן פגיס אפשר למצוא התייחסות לאהבה כמעשה שיש בו אכזריות חייתית משני הצדדים: "וצוחקת בבוריאות קטנות וכבר / טפסו שפתי כתחול, ושניני נטרפנו" ("במשחק", "שהות מאוחרת", 49). בשירת רביקוביץ האוהב אוכל את האהובה, משפיל אותה או מתהפך בה ככלב ים. התפיסה המנמיכה של האהבה מוצאת את המשכה בשירת זולדיה. בשירים של יונה וולך האלימות וההתאכזרות הם חלק בלתי נפרד מיחסים בין גבר לאשה.

בשירים של זך יש התנגדות לא רק לתפיסה הרומנטית של האהבה בין איש לאשה, אלא גם לאידיאליזציה של אהבת אם לבנה. ("אני שומע משהו נופל", 76, "הקינה על דניאל ארמה", 93). במיוחד מובעת התנגדות לקשר בין אהבה לנדיבות ולהקרבה עצמית. בשיר "בער מתרפק" ("שירים שונים", 53) הנדיבות המלאכית של הבער האוהב עולה לו בחייו. קריאתה החוזרת של הנערה "אהבתיך" מתגלה בסוף השיר כקולו של מלאך המוות. ב"אורפיאוס" (שם, 104) המשורר מדבר על ליבו של אורפיאוס, סמל האמן, שלא ירד אל השאול בעקבות אורידיקה. האהבה היא "עמק מוות", "תהום", "גיהינום, הינם". היא מחסלת את האמנות: "חושך לא הלום, לא כינור הלום; / לא כינור, הבל, / (...) כי / זרע מוות".

ב"נערתי גבוהה מאד" (שם, 98) האשה מתוארת תחילה כמו בובה אוטומטית: "נערתי גבוהה מאד. / עיניה תמיד לפניה. לעולם / אינה מסתכלת לאחור". הבעת הכאב שלה איננה מעוררת שום אמפתיה, היא נראית או כמו עץ מתכופף ברוח, שמן הסתם ישוב מיד להזדקף: "יש מין מבט בעיניה / אשר משתקף בפניה / בשעה שהם מעונים ברוח / כמו עץ מתכופף". בהמשך היא נראית כמו חיה, החושפת את שיניה, עושה כל מיני הבעות שקשה להבין את כוונתן, באה או הולכת ללא סיבה ברורה, מחייכת גם כשהיא מכאיבה: היא "אוהבת לחשוף את שיניה. / איש איננו יודע / אם לצחוק או לבכי כוונתה. / לעתים יש בהבעתה / משהו מן הבעתה / אבל לפעמים היא גם מחייכת / בשעה שהיא באה או קמה הולכת".

[illegible] מפני שהיא / קרובה לי יותר מאשר / כל אדם אחר כשגופי קר / או כשהוא חם או בוער / בבשרה העיקש".

הרמיזה בין האשה לחיה מודגשת קטנה (במיוחד: חתול) – מוטיב דקאדנטי טיפוסי – מודגש בסיום השיר: "שני החיה הקטנות / בעיניה הבהובות ולפעמים גם במחשבותיה / המתרוצצות בה כמו חיה במלכודת". המלכודת היא הדירה: "כשאני מחבק אותה היא כמו בתוך / רשת של נכלי" ("נערתי אשה קטנה", שם, 99). הבעת הרגש, הדיבוק, היא מניפולציה, האוהב רוצה רק מין: "כשאני רואה אותה בבגדיה / אני חושב רק על דבר אחד בלבד", וגם הנערה איננה אלא משחקת, ועד מהרה היא מגיעה לגעש מיני: "היא יודעת, תחילה קצת מתביישת / אחר כך גועשת".

ו. עולם האמנות. בהשפעת האידיאליזם הפילוסופי הגרמני ("אידיאליזם" כניגוד למטריאליזם, ללא קשר עם אידיאלים במובן של שאיפות נעלות) הדקאדנס ביטל את חשיבותם אף את ממשותם של גורמים חיצוניים וראה במציאות הנפשית הפנימית של האדם את המקור המכריע לתפיסת עולמו, לאושרו ולסבלו. הדקאדנט חי בעולם של הוויות סובייקטיביות: חוויות חושיות מעודנות ואקוסטיות, חוויות אסתטיות, צבעוניות, הזיות וחלומות. מכיוון שהדקאדנס נוצר במערב אירופה המזרח נתפס כמקום של חושניות, יצריות ואכזריות אפשר למצוא באמנות הדקאדנס זיקה מיוחדת למוטיבים דמויי אגדה מזרחית.

אבידן כותב: "עכשיו אני לעצמי. עצמי לעצמי, עצם מעצמי" ("מרחק כמוהו", "מוכים בתביעות", 75). ההסתגרות בעולם פנימי ישה והנתוק מהמציאות היא חוויה שולטת בשירתו של פגיס. הקונכיות העדינות והמסולסלות המייצגות מצב זה בשירתו המוקדמת ("לבנות קונכיות השתיקה", "שעון החול", 10) הופכות לאובייקטים מיכאניים, מתכתיים, מינרליים, קשים וקרים (חלילית, לוויין, אומרגר, מגנט, מטבע וכו'). פגיס משתמש במוטיבים אוריינטליים כביטוי למצבי עונג חושני ("המרבד הפרסי", "שעון החול" 84, "שולטן של הענבר", "שהות מאוחרת", 50, "אפריל", שם 52).

ב"שירים שונים" של זך החוויות ה"חיוביות" מתרחשות במצב של בדידות וניתוק מהחברה מרצון ("רובינזון קרוזו", "האגדה על האגני באבא", "עכו לתוך ים"). הן קשורות בהתענגות חושנית הדוניסטית, ארוטית. האהבה למוסיקה מייצגת את ההתענגות האסתטית, היא מופיעה כמפלט מנחם במציאות של יאוש חומר מוצא ("תיאור מדויק של המוסיקה ששמע שאול בתנ"ך").

בשני קבצי השירים הראשונים של זך האגדה מעצבת מצבי נפש, אנאליזה עצמית ורפלקסיות. אך ב"שירים שונים" העולם היפה של האגדות הוא גם פנטאסיה אבודה, בלתי־ניתנת להגשמה ("אגדות"). זך מרבה "לתקן" אגדות ("אורפאוס", "רבסם, לא", "השיר על הומיר") ומספר מחדש את סיפורי המקרא באופן שיתאים למציאות הלא־אגדית, האכזרית והמסובכת.

זך ממשיך את הנטיה האופיינית לדקאדנס לתאר את המציאות הנפשית היצרית, המתפנקת, התת־מודעת, בעזרת מוטיבים דמויי־אגדה, ובמיוחד במוטיבים המוכרים מאגדות מזרחיות. ב"פרקי את הזב אופיר במבל" ("שירים ראשונים", 17) הזב אופיר מסמל את המאוויים הכמוסים. האוצרות שעליהם חולם המשורר. ב"אברון ורבורים" (שיר הכתוב בצורת פואמה קטנה בפרוזה, שם, 27) מצבו הנפשי של המשורר מעוצב בצורת אגדה על "אנקלוס בן סטאלוס אבי הגיבורים", אשר זה עשורים ואות שנה (הגיל שבו נכתב השיר) הוא מרותק לסלע, כמו פרומתאוס, אבל הסלע נמצא מאותים מטר מתחת לפני הים (מערות ועלמות תת־מימיים הם נוף שכיח באמנות הדקאדנס), גבתיו השחורות הצהיבו (הצהוב המסמל בשלת־יתר וריקבון הוא הצבע הטיפוסי של הדקאדנס), והוא חולם על נקמנות בנוסח מאוטרי ועל "משתאות שתחרו ורוזנים" (ראה תמונות המתארות את נפילת האימפריה הרומית). הוא משתוקק להעלות מבטן האדמה "את הירוקה במתכות שאליה מתאווים". בטן האדמה היא כאן לא מקור של צמיחה אלא אוצר של מתכות שהעלו ירוקת, בנוסח האסתטיקה של הדקאדנס, שהעדיפה את המלאכותי על פני הטבעי ואת המתכות והמינרלים על פני הצמח החי. גם ב"שירים שונים" [illegible] המודים, המאויים האסורים וכרומה, לעתים תוך מודעות לנתק שבין עולם הממשות והמעשה לבין עולם הדמיונות הסובייקטיבי ("אגדות", "שירים שונים" 32).

היסודות המזרחיים בולטים במיוחד ב"האגדה על האגני באבא" ובמחזור השירים "השיר על המיר".

עד מחבר זך את האוריינטליזם הדקאדנטי ואת אוירת האקספרסיוניזם הגרמני עם חומרים מזרחיים השייכים לנוף הארץ: הזבובים הם חלק מ"אור זבובים חרישי", על שיחי הצברים נובים צעיפי משי, האוהלים הם מאהלי כסף שבתום מחוללים את מחול הבדים וליד המעינות. יש דליים המתנודדים ברוח כמו גוויות מתות: "אור הזבובים החרישי יורד / ומן הערבה עונה לו הד פרסות סוסים. / צעיפי המשי ניגרים לאיטם על שיחי הצברים. / ובתוך מאהלי הכסף / מחוללים את מחול הבדים. // מעינות מקרים מימיהם. / מעינות – לבנות אביהם. / מעינות מחוללים מיתותיהם. / דלי ועוד דלי עוד דלי / מתנודדים ברוח / כמו גויה של תלוי / ועוד רב הזמן לנוח / ועוד הלילה רחוב ההור" ("אור הזבובים החרישי" 478). זוהי תמונה של נוף הארץ המצוירת בסגנון המשלב את המזרח עם המקאברי. להשפעה הברורה של שירת דוד פוגל (במיוחד "בעליה") מתוסף אוריינטליזם בנוסח קליפט.

מעניין לראות את ההבדל בין היסודות המזרחיים הפולקלוריסטיים המקומיים בספרות ובאמנות הארץ־ישראלית שהמשיכו את המסורת הרומנטית לבין יסודות של אוריינטליזם דקאדנטי, שגם הם חדרו לאמנות הפלסטינית בארץ ישראל (ראה מאמרו של זך ב"איגרא" 1). ההקשרים האיזופים מעניקים ליסוד המזרחי (ולקשר שלו עם בניין הארץ) משמעות שונה לחלוטין.

ז. אוירת העולם. לאיש הדקאדנס אופיינית עמדת התנשאות קוסמופוליטית כלפי החברה והתרבות שבתוכן הוא חי. הוא ניזון מתרבות גבוהה ומעודנת יותר: מהתרבות הלטינית והאנגלית (אם הוא צרפתי) מהתרבות הצרפתית (אם הוא גרמני), מהתרבות המערב־אירופית בכלל (אם הוא רוסי) וכולי. התרבות הלאומית שלו נראית, בעיניו פרימיטיבית, גסה והמונית. כאמן וכאיש הרוח הוא תובע חירות מכל מחוייבות חברתית או לאומית.

הספרות העברית החדשה, ובכלל זה הספרות שנוצרה בארץ עד שנות העשרים היא ברובה ספרות לאומית מובהקת. לעומת זאת הספרות שנוצרה בארץ בשנות החמישים והשישים נוטה לשחרר את היוצר מהמחוייבות לקולקטיב, ואת היצירה – מזיקתה למקום ולזמן ספציפיים. וההתמקדות בתיאור חוויות אישיות היתה ביטוי של התנגדות לנושאים הלאומיים הקולקטיביים שהעסיקו את הספרות בשנים שלפני קום המדינה. השירה הישראלית בשנות החמישים, בעיקר שירת עמיחי, פגיס ואבידן, היא, כידוע, שירה אינדיבידואליסטית מובהקת. בכל שהיא מתייחסת למצב החברתי היא מציגה את הזרות של הפרט מהמחיר שעליו לשלם על ההשתייכות הנבטית, שאינה מלווה בהרגשת השתייכות אמיתית. חוויית ההשתייכות עצמה הולכת ונעשית בתקופה זו ליסוד לאינדיבידואליסטי: כתיבה בלשון "אנחנו" נתפסת כזיוף של רגש, בהנחה שלחוויה של הזדהות עם הכלל לא יכול להיות קיום אמיתי במציאות העכשווית.

שיר של זך "אני אורח העולם" ("שירים שונים", 88) מבטא את ההתנגדות לזהות ישראלית ויהודית ואת ביטוי ההשתייכות לתרבות "העולם". השיר מתאר מצב של נוכחות פיסית בארץ אך בגעגועים וקשר תרבותי עם העולם הגדול: "אני אורח העולם. / הספינים שאני מזמין מגיעים דרך הים". הדובר מרגיש, שלהיות קוסמופוליט – תכונתו הכפויה והחשודה של היהודי בגולה – לגבי זה מצב רצוי, מועדף: "אני אורח העולם / וחפצי להישאר כזה". הנדוד להשתייך ל"עולם" מתואר בשיר כחוויה מיסטית, בדומה לצורך של ק. להגיע לטירה: "האורון הזה יהיה מתי. / אומרים לי כלילה על יד האור. / אני מבין. בסבלנות אני עומד בסף התור. / אני אורח העולם". החוויה הקאפקאית – הקושי לקלוט את תוכר הסיכוי להשתייך לחברה העקשנית האבסורדית של הציפייה – מוצאת את המשכה בגעגועי שייכות של האדם הישראלי לתרבות האירופית שלשלה אותו.

בשיר "מתחילה" שנות החמישים זך עושה חוכא [illegible] (האהבת מילואים, "שירים ראשונים", 22). ב"אני יושב על שפת הרחוב" ("שירים שונים", 74) המשורר רואה את עצמו מתבונן בזרם האנשים החולפים ברחוב מאותה עמדת עליונות אדישה שממנה מסתכל אלוהים על העולם, רואה ואינו נראה: "אני יושב על שפת הרחוב / ומסתכל באנשים. / הם אינם יודעים / שאני בהם מסתכל. // האם כך מסתכל בנו האל, / מבלי שנרגיש דבר, מבלי שנבין, / מבלי שנישאל".

הקמת המדינה מצטיירת בשיר "לחוף ימים" ("שירים ראשונים", 39) כשיעבוד מתוכנן של המונים בידי הממסד הציוני. העולים לארץ מנוצלים כעבדים לצורך הקמת ארמונות ופירמידות לשליטים, לצרכים שלהם עצמם אין כל שותפות או הבנה בהם. העליה היא מעין סחר בעבדים, שהשליטים אינם מודעים למתגאם המכובד. הרעיונות שלמענם נבנה בניין הארץ הם [illegible]

(המשך בעמוד הבא)

דליה הרץ
הורים

סוער היה ים הקיץ בתל־אביב של אז.
מלחת כתפת רך שהצחתי בכיסי.
עיני הייתי כשישבתי לבטח,
כשהרכנתי את ראשי.
עצמתי את עיני בהבבת המראות.
עיני מרב נערים.
מה ארכים השתרעו החיים.
הו מרפר שיכחול.
מה שיהט לאט.
מנורת קריאה.
משגים: אחות רחמניה.
עברית כצוענה.
זכרון: בית. אנם. מלחמה.
דבר־מה. קשר.
ספרים על פני הים.
בקבוק שנעלם.
שתיקה. נוחיות. חמסין.
שמועת המות שעברה פה.
חתנה.

דיוקן: חלוץ

התהלכתי מול שינקין בסנדלים.
שתי ידיעות שמים עשו לי לחולצה.
בחום נשפה גוזז חמוץ מתוק לתוך גרוני, כחמצה.
מחי התעצב לכלל מעשיות.
מחלון הראה נראה גופי. ולידה: אותו משא.
לא כאן פרות, כבשים, מרעה.
אבל רבה מאהבה היא המרצפת שעליה אני דורך.
ועדין דומה לאדמה תחוחה יותר.
זקוף הבחור החוצה כמתעתע
את הכביש המשפע. קומתו
כזיג זג
מול הלוהט.
שמש כתכת פרטית,
מאירה את נוף חייגו.
ופתע: רחוב נפתח.
ובעוד ארבע שעות: לפנות ערב.

כל הזכויות שמורות למחברת, 1988.

שיחה עם חנוך ברטוב

מאת ענת לויט

"ישראל היא חברה של יתומים"

שאלה: "מול אילוהי", "ידיד במוסקבה" ו"שש כנפיים לאחד" הם שלושה מתוך כתביך שיראו אור ב"ספריית מעריב" במרוצת השנה. בעוד שרוב הסיפורים בקובץ "מול אילוהי" והספר "ידיד במוסקבה" המוגדר כרומן אישי, רואים אור לראשונה, שאר הספרים הופיעו במרוצת 35 שנות כתיבתך. מהו הבינום הזה עבורך? והיכן יבולים השינויים שערכת בחלקו ללמד על התייחסותך הרטרוספקטיווית אל היבול הספרותי שלך?

תשובה: האמת שלא היתה לי כל כוונה לכנס את כתבי. קרה דבר הרבה יותר פשוט. "ספריית מעריב" הציעה לי להוציא במסגרתה את הספרים שאני רוצה להוציא, בהתאם לבחירתי. זו היתה הצעה שלא היתה שום סיבה לסרב לה, משום שחלק מספרי אזל, וכל סופר רוצה שספריו יהיו במחזור. היו ספרים שנכתבו בחמש עשרה השנים האחרונות והיו ספרים ממחזור הזמן הקודם. כך למשל "החשבון והנפש", ספרי הראשון. הוא אזל לפני שנים רבות, ואני מאד מעוניין שהוא ישוב ויופיע כחלק מכתיבתי, למרות המרחק הרב השוני הרב בין ניסיון ראשון ולא שלם בכתיבת רומאן לבין ספרי המאוחרים יותר. בספר הזה עשיתי דבר בלתי אפשרי – גם כתבתי אותו מחדש, וגם לא נגעתי באף אחת מהמסקנות שלו, כולל דברים שאני היום מסויג מהם. אני רואה בו לא רק רומאן, אלא גם תעודה על הלכי הרוח בקרב בני דורי בבוקר שאחרי, כלומר ביום השני שלאחר מלחמת השחרור. דבר נוסף שעשיתי, לשלושת הרומאנים הראשונים – "החשבון והנפש", "שש כנפיים לאחד" ו"מבצעי בגרות", שהם מעין פרקים באוטוביוגרפיה ספרותית שלא נכתבה, הוספתי חתימת המחבר. חתימת המחבר מנסה להציב את הרקע האישי והספרותי לכל אחד מהרומאנים האלה. ל"באמצע הרומאן", שהוא הרומאן האחרון שלי, הקדמתי מוטו, שבמהדורה הראשונה סבור הייתי שהוא מיותר. המוטו הוא מובאה מתוך יומנו של הרצל, המגלה מהיכן לקחתי את שם ספרי. כוונתי לרישום שלו ביומן ב־1895. הוא כתב בין השאר: "אם הרומאן לא יהיה למעשה, יתכן שהמעשה יהיה לרומאן, השם: ארץ הבחירה".

עלילות הסיפורים הפותחים את "מול אילוהי" מסתובבות סביב ציר רעיוני שנמצא "במוריד" לא אחת בעלילות ספרים אחרים שפרסמת. כוונתי להוויית היהודים, ובמיוחד לאלה שעזבו את ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות. ברוב פגישותיו של הקורא עם הוויה זו בספריך, היא מצטיירת בעיניו כטראגית על גבול המאגנטית. מדוע אצלך, שיושבת אמריקה אינה זרה לך, התודה הויית היהודים רושם שאנתו הייתי אפילו מבנה – טראגית?

הסיפור של מאה השנים האחרונות בחיי היהודים נע על שני צירים. על ציר של תחושת אבדן רוחני ופיסי בלתי נמנעים ועל תשוקה בלתי נשברת לחיות מחדש. היו שני כיווני רנסנס – אמריקה וישראל. אני כל ימי נמשכתי אל ההתבוננות בפעולת הכוחות, או מקבילית הכוחות הזו – התבוננות שמקבלת ביטוי בסיפורי. גם יחסי אל אמריקה הוא אמביוולנטי. יש בי משיכה רבה אל המקומות, אל הקצב, אל הלחמנות של אמריקה. אבל יש בי גם צורך חזק מאוד להיות בתוך ההרפתקה הארצישראלית.

הפרובלמטיקה של ההתנגשות בין שני הצירים הללו, לפי רבים מסיפורי "מול אילוהי", מתגלמת בעיקר במפגש בין דור אבותיך לבין בני דורך ובניך. לא אחת אתה נמצא מבכה את נישואיה העיקריים של המורשת היהודית האובדת, את דור אבותיך, החיים בקרבכו בתלושים, ובמידה רבה חסרי אונים.

באמת, אם נמשיך את רעיון הציר הכפול, ישנו ציר כפול נוסף, שגם הוא מושך אותי כל ימי, אינטלקטואלית ורגשית. מצד אחד ישנו הציר שאני נוטה לתאר אותו באופן מיטאפורי בדמותו של אבי. הפליאה אותי כל ימי הנוכחות היהודית והעברית שלו, חסרת הפקפוקים בהווייתה. הוא בא מפולין, אבל לא ידע פולנית. כבר זה הוא היה מורי הטוב ביותר לעברית, ותחושתי היתה שבעיניו ישנו רק דבר אחד שהוא מובן מאליו – היהדות וארץ ישראל. הציר השני הוא ההכרה העמוקה שבמאתיים השנים האחרונות הלכה והתפוררה בעקיבות ובאורח בלתי הפיך התרבות העברית קהילתית של יהודי התפוצות. גם מה שמתהווה בארץ מסקיף את הפאראדוקס הזה. למרות שניתן לומר שעוד לא היתה טוטאליות עברית כמו זו שאנחנו חיים בה היום בארץ ישראל, ניתן גם לטעון כנגד זאת, שעוד לא היה רוחב כזה של ניכור מאותם הרובדים התרבותיים שאבי שימש לי הבינד כמיטאפורה להם. מכאן גם אותו מתח פנימי שאני חש בה בתוכי כל השנים, והוא אולי אותו דבר שאת מרבית עליו כשאת מכירה את סיפורי.

מיום שעמדתי על דעתי רצתי להלוכין את המבט הכנעני, ואם כי בדרך הטבע הייתי מתהר על־ידי יונתן רטוש שזכיתי להכירו ואהבתי מאד גם את כשרונו הגדול וגם את מתודיותיו, ראיתי בכנעניות צורה של הכרת דת והתנכרות ל"אני" האמיתי. מצד שני, אינני יכול לראות את עצמי חי כיהודי בגולה, ואילו הייתי מחליט שאין לי יותר מקום בישראל, ספק אם הייתי רוצה להמשיך כיהודי גלותי במציאות שמעבר לשנות הארבעים לעצמאות היהודית המודרנית. אני רואה את עצמי כ"יהודי הסטורי" ואין לי כל אפשרות להזדהות עם היהודי הדתי. כל אלה הן סתירות, אבל זה אני.

מסגרת חברתית נוספת, חשובה לא פחות, שאת התמוטטותה אתה מנציח בסיפוריך, היא מסגרת התא המשפחתי. בסיפור "תיקוני יצחקי" אתה כותב: "אלה הם פני הדור. נפרצו חישוקי המשפחה, ואיש איש ניצא לו בבדידות אל האינדיבידואליזם האינדקטי". בסיפור אחר – "מול אילוהי", אתה כותב "אותי נתק משפחתי מהדק... שנב לא התחבר כאן מחדש. כשהגענו לבגרות אנחנו, בניהם ובני בניהם, והקמנו בתים משלנו, ניתק אפילו אותו [illegible]". מדוע לדעתך [illegible] האם אתה רואה לכך השלכות על אפשרות של המסגרת החברתית היהודית כולה?

בלשון גבוהה גדולה, אך כביטוי לאיזו אמת פנימית הייתי אומר שישראל היא חברה של יתומים. היתמות היא מצב נפשי שנהפך אצלנו לסינדרום פסיכולוגי חברתי. מובן שחושבים מיד על השואה, על כך שמאות אלפים מתהלכים כאן כיתמי עברם האירופאי. די לבקר באחד מבתי הקברות בארץ ולראות את המצבות שלצידים קרובות הן לא רק לנפטר אלא לזכרה אוהבת של קרובי משפחה שלא היה להם קבר ואובדנם הוא בכוות מתמרת בבתים השכודים כאן. אבל ראשיתו של סיפור זה היא מראשית החלוציות. אני בן לדור שרובו לא ידע טעם של סבא וסבתא, דודים ודודות, שוד בלי אותו חום נפשי שמקיפים בו הגדלים בחיק המשפחה המורחבת. היתמות הזו משתלבת במגמות המאפיינות את החברה המודרנית בכללה, של מה שקוראים אטומיזציה של החברה המערבית והתפוררות התא המשפחתי.

אני למדתי היסטוריה וסוציולוגיה של עם ישראל, והשפעה עמוקה באחד על ראייתי היתה למורי יצחק בער, שראה בקהילה היהודית את הכוח הנושא את הקיום הפיסי והרוחני בתנאים בלתי אפשריים. כשכתבתי את "שש כנפיים לאחד", ביקשתי בעצם לבטא את מרכזיות רעיון הקהילה בחיים היהודיים, ויותר משהיה בספר תיאור של מציאות, הוא היה מעין השבעה ותפילה שכך יקרה מחדש גם בארץ. בסיפורי האחרים יש אולי יותר ביטוי לצער על מה שאיננו מאשר ציפייה למה שיהיה.

ב"סיפור היהודי", אם ניתן כך לכנות את מה שאליו בגולה זיקתך ביצירתך הספרותית, הוא גם ציר מרכזי בספר־רומן־מסע – "ידיד במוסקבה". בוודאי בעיקר לאותה הרשות או סקירות מוחזות שלך למגלגלי החייב והגורל המשותף לעם היהודי וליהודי התפוצות גם היום. כיצד אתה מסביר את המאפיינים אי את מקור אותה סקרנות שלך?

אפשר לומר שזו הזדמנה לא קטנה לבקר בתחייבשת עשרים יום ולכתוב על זה ספר. אבל "ידיד במוסקבה" הוא ניסיון לתאר מה שקרה לי במעבר אל מעבר למסכנים. הלא רוסיה איננה סיפור לא מוכר לאדם כמותי שקרא הרבה ספרות רוסית, שהספרות העברית שמקורה ברוסיה היא התשתית הרוחנית שלו, שנמשך אל ההיסטוריה היהודית, שבצעירותו הלך שבי אחרי רעיונות המהפיכה ובלע כל מלה הקשורה בה. ישנו ספר מפורסם של ג'ון ריד "עשרת הימים ששינו את העולם", על מהפכת אוקטובר. אני הייתי אומר ש"ידיד במוסקבה" הוא סיפור על עשרים ימים ששינו משהו עמוק בתוכי. ישבתי באיזו דירה רחוקה במוסקבה, עם אנשים שהזיכרון הכרתי, וחשתי כאילו מצאתי את אותה המשפחה שאין לי, שאני מתגעגע אליה, שאני מכיר אותה רק מהספרות ומסיפורי המשפחה. מצאתי את הדמויות האבודות מן העלייה הראשונה השנייה והשלישית, את אותם המשתגעים והקדושים שעליהם התגבו ושחסרונם ברחוב החושף והום שלנו כל כך מורגש.

אני נוסע הרבה, וכבר מזמן גיליתי את חוקי הטבע היהודיים. אם אהיה בסוף העולם, באמצע הלילה, בחושך מוחלט, אספור עד עשר ואמצא קרוב משפחה. ואם לא קרוב משפחה או סיפור של קרוב משפחה. ואם לא שני אלה, אז מישהו מפתח־תקווה. הדבר הזה שיגע אותי בבואי למקום שידענו עליו שבעים שנה הוא שוכן מעבר לאתנו מסבכים.

תקופה לשאלתך במישור אחר – הלכתי בשעת ערבית בלנינגרד, לאורך אחת התעלות, בדרך לביתו של לייב פורמן מראשי המסורבים, ופתאום בתוך פנימית של בית גדול היה לי שאני מזהה את המקום שבו רצח ראסקולניקוב את הסבתבאית הזקנה. סיפרתי זאת לידידה שהיתה איתי, וגם היא איבדה לרגע את ההבחנה שבין ספרות למציאות, ושאלה: מה באמת?

קיבלתי הרגשה חזקה של "חטא ועונש" שראה, אני

בימים אלה, כשאני קורא בו עכשיו קורה לי דבר הפוך. בספר אני מזהה, בוודאות כמעט מוחלטת, את הנכרות שראיתי בלנינגרד. מבחינה זו "ידיד במוסקבה" הוא בו זמנית דיווח על מסע בהלום רפורטאז'י־עיתונאי. ובמישור אחר הוא מין חוויה אישית מאוד וסוריאלית.

ב"ידיד במוסקבה" אתה שב ומדגיש את התוקפות זיקתם של יהודי בריה"מ המעצבת אל המורשת היהודית. כיצד היית מסביר את ההתעוררות המאוחרת הזו?

את ההסבר יש לבקש בכמה כיוונים. הדבר הראשון הוא כבוראה הכישלון הגדול של האתוס הסובייטי התקיפאות המשפטית הקודמות האנשי יהודיים. הקומוניזם לא יצר אדם חדש, לא הוריד את השמיים אל הארץ, ולא נתן לאנשים אלוהים טובים יותר. בתוך זה גיים היהודים. ובין שהם צעירים או לא, הדתיים או לא, קושה של ישראל שינה את חייהם, וקף את קומתם, נתן כיוון חדש להרבה אנשים צעירים להגדיר את עצמם בלי בושה ובנכונות לחפש להם חיים חדשים. חלק סוקם הגיע לכך שבכישי ניסים לתור עברית, הגיע לגילוי התרבות היהודית, ובסופו של דבר גם הגיע אלינו כאן. אני מאמין שמספרם של אלה לא יקטן, אלא יוקף וגדל, בכל שהחופש לביטוי אמיתי יתרחב בתוך ברית־המועצות.

לגבי ה"גלסנוסט" וה"פרסטרויקה" אתה נמנה מספקני לגורי, נכון יותר אמביוולנטי. מדוע?

הנבוה כרוחתיין בשקף על צפנים. בצעירותי קראתי מתוך אמונה מעוררת ספר סובייטי שתיאר באופן מדויק איך בדיוק בעוד עשרים וחמש שנים הם יעבירו מסוציאליזם לקומוניזם גמור. שנה לאחר שקראתי את הספר הזה להיחשף מנורי הגירור הסטאליני, שהביא למותם של עשרות מיליונים ולהרס רקמת החיים של עם גדול כל כך. פרסטרויקה היא, מעם בטעות, הכמות של צפיות כרבם. בברית־המועצות אין בעיות, ומאתיים והשמונים מיליון בני אדם מקבלים כל שינוי מלמעלה עם מוזמנים כמשכנות. כעת מתבונים להמצוא פותר ביקום אישיים. רק לצורך ביצוע הרפורמה הקטנה הזאת, תצטרך המדינה להשקיע משאבים אדירים בבניית תשתית בנקודות שאינה בנמצא. ואת ונזמה אנת בלבד לחברה ולמשק המפגרים שני דורות אחרי המערב. לכן אינני יכול לראות את הדמוקרטיה והגלסנוסט מוכים פירות אמיתיים בלי שורש העולם הצבירי – וזה בוודאי לעתיד לבוא.

בשדה עיון

ניאו־כנעניות

דב ברניר

בועז עברון, „החשבון הלאומי", „דביר", 1988; 464 עמ'.

אקרים בהערה „ספורטיבית": בועז עברון שקד עשר שנים על ספרו הזה, והתוצאה היא ספר מרשים, מבריק, צפוף, ללא מלה ומשפט מיותרים, כאשר הוא חובק זרועות עולם ומגיש לנו היסטוריוגראפיה של העם היהודי, החל בלידתו, עמוק־עמוק בבכבי הדורות ועד לימינואנו. רבות הן בה ההשערות, ולא בכדי מטעים הוא כי „ראוי לציין שכמעט כל קביעה וציטוט שיבואו בשני פרקים אלה (עד לפרק השלישי הפותח ודן במה שהוא קורא „הולדת הלאומיות היהודית המודרנית" – ד.ב) יש עליהם חולקים". ועוד אזין עוד בטרם הוכחה מצידי, כמיטב יכולתי, אעיד שעם כל האהרוציה הרבה שמפגין עברון, המאמץ העליון שהוא מגייס לצרכי שיכנוע, כמעט מכל משפט מבצבצת ה־IDEE FIXE, היסוד הנפשי והעיוני הנטוע בו עוד מימי נעוריו – היא הכנעניות, שהוא יבוא לתקנה, קצת לטובה ואף קצת לרעה – ועל כך בהמשך הדברים.

מן הראוי שנרגיש רגש על מה שעשוי להיות מקובל עליו ועל מבקרו: כי לידת העם היהודי קדמה לדת היהודית, ועם איחוד השבטים והקמת המלכה „התאחדו" גם האלים הפאגאניים לאל אחד, עם־ארבלי השפעות מונותאיסטיות מן החוץ. עוד במאה הקודמת הגיח ההיסטוריון גרץ, כי „ההיסטוריה היהודית רחוקה מלמצוא את מיצויה בתולדות הספרות או בתולדות האמונה הדתית, כפי שבעלי רעות מסויימות רוחשים אותנו להניח". העם קדם לדתו. כן תוהה ודאי מקבלת הנחתו הנוספת של עברון כי, עם אובדן ריבונותו הטריטוריאלית של העם היהודי (או העברי) חלה מעין מיטאמורפוזה בעם זה והוא לבש מחלצות חדשות: של קהילה דתית – החל בגלות בבל, ושוב עם חורבן „בית שני" ויציאתו, בחלקו הגדול, לחיי פזורה ונכר.

ברם, מכאן ואילך נפרדות הדרכים בין בועז עברון לבין הרוב המכריע המוחץ של היהודים־סתם, לרבות ההוגים וההיסטוריונים שעסקו ב„אומת־הצאים" ואת, הקרויה „העם היהודי". בניגוד קטבי לעברון סבורים הין כל היהודים – עד לימות האמנציפאציה שרמזה להם „להיספר" מלאומיותם לשם רכישת אזרחותם בעם־הרוב, ושוב, עד לכינון מדינת ישראל שמנהה הדדים פסלוה כמנסה ל„גנוב את הנצח" בוא המשיח – כי הקהילה הדתית בפזורה היא קהילה דתית־לאומית, ולא חשוב אם שוכנת היא בתימן, במארוקו, בפולין או ברוסיה. אבי, למשל, היהודי מפולין, שבה חיו יהודים אלף שנה, והשתקע בבלגיה: כלום ראה הוא את עצמו איש־עם בפולניה? יש לי גיס שנולד באלג'יריה, והוא טוען שהיהודים תקעו בה יתד לפני אלפיים שנה, עוד לפני הערבים: כלום ראה הוא את עצמו לעולם כאלג'ירי? אמת נכון: היתה זאת לאומיות מאמיבית, כמעט אירטית, חסרת־אונים וחסרת תושיה, ויש אומרים כי הפזורה היהודית היא ממש „גרמה", עוד מימי בבל, ודווקא אחריה. אך הדת היהודית היתה לאומית מעיקרה (ולא בכדי נמצאו אומרים כי היא „שבטית", על־אף היבטיה האוניברסאליים, המאוחרים יותר), ורק כנעני „שוקי", או ניאו־כנעני (עוד נעמוד על הבדל זה), יטען כי התפילה האומרת „כי מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו", או הקריאה „לשנה הבאה בירושלים", הן מלים ריקות, או פולחן דתי צרוף, ללא כל נוסטאלגיה וללא כל חלום כמוס של חידוש העצמאות הלאומית היהודית, בבוא השעה ההיסטורית, או המיטא־היסטורית, המיוחלת. ואחרי ככלות הכל, עד למהפיכה הצרפתית, כל עמי אירופה ראו ביהודים עם מרודה, עם „נענש", עם נפרד ומקולל אלא אם כן יחדל הוא להיות עם ויתקבל בעם הרוב.

בכל זאת, מתעקש עברון והוא כותב ש„בתנועה הטופי של הקהילה היהודית, ומימסד החכמים השולט בה, בא בעקבות חיסול המימד הלאומי, בשתי המרידות הגדולות". אמת נכון, סבור הוא גם ש„המונח „עם ישראל" מורכב מאוד והוא מוליך שולל בפשטותו המדומה". איש לא טען מעולם כשם „הפשטות המדומה" של העם היהודי בתנאי פזורה ונכר, אך אם, כדבריו, המונח „עם ישראל" מורכב מאוד, אולי יומן הוא לנו הסבר למורכבות מורה ואתו למעשה עושה הוא זאת, בעת ויכוח עם חבריו־לשעבר הכנענים, ככל שנותרו שרידים מהם בעבר. הנה שואל הוא את השאלה שיכולנו לשאול כולנו במקומו: אם קהילות ישראל חיסלו את המימד הלאומי כולו, כיצד קמה בכל זאת הציונות, וכיצד הביאה היא להתחדשות... של הלאומיות היהודית בדורות אחרונים; גם אם מתגלים בה באחרונה סימנים מאוימים של מגיפה לרדת, כאילו היתה היא יסוד־חקירות היהודי ללאומיות היהודית? הרי הבדיל ביניהן (והוא יחשב לעשות אם ישכן אותם לעצמו) „אין שום אפשרות לדלג על פני 2500 שנה ולגנוז אותן. גם אם התפתחה אומה ישראלית עברית הנבדלת במפורש מהיהדות (מגדש – ד.ב.) תהיה בהכרח בעלת זיקה עמוקה ביותר אל רבדיה היהדים... תרבות לאומית עברית תהיה תמיד בעלת זיקה ליהדות" ולמען הקשות על חבריו־לשעבר (ולעניות דעתי, הוא מקשה כאן גם על עצמו), פוסק הוא: „ההפרדה היא בין „יהודי" לבין „עברי", ה„כנענות" לא ידעה בעצם להסבירה, כלומר, כיצד נהפך היהודי לעברי". ואמנם כן: כיצד יסביר הוא את העובדה שאני, יליד הקהילה הדתית בבריסל, נהפכתי, לפי הגדרתו הכנענית, מיהודי לעברי, אם לא להשתרש בי מעודי הפסוק: „בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים, אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה". יסלח לי בועז עברון אך אני אוהב את נוסחתו על־פיה ואקבע, החלטית (עד לימי האמנציפאציה, בחלקי יהדות רבים, וגם בעקבותיה) שהזיקה ליהדות היתה תמיד גם זיקה לחידוש הלאומיות היהודית – בעבר, בדרך ניסית־משיחית, ובדורות האחרונים, בדרך מדינית־לאומית, טריטוריאלית, ציונית.

כאן יתהה עברון: אם זה כך והתחושה הלאומית־היהודית לא פסה מעולם מיהודי הגולה, עד לימי האמנציפאציה (וגם אז, בערבון מוגבל, ובאזורי עולם מוגבלים), מדוע לא קמו הם וחידשו את חייהם הלאומיים בארץ־ישראל? מדוע לא ארזו מזוודותיהם ולא עלו בהמוניהם למולדתם האבודה? מדוע לא תקעו את יתדותיהם בארץ־ישראל, כפי שבריטים וספרדים קמו והשתקעו בשתי האמריקות או באוסטרליה, או באפריקה הדרומית? „מתורה מאוד", כותב הוא, „התנוה של „עם" היה די כח להתקיים במשך אלפיים שנה תחת לחץ חיצוני עצום, אבל לא היה לו, 'כוח' להקים ישובים עצמאיים כלשהם". בארץ־ישראל או בכל מקום אחר בעולם. נמנע כאן, לדעתי, עברון מלהזכיר כי הבריטים, או הספרדים, היתה להם מולדת בפועל, בסיס טריטוריאלי אדיר שממנו יכלו לצאת מסיבותיהם, מיישוביהם קלגטיהם, לכבוש שטחים, מתבנות יקרות, תוך דיכוי, ואף השמדת האוכלוסיות הילידות המקומיות. היהודים, בחוסות, הגיטו, משוללי זכויות אזרח, כאשר חופש תנועתם מוגבל והם בעלי פסיכולוגיה כבועה של מיעוט נסבל, ולעתים נרדף – מהם „דרשו" שיעשו מה שנעשה אפשרי רק כאשר הוענק להם שוויון אזרחי, כאשר אירופה כולה רעדה תחת מצעד „אביב העמים", וגם כדברי משה הס, כאשר התנוהה הימית ואמצעי התקשורת האחרים „קיצרו מרחקים" ועשו את המזרח הקרוב קרוב יותר להשגיח.

★

יודע אני לדעת עברון התחוללה הטריטוריאליזאציה, זו הציונית, החל בשלהי המאה הקודמת, בכוח תופעה לוקאלית: רציפותם הטריטוריאלית של יהודי מזרח־ומרכז־אירופה, אחדותם הלשונית, השתחררותם הדתית ממעבותיה הדת שנגזרו עליהם, כדברי מרנבי, מבע של „מאובן היסטורי". כאן נעשה עברון ציוני רטרואקטיבי. בתנאי שזה יחול על העבר בלבד. היא – הציונות – „תשקע", כדבריו, החל ב־1945, עם השואה שחיסלה את יהדות מזרח־אירופה, או לכל המאוחר, בראשית שנות החמישים, לאחר קום המדינה. אך בטרם ללידת הציונות שהוא רואה אותה כתופעה מזרח־אירופית מקומית, נוסח: „הלאומית יכולה (היתה) להתפתח בקרב חברה יהודית מסויימת בתנאים מסויימים... שגיאתה של המחשבה הציונית היא בנסיונה לגזור מתנאים מקומיים הכללה לגבי ההיסטוריה היהודית כולה". כאן נשאל שאלה, וגם נקבע קביעה. השאלה הנשאלת (ואין לעברון, לדעתי, שום תשובה עליה, פרט לטענתו, ללא ביסוס, כי הקהילה הדתית בתפוצה היתה תשוכת כל תוכן לאומי) היא: לפי איזה ביסוס משלו מתרץ הוא את העובדה שהוא מציינה, היא: „שלא בתפוצות אחרות פיתחו יהודי מזרח־אירופה ומרכזה... תבנות מובחקות של קיבוץ לאומי בפני עצמו". אם היהדות היא רק דת, אין היא יכולה להוליד שום לאומיות, אלא אם כן לאומיות זאת כבר היתה חבוייה בה. ומשאלה זאת, לקביעתנו: היהדות המזרח־אירופית, עם שחר הציונות, לא היתה סתם יהדות „מסויטת", בתנאים „מקומיים": היא היתה הרוב־הרבו של העם היהודי, וממנה יצאו שלוחות, מתרבות והולכות, לשתי האמריקות (וגם לארץ־ישראל) ועוד עד לשואה, יהודי מזרח־אירופה, וקבוצות מהגרים שיצאו ממנה למערב־אירופה, היו עדיין רובו של העם היהודי. כלום לכל אלה ייקרא „יהדות מסוימת בתנאים מקומיים"?

חוזר אני על הנחתי: אם היהדות היא רק דת, או היתה רק דת, היא לא היתה יכולה להוליד שום לאומיות. למעשה, מתנהל כאן ויכוח, לעתים תיאורטי, לעתים ויכוח־סרק, סביב מונח ששמו „יהדות", כאילו היא פילוסופיה, או משנה, או הלכה פסוקה, או יהודי חילוני, כמוני כמו עברון, נמצאים „מחוץ לתחום", נבדלים על־ידי „היהודים האמיתיים". אך כאן אפתיע אולי חלק מן הקוראים, באומרי כי אין קיימת יהדות, כפי שאין קיימת „צרפתיות", או „אנגליות". לעומת זאת, יש תרבות יהודית. כשם שיש תרבות צרפתית, כשם שיש תרבות אנגלית – והיא היסטוריה, היא אוצרות מחשבה ואמנות, היא לשון, היא ספרות ושירה ופולקלור, היא דת והיא חילוניות, היא מורשת והיא חידוש מתמשך – והיא הכל־מבכלל. מנוסקת היא, עיסלאית, או קשאית מסתגרת, או מהולה בתחולתם בתנאי פזורה – ועשויה היא להתגבש ללאומיות נורמאלית, או חלילה ללאומנות אגרסיבית, במצב שיבה למולדת. הנה כל המעבר מן „היהודי" אל „העברי" – כאשר הויכוח האמיתי הוא בין לאומיות מודרנית, משמע חילונית, לבין לאומיות דתית, משמע גיטואית.

ושוב, ויכוח זה איננו בין נוסח זה או אחר של הלאומיות היהודית, אלא בין ציונות קונסטרוקטיבית ומודרנית לבין „ציונות" רגרסיבית שבמהדורתה היהודית, או „הכיבושית", עלולה להביא עלינו שואות ואף להחליש את הקשר בין ישראל לבין הפזורה היהודית. מבחינה זאת, חותם אני על הגדרתו של עברון כי „לידיה של הציונות המקורית, הרי החלוצים, הבונים והלוחמים, הפרום בכינוי ה„ביטשוסים" של העם היהודי, ולא המצודות הקפואות והכלות־מוצק של ההלכה". אילו הסתפק עברון בכך היינו נמצאים, כיצד אומרים, „בסירה אחת". אך אין הוא מוצא מנוחה לנפשו עד שיכיל לנתק את הקשר בין „האומה החדשה" (למעשה, המתחדשת) בארץ־ישראל לבין הפזורה היהודית, הקרויה אצלו „קהילתית־דתית". כדבריו, „נורמאליזציה" פירושה שינוי איכותו של העם היהודי בארצו, מעדה דתית לקהילה לאומית, כלומר, היפרדות מתוך היהודי בתפוצות...

הימנעות מניכולו, הימנעות מיחסים של תלות־ארנות, הימנעות מן הטענה שאנו מרבוזי. צר לי, אך כאן גולשים אנו מעמדה, נגיה „תיאורטית", להוששות־שואה, אף להאשמות־מרק, שעור אנסה, לצערי בקצרה, לעמוד על מניעיהן.

האמנם אשאל תחילה: מדוע „ניתוק" בכל מחיר הנה אומר עברון – בניגוד לתיאוריית הניתוק – כי „אף שאין רוב היהודים מתכוונים לעקור לישראל בוצרה אבל חלק גדול מהם זיקה חזקה של הזדהות ותמיכה בכל תנאי במדיניותה של „ישראל". נעזוב את התמיכה במדיניות שאין להצדיקה בכל תנאי, אך לאחר שעברון מודה ב„זיקה חזקה של הזדהות ותמיכה", מדוע פסולה היא עד כדי תביעה „ניתוק": שנית, מדוע סבור עברון כי מגביות לטובת ישראל הן „ניצול": היכול מישהו להבריח יהודי אמריקני לתת אפילו דולאר אחד לישראל, לפי שיטת „תלות־עבדות" שעברון ממציא אותה מהרהור־לבו? ומי יכול למנוע בעד יהודי זה מלראות בחידוש האומה היהודית בארץ־ישראל מוסת להתפעלותו, עד כדי ראייתה במרכז, לבו החי של העם היהודי, שהנו בה פרובלימטאטי בתנאי פזורה? עברון מתנגד לכל כפייה על יהודי לעלות לישראל, או לציניות „רגש אשמה" בלבו, משום שהוא נמנע מעלייה זאת. כאן אולי אפתיע את עברון, אף שום יהודי לא „הוברח" מעולם לעלות לישראל, מאז התחדשותה ועד עתה, ושום „מימסד ציוני", שום „שליחים" לא היה בכוחם להזיז אפילו יהודי אחד, משארית הפליטה ועד לעלייה ההמונית של יהודי רומניה ובולגריה וארצות ערב, ולהביאם בעל כורחם כביכול לעלות לישראל. בכלל, כולם יודעים שיש בעולם מימסדים, אך האנטי־מימסדיות של עברון מגיעה לעתים לשלב של אגדה: היהדות הרבנית לא היתה שולטת משולם על המוני היהודים, עד לאמנציפאציה, אם לא היתה ביהודים זיקה אמיתית לדתם. שום „מימסד" ציוני גם לא היה מביא את יהודי התפוצות, בעיקרנו, ל„ציונות" כביכול ל„שליטים" הישראלים, אילו לא רצו יהודי התפוצה לשתף פעולה עם המפעל הציוני האהוב, ולעתים אף המוערץ על ידם. וכאן אעיר עוד שתי הערות (גם מתוך הנחה מאכזבת מצידי, שאנוס אהיה לקצר, במסגרת מאמר, ואינני יכול „להתפשט" על כל מיכלול ההסכמה, וגם כל שטחי המחלוקת, ביני לבין המחבר).

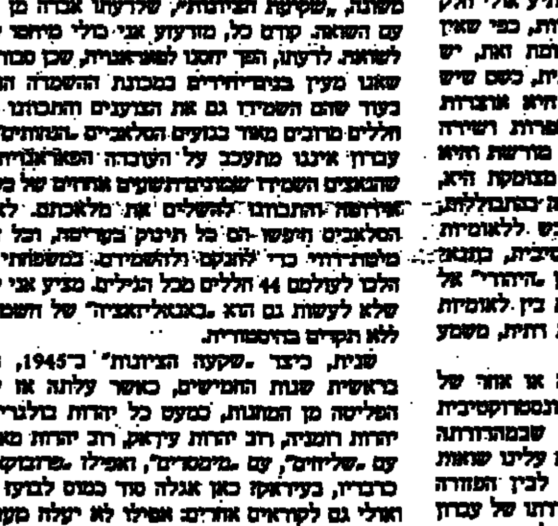

בועז עברון

הערתי הראשונה תינגע למה שהוא קורא, כמין הבאה משונה, „שקיעת הציונות", שלדעתו אבדה מן העולם עם השואה. קודם כל, מודיע אני כולי מוחבר ליחסו לשואה. לדעתו, הנך יוסנו לפאראנויה, שכן סבורים אנו שאנו מעין בנים־יהודים במכונת ההשמדה הנאצית, בעוד שהם השמידו גם את הצוענים והתכוונו להפיל חללים מרובים מאוד בגושים הסלאבים „הנחותים". ברם, עברון איננו מתעכב על העובדה הפאראנואית ממש שהנאצים השמידו שמונים־תשעים אחוזים של כל יהודי אירופה והתכוונו להשלים את מלאכתם. לא אצל הסלאבים חיפשו הם כל תינוק בעריסה, וכל זקן על מיטת־חוליו כדי להובילם ולהשמידם. במשפחתי בלבד הלכו לעולמם 44 חללים מכל הגילים. מציע אני לעברון שלא לעשות גם הוא „באנאליזציה" של השמדת־עם ללא תקדים בהיסטוריה.

שנית, כיצד „שקעה הציונות" ב־1945, ואפילו בראשית שנות החמישים, כאשר עלתה או שארית הפליטה מן המחנות, כמעט כל יהדות בולגריה, רוב יהדות רומניה, רוב יהדות עיראק, רוב יהדות מארוקו – עם „שליחים", עם „מימסדים", ואפילו „פרובוקאציות", כדבריו, בעיראק: כאן אגלה סוד כמוס לבועז עברון, ואולי גם לקוראים אחרים: אפילו לא יעלה מעתה אף יהודי אחד נוסף לישראל, הציונות בכל זאת לא שקעה, אלא ניצחה. שכן נוצרה, כדברי הכנענים, אומה חדשה חו יושבת על אדמתה, מדברת בשפתה, והיא תואמת את המושגים המודרניים (אם אתעלם, כמובן, מצרותינו הצרורות עם הדתיים). אך אני חוזר ואומר: איש לא בא נגד רצונו לישראל. שנית – אינני מבין, למשל, פסוק כפסוקו של עברון, בזו הלשון: „התרבות החילונית שהתפתחה בישראל חסרת כל מאפיין יהודי... אלא אם בן ישיבה בישראל, דיבור עברי ותוכן חיים חילוני, בשל צרפתי בצרפת, או נורווגי בנורווגיה, הכרהם תמצית „היהדות". ידידי, המקריא לכך את המורשת הצרפתית העשירה, את אהבת הקאתדראלות אצלם, את זיקתם לתרבותם, הדתית והחילונית, ותקבל באותו תוקף אמנת עברית חדשה, הנו יהודית הרשאית־שנה – כל אלה, בכל הגייה, הנה כאן היא שחוקא ארם חילוני כעברון מזהה באותו עקשני יהדות עם דת, בעוד שכל לאומיות לובשת ופושטת צורה, ועברון היה מיטיב לעשות אילו זיהה את חילוניותו עם העם היהודי, בנתהויתו המודרנית.

★

מסתבר, לדעתי, כי לזרותה־מרעת של עברון למה שהוא מכנה כמהות „קהילתית־דתית" בלעדית של היהדות ישנם בבראה יסודות פסיכולוגיים, לצד עמדה תיאורטית על המדינה המודרנית שלא נוכל לקבלה. ניגע תחילה, בקצה המזלג, בגישה שאני קורא לה זרות – והכוונה היא לשעמומו של „צבר" כעברון, מול פני הציונות והיהדות. הנה כותב הוא ב„ידיעות אחרונות", עוד בשנת 1981. בהסבירו את נטייתו בעבר לעבר האסכולה הכנענית: „שירי רטוש נתנו ביטוי אידיאי לתחושת המולדת שלנו, הבהירו לנו את סיבות שעמומנו הידוע מן „היהדות" ומן „הציונות", שניסו להרביץ בנו... גם בספרו הוא מדבר מתוך רגש רוויה על „הבוכן ההיסטורי הארוך שאינו שוכח מאומה, המוסס לאידיקן בזכר אסונות ומעשי־טבח, עוללות בני מאות ואלפי שנים... הדרקנות העצמית הבכיינית האפיינית לציבורים שזוויות חייהם היא מאכזבת בעיקרה". קצה נפשו של עברון בכל אלה, אף־כי הציונים, הוגש באקטיביזמם הבלתי־בכייני, לא לעגו כלל לאסונות שפקדו את העם היהודי ושהביאו לכך שמאניאקטית גירשו יהודים כל עשר שנים ב„מולדת" הורנת זו או אחרת. אגב, יודע עברון כמעט בהוראת שימי הרדיפות נסתיימו, בטווח הנראה לעין, ואף בכלל, בארצות הפזורה והאי, לא תהייה עוד שואה נאצית, אך הייתי נזהר, מצידי, לקבוע כי אמריקה הלאטינית, למשל, וכל מדינה שאינה דומה לארה"ב, מחוסנת כולה כנגד אנטישמיות כלכלית, גזענית, או אף קצת „תאולוגית", בטווח ההיסטורי הנראה לעין. אף מעבר ל„שעמום", ספרו הארוך מוכיח כי בעייה זו הפכה אצלו לדיבוק ממש, שכן אין כותבים ספר עשר שנים רצופות, על יסוד מחקר מדוקדק מאוד, אלא אם כן הבעייה היהודית מושפה לדרוק אחרי המחבר, עד לצורך למצוא לה „פורקן" תיאורטי כלשהו.

הערתי האחרונה נוגעת למדינה האידיאלית שעברון תפס ביקרה. הנה אומר הוא על חבריו הכנענים־לשעבר, שלא רק רצו אומה חדשה, אלא אף אומה „שמית" שתשתרע על פני המזרח התיכון כולו כי „הם לא תפסו, כי הפתרון איננו ביצירת אומה עברית, אלא ביצירת מסגרת מדינית שלא תכפה תרבים, מסוג המסגרות המדיניות של מדינות־הלאום מטיפוס המערב־אירופאי והצפון־אמריקאי, המאפשרת פלוראליזם תרבותי ואתני, במסגרת האזרחות המשותפת הכל־ישראלית". בשם המדינה „הכל־ישראלית" המיוחלת הזאת מגיע עברון עד לשלילת חוק השבות. – או ליתר דיוק, מוכן הוא לפתוח את המדינה בפני כל יהודי נרדף, וכל מלשת־כאי ברדק, שכן מדינת ישראל (ולא ארץ־ישראל כולה) לפתע היא „מולדת משותפת לשני העמים", כאילו לא תלה כלל חלוקה טריטוריאלית בין שני העמים, אפילו יתקשרו הללו פעם בקשר פדראלי (מצאתי אצלו אפילו חזון של מדינה „אחדותית"). לעניות דעתי, אזרחות (שווה) היא עניין אחד, ולאומיות היא דבר שני. צרפת היא מדינת העם הצרפתי, גם אם מצטרפים אליה מדי־פעם אזרחים חדשים ש„התאזרחו". ואמנם, בהכרזת זכויות האדם והאזרח, ב־1789 כתוב ש„נציגי העם הצרפתי, באספותם הלאומיות" הם שיכוננו את הרפובליקה הבלתי־מתחלקת שלהם. הוא הדין בהכרזת האומות המאוחדות, ב־1948, שבה מוכרזת זכות הקיום לכל לאומיות, וזכותו של כל אדם ואזרח להשתייך ללאום משלו. אפילו ארה"ב היא לאומיות אמריקנית בדרך – אף־כי משופעת לעת־עתה בקבוצות אתניות מרובות. עד כאן – הערותי על ספר מעניין ומראיג כאחד.

ועוד שתי הערות „מיני" אחרונות. מבין אני לעתים לרוחו של עברון כשמעו באזנים ציונים פראזאולוגיים וסטריאוטיפיים, על רקע „השנור" בכספים, מצד מנהיגים אמריקנים המוחרים הישב במקומות מגוריהם ומשם הם מחים כף למאמצי ישראל, או לגבורתה. מכך מסיק הוא שמנהיגות הישראלית מעוניינת שיהודי אמריקה ישארו במקומם וישלחו לנו את הדולארים. אילו יכולתי לבוא במקום בועז עברון, הייתי בקבוצת המנהיגות היהודית בירושלים ועד להבעלת שתיות ישראל כל ישראלי מה מעריך הוא על מה הפריט שלאד הלאור כל שנה, מעמם המגבית היהודית המאוחדת או עליית מיליון יהודים אמריקנים לישראל. אין לי צל של ספק שכל ישראלי היה מעדיף את האפשרות השנייה.

אך לשיא ממש מגיע עברון בכותבו, ללא כל נקיפת מצפון, כי „הציונות ניזונה מן ההתגברויות המתגברות של האנטישמיות באירופה של המאה ה־19 ותחילת המאה ה־20". מציע אני בעקבותיו את ה„משוואה" הבאה: התנועה הסוציאליסטית ניזונה מן הניצול הקאפיטאליסטי ואפילו בועז עברון עצמו, כאדם מתקדם הכותב דפים נפלאים נגד „גוש אמונים", ניזון, בפרובוקטיביות־כביכול, מ„גוש אמונים". כלום תוצאה אחראית פוגאים למיבחנה, ואף מקיימת מעין „קנוניה היסטורית" עמה לא עלה, כנראה, בדעתו של עברון שהסוציאליסטים היו מוותרים על הניצול הקאפיטאליסטי והעם היהודי, לרבות הציונים, היו מוותרים על האנטישמיות, אילו באיזה מטה־קסם היה ניתן הדבר בידיהם. מציע אני לעברון – אם תצא מהדורה שנייה לספרו – לוותר לפחות על טענות „משוכות בשערות" אלה.

ספיחי הדקאדנס

(המשך מהעמוד הקודם)

הסגנון האימפרסיוניסטי מעצב מציאות הנקלטת אך ורק על ידי החושים, ללא כל משמעות שמעבר לגירוי ולתגובה הנולפים. לעומת זאת הסגנון הסימבוליסטי מבטא התייחסות מיסטית או מיתולוגית למציאות הנפשית. באופן כללי שירתו של זך משנות החמישים והשישים נוטה לכיוון הראשון, שיש בו רגש על הסובייקטיביות ועל החושיות בתפיסת המציאות. עם זאת, ולמרות ההתנגדות העקרונית שלו לסימבוליזם נוסח אלתרמן ושלונסקי, אפשר למצוא בשירתו המוקדמת גם שירים המשווים לאירועים פנימיים ממדים של חוויה מיסטית ושימוש בטכניקות סימבוליסטיות. זך מתאר בטוניו כאלה בעיקר את שאיפת הגדולה והסמכות. היוצאים עם סמכויות קיומות והשאיפה לרשת אותן מתוארים כיחסים עם רשות שיש בה מקודשה או מהאלוהיות („רגע אחד", „אם תמיתני כים", „זה איננו איש האלוהים", „לא הבנתי את העניין"). ממדים מיסטיים מוענקים בכמה שירים גם לחוויית הבדידות, לתודעת המוות ולתהליך היצירה האמנותית.

הכיוון המיסטי בשירת זך איננו עולה בקנה אחד עם תפיסת העולם האקזיסטנציאליסטית, שהשפיעה בשנות השישים על הפילוסופיה ועל הספרות הישראלית. בעקבות ספרות האקזיסטנציאליזם הצרפתי (סארטר, קאמי) פנתה הספרות הישראלית לדמיתיזציה ודה־מיסטיפיקציה של תפיסות רומנטיות וביקשה להיאחז בקונקרטי, ביומיומי, ב„כאן ועכשיו". לתפיסה זו שותפים עמיחי, פגיס עמיחי, גורי (בשירים משנות השישים) וגם מספרים כמו יזהר וא"ב יהושע. גם משוררים כמו אבידן גלבע ודליה רביקוביץ, ששירתם היתה בתחילתה בעלת אופי מיסטי ברור, עברו בשנות השישים לכתיבה בסגנון של יובש, פיכחון ואירוניה. המגמה הזו הטביעה את חותמה בשנות החמישים גם על משוררים בני הדור הקודם: שלונסקי, לאה גולדברג ואלתרמן. זך לא נטש את נהייתו אחר הסימבול המיסטי גם ב„כל החלב והדבש" (1966). ההתגודדות בין הכיוון הדקאדנטי והסימבוליסטי, המצויה בשירתו של זך, ממשיכה ללוות את השירה הישראלית במשך כארבעים שנות קיומה.

לקראת שנות השבעים מתחילה להסתמן בשירה הישראלית חזרה אל כיוון התחייה ואל הסגנון של הסימבוליזם המיסטי, תהליך דומה להתפתחות שעברה על הדקאדנס באירופה בתקופת מעבר המאות, כאשר הסימבוליזם שימש מעין פיתרון סמי־רליגיוזי למשבר הרוחני וליאוש של תרבות הדקאדנס. כמו באותה תקופה באירופה גם בישראל של שנות השבעים והשמונים אפשר לראות שני כיוונים עיקריים בניאו־מיסטיקה: האחד – מיתיזציה של דחפים יצריים קיצוניים ושל האגו, והשני – חזרה לליריקה מהמסורת הלאומית והדתית.

5. התולה, סיום או המשך

הספרות הישראלית בתקופה שלאחר קום המדינה ממשיכה איפוא ספרות שנוצרה במקורה בצרפת לאחר התבוסה של 1870, בתקופה של האכזבה הסופית מהמהפכה הצרפתית ומיומרת העליונות של התרבות הצרפתית על התרבות הגרמנית. היא נקלטה ברוסיה בשנות השמונים של המאה התשע־עשרה עם האכזבה משחרור האיכרים, מהפוזיטיביזם המדעי ומסיכויי הריעגון של המשטר הצארי ובעקבות כשלון מהפכת הנפל של 1905. בווינה, מרכז הקיסרות האוסטרו־הונגרית המתנוונת, הדקאדנס נקלט בקלות מסוכנת, מרדנית, ללא המאבקים שהפרו אותו ברוסיה, על רקע ההשלמה עם תהליך התמוטטותה של האימפריה ושל תרבותה המפוארה. לגרמניה הדקאדנס יובא מפאריס על ידי סטפן גיאורגה בתקופה של ריאקציה פוליטית ושל אכזבה מהמהאה הסוציאלית של הנטורליזם. בכל ארצות אירופה הדקאדנס היה קשור עם עמדות פוליטיות של ליבראליזם ריאקציוני, שדוחה את האמונה בכוחן של מהפכות ושל תנועות מאורגנות והעמיד את חיי הרוח של הפרט ואת היצירה האמנותית מעל למסורות חברתיות־לאומיות, וזאת בתקופות של ריאקציה פוליטית, כשהסיכוי לשינוי חיובי היה נראה חלש מאד.

מה ההסבר לכך, שתרבות הדקאדנס חזרה לספרות הישראלית זמן כה קצר, למעשה שנים ספורות בלבד, לאחר הקמת המדינה, בתקופה שהיתה לכאורה כולה התחלה מלאת סיכויים ולא סיום או „הזדקנות" של תקופה היסטורית? את הראייה הפסימית המקובלת של מצב החברה הישראלית בשנות החמישים נהוג לייחס לסיבות העכשות בריאליה ההיסטורית: מחיר הדמים הכבד שגבתה מלחמת השחרור, הלם השואה, המציאות הכלכלית הקשה, קיפוחים חברתיים שנוצרו תוך כדי קליטת העלייה מאירופה, מארצות האיסלאם ומצפון אפריקה, התמוטטות תחושת הליכוד של הישוב והתגברות התחרות הכלכלית והמעמדית – כל אלה העמידו בסימן שאלה את הערכים שעמדו ביסוד התרבות של החברה בארץ ישראל. לכך אפשר לצרף גם את מדיניות הממלכתיות של בן־גוריון: הדפוסים הקונפורמיים שהוטלו על מערכות ציבוריות ואוירת הקונפורמיזציה העיקה על אנשי רוח המורגלים במסורת האינדיבידואליזם המערבי.

אלה הם דברים ידועים. ואולם כשבודקים את הספרות שנוצרה בשנים אלה ומוצאים בה תמונת מציאות מתפוררת, מושחתת ומייאשת כדאי להביא בחשבון, שהיא לא משקפת רק את עובדות המציאות החיצונית, אלא גם את מערכת התגובות והרגלי המחשבה של קבוצת יוצרים שהביאו איתם לספרות העברית רקע תרבותי והשכלה ספרותית אירופיים, ובמיוחד את המשיכה לספרות ולאמנות של הדקאדנס. היא משקפת, אולי, גם את אכזבת ההיקלטות בחברה הישראלית של אנשים שהגיעו עם מטען של השכלה אירופית, שנחשבה לגבוהה יותר מהתרבות המזרח־אירופית ששלטה בארץ ישראל, ונתקלו כבורות או ביחס של עליונות מצד התרבות המקומית, דפוסיה וערכיה. האכזבה והכעסים שהולידה הם, כמדומה, גורם לא פחות חשוב לתמונה המבויישת, נמוכת הקומה, של המציאות הישראלית בשנות החמישים, שנעשתה כבר לסטריאוטיפ היסטוריוסופי. אין ספק שהקליטה של יסודות הדקאדנס בספרות לא היתה מתרחשת בלא מציאות ממשית של קשיים ואכזבות. אך כשם שברוסיה היו לדקאדנס שליחים, הם לא במקרה היו אנשים ששלטו בגרמנית, בצרפתית ובאנגלית ונחשבו לאמנים קוסמופוליטיים (חלקם יהודים: מינסקי, וולינסקי), כך גם אין זה מקרה שבספרות העברית יסודות הדקאדנס נכנסו לשירה העברית על ידי משוררים שהכירו מילדות והעריצו משוררים כמו רילקה, סטפן גיאורגה, אלזה לסקר־שילר, בודלר, הרלן ת"ס אליוט ופאונד, אנשים שחשו זרות כלפי התרבות הארץ־ישראלית שקדמה להקמת המדינה ובעיקר לתרבות הישראלית בשנות החמישים על כל צדדיה המאכזבים והלא־פיוטיים.

לחיים גורי

חבר הקורטוריון של מוסד ביאליק

שא ברכות מאליפות

לרגל קבלך את

פרס ישראל לשירה עברית לשנת תשמ"ח

הקורטוריון, ההנהלה

וחבר העובדים

דפוס ראשון

ספרים חדשים

שירה

מבחר ח"י

בצל התאנה / מאת זרובבל גלעד / הקיבוץ המאוחד / 221 ע'.

מבחר שירים שלוקטו מתוך שישה ספרים של גלעד – אור חוזר, בעמק שילה, הקיכלי, גחלי רתמים, הבאר, אור הזר – שהופיעו בשמונה־עשרה השנים האחרונות ושכבר נידונו בתוך שכואלה כחוצות קרית ספר. אליהם נספחו אחד־עשר שירים חדשים ובכללם, למשל, שיר זרובבלי טיפוסי כדוגמת „התרציות": „התרציות מלאה־זהבים וזהב רצות / רודפות רוח הנושף בעורפן, / רוח תורף או אביב (ייכנס הרוח באבי־אביו) / שאין לו רגע רוגע והנאה / אלא דוחק ומלחיץ: רוצה־דוחק ריצה / אל קצה־עולם, מי יודע לשם מה, / אך לתרציות האלו אין שאלות של 'למה' ו'כמה' הן נסחפות ברוח ודוהרות / ודוהרות ונוהרות נהרות־נהרות זהב / כל הארץ כולה אתוה רעב, / לא ללחם / אלא לאורות ממרום: שמשות קטנות / המדינית שרה וניר ודרך אפורה / האתה חוזר ומאמין כי גם לנו עוד יהיה / ניר".

לממש געגועים

ובא היום ובא הלילה / מאת לאה איילון / בתר / 54 ע'.

בגב הספר נאמר כי השירה מאפשרת למחברת (שזה ספרה השלישי) „לממש געגועים ומצבים של אקסטאזה, ולהתקרב אל מיצבי של חיים נועזים וסגנגיים, קשים ומלאי סכנה". עוד נאמר שם כי "לפנינו „עולם שירי מתוח ובלתי מתפשר עם השגרתי... קולאז' מקורי המשלב רסיסי עלילה 'אפיים', תמונות הוויות". אבחנו נוכיח, לשם דוגמה, קטע מתוך „ורדים": „הבטתי מבט עמוק לפני שהתקרבתי אליך / ונתתי לך לבחון את הכתפיים הדקות וההשתופות שלי / ואת התנוחה הסרבנית ומיפגת הערוך שלי. / אתה חייב לצוד אותי מבין כל הנשים המתחילות / ולראות את הפתיונות שבי / ואת הקסם הגדול שאני מסוגלת לעורר. / אתה חייב שאהיה האשה הנחשקת ביותר שפגשת אי פעם. / זאת צריכה להיות תסבוכת איומה / שאני אתפתה לפתוח אותה בפנים חסרות משוא / נוחנת במושב קדמי של מכונית אל המושב הקדמי / לעולם לא יתפסו אותנו, אינך מאמין בי, / אינך בוטח בי. / אני עוברת בין הפיפות הנבוכות של החיים / ולא נרטבת". הבתר בפרס קרן תל־אביב לספרות.

ספרים טובים

האפוס של ספנות יהודית על הריין והסאגה לבית הכט.

מאת צבי הרמן

ראובן הכט

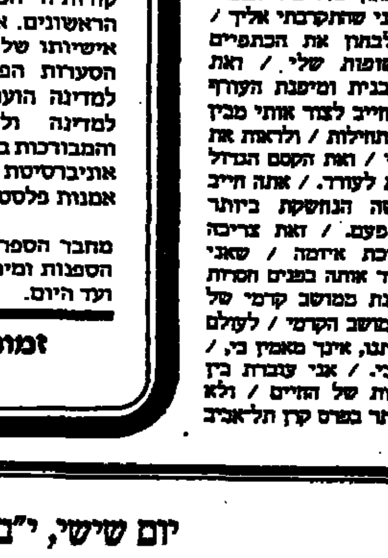

צבי הרמן

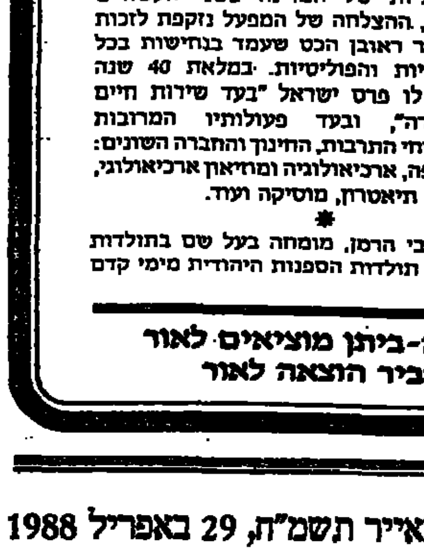

מעטים יודעים היום כי אימפרית הספנות על הריין נוסדה בידי משפחת הכט היהודית. "הנהר והגרעינים" מגולל את הספור המדהים והמרתק של החברות "רינניה" ו"נפטון" ועלייתן המטאורית, פרי היזמה של בני הכט ובמיוחד של יעקב הכט, "גרמני בן דת משה", צאצא משפחה יהודית, שהיכתה שורשים עמוקים בגרמניה מדורי דורות.

2 החברות נעשו למעצמה ספנותית - מסחרית במרחב הריין מבזל שבשווייץ ועד רוטרדם בהולנד ואנטוורפן בבלגיה.

בספור המופלא הזה משתלב גם ספורו המיוחד והחריג של רודולף-ראובן הכט, בנו בכורו של מייסד האימפריה, הצעיר שמרד באביו, נהיה ציוני ועלה לארץ-ישראל.

בקום מדינת ישראל הגשים ראובן הכט את חלום נעוריו ובנה בחיפה את ממגורות "דגון", שהגיעה בתחומה להישגי-שיא עולמיים וחסכה למדינה עשרות מליוני דולרים. עם זאת, לא היתה דרכו של המפעל בישראל סוגה בשושנים.

*

תולדותיה של ממגורת "דגון" הן במידה רבה גם ספור קורותיה הכלכליות של המדינה בשני העשורים הראשונים. אבל, ההצלחה של המפעל נזקפת לזכות אישיותו של ד"ר ראובן הכט שעמד בנחישות בכל הסערות הפנימיות והפוליטיות. במלאת 40 שנה למדינה הוענק לו פרס ישראל "בעד שירות חיים למדינה ולחברה", ובעד פעולותיו המרובות והמבורכות בשטחי התרבות, החינוך והחברה השונים: אוניברסיטת חיפה, ארכיאולוגיה ומוזיאון ארכיאולוגי, אמנות פלסטית, תיאטרון, מוסיקה ועוד.

*

מחבר הספר, צבי הרמן, מומחה בעל שם בתולדות הספנות ומיוחד תולדות הספנות היהודית מימי קדם ועד היום.

זמורה-ביתן מוציאים לאור

דביר הוצאה לאור

חזרה לרזון הפילוסופי

מאת טליה רפפורט

דוד שוילי, גלריה גילי מ. רחוב גליקסון 7, ת"א.

דוד שוילי מציג תערוכה חריגה למדי הן באופיה ההגותי, באסתטיקה הנקיה המחושבת שלה ובאווירתה האיזוטרית־מנוכרת והן משום שהיא מאזכרת את סגנונות שנות ה־70: „האמנות העניה", המושגית המינימאליסטית, שאינן כל כך באופנה מאז שהפוסט־מודרניזם צמח כריאקציה להן. הדימוי מתבטא, בין השאר, בעיסוקים לוחות מתכת, ברגים, עץ, בדים, בצבעוניות חסרת־הצבע (שחורים, אפורים) בארגון הסידרתי (נוסח המינימאליזם) של שורת בדים מלבניים אחדים ולוחות שורי־עורל על גבי מתקני בהל ובנטייה לבדיקות שכלתניות־מחקריות של אפשרויות שפת האמנות. בדיקות אלה נעשות תוך שימוש בסגנונות אמנות קודמים ובנקודה זו שוילי משתלב דווקא במגמה הפוסט־מודרניסטית המקובלת היום.

התערוכה מלווה במאמר פילוסופי ארוך ומלומד, שאינו מהווה הסבר ישיר לעבודות, אך מספק רקע והבנה לנקודת המוצא המחשבתית של דוד שוילי. הוא מתייחס בו לפוסט־מודרניזם כאל „שימוש תעתיקני בהישגי העבר מבלי להציע חזית מגובשת אלטרנאטיבית". לדבריו, כתוצאה מהפניה לכל הסגנונות והזרמים בלא הכתנה ערכית משמעותית „האמנות מצאה עצמה אובדת עצות ומבולבלת משפע 'הפלוראליזם הלגיטימי' ונקלעה למשבר עמוק שדורש שינוי באמצעות רציונאליות ביקרתית, שתעמוד כנגד האי־רציונאליות והאופנתיות הפוסט־מודרניסטית, וזאת מכוח תקפות אוניברסאלית ולא ברוח שבטית רגיונאלית ופולקלוריסטית מצומצמת כמו שהתיר הפוסט־מודרניזם".

במילים אחרות: שוילי אינו מסתפק בביטוי אישי או סובייקטיבי־לוקאלי והוא שואף להגיע לשפת אמנות אובייקטיבית, לוגית ומקיפה יותר. שאיפה זו מזכירה את נסיונותיו של פנחס הקרן לביסוס האמנות על תיאוריה מדעית ישותית וגם אחרים מהמוטיבים שמופיעים בתערוכה (כגון תרשימים פיתאגוריים של גופים גיאומטריים) מזכירים עבודות מסויימות של פנחס הקרן. אך בעוד שהקרן משתמש היום בביזריה גם בדימויים, דימויים וסגנון ספרטיבי שעוצמתה הגריף צבע, שוילי מצטמצם ומסתפק כמעט רק בצורות הנדסיות, בגוונים אפרוריים, המנפגשים אינינים של צורות, חומרים וחמרים.

התוצאה היא תערוכה בעלת יופי מיוחד, קריר ומוחי; פה ושם מספק גם רגשיות תרשיות קטנות, אך עיקר משמעותה במסר הרעיוני הטמון בה. אף התערוכה פשוט יפה, אי אפשר להתייחס רק לאסתטיקה שלה ולהתעלם מהתכונה שמאחוריה. אין זו, אימא, חוויה אמנותית שוה לכל נפש, אלא חוויה אמנותית במודעות לבעיות האמנות העכשווית, בהכרת תקדימים ובהבנת הכוונות הרעיוניות שהעבודות באות להמחיש.

שוילי מנסה, בדרכו שלו, להוציא את סוסי האמנות מן הביצה הטובענית של הפוסט־מודרניזם, אך היומרה התיאורטית הכבדה מעמיסה עליהם מטענים שמגבילים את אפשרויות התנועה. היום, כשאנו נמצאים כבר בשלב השקול והמאוזן יותר, שאחרי הפרץ הפרוע הראשוני, אמנים לא־מעטים, מקומיים וזרים כאחד, מנסים להגיע ביצירותם לשלב פוסט פוסט־מודרניסטי וחלקם עושים זאת באופן גמיש ומשוחרר יותר, מבלי להזדקק למאמרים גדושי שמות נכבדים וציטוטים מאלפים, אלא לתודעה היוצרת בלבד.

חגיגה בגדול

לאה ניקל, גלריה גבעון, רחוב גורדון, ת"א.

לא מזמן ראינו תערוכה יפהפייה ובה עשרות עבודות קטנות של לאה ניקל במוזיאון תל־אביב ועתה נערכת בגלריה גבעון תערוכה מצומצמת יותר בהיקפה אך מרשימה יותר בעוצמתה ובה מספר עבודות גדולות וחדשות, רובן מ־1987־8.

הנסיון להעביר במילים את איכויות הציור המופשט תמיד מתסכל וכשמדובר בציור משובח ונפלא שכזה – על אחת כמה וכמה. אפשר לנסות לאתר ולפרט אחדים ממרכיבי השפה האישית של לאה ניקל כמו קווים משורבטים בספונטניות, קווים מצטלבים, כתמים מלבניים גדולים וקטנים, שורות של נקודות, חריקות בשכבות הצבע וכו'. אך רשימת אינוונטאר כזו, אפילו תהיה מלאה ומנוסחת היטב, לא תצליח להעביר את ההוויה החושית הרגשית של התמונות עשירות הצבעים וההתרחשויות. הן על פני השטח הן מתחתיו פועלים שפע של גוונים וטיפולים וכל תמונה משדרת אוירה ומצב רוח שונה לגמרי. יש בתערוכה תמונה אחת כתומה, סמיכה ואינטנסיבית מאד, שנייה שחורה, כבדה, להוצה והמסגנת, שלישית כחולה, אוורירית ומרחפת יותר וכל הנאמר לעיל הוא רק רמז קלוש והזור יוסית לגה שמחכה למבקר בתערוכה.

לאה ניקל, אקריליק על 32

אימות ועימות

„אימות ועימות", מוזיאון ישראל, ירושלים.

אלישבע כהן ערכה במוזיאון ישראל תערוכה דידקטית חשובה ומשובבת מביני אמנות קטנות, שעוסקת בכמה היבטים של מחקר בתחומי הרישום וההדפס.

התערוכה והקטלוג המצוין המקיף שגלוה לה, מצליחים לתת למי שאינו מבין בעניינים מושג על טכניקות של רישום, חיתוך עץ, הדפס אבן, תחריט, תצריב וכו'. הדברים מוסברים בטקסטים פשוטים וברורים ומומחשים באמצעות כלי העבודה, לוחות הדפס עצמם ודוגמאות מאוסף המוזיאון, ביניהן עבודות של דירר, רמברנדט, רובנס, רודן, טולוז לוטרק, דגא, גוגן, פכשטיין, שאגאל ועוד.

הרישום של שאגאל שעורר ספק ביחס לאמיתותו, הוא שהביא, אגב, לצמיחת התערוכה. הרישום הנ"ל של שאגאל מ־1913 הגיע למוזיאון ישראל לפני שנים אחדות ונראה שאינו דומה לסגנונו המוכר של שאגאל ופקפקו האוצרים אם הוא אותנטי. כששאלו את שאגאל, שעדיין היה אז בחיים אם כי בגיל מופלג, הוא אישר שזהו, אכן, מעשה ידיו. למרות זאת, יש עדיין כאלה שמטילים ספק בדבר, שכן זכרונו של שאגאל, שהיה אז בסביבות גיל 90, יכול היה לבגוד בו ויש, כידוע, לא מעט זיופים בתחום האמנות.

הזיוף גם הוא אחד הנושאים המטופלים בתערוכה, ולצידו גם מקרים מעניינים של תלמידים שמושפעים מסגנון מורם, ממשיכים, חקיינים, שיעתוק, שימור ועוד. התערוכה נוגעת גם בפרטים טכניים חשובים כמו החתימה, המיספור, תווי מים שקוף המוטבע בנייר, טביעות של אספנים ומסמכים היסטוריים – וכל אלה הם אמצעי עזר לאימות האותנטיות של יצירות רישום והדפס מכל הסוגים ומכל התקופות.

הלוח הכללי
בשבילך ובשבילי!

עתידות
עתודות · כח-אדם, השמה ושיבוץ.

לחברה ציבורית פיננסית גדולה
דרוש/ה
רואה/ת חשבון
לתפקיד עוזר/ת למנהל חשבונות ראשי
לעבודה מקצועית, מגוונת ומעניינת (היקף המשרה: 5 ימי עבודה, 6 שעות ביום)
בעל/ת נסיון של 3 שנים בהכנה וניתוח של דו"חות כספיים מאוחדים יפנו ל"עתודות" – טל. 03-5448351/2, או בכתב לת.ד. 3101 תל-אביב 61030
– סודיות מובטחת –

לחברת תקשורת גדולה בת"א
דרושות
עובדות קבועות
לשעות הבוקר (לא סטודנטיות)
ידיעת עברית על בוריה ואנגלית.
לפרטים: 630040, בימים א'–ה',
בשעות 09.00–16.30 לבקש את רוני

מוסך ינוע בע"מ
הרב קוק 93 הרצליה
טל: 052-554631 052-552941
דרושים
מכונאים מנוסים לפג'ו וסטרואן
★ תנאים מעולים למתאימים

בית ירח
ביה"ס תיכון מקיף ד.ג. עמק הירדן
טלפון: 06-750803
דרוש/ה
מורה לכימיה
יש אפשרות למגורים
באחד מקיבוצי הסביבה

לחברה יצרנית בתחום מוצרי הצריכה
דרושים:
מפיצים
+ בסחורות + קשרים בחנויות חומרי ניקוי, מכולות, בתי מרקחת לשיווק מוצר יחודי בלעדי
לכל אזורי הארץ
03-888294 מיום א'

לחברת בניה בת"א
דרוש:
מנהל עבודה
★ בעל נסיון בניהול פרוייקטים גדולים.
★ נסיון של 5 שנים – לפחות.
נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים ונסיון מקצועי, ושכר מבוקש לת.ד. 991, ת"א עבור "מנהל עבודה"
– סודיות מובטחות –

מזכירה בכירה
קצת פרסום לא יזיק לך.
אם יש לך את הנתונים הבאים:
• שליטה מלאה באנגלית (כולל הדפסה)
• 5 שנות נסיון לפחות
• נמרצת ובעלת יוזמה
• פנויה ליום עבודה ארוך
כתבי לת.ד. 3339, תל-אביב
וספרי לנו על עצמך.
ורשבסקי פריליך דובר

מעגל מגוסה
למערכת CALAY
בעל 3 שנות נסיון
בעריכה ממוחשבת.
לפרטים: 8.00–18.00
03-338376 03-337815

דבר הוא דבר של היום חדש

לקיבוץ גבעת ...
דרושה
מורה
לכיתות א'–ב'
להתקשר לדינה
059-75131-2-3

לקיבוץ
דרושה
אחות
טל: 06-758111
משעה 09.00 – 15.00

לקהילה יהודית בחו"ל
דרושים
מאבטחים
א. בוגרי משק אבטחה.
ב. בעלי עבר ללא רבב.
פרטים וקורות חיים
נא לשלוח לת.ד. 136
אשקלון עבור ר. מיקוד 78100

לחברת תיירות
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 2–3
עם נסיון של 5 שנים
בתיירות.
נא לפנות לטלפון
298281 לפנינה

דרוש
לחברה מסחרית בתחום בתחום צעיר שיווקי
איש מכירות
רכב פרטי חובה.
מגורים באזור המרכז.
טל. 03-800513
03-5582242

לחברה גדולה לייצור ושיווק כימיקלים
דרוש/ה
מנהל/ת מכירות אזורי ליצוא
דרישות התפקיד:
★ השכלה אקדמאית בכלכלה ו/או מינהל עסקים
★ נסיון של מספר שנים בניהול מכירות יצוא
★ כושר ניהול מו"מ ברמה גבוהה
★ ידיעת אנגלית טובה מאד, שפות נוספות יתרון.
התפקיד כרוך בנסיעות רבות לחו"ל
על המועמדים המתאימים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 2239 מיקוד 31040

דרוש
מציל
לקיבוץ קרית-ענבים
אפשרות לינה +
ארוחות
פרטים בטלפון
02-249849
02-435520

בית הספר בקיבוץ כנרת
מחפש
מורה לטבע ומתמטיקה לשנה"ל תשמ"ט
להתקשר ביום 06-756724
בערב 06-756590 עמרם 06-756634 שרה

דרוש
חשמלאי מוסמך
נסיון של 5 שנים
הכולל פיקוד והתקנות
להתקשר מ-8.00–16.00
לקביעת ראיון
טל: 03-240185 מחלקת אחזקה

לחברת תרופות בינלאומית מתרחבת
דרוש
תועמלן רפואי
לאזור הצפון
כישורים נדרשים:
★ השכלה פרה רפואית
★ ידיעת השפה האנגלית
★ נסיון בתעמולה רפואית
נא לפנות בכתב-יד לפרמהבסט ת.ד. 14175
תל-אביב מיקוד 61141 טל' 03-5611765

לחברה
דרוש/ה
אדריכל/ית
לנושאי אדריכלות ובינוי-ערים
(עם נסיון של כשנתיים)
טל: 03-5613021-3
(לפנות לאדריכל אלדד)

מקדם/ת מכירות
מנוסה
לעבודה מגוונת ובלתי שגרתית
נסיון בענף התיירות – יתרון
תנאים טובים למתאימים/ות
לפנות לאביבה, טל. 200242; 03-281885
משעה 10.00

למפעל אלקטרוניקה בענף המחשבים וציוד היקפי
דרוש
מנהל שיווק ארצי
בעל נסיון שיווק מוכח
טל. 03-808670

לחברה ארצית גדולה
דרוש:
הנדסאי מכונות צעיר
לתפקיד תיפעולי ושיווקי מעניין.
מעוניינים ותושבי גוש דן יפנו בכתב יד בצירוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א
עבור "הנדסאי מכונות"
– סודיות מובטחת –

לחברת שיווק גדולה דרושים:
א) מנהל/ת חשבונות מדופלם/ת
עם נסיון וידע בהפעלת מחשב.
ב) מזכירה מנוסה לניהול משרד
ידיעת השפה האנגלית – קריאה כתיבה ודיבור הפעלת מחשב – יתרון.
ג) פקידת קבלה.
המתאימים יפנו לטלפון 03-9241137

למפעל טמפו תעשיות בירה
טמפו
סניף חולון
דרושים
פקידי/ות התחשבנות
בוגרי בי"ס תיכון בעלי רקע בעבודה כטלר בבנק.
ידע בהפעלת מחשב
נכונות לעבודה בשעות בלתי שיגרתיות.
תחילת עבודה משעה 12.00
בדבר פרטים נא לפנות למחלקת כח-אדם – טמפו רח' המלאכה 9 חולון
החל מיום א' בשעה 09.00

דרוש
טכנאי חשמל
לתיקוני שואב אבק מים
ולעזרה במחסן
טלפון 03-7515090 לבקש את דוד

לחברת בניה בת"א
דרוש:
מהנדס הנדסאי ביצוע
★ בעל נסיון בניהול אתרי בניה ועבודה בחברת בניה.
★ נסיון של 5 שנים לפחות.
נא לפנות בכתב יד ובציון קורות חיים ונסיון מקצועי ושכר מבוקש לת.ד. 991, ת"א עבור "מהנדס ביצוע"
– סודיות מובטחת –

לחברת השקעות בת"א
דרוש
יועץ ניירות ערך
בעל נסיון רב וכושר שיווק
נא לפנות בכתב יד ובציון מספר טלפון
לת.ד. 31296 ת"א 61312

ויסלגו מפעלי טקסטיל בע"מ
רח' עשר 24, תל-אביב
דרוש
חשמלאי מוסמך
בעל רשיון
עם נסיון 5 שנים לפחות בתעשיה
נא לפנות למר יהודה גיל כלי 03-478121
מ-7.00–15.00

לפוקו בהרצליה דרושים
1. מסגרים מבניים
2. מבנאי מטוסים
3. פחחי מטוסים
לאזור שרות צבאי
לקביעת ראיון, טלפון 052-556150
בימים א-ה לבקש את אורה

סריגי אתא-שטיין
דרוש
טכנאי יצור
למדידת זמנים וטפ"י
ת"א, פלורנטין 40 טל: 03-837820
ת"א: פלורנטין 40, טל. 837820

למפעל טקסטיל ותיק ומצליח ברמת-גן
דרושים
אחראי / מנהלי משמרות
בוקר, אחה"צ ולילה.
התפקיד עצמאי ואחראי.
נסיון בניהול צוות עובדים, נסיון בעבודת משמרות, יוזמה, כושר ביצוע מעולה ומגורים בגוש-דן – הכרחיים.
רקע בטקסטיל וכושר טכני – יתרון.
עדיפות לנשואים בני כ-30.
למתאימים תנאים טובים ועבודה באוירה צעירה ודינאמית.
לפנות לטל. 03-7518416.

עוזר/ת מנהל שיווק
סוכני/ות מכירות
א.פ.י פרסום והוצאת סואר
דרושים/ות
■ עוזר/ת מנהל שיווק
■ סוכני/ות מכירות
תנאים טובים למתאימים
טל. 03-5792880

ר' איגלו
רשת המקצועות לבית ...
דרושים:
1. עוזר למנהל רשת חנויות
★ דינאמי בעל רקע בניהול מכירות
★ נכונות לעבוד שעות ארוכות
★ רשיון נהיגה
2. מנהל מחסן
★ נסיון בהפעלת מחסן
★ ניהול צוות עובדים
★ עבודה במשרה מלאה
המעוניינים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 35217 תל אביב מיקוד 61351

ליקב ראשל"צ
דרושים:
עובדי יצור
★ לעבודות קבועות ו/או זמניות.
נא לפנות טלפונית 03-942021 מיום ב'.

למלון פאר באזור המרכז
דרוש
מהנדס אחזקה מכונות
עדיף בעל נסיון מלונאי
נא לכתוב קורות חיים בכתב יד לת.ד. 4497
תל-אביב. מתאימים בלבד ייענו

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
ל-5 ימים בשבוע
למשרד דינמי ותוסס בתפקידים:
★ גביית כספים
★ הכנת קופה
★ תזרים מזומנים יומי
★ התאמת חשבון לקוחות
★ תשלום לספקים
רק מועמדים בעלי נסיון, יפנו בכתב לת.ד. 3124 תל-אביב עבור "מנהל/ת-חשבונות" בפירוט קורות חיים ונסיון קודם.
סודיות מובטחת

עירית חולון
דרושים
מפקחים/ות
למחלקה לפיקוח עירוני
כישורים:
1. השכלה תיכונית רצוי מלאה.
2. שרות צבאי מלא רצוי ביחידה קרבית בתפקיד פיקודי.
3. פרופיל בריאות גבוה.
4. גיל 25–35.
5. נכונות לעבוד במשמרות ובשעות לא מקובלות.
המעוניינים יפנו למחלקה לפיקוח עירוני טלפון: 03-5034461 רח' הופיין 13 חולון.

לקונדיטוריית אביב
בראשל"צ
דרושים:
1. **עובד/** חברה לאחזקת ניקיון
יומיומית מ-17.00
2. **קופאיות** מנוסות
3. **מוכרים/** גברים
4. **עובדי ייצור**
בלתי מקצועיים/גברים
טלפון: 9643815, 9665645
לחיים מיום א'.

לחברה ארצית גדולה לרהיטים
דרוש
נציג מכירות לקבוצים ומושבים
★ בעל קשרים טובים.
★ מוטיבציה גבוהה.
★ רצון להכנסה גבוהה על בסיס עמלות.
לפנות בצירוף פרטים אישיים ונסיון קודם לת.ד. 11110 ת"א 61110. עבור "רהיטים"
– סודיות מובטחת –

לדניה סיבוס בע"מ
דרושים
חרסינציקים
מעולים
לעבודות חרסינה וקרמיקה
לעבודה במרכז הארץ
לפרטים להתקשר 03-357191

לחברת בניה ארצית
דרושים
מנהלי עבודה מנוסים
לעבודות שלד וגמר
לקביעת ראיון לפנות לטל: 03-446705

לחברת מחשבים
לרגל התרחבות דרושים לנו
★ **מנתח/מתכנת**
לתחום בנקאות, ני"ע
★ **מנתח/מתכנת**
עם נסיון בתחום ביטוח
★ **נציג מכירות**
למכירת מערכות פיננסיות ורפואיות
נא לפנות בכתב יד לת.ד 36076 תל אביב
מיקוד 61360 – סודיות מובטחת –

לאלומית
מפעל בענף המתכת
באזור התעשיה בחולון
דרוש
כוון מכבשים
הכישורים הדרושים:
★ נסיון עבודה של 5 שנים לפחות במכבשים
★ נסיון בעבודת חרטות
להתקשר ליואל 03-803615

זמיר סוכנות לביטוח בע"מ
רח' צבי 5 רמת גן
עקב הרחבת המשרד דרוש
מפקח רכישה
לביטוח חיים – בעל נסיון
תנאים מצויינים למועמד המתאים
נא לפנות טלפונית לליאור
בטל: 03-727121

"נייטשר קרי" NaturLife
שימו לב נשים נאות ונמרצות!
נייטשר קר החברה השוויצרית לקוסמטיקה טבעית מציעה לכן
אתגר שיווקי וענין
למתאימות רווחים גבוהים – בונוסים
לפנות לסניפי נייטשר קר בארץ:
ת"א 655786, 03-256879 אשקלון, אשדוד 08-563437
051-36271, 051-23398 ב"ש 057-410156 הרצליה 540298,
052-374772 חיפה 04-665473 ירושלים 382555, 02-813701
חדרה, נהריה 06-372583, 053-16370 עכו, נתניה
04-917345 עפולה 065-96047 ראשל"צ, רחובות 08-523296

לבית חולים פרטי באזור ת"א
דרוש/ה
רוקח/ת אחראי/ת
עם נסיון בעבודה
להתקשר לטל. 03-243457
עבור משרת רוקחות

עמיגור AMIGOUR
מפעלי דיור של הסוכנות היהודית
דרוש/ה
עובד/ת קהילתית
בסניף שדרות למשרה חלקית.
התפקיד מחייב ניידות לעבודה בשעות הבוקר ואחה"צ.
המועמד/ת שיש להם השכלה אקדמאית בתחום העבודה הקהילתית ו/או השכלה מקבילה, נסיון בארגון, הנחיה והדרכה, ומוכנים לעבודה בתנאים הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב לחברת עמיגור, סניף שדרות מס' 344 שדרות טל' 051-899202-3

ELINA LTD. SEEKS
MARKETING SECRETARY
★ FLUENT ENGLISH/HEBREW (WORD PROCESSOR)
★ ABLE TO WORK INDEPENDENTLY
★ PREVIOUS EXPERIENCE IN ASSISTING A SALES TEAM, AN ADVANTAGE.
★ FULL TIME POSITION (8–17H, 5 DAYS)
PLEASE CALL 03-5460233 REEM.

דרוש/ה
חשב/ת שכר
למשרה מלאה
הכישורים הנדרשים:
★ ידע ונסיון במערכת שכר ממוחשבת.
★ כושר אירגון ודייקנות.
★ ידע בעבודה עם מסופים.
למתאימים יינתנו תנאים טובים.
המעוניינים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 23032 ת"א 61 230, עבור מספר "760".

תשלובת דנשר
לחברה גדולה בענף התמרוקים וחומרי ניקוי בפתח-תקוה
דרושים
1. **נהגים** – רשיון ג'
בעלי נסיון בחלוקת סחורה.
2. **עובדי מחסן**
בעלי נסיון.
לקביעת ראיון נא לפנות
לטל. 03-9233273

עתידות
עתודות · כח-אדם, השמה ושיבוץ
לחברת תרופות באזור גוש דן
דרוש/ה
מנהל/ת ביקורת איכות (QUALITY CONTROL)
הכישורים הדרושים:
★ תואר שני לפחות במדעי החיים, הטבע
★ נסיון בניהול צוות עובדים גדול
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית רמה ... הרגילה
★ התפקיד כרוך בנסיעות לחו"ל
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית ... 3728 בכתב לת.ד. 3101 תל-אביב ...
– סודיות מובטחת –

לאופנת הוניגמן נשים וילדים
בתל-אביב
דרושה
מזכירת יצוא
בעלת נסיון מוכח כולל טלקסים וקורספונדנציה באנגלית. 5 ימים בשבוע. תנאים טובים + סוציאליות מלא.
טלפון: 03-8362667-8 לפנות ליעקב

רותם דשנים בע"מ
למפעלנו במישור רותם דרוש/ה
כלכלן/ית
הגדרת תחומי עיסוק: הכנת התמחיר והתקציב של החברה
כישורים:
★ נמרץ ובעל נכונות לעבודה מאומצת
★ אפשרי כלכלן מתחיל
תנאי השכר ייקבעו בהתאם לנסיון ולכישורים. למועמדים מחוץ לאיזור תינתן עזרה בדיור.
נא לפנות בצירוף קורות חיים ל"רותם דשנים" מישור רותם ד.נ. ערבה 86800, לידי מנהל כח-אדם או לטל' 03-256126-7
בקבוצת כימיקלים לישראל

רשות שדות התעופה בישראל

נמל תעופה בן־גוריון

דרושים

בחורים/בחורות

לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן־גוריון

העבודה מוצעת למשרה מלאה, במשמרות מגוונות, לחווה מינימלי של שנה. לאחר שנת עבודה, אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים בשנת הלימודים תשמ"ט).

תנאי הקבלה
★ לאחר שרות צבאי.
★ 12 שנות לימוד לפחות.
★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
★ מצב בריאותי תקין.
★ מגורים באזור גוש דן – חובה לתקופת החווה.
במסגרת העבודה תתאפשר יציאה לחו"ל מעת לעת עפ"י הצורך.

למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר נאותים והטבות נוספות.
למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת קבלה במנהלת נמל תעופה בן־גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), ביום ב' 2.5.88.

הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06:00 ועד שעה 09:00 בבוקר.
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.

על המועמדים להצטייד בתעודות זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

אורמת טורבינות בע"מ

דרושים

★ **מזכיר/ה למנהל הכספים.**
חדפסת עברית/אנגלית (כולל מעבד תמלילים)
ניהול התכתבות עם גורמי חוץ
נסיון בניהול משרד
עזרה למנהל הכספים בנושאים שבטיפולו
ידע בהנה"ח – יתרון
נסיון בקשר עם מערכת הבנקים – יתרון המשרה מיידית.

★ **מזכירת מחלקת הנדסה**
ידיעה מושלמת עברית/אנגלית כולל חדפסת
שפות נוספות – יתרון
רצוי נסיון עם מעבד תמלילים
המשרה מיידית.

★ **טכנאי הרכבות.**
דרוש ידע בשרטוט, ריתוך ומסגרות
בוגר בית־ספר מקצועי – עדיפות לקצין בצי חסוחר

המשרות מלאות. 5 ימי עבודה בשבוע. הסעה מובטחת.
בדבר פרטים נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 68 יבנה מיקוד 70650.

אסטרונאוטיקס

פיתוח וייצור מערכות ממוחשבות, אוטומציה ובקרה

דרוש

מהנדס תעשיה וניהול

לניהול פרוייקט בתחום האלקטרוניקה
* נסיון קודם בארגון, מעקב ותיאום של פרוייקטים גדולים.
* ידע בעריכת תוכניות מעקב – גנט פרט כולל שימוש במחשב – חובה.
* ידע בתחום מערכות אלקטרוניות – יתרון. 5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
– סודיות מובטחת –
לפנות לאסטרונאוטיקס אגף הארגון רח' הירקון 23 בני ברק ת.ד. 882 מיקוד 51261, או טלפונית 704610 (החל מיום א')

"מקלאר"
משווקים בלעדיים של מוצרי FIRST CLASS
דרושה
נציגת מכירות
להנהלות מפעלים
חשוב: אנרגיה, התמדה, לא מפונקת
לא חשוב: גיל, מצב משפחתי, רשיון נהיגה
03-332204

לחב' פרסום בת"א

קופירייטר
שיודע לכתוב
בעל נסיון בפרסום/עיתונאות

גרפיקאי מבצע
7 שנות נסיון לפחות

ארטדיירקטור
בוגר בצלאל או מוסד דומה
5 שנות נסיון לפחות.

לפנות בכתב לת.ד. 45227 ת"א עבור "פרסום"

ORS שרותי כח אדם

לסניף פ"ת וסניף נתניה
דרושים:

מלחימות / מחוטות למעגלים מודפסים

3–5 שנות נסיון. תוצרת/גבר לשמרות מלאות.
כתובתנו:
סניף פ"ת: ההגנה 16 פ"ת. טל. 03-9301913
סניף נתניה: שטמפר 15 (מעל בי"ס רמה) נתניה. טל. 053-338177

הטובים עובדים קבוע ORS

לחברת שיווק מובילה בתחומה
דרוש

מנהל עבודה

(עבודה במשמרות)

הכישורים הדרושים:
* ידע בניהול אנשים.
* ידע בארגון עבודה.
* נסיון בניהול ואיחסון מוצרים.
* הבנה כללית בדרכות מחשב.
תנאים הכרחיים:
* מגורים במרכז.
* השכלה תיכונית/מקצועית.
* גיל 25–35.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49537 (עבור מנ"ע).

ORS שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל־אביב
דרושים:

* **מזכירת יבוא**
– הדפסת עברית אנגלית על מעבד תמלילים
– הכרת הדוקומנטציה
– עבודה במשרה מלאה בת"א
– 5 ימים בשבוע

* **מזכירה לניהול משרד בטוח**
– ידע בכתבות אלמנטרי – חכרחי.
– הדפסה על מעבד תמלילים.
– שליטה טובה בעברית ובאנגלית.
– שעות עבודה: 8–13
– 5 ימים בשבוע, בת"א

* **מזכירה בעברית**
– הדפסה על מעבד תמלילים איינשטיין – חובה
– שעות עבודה: 09:00–17:00
– 5 ימי עבודה בשבוע

* **פקידת טלר**
– לעבודה במשרה מלאה בת"א.
– שעות העבודה: 07:15–16:45
– לתקופה ממושכת.

* **תמלילניות**
– הדפסות בעברית ובאנגלית
– הכרת תפעול טלקס ופקסימיליה
– שעות עבודה: 08:00–17:30
– 5 ימי עבודה בשבוע, בת"א

* **קלדניות**
– קלדנית אלפא־נומרי + הדפסות בעברית על מכונת כתיבה
– קלדנית על הנה"ח ממוחשבת + ידע בהנה"ח
– סוג 2
– קלדנית על גיוס מוסד חוץ.
– קלדנית הנה"ח עם ידע בהנה"ח (רצוי סוג 2)

* **אנשי מכירות**
– קידום מכירות של מוצרי חשמל
– בעלי רכב פרטי
– גיל עד 28
– למסי חודשים – בת"א

הנאים טובים למועמדים המתאימים
נא. או. אס. כבר אחרים 134 ת"א 03-202460
שעות קבלה: 09:00–16:00

הטובים עובדים קבוע ORS

למפעל באיזור תל־אביב
משרה 86
דרוש/ה

מהנדס/ת אלקטרוניקה

בעל/ת נסיון בתכנון וביצוע מערכות תקשורת ונתונים
מועמדים מתאימים יתקשרו לטלפון 03-481111
לפנות לת.ד. 32385 תל־אביב, מיקוד 61031.
נא לציין מספר המשרה ומספר המשרה.

תלמה

לסניף המכירות המרכזי ברמת־גן
דרושה

מפקחת מכירה

הכישורים הדרושים:
* השכלה תיכונית מלאה.
* נסיון מוכח בעבודת מכירה ופיקוח.
* כושר ניהול מוכח.
* יכולת ניהול צוות עובדים.
* ביטחון עצמי עם יכולת תכנון וארגון
* גיל 30 עד 40
* נכונות לעבודה קשה ובשעות חריגות

לחברה
דרוש/ה

טכנאי/ת הנדסאי/ת בנין / אדריכלות

לעבודה מעניינת
בגרפיקה ממוחשבת.
טל: 03-5613021
(לפנות לסגינה כרמי)

יותר טוב מנפאואר

לסניף תל־אביב
המחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00–14:00
טל: 03-298877, 284128

דרושה
מזכירה
עברית / אנגלית
אנגלית ברמת שפת־אם.
עבודה לתקופה ממושכת,
משרה מלאה, באזור ת"א.
שכר גבוה ותנאים מצויינים
למתאימה
פני למנפאואר בהקדם – זה משתלם

מנפאואר MANPOWER
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

למשרד מהנדסים
דרוש

מהנדס אזרחי

בעל נסיון, לפיקוח על עבודות תשתית
ומגורים במרכז הארץ.
נא לפנות לטל' 03-458994

לחניון גדול בת"א
דרושים

1. **עוזר למנהל –**
לאחר שירות צבאי, עם נכונות לעבודה מאומצת, עם שעות עבודה הגונות.
2. **מנהל/ת חשבונות בכיר/ה –**
לפחות סוג 3 ול/ת ידע בעבודה עם מחשבים.
3. **מנהלת חשבונות.**
4. **מזכירה**
5. **קופאים**
אפשרי סטודנטים או פנסיונרים.
6. **עובדים**
לחלוקת מכוניות.
7. **סיכאי**
8. **מהדלקים**

לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית לטל' 03-5120306, 03-289139

לחברה באזור המרכז דרושה

פקידה

ברמה גבוהה

בעלת ידע כללי בהנהלת־חשבונות
ידע בניהול משרדי, נסיון בטיפול בלקוחות, סבלנות ויחסי אנוש שרות משרד לעובדי החברה.
דרישות התפקיד: משרה מלאה, גיל 28–35 השכלה של 12 שנות לימוד.
נא לפנות בכתב לת.ד. 3953, פתח־תקוה 49537 (קוד ז"ד).

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

מנהלי מכירות

בענף ביטוח חיים

לרגל הרחבת מערך השיווק של חברתנו
דרושים
מנהלי מכירות בכל אזורי הארץ

בעלי נסיון מוכח במכירה
ובניהול אנשי מכירות בביטוח חיים

כישורים נדרשים:
– כושר מנהיגות
– יכולת לתפקד בתנאי לחץ
– משמעת עצמית ורצון להתקדם
– גיל מעל 27

לקביעת ראיון נא להתקשר אל גרנולה
טלפונים: 03-614531, 03-611318
בשעות: 8.30 עד 15.00 בימים א' עד ה'.

מנורה
חברה לבטוח בע"מ

Budget rent a car

למרכז הטכני
למחלקת הכנת רכב להשכרה
דרושים

מכיני רכב להשכרה

* ידע/נסיון בתחום הרכב
* רשיון נהיגה
* מגורים באיזור תל־אביב
* נכונות לעבודה קשה

לפנות אישית למנהל הטכני של באדג'ט, רח' מיטב 6 תל־אביב (ליד הסינרמה) עבור: "מכיני רכב להשכרה"

באדג'ט השכרת רכב

למרכז שקום לנכים דרושה
מורה מוסמכת למלאכה לניהול מחלקה
* נכונות לעבודה עם נכים
* כושר ארגון וניהול צוות עובדים.
ש"ע 07:30–14:30. לפנות: טל' 483111

לעבודה בטחונית בארץ ובחו"ל
דרושים

יוצאי יחידות קרביות

הנתונים הדרושים:
* גילאי 21–28
* שירות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הכרחי קורס פיקודי) עדיפות לקצינים
* ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופית אחרת.
* כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה)

אנו מציעים:
* עבודה רבת אתגר בארץ ובחו"ל
* תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות למתאימים.
* חווה העסקה למספר שנים (אפשרי חווה לשנה אחת).

העבודה מתאימה גם לסטודנטים המתכוונים ללמוד בארץ או בחו"ל בשנת הלימודים הבאה

המעויינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור מ.מ. בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

למוסד ממלכתי בת"א
דרושים

סטודנטים לתפקידי שמירה

* **סטודנטים לעבודה גמישה המאפשרת לימודים.**
– יכולת להקדיש לפחות שני בקרים מדי שבוע (כולל יום שישי).
– לאחר שרות צבאי.
– בריאות תקינה.
– אפשרות של השתלבות במערכת עם סיום הלימודים. (לא בתפקיד שמירה)

* **שומרים במשרה מלאה.**
לאחר שרות צבאי מלא. גילאים 25–45. עבודה קבועה בתנאי העסקה הולמים ותנאים סוציאליים. בריאות תקינה.

ליצירת קשר עמנו טלפנו לטל. 03-219489 או כתבו לת.ד. 33471, ת"א בצירוף פרטים אישיים (מס' ת.ז., מ.א. בצה"ל, גיל, שנת לידה, שנת עליה, כתובת ומס. טלפון).
– סודיות מובטחת –
רק פונים מתאימים ייענו

המגבית המאוחדת לישראל קרן היסוד
UNITED ISRAEL APPEAL KEREN HAYESOD

דרוש

מנהל מגבית

דור המשך בדרום אמריקה

לניהול ופיתוח המגבית בקרב הדור הצעיר בקהילה המקומית. לקשר שוטף עם מנהיגי הקהילה, איתור וגיוס פעילים ומתנדבים מקומיים חדשים והכשרתם. קשרים עם ארגונים אחרים במקום.
כישורים נדרשים:
יכולת שכנוע, כושר הסברה מעולה בכתב ובע"פ, יוזמה, ניהול מו"מ, השכלה אקדמית במדעי החברה, ידיעת השפה הספרדית על בוריה, נסיון בעבודה קהילתית או חברתית, גיל 28–38
התפקיד המוצע מתאים למחפש אתגר וחויה אישית מרתקת
הצעות יש להפנות תוך פרוט קורות חיים, השכלה ונסיון בעבודה לת.ד. 7055 ירושלים עבור נציגים עד 7.5.88

לתעשיה הצבאית במרכז הארץ
דרושים

* **חרטים קונבנציונאלים**
* **כרסמים קונבנציונאלים C.N.C.-ו**

בוגרי בתי ספר מקצועיים לאחר שרות צבאי
יתרון לבעלי שנתיים נסיון

מועמדים מתאימים מתבקשים לבוא לראיון ביום שני 2.5.88 בשעה 8.00
ליחידת התעסוקה,
רח' הארבעה 16 תל־אביב.
נא להביא תעודות זהות, מלואים ושבר.

התעשיה הצבאית

רוקחת
במשרה חלקית
לבית מרקחת בת"א
טלפון 03-455196
03-412934

לחברה תעשייתית מסחרית
דרושה למשרה מלאה

מזכירה בכירה

כישורים:
נסיון בתפקיד בחיקף דומה
נכונות לעבודה מאומצת ועמידה בלחצים
יכולת ניסוח בעברית (אנגלית – יתרון)
חדפסה עברית/אנגלית
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים ופירוט נסיון מעשי, לפי הכתובת: מיקרו־דף, דרך פתח־תקוה 98, תל־אביב 67012.

דרושים

סוכני מכירות

רצוי עם רכב מסחרי (לא הכרחי)

להפצת מוצר מבוקש, בכל חלקי הארץ.

לבעלי מוטיבציה מובטחים רווחים גבוהים
לפרטים: 03-7521226/8

בואי/י להתברג במערך שיווק
של חברה אמריקאית, בעבודת מכירות.
ו/או בעבודת מכירות בטלפון (טלמרקטינג)
בשעות אחה"צ והערב טלפון 03-7513395 אביבה

דרוש
לעסק מסחרי, בחור בעל ידע בציוד פיקוד ובקרה בענף החשמל. קורות חיים בכתב־יד לפנות לת.ד. 404 מיקוד 43000, רעננה.

קבוץ אשדות יעקב איחוד
מחפש

גננת מוסמכת

לעבודה מיידית!!

טל. ביום 06-756211 לבקש את עדה
טל. בערב 06-756410 לבקש את דורית

דרושות

2 אחיות מוסמכות

לקיבוץ כפר הנשיא
(ע"י ראש פינה)
נא להתקשר בין השעות
10:30 – 12:30 06-932970
ובין 19:30 – 22:00
06-932589 06-932545

דרוש
מחלק מפיץ
עצמאי למוצר מזון בלעדי
03-5521921 03-5520392

למרכז להכשרה ושיקום ברעננה
ליד בי"ח לוינשטיין
דרושים
1. מדריך לתכנות מחשבים (משרה 410)
בשפות קובול, בייסיק ופסקל. משרה שלמה
2. מבקר טיב בענף המתכת להדרכה
(משרה 414) ל־8 שעות שבועיות
3. מרפאה בעיסוק
(משרה 464) ל־3 / 1 משרה
4. אפסנאי אחראי
(משרה 167) משרה שלמה, נסיון הכרחי
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ונסיון קודם תוך ציון מספר המשרה לבי"ח לוינשטיין, ת.ד. 3 רעננה 43100 עבור מח' כח אדם

לחברה לתכנון וביצוע ברמלה
דרוש
מהנדס קונסטרוקציות
* נסיון 3 שנים בפלדה ובטון
ת.ד. 17717 תל־אביב

עתודות

עתודות - כח-אדם, השמה ושיבוץ.

למחלקה המשפטית של לקוחתנו
דרושה

מזכירה־פקידה

לשעות אחה"צ (עד 19.00)

הכישורים הדרושים:
* בוגרת תיכון אינטליגנטית ומנומסת
* עיבוד תמלילים עברית/אנגלית
* סיוע בעבודת המרכזיה (17.00–19.00)

מועמדות מתאימות תפונה טלפונית מיום א', לעינת או לנוה – 03-5449293, או בכתב ל"עתודות" – רח' בן־יהודה 77, תל־אביב 63435
– סודיות מובטחת –

ב.נ. שרותי ניהול

מידע על משרות ועובדים בכירים

לחברה ארצית להוצאה לאור
דרוש:

מנהל / ת מכירות פרסום

לעיתוני סחר בינלאומי המופיעים בארץ ובחו"ל בשפה האנגלית
תנאים טובים וקידום מובטחים.
פרטים נוספים בטלפון: 053-614381.
ת.ד. 2297 נתניה 42122, 053-614381

ת"ד 2297 נתניה 42122, 053-34515

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למפעל מתוחכם בהקמה דרושים
טכנאים, מהנדסים ואקדמאים במקצועות שונים מכל הארץ.
תנאי שכר יהודיים. גם לחסרי נסיון.
לכתוב קורות חיים לת.ד. 3253 חדרה מיקוד 38132

ORS שרותי כח אדם

לתושבי ראשל"צ
אנו שמחים להודיע
על פתיחת סניף ORS
ברחוב הרצל 65, ראשל"צ.

ל-ORS – ראשל"צ ורחובות
דרושים

למחלקה המשרדית:
- מזכירה אנגלית – שפת אם אנגלית + הדפסה + ידע בהולנדית.
- פקידת יצוא + יבוא – עם נסיון + עבוד תמלילים + אנגלית טובה.
- מזכירה אנגלית – שפת אם אנגלית – ידע במעבד תמלילים – יתרון.
- מזכירת עברית + אנגלית עם נסיון בניהול משרד.
- מלחימות מרכיבות עם נסיון – לעבודות מגוונות.
- כלכלן/ית – אפשרי עם נסיון מועט, לעבודה בתחומיה.
- פקידת כח אדם – עם נסיון + מעבד תמלילים, תנאים מצויינים.
- מנהל חשבונות – סוג 3 – פיקוח על מערכת מלאי ממוחשבת, נהוח מ.ע.מ. ומס קניה.
- קלדניות לשעות היום והערב – עבודות מגוונות.
- לבורנט/ית עם נסיון לעבודה במשמרות.
- עובדת ייצור לעבודות מגוונות.

למחלקה הטכנית:
- מפעילי מכונות – לעבודות מגוונות – תנאים טובים.
- מכונאי אחזקה – לעבודות מגוונות – תנאים טובים.
- מסגרים עם ובלי נסיון לעבודות מגוונות.
- נהג משאית – רשיון ג' לעבודות חלוקה.
- עובד מכונת שיש – עם נסיון.
- עובדי ייצור – תנאים מצויינים.
- חשמלאי מעוסים (חמ"מ) – לעבודה קבועה.
- מהנדס מכונות – נסיון עבודה באחזקת מפעל, תנאים טובים.
- חשמלאים – ראשי, מוסמך, עוזר – לעבודות מגוונות.
- איש מכירות – עם נסיון – משכורת בסיסית + אחוזים – לעבודה קבועה.
- אנשי אחזקה – עם ובלי נסיון – לעבודות מגוונות.
- מהנדס מכונות – לעבודה כמנהל ביקורת איכות במפעל תעשייתי, עבור שבבי, או פח.
- הנדסאי מכונות – עם נסיון – ידע בפחחות + עבוד שבבי.
- חרט – עם נסיון לעבודות מגוונות – תנאים מצויינים.
- מחסנאי שבבי – עם נסיון.
- צבעי מתכת – עם נסיון תנאים מצויינים.
- כרסם – C.N.C – עם נסיון גם בכרסם קונבנציונאלי – לעבודה במשמרות.
- חווטים עם ידע בהרכבה אלקטרונית או הרכבה מכנית, תנאים מצויינים.
- שומרים – תושבי אשדוד – 10 שנות לימוד לפחות – תנאים מצויינים.
- עובדי ייצור – תושבי רמלה ולוד – תנאים מצויינים.
- רתך ארגון – תנאי עבודה מצויינים.
- מכונאי דיזל – עם נסיון של 3 שנים לעבודה קבועה.
- חשמלאי אחזקה – תנאים מצויינים.
- מנהל עבודה עם נסיון בעבודות בניין ציבוריות, תנאים מצויינים.
- מהנדס בניין עם נסיון כמהנדס ביצוע בעבודות ציבוריות תנאים מצויינים.

משרדינו ברחובות וראשל"צ פתוחים בין השעות 08.00-19.00
רחובות הרצל 187, קומה ב' (מול המשטרה)
טל: 08-467195, 08-464760
ראשל"צ הרצל 65, פינת עין הקורא (מעל בנק לאומי)
ליד מוניות אביב טל: 03-9666680

הטובים עובדים קבוע ORS

וייוק
שיווק מוספים מיוחדים
לחברה העוסקת בתחום התקשורת והפרסום
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
(למשרה מלאה)
- נסיון 3 שנים לפחות.
- דרגה 3 לפחות.
- ידע בעבודה עם מחשב (ויצוי חשבשבת).
- יכולת ניהול מח' הנה"ח.

נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 14202 ת"א לידי עינת.

לחברה בענף התרופות
דרושים
1. רוקח/ת אחראי
למחסן תרופות בתל-אביב
למשרה חלקית.
2. תעמלנים רפואיים
דרישות התפקיד:
* בעלי רקע פרה-רפואי ו/או תואר אקדמאי במדעי הטבע.
* נסיון קודם במכירות – רצוי.
* ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
* רשיון נהיגה ברכב פרטי.

תנאי עבודה ושכר מעולים למתאימים
– סודיות מובטחת –
נא לפנות טלפונית: 03-510388
או בכתב: לת.ד. 13 תל-אביב 61000

וייוק
שיווק מוספים מיוחדים
לפרוייקטים שונים בתחום התיירות, התקשורת והפרסום בארץ ובחו"ל
דרוש/ה
נציג/ת מכירות מעולה!
האם את/ה מסוגל/ת להרוויח בחודש בין 10,000—16,000 ש"ח (ברוטו)?!
... וזו לא טעות דפוס...
אצלנו יש אנשים שעושים זאת, כי הם אינטליגנטים, מתוחכמים ומקצועיים, יוזמים, רציניים ומתמידים.
אם גם את/ה מסוגל/ת
בוא/י והצטרף לסיפור ההצלחה שלנו:
לתאום ראיון אישי, נא לפנות לענת טל: 331907, 333001/3, או לשלוח קורות חיים לת.ד. 14202 ת"א לידי ענת.

לחברה מובילה
בענף ציוד למטבחים מוסדיים
דרושים:
1. טכנאי קירור.
2. חשמלאי מוסמך.
3. אלקטרונאי.
4. מפ"טית.
- לאחר שרות צבאי.
- בעלי השכלה פורמלית/צבאית.
- ידע באנגלית רצוי.
- נסיון אינו הכרחי.

– הדרכה תתקבל במסגרת התפקיד. להתקשר החל מיום א' על. 03-623581 ליפה בין השעות 12:00-18:00.

לחברת יבוא ושווק של מוצרי חשמל ביתיים
דרושים:
1. מנהל מכירות
2. סוכני מכירות
3. רכזי מכירות
למוסדות וועדי עובדים
נסיון בענף ורכב – יתרון!
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים:
טלל רח' נגבה 2 רמת-גן 52348

דרושה
שורכת-דין
לעבודה מעניינת ולא שגרתית בתחום הנזיקין.
שבוע מקוצר, שעות גמישות ללא הופעות.
טלפון: 03-5465876

מועצה מקומית ערד
חלשכה לשירותים חברתיים
דרושים/ות
עובדים/ות סוציאליים
לתפקידים הבאים:
1. עבודה כוללנית עם משפחות
2. ריכוז נושא הקשישים:
יתקבלו עובדים כשירים בוגרי אוניברסיטה או מכון להכשרת עו"ס (עדיפות לבעלי נסיון).
תנאי העסקה:
הסכם עו"ס ארצי + הטבות ערי פיתוח.
קיימת אפשרות של סיוע בדיור.
על המועמדים לעבור ראיון אישי
לקבלת פרטים נוספים (כולל הקיפי משרה) נא לפנות למזכירות המחלקה טל- 957911, 057-950620

"שרנוע אלקטרוניקה"
למפעלנו העוסק בייצור מערכות בקרה ממוחשבות לכרסומות ומרכזי עיבוד

דרושים העובדים הבאים:
1. הנדסאי / טכנאי אלקטרוניקה
(מתחיל או בתקופת סיום הלימודים).
2. מכונאי להרכבת מערכות מכניות מדויקות
רצוי מכינאי מטוסים.
3. חשמלאי / חווטים
להרכבת מערכות בקרה מבוקרות מחשב.

לפנות בכתב יד בצירוף קורות-חיים: ל"שרנוע אלקטרוניקה" רח' התעשייה 25 יהוד 56000

דרושים *מפעילים יוצאי צבא*
על שופל 950 B
לכל הארץ בעלי נסיון של 3 שנים.
08-222248

למושב ורד יריחו דרושים
1. **תמרן** — עם נסיון לעיבור מטע תמרים
2. **חצרן / גנן**

אפשרות למגורים במקום.
12:00—8:00 02-227650

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

רוברט הלף ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם המתמחה בהשמת כח אדם במחשבים ובחשבונאות

מנהל חשבונות סוג 3—2
לחברת ביטוח באיזור ת"א. בעל/ת נסיון בתחום התאמות. לעבודה קבועה. תנאים מצויינים.

פקיד גבייה
לחברת ביטוח באיזור ת"א. נסיון בחברת ביטוח חובה+עבודה על מחשב. לעבודה מעניינת. תנאים טובים למתאים/ה.

קלדנית על IBM s / 36
לעבודה באיזור ומת-גן/בני-ברק. ידע בסיסי בהנה"ח. בעלת נסיון. לעבודה קבועה במשרה מלאה. תנאים טובים למתאימה.

מעבדת תמלילים בעברית
בעלת נסיון. לעבודה באיזור ת"א/ר"ג על אחת מהתוכנות הבאות: וונג, וורדמיל, א-ב, וורדסטאר, איינשטיין. לעבודות זמניות וקבועות. תנאים מצויינים למתאימה.

מעבדת תמלילים
לחברה באיזור פ"ת. בתוכנת וורדמיל עברית/אנגלית. בעלת שליטה מלאה בשפה האנגלית, רצוי גם נסיון בטלקס. תנאים טובים למתאימה.

מרכזנית
לחברה בת"א. צעירה (דיומית+ידע בהדפסה עברית/אנגלית. לשעות 15:00—20:00 אחה"צ. לעבודה קבועה.

לקביעת ראיון ללא התחייבות, נא להתקשר מוידות לשרי או דליה מיום א' 03-203423, 03-204711.

סודיות מובטחת

דרוש
קצב מקצועי
תנאים טובים למתאים
לפנות לטלפון: 08-455155

ישפה סגליס
ענבי מהנדסים
בע"מ דרוש/ה
מהנדס/ת
נסיון הכרחי.
03-5447644

השתחררת?
הצטרף לצבא הטבע
אם השתחררת זה עתה מהצבא, אהבת הטבע והארץ מדריכה אותך, הינך רואה בחינוך ענין ואתגר, יש לך גישה לילדים ולנוער, כושר ביטוי טוב בעל פה, יכולת מנהיגות ויכולת הסתגלות לעבודת צוות – החברה להגנת הטבע מחפשת אותך.

בבתי ספר שדה של החברה ברחבי הארץ מחכה לך עבודת הדרכה.

המתקבלים יעברו קורס הכשרה ויתחייבו לעבודה של שנתיים. כל שעליך לעשות הוא לפנות למח' ב"א רח' השפלה 4, ת"א 66183 ולמלא שאלון פרטים אישיים.

החברה להגנת הטבע

שלום בית מתחיל בך
INTERNS FOR PEACE
הצטרף ל"ניצני שלום"
"ניצני שלום" תוכנית אפוליטית, עצמאית לשיתוף פעולה יהודי-ערבי באמצעות עבודה קהילתית.
הכשרה תוך כדי פעולה בשטח במשך 14 חודשים (עם אופציה לשנתיים) מתחילה ביולי 1988.
דרושים ישראלים מעל גיל 22, בעלי תואר בי.אי. או הכשרה מקבילה, עם נסיון בהדרכה, חינוך, ספורט, אומנות או עבודה קהילתית.
המשתתפים יקבלו הדרכה מקצועית, מגורים בקהילת עבודתם ומילגה חודשית.
לפרטים נוספים 03-657995

ברן הקמת פרוייקטים בע"מ
דרושים
למשרדנו בחיפה לעבודה בצפון
* **מהנדס/ הנדסאי תעשיה וניהול/ מכונות –**
איש לוחות זמנים ובקרה תקציבית בפרוייקטים הנדסאים של החברה.
כישורים דרושים: – נסיון בעבודה בתעשיה הכימית, היכרות עם מערכות ופרוייקטים בתעשיה זו. נסיון בבניית לו"ז ובקרה תקציבית.
* **טכנאי/ הנדסאי כימיה/ מכונות –**
בעל נסיון בעבודה במיתקנים כימיים, הכרת תהליכים במתקני ייצור בתעשיה זו. יכולת ניהולית יתרון.
לעבודה באיזור ת"א
* **מהנדס מכונות/ כימיה –**
בעל נסיון של חמש שנות עבודה באחזקה וניהול פרוייקטים במפעלים פטרוכימיים.
בעלי כישורים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב אל – כ"א – ברן הקמת פרוייקטים בע"מ ת.ד. 3153 באר-שבע. 84549. טלפון – 057-74799.

דרושים
קבלני משנה
ו/או **קבוצות קבלניות**
לעבודות בטון והנדסה אזרחית
במתקן צבאי ע"י גדרה
סוגי הקבלנים הדרושים:
ברזלנות בנין, יציקות בטון, עבודות פיתוח, עבודות חפירה, מחליקי הליקופטר, עבודות מתכת, מסגרות ועבודות כלליות בבנין.
לפנות טלפונים: 03-9345065, 03-909535, 03-9345072

פקידת רישום טיולים
— רקע בידיעת הארץ
— נסיון בעבודה עם קהל
— ידיעת השפה האנגלית
— משרה מלאה
— התחלה מיידית
לקביעת ראיון 03-375063
שלוחה 332 לכלנית מ-10:00—15:00
החברה להגנת הטבע

חברה ישראלית
לקופסאות פח בע"מ
למפעלינו בפתח-תקווה וכפר-סבא
ד ר ו ש י ם
מכונאי תעשיה
בוגרי בית ספר מקצועי 4 שנתי במגמת מכונות או מכניקה עדינה.
עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה או בצה"ל.
העבודה בשלוש משמרות.
למועמדים מובטחים תנאים טובים. 5 ימי עבודה בשבוע. שכר ותנאים סוציאליים טובים ומלאים. קידום בתפקיד ובשכר במסלול קידום מיוחד. הסעות מאורגנות.
למפעל בפתח-תקווה
ד ר ו ש
מכונאי רכב
בוגר בית ספר מקצועי במגמת מכונאות רכב, בעל ידע ונסיון בתיקון מלגזות מונעות בגז.
העבודה ללא משמרות.
המעוניינים מתבקשים לפנות מיום א' בבוקר לאגף כוח אדם:
בפתח תקווה: 03-9225321 למר רוזן.
בכפר-סבא 052-25241 למר שרון

ORS שרותי כח אדם
לסניף פ"ת וסניף נתניה
דרושים:
מלחימות / מחווטות
למעגלים מודפסים
— 3 שנות נסיון, אורחי/צבאי למשרות מלאה.
סניף פ"ת: ההגנה 16 פ"ת. טל: 03-9301915
סניף נתניה: שטמפר 15 (מעל בי"ס רמה) נתניה. טל: 053-332177
הטובים עובדים קבוע ORS

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל-אביב
המחלקה המשרדית
בן-יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 03-298877, 284128
דרושה
מזכירה
עברית / אנגלית
אנגלית ברמת שפת-אם.
עבודה לתקופה ממושכת,
משרה מלאה, באזור ת"א.
שכר גבוה ותנאים מצויינים למתאימה
פני למנפאואר בהקדם – זה משתלם!
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.
מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

רשות שדות התעופה בישראל
נמל תעופה בן-גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן-גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה, במשמרות מגוונות, לחודש מינימלי של שנה. לאחר שנת עבודה, אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים בשנות הלימודים תשמ"ט).
תנאי קבלה
* לאחר שרות צבאי.
* 12 שנות לימוד לפחות.
* דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
* מצב בריאותי תקין.
* מגורים באזור גוש דן – חובה לתקופת החניה.

למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר נאותים והטבות נוספות.
המועמדים בעלי הכישורים המתאימים יופנו לאולם המבחנים בנמל התעופה בן-גוריון, ביום ב' 2.5.88.
הרשמה למועמדים תתקיים משעה 06:00 ועד שעה 09:00 בבוקר. מספר המועמדים חייב מוגבל.
על המועמדים להצטייד בתעודות זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושני תמונות.

"מקלאר"
משווקים בלעדיים של מוצרי FIRST CLASS
דרושה
נציגת מכירות
להנהלות מפעלים
חשוב: אנגלית,
לא חשוב: גיל, מצב משפחתי, רשיון נהיגה
03-332204

לחברת שיווק מובילה בתחומה
ד ר ו ש
מנהל עבודה
(עבודה במשמרות)
הכישורים הדרושים:
* ידע בניהול אנשים.
* ידע בארגון עבודה.
* נסיון בניהול ואחסון מוצרים.
* הבנה כללית בדרישות מחשב.
תנאים הכרחיים:
* מגורים במרכז.
* השכלה תיכונית-מקצועית.
* גיל 35-25.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים אל ת.ד. 3953, פתח-תקוה 49517 (עבור ורד לוי).

תלמה
לסניף המכירות המרכזי בפתח-תקוה
ד ר ו ש / ה
מפקחת מכירה
הכישורים הדרושים:
* השכלה תיכונית ומעלה.
* נסיון מוכח בעבודת מכירה ופיקוח.
* כושר ניהול מוכח.
* יכולת ניהול צוות עובדים
* ביצועיסט בעל יכולת תכנון וארגון
* גיל 30 עד 40
* נכונות לעבודה קשה ובשעות חריגות
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים, ת.ד. 707 [illegible] מיקוד 31006

למשרד מהנדסים
דרוש
מהנדס אזרחי
בעל נסיון, לפיקוח על עבודות תשתית ומבנים במרכז הארץ.
נא לפנות לטל' 03-458994

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

לחב' פרסום בת"א
קופירייטר
שודע לכתוב
בעל נסיון בפרסום/עיתונאות
גרפיקאי מבצע
7 שנות נסיון לפחות
ארטדירקטור
בוגר בצלאל או מוסד דומה
5 שנות נסיון לפחות.
לפנות בכתב לת.ד. 45227 ת"א עבור "פרסום"

למפעל באזור תל-אביב
משרה 86
ד ר ו ש / ה
מהנדס/ת אלקטרוניקה
בעל/ת נסיון בתכנון וביצוע מערכות תקשורת נתונים.
מועמדים מתאימים יתקשרו לטלפון 03-481111 למנהל כח אדם, או יפנו בכתב לת.ד. 32365 תל-אביב, מיקוד 61031.
נא לציין מספר תעודת זהות ומספר המשרה.

להברה
ד ר ו ש / ה
טכנאי/ת הנדסאי/ת
בנין / אדריכלות
לעבודה מעניינת בגרפיקה ממוחשבת.
טל: 03-5613021
(לפנות לפנינה כרמי)

לחניון גדול בת"א
דרושים
1. עוזר למנהל –
בוגר/ת אחרי שירות צבאי, עם נכונות לעבודה מאומצת, גם במעבר לשעות העבודה הרגילות.
2. מנהל/ת חשבונות בכיר/ה –
לפחות סוג 3 בעל/ת ידע בעבודה עם מחשבים.
3. מנהלת חשבונות.
4. מזכירה
5. קופאים
אפשרי סטודנטים או פנסיונרים.
6. עובדים
לדחיפת מכוניות.
7. סיכאי
8. מתדלקים
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית של: 03-5120306, 03-289239

אורמת טורבינות בע"מ
דרושים
* **מזכירה לניהול חשבונות,** (כולל מעבד תמלילים)
הדפסת עברית/אנגלית
ניהול התכתבות עם ספקים בחו"ל
נסיון בניהול משרד
עזרה למנהל חשבונות
ידע בהנה"ח – יתרון
נסיון בקשר עם מערכת הבנקים – יתרון
המשרה מיידית.
* **מזכירת מחלקת הנדסה**
ידיעה מושלמת עברית/אנגלית כולל הדפסה
שפות נוספות – יתרון
רצוי נסיון עם מעבד תמלילים
המשרה מיידית.
* **טכנאי הרכבות.**
דרוש ידע בשרטוט, ריתוך ומסגרות
בוגר בית-ספר מקצועי – עדיפות לקצין צבא הסוהר

המשרות מלאות, 5 ימי עבודה בשבוע. הסעות מובטחות.
בבקשה פרטים נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 68 יבנה מיקוד 70650.

אסטרונאוטיקס
דרוש
מהנדס
תעשיה וניהול
לניהול פרויקט בתחום האלקטרוניקה
* נסיון קודם בארגון, מעקב ותיאום של פרויקטים גדולים.
* ידע בעריכת תוכניות מעקב – גנט פרט בכלל שקעים במחשב – חובה.
* ידע במחשב לעריכת אלקטרוניות – יתרון.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
– סודיות מובטחת –
לפנות לאסטרונאוטיקס אגף הארגון רח' הירקון 23 בני ברק ת.ד. 882 מיקוד 51261 או טלפונית 704610 (החל מיום א')

ORS שרותי כח אדם
למחלקה המשרדית בתל-אביב
דרושים:
* **מזכירת יבוא**
– הדפסת עברית אנגלית על מעבד תמלילים א-ב
– הכרת הדוקומנטציה
– עבודה במשרה מלאה בת"א
– 5 ימים בשבוע
* **מזכירה לניהול משרד בטוח**
– ידע בכוונות אלמנטורי – הכרחי.
– הדפסות על מעבד תמלילים.
– שליטה טובה בעברית ובאנגלית
– שעות עבודה: 13–8
– 5 ימים בשבוע, בת"א.
* **מזכירה בעברית**
– הדפסות על מעבד תמלילים איינשטיין – חובה
– שעות עבודה: 09:00–17:00
– 5 ימי עבודה בשבוע
* **פקידת טלר**
– לעבודה במשרה מלאה בת"א.
– שעות העבודה: 07:15–16:45
– לתקופה ממושכת.
* **תמלילנית**
– הדפסות בעברית ובאנגלית
– המעלה טלקס ופקסימיליה
– שעות עבודה: 08:00–17:30
– 5 ימי עבודה בשבוע, בת"א
* **קלדניות**
* קלדנית אלפא-נומרי + הדפסות בעברית על מכונת כתיבה.
* קלדנית על תכנת חשבשבת + ידע בהנה"ח – סוג 2
* קלדנית על גירסת מסר חדש.
* קלדנית הנה"ח עם ידע בהנה"ח (רצוי סוג 2)
* **אנשי מכירות**
– קידום מכירות של מוצרי חשמל
– לעבודת משרד ושטח.
– גיל – עד 28
– למס' חודשים – בת"א

תנאים טובים למועמדים המתאימים
א.א. אס. כבר אחרים 134 ת"א טל 03-202660
שעות קבלה: 09:00–16:00
הטובים עובדים קבוע ORS

לחברה באזור המרכז דרושה
פקידה
ברמה גבוהה
בעלת ידע כללי בהנהלת חשבונות, ידע בניהול משרד; נסיון בטיפול בלקוחות, ספקים ומתן שרותי משרד לעובדי החברה.
דרישות התפקיד: משרה מלאה, גיל 35–28 השכלה של 12 שנות לימוד.
נא לפנות בכתב אל ת.ד. 3953, פתח-תקוה 49517 (לידי דודי).

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

אלאופ

תעשיות אלקטרו־אופטיקה בע"מ

מנהל מכירות למזרח הרחוק

(משרה מס' 1140)

לניהול מערך מכירות אזורי

כישורים דרושים:
- נסיון של 10 שנים לפחות בתעשיה, מתוכן 5 שנים לפחות בשיווק ומכירות של ציוד צבאי/ביטחוני.
- הכרה טובה של המזרח הרחוק מתוך עבודת מכירות באיזור זה (עדיפות למועמד ששהה באיזור תקופה ממושכת).
- אזרח ישראלי אשר שירת בצה"ל בדרגת קצונה.
- שליטה מלאה באנגלית רצוי שפות נוספות.

מהנדס בקרה (משרה מס' 6004)

לעבודה בפרויקטים צבאיים גדולים

כישורים דרושים:
- נסיון בתיכנון מערכות בקרה אנלוגיות וספרתיות מורכבות
- רקע באלקטרוניקה.

מועמדים מתאימים המעוניינים להשתלב בחברה מתבקשים לפנות, בכתב, בצרוף קורות חיים ל: אל אופ מחלקת משאבי אנוש ת.ד. 1165 רחובות, מיקוד 76110 (בציון מספר המשרה).

סודיות מובטחת

למוסד רפואי במרכז הארץ

דרוש/ה

ראש צוות טכני לאינסטלציה ומכונות

דרישות התפקיד:
- טכנאי מוסמך.
- ניסיון של 5 שנים בשרברבות, מסגרות, רצוי בתחום האחזקה.
- יכולת לבצע עבודות עפ"י תוכניות והכנת תרשימים.
- ידע בנושאי חום ואנרגיה.

לפנות בכתב־יד בציון תולדות חיים לת.ד. 16250 ת"א, לא יאוחר מיום 10.5.88.

לחברה גדולה ומובילה

דרוש

מנהל פרוייקט בנייה

(משרה 2515)

לפרויקט רב־היקף באיזור המרכז

★ בעל נסיון מוכח בניהול פרוייקטים: תמחיר, מו"מ כספי, אירגון וביצוע הנדסי

מועמדים יפנו לטל. 03-225622 החל מיום א' או ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11024 תל אביב 61110.

סודיות מובטחת

המודעה לשני המינים

תיל — תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

קיבוץ אורים מחפש

אחות מוסמכת

פרטים נוספים אפשר לקבל בטלפון

בשעות היום 057-920500

בשעות הערב 057-920416

למפעל תעשייתי בגוש דן

דרוש

שומר

- העבודה בשתי משמרות (כולל שבתות וחגים).
- לאחר שרות צבאי.
- ידיעה מלאה של השפה העברית.
- מגורים באזור גוש דן — חובה.

המתאימים יפנו למחלקת כח־אדם, טלפון: 03-7662368-6

קונלוג קונטרול בע"מ

דרוש/ה

מזכירה

עברית — אנגלית

★ נסיון בניהול משרד ויכולת ניסוח מכתבים באנגלית.

על המועמדים/ות לפנות לת.ד. 3058 פתח־תקוה מיקוד 49517 ולציין "עבור מזכירה".

— סודיות מובטחת —

סגולה אולפנת בנ"ע ק. מוצקין לשנה"ל תשמ"ט דרושים:

1) **מרכז חינוכי לפנימיה**
2) **מדריכות.**
3) **אם בית.**
4) **מורה לפיזיקה.**

טלפון: 04-708295, בערב 04-226431, 04-711225

בכתב ת.ד. 29 ק.מוצקין 26100

לרציניים.

חברה ותיקה בתחום השקעות ומימון מחפשת

שותף פעיל/לא פעיל

השקעה 500,000.

תיבת דואר 1921 בני־ברק עבור משקיע.

סודיות מובטחת.

לחב' ד.ש.מ. בניה/פיתוח בע"מ דרושים לעבודה באשקלון:

מהנדס ביצוע

עם נסיון בעבודות ציבוריות של 5 שנים לפחות

מנהל עבודה

לעבודות שלד וגמר עם נסיון של 5 שנים לפחות

לקביעת ראיון 08-455932, 453076

לחברה מסחרית באור־יהודה דרושים:

1. **מזכירה/ כתבנית אנגלית**
2. **שליח בעל רשיון לקטנוע ורכב**

שעות העבודה ביום א'–ה' 16:00–8:00 יום ו' 13:00–8:00

נא לפנות לטלפון 03-343415 משעה 14:30 לת.ד. 201 אור־יהודה

אנוש מערכות פרוייקטים וניהול

דרושים

מהנדסי תעשיה וניהול

- מנוסים – לנסות מערכות מידע.
- יעוץ בנושאי הנדסת יצור ואיוש.
- לפרוייקטים בתחום הלוגיסי

ת.ד. 45289 תל־אביב

אגן

יצרני כימיקלים בע"מ. אשדוד

למפעל תעשייתי גדול באשדוד

דרושים:

★ **כימאי בכיר**

בעל תואר ד"ר ונסיון עשיר בסינטזה אורגנית.

★ **מהנדסי כימיה צעירים**

לתפקידים בעלי אתגר במערך הייצור לעבודה במתקני ייצור.

★ **מהנדסים / טכנאים / לבורנטים כימיה למעבדה אנליטית.**

נכונות לעבוד במשמרות ובשעות חריגות בהתאם לצרכי המפעל

– סודיות מובטחת –

לפנות בכתב יד. מועמדים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ובציון נסיון קודם לת.ד. 262, אשדוד 77102 אגף כח אדם 08-547211.

הסתדרות מדיצינית הדסה

לבית החולים בהר הצופים

דרוש/ה

פקיד/ת קבלת חולים

לעבודה במשמרות כולל שבתות וחגים, אחרי שרות צבאי.

השכלה תיכונית, רצוי נסיון בעבודה על מסוף, ידיעת שפות רצויה.

לפנות לטל: 02-818111/4204-5 בימים א'-ה'

ליפמן הנדסה אלקטרונית בע"מ

דרושות

עובדות ייצור באלקטרוניקה

לעבודות חיווט, הלחמה והרכבה. עבודה מעניינת במפעל מודרני, תנאים טובים.

אורבוט

מערכות בע"מ

דרושים לנו:

1. **מהנדס בקרה** משרה מס' 830

2. **מהנדס אנלוגי** משרה מס' 850

לקביעת ראיון נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 215, יבנה מיקוד 70651. בפנייתך נא לציין עבור משרה מס'.

ציקלון

מוצרי תעופה בע"מ

דרושים/ות

1. לאגף אבטחת איכות — **מנהל הנדסת איכות**
2. למחלקת תמוסים — **קשרים, חוטים, חשמלאים (חמ"מ)**
3. לאגף הייצור — **מבנאים תעופתיים**

למוסד רפואי ציבורי

דרושים/ות

1) סגנית מנהלת מטבח אקדמאית – מרכז הארץ
2) סגנית מנהלת מטבח אזור הדרום
3) מנהלת מטבח – אזור הצפון
4) סגנית מנהלת מטבח אזור הצפון
5) סגן טבח – אזור המרכז
6) סגנית מנהלת משק אזור הצפון
7) סגנית מנהלת משק אזור המרכז

נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 16250 תל־אביב

רכז משלוחים והזמנות

(משרה 2696)

בעזרת מערכת ממוחשבת

תיל — תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

האוניברסיטה הפתוחה

דרוש/ה

איש מחקר והערכה

מערכי מידע

דרושים

נציגי/ות מכירה

לקיבוץ מעוז חיים

דרושים

בני משקים

לעבודות חקלאיות

לחברת שיווק גדולה בצפון

דרוש חשב כללי

(רצוי רואה חשבון)

אלדור מחשבים

לאלדור מחשבים דרושה

פקידת יבוא

נפתלי

מכון נפתלי מחפש עבור לקוח

איש מכירות

למפעלי קונפקציה והנעלה

דרושים באופן דחוף

- מהנדס ל־R.F
- מהנדס לפיתוח תוכנה לסלולר טלפונים

08-450944

דרושה

קלדנית

למחשב IBM-36, למשמרת בוקר. 03-335188

מראיינים/מראיינות

למכון למחקרי שיווק ומחקרי דעת קהל ברמת־גן

לכפר יהושע דרוש

מכונאי מעולה

לציוד ותרקטורים

לפנות טלפונית 04-831277/8

לחברת ק.ס. – קוסמטיקה טבעית ישומית

דיילים / דיילות

לבית הספר המקיף אורט עמק חרוד דרושים

מורים

למוסד דיור באילת דרוש

מנהל אדמיניסטרטיבי

בית אריזה לתמרים מרכז ספיר ד.נ. ערבה 86825

דרוש

מנהל ייצור

למושב חצבה בערבה

דרושים / ות

★ **מנהל צרכניה פרטית**

★ **פקידה**

★ **גננת מוסמכת**

למפעל מזון באזור השרון

דרוש

סוכן־מחלק

לחברת ליבוא ושיווק

דרוש

מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת

מכבי"ל סמנכ"ל

לחברה ליבוא ושיווק דרושים

★ **מחסנאי**

★ **חשמלאי רכב**

לעיצובים בע"מ

פקידה

דירות

וילות ובתים

בהרצליה הצעירה קוטג' מפואר+ מרתף+ גג 03-738521 המפתח (29420)

בכוכב יאיר וילות, מיידי, צלצלו לקבוע סיור "הצומת" (27893) 052-20533

ברעננה ברחוב ברי אילן דירות פאר מרווחות וגדולות בנות 4 - 5 חדרים למגוון "ציטרין" מסקביץ" חברת קבלנות לבנין בע"מ רח' ה' באייר 28 (כיכר המדינה) טלפון 03-251329 בשעות 11.00 - 13.00, 17.00 - 19.00 (פרט ליום ג' אחה"צ) (9329)

קבלנים מציעים

חברת ירון-ישעיהו מציעה בבפר-גנים בפתח-תקוה מבחר דירות קוטג'ים, דירות בנות 3½, 4, 5, 6 חדרים +מרפסות שמש ודירות גג 912068 03-906132 (28037)

ברמות צהלה קוטג' חדש ומפואר 315 מ"ר בנוי 350.000 דולר, 03-941614 (23978) 03-741503

בהזדמנות בנס-ציונה במרכז קוטג' מפואר 6 חדרים 08-467614 (4906)

מבצע! ברמת-אביב ג' 4 - 5 יוקרתיים (לובי מפואר, אינטרקום T.V חניות חשמליים, אנטנה לווינית שיש בסלון, מרפסת שיזוף ועוד...) 4 מרווחים 107 מ"ר החל מ-209,000 ש"ח 5 אקסקלוסיביים 148 מ"ר החל מ-250,000 ש"ח מימון אמיתי (במסלול אחד) הדירות גן תוספת מע"מ במזומן, אפשרות לתשלומים נוחים ומשכנתאות. "ישקו" 03-426293 "ISCO" (9690)

"פרל-בינוביץ'" קבלנים בבנין הגבוה ברחוב קלי בצפון ת"א נותרו 4 חדרים +פנטהאוז 5 חדרים 03-867690 03-597344 בערב 9.00 - 16.00 (24432) 03-459608

בהרצליה: דירות קוטג' פנטהאוז מיוחדת 290 מ"ר נוף לים בניקת 4 חודשים "כתב" (20697) 5448112-3

דירות למכירה
4 חדרים ויותר

דירות למכירה
1–1½ חדרים

דירות למכירה
3–3½ חדרים

דירות למכירה
2–2½ חדרים

חוכר - בת"ם

דירות למכירה

חובה לראותו במרכז ר"ג 120 מ"ר שרותים כפולים, אמבטיה ופינת ג'קוזי, מטבח אמריקאי, 4 כיוונים, שני קווי טלפון מסודרת למוכרת (20634) 03-7520912

בפ"ת בהרצל 4½ +גג מפוארת דירה בקומה 03-907561 בית 03-907577 בעבודה (3127)

בגבעתיים במקומות היפים 3 4 4½ +דירות גג 03-7518743 (12468) 03-7513518

בראשל"צ 4 +גג +חדר בז'בוטינסקי מפוארת. 2. בז'בוטינסקי 4 מסודרת ריהוט חלקי "סיון נכסים" (28272) 03-9667730

שרון

כולם זכאים להלוואה. הלוואות לזכאי משרד השיכון, לזוגות צעירים, לעולים חדשים. תעודות זכאות, הלוואות משלימות, הלוואות לשיפוצים. בנק טפחות "המומחים למשכנתאות". לפרטים: הרצליה, רח' סוקולוב 11, נתניה, רח' הנורית 16, חדרה, 053-337523-4, 06-324224 רח' הלוטוס. (2949)

בכ"ס בכרמל 32 בבניה 5 עסקות ומפוארות +מרפסת פתוחה (22888) 03-413501

קוטג' גינה. חדש. מיידי. 5 חדרים בשלושה מפלסים. מיקום "בשכונת הקוטג'ים "מגדיאל", 10 דקות מתל-אביב. מחיר 75,000 דולר בתנאים מצויינים. 25,000 דולר במזומן, 50,000 דולר במשכנתא. באמצע בנק לאומי (השלום 940 ש"ח בחודש). לקביעת פגישה בקוטג' בשבת (535) 03-9644980

ת"א - יפו

דירות למכירה

כולם זכאים להלוואה. הלוואות לזכאי משרד השיכון, לזוגות צעירים, לעולים חדשים. תעודות זכאות, הלוואות משלימות, הלוואות לשיפוצים. בנק טפחות "המומחים למשכנתאות. לפרטים: תל-אביב רח' החשמונאים 123, חולון, 03-5614081-9 שד' קוגל 25, בת-ים, 03-881471-2 שד' העצמאות 64, רמת-גן, 03-587924 רח' ביאליק 12, 03-721644 פתח-תקוה, רח' חובבי-ציון 29, (7925) 03-900345-6

ברמות השרון וילה מפוארת ומיוחדת על מגרש גדול 052-556349 (28216)

בשיכון דן קוטג' מפואר ומיוחד בשלבי בניה מתקדמים 052-556349 (28200)

איך להגיע לקוטג' שנשקף לים משכנתא צמודה עד 55,000 ש"ח ב-7½% ריבית ל-12 שנה. הנחה 3% ערבות בנקאית צמודה נוה הברון, זכרון-יעקב משרד מכירות: (4112) 06-396817

בני-צהלה מדליקה! +נוף עדיפות למיטי ארוך 03-5446064 (21768) 03-5447489

ברעננה! בפרוייקט "נווה השיאים" החלה מכירת שלב ב' בשכונת קוטג'ים דו משפחתיים החל מ-168,000 תנאי תשלום ובטחונות מעולים! "ישראהאוז" (13198) 052-456049

דירות גג

ברמת-אילן בפתאום, קניה/ השכרה מיידית 03-344860 03-354246 (25554) "אילן"

דרום

טכם

לעבודה מעניינת רבת אתגר בנושאים מגוונים נדרשים אנשי מקצוע בנושים:

1. תוכניתני מערכות הפעלה / מערכות תקשורת

בעלי נסיון של מספר שנים ב:

מערכות הפעלה	מערכות תקשורת
OS/MVS	VTAM – SNA
DOS/VSE	CICS
VM/CMS	IMS/DC
VAX/VMS	DEC NET

2. מומחה ליישומים כלכליים ופיננסים

באמצעות מערכות תומכות החלטה יועדפו מועמדים בעלי השכלה ונסיון רלבנטיים.

לעבודה בחיפה

3. מתכנתים

בעלי נסיון 3 שנים לפחות בסביבת COBOL IBM עדיפות לבעלי סיווג בטחוני.

טכנולוגיה מתקדמת בע"מ ת.ד. 13045 תל-אביב 61130. עבור אגף מערכות מידע (לדהל שרם) או טלפנים 03-491262 (פרט ליום ו').

רשות שדות התעופה בישראל

נמל תעופה בן-גוריון

דרושים

יוצאי יחידות קרביות

ליחידת אבטחה בנמל תעופה בן-גוריון

העבודה מוצעת במשרה מלאה במשמרות לתוזה מינמאלי של שנה.

אפשרות העסקה גם במשרה חלקית לסטודנטים

תנאי הקבלה:
- שרות צבאי מלא ביחידה קרבית.
- 12 שנות לימוד
- מצב בריאות תקין
- מגורים באזור גוש דן
- גיל עד 30.
- למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר נאותים והטבות נוספות.
- למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת קבלה במנהלת נמל תעופה בן-גוריון בבנין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס) ביום ה' 5.5.88 בין השעות 08:00–11:00.
- על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל ושתי תמונות.
- המתאימים יעברו הכשרה במסגרת קורס בן מספר ימים.

מפעלים המלח בע"מ

לעבודה בחברתנו דרושים:

א. לאגף בקרה וכלכלה בבאר-שבע:

1. כלכלן בעל תואר B.A.
2. כלכלן בעל תואר M.A.

תאור העבודה
בדיקת כדאיות פרוייקטים.
תכנון לטווח ארוך.
כתיבת עבודות ומחקר כלכלי שימושי תוך שימוש נרחב במערכות ממוחשבות.
כישורים:
יכולת ניתוח והבעה בכתב.
למועמדים מחוץ לאזור תינתן עזרה בדיור.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לרמ"ח כח אדם ומנהלה ת.ד. 75 באר-שבע 84100 או טלפונית לד"ר יצחק גולדברג טל' 057-665167/8

ב. למפעלנו בסדום:

מהנדס תעשיה וניהול.

תחומי העיסוק:
עיתוד מלאי.
מערכת תחזוקה ממוחשבת.
פרוייקטים שונים בתחומי הנדסת ייצור.
כישורים:
הכרת מערכות ממוחשבות.
רצוי – 2 שנות נסיון בעיתוד מלאי.
רצוי נסיון ב- LOTUS-1 DATA BASE.
המעוניינים יפנו בכתב לראש מחלקת כ"א סדום ת.ד. 75 באר-שבע 84100.
* המשרות מוצעות לגברים ולנשים כאחד.

מפעלי ים המלח - לביסוסה הכלכלי של ישראל

דרושות

דיילות מכירה

לירושלים חיפה, ת"א ובאר-שבע אם את אינטלגנטית, נאה ובעלת כושר ביטוי פני אלינו ותזכי בעבודה מעניינת ומכניסה טלפון 03-282421

מפעל באזור יהוד דרוש

מנהל ייצור

הכרחי נסיון קודם עדיפות לבעלי רקע באלקטרוניקה

לפנות טלפונית 03-364144 החל מיום א'

לחברה מובילה בתיירות פנים, הפועלת בכל הארץ ומרכזה בתל-אביב דרושים

אנשי מכירות

הכישורים הדרושים:
בעל רכב
יוצא צבא
הופעה אמינה
נסיון מוכח במכירות — רצוי
לבעלי מוטיבציה — רווחים נאים.

נא לפנות לת.ד. 5293 הרצליה, בצרוף קורות חיים. סודיות מובטחת.

מוזיאון הארץ תל-אביב דרוש

מנהל אגף בינוי

דרישות התפקיד: פיקוח על אתרי בניה; ניהול מו"מ עם קבלנים וספקים; הפעלת צוות עובדים לאחזקה שוטפת.

נסיון קודם הכרחי

לקביעת ראיון, נא לפנות לטל' 03-415244-8 (זהבה)

למשרד בטוח דרושה

מנהח"ש הודעת ביטוח

לניהול משרד עם נסיון מוכח

נא לכתוב קורות חיים ת.ד. 29173 תל-אביב מיקוד 61291

שילה שיווק ישיר לשבר השכיר

אחר הכבה אפשרית של 4000 ש"ח לחודש

1. מנהלי מכירות ...
2. אנשי מכירות ...

לפרטים: טל. 03-721383

נטר צרכי צילום (2000) בע"מ

דרושה כתבנית אנגלית עברית

נסיון עבודה במעבד תמלילים — יתרון

תנאים טובים

מתאימות יתקשרו לטלפון 03-9234222

Agfa

למפעל תעשייתי בירושלים

דרוש

פקיד - מנהל משרד

בעל נסיון

לפנות בשעות הערב בלבד לטל': 02-631848

למפעל דינמי בחדרה — דרוש

מהנדס מכונות

לעבודה באחזקה למערכות מכונות הרשות ומורכבות, פניאומטיות, הידראוליות ושיטע, לפיתוח, תיכנון ושיפור תהליכים בטכנולוגיות חדשות וכו'.

מועמדים מתאימים יפנו במכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם, אל ת.ד. 3063 פתח-תקוה 49517 (עבור דרך לוי).

סודיות מובטחת.

לשיגור אקספרס סניף חיפה דרושים

שליחים

בעלי רשיון ב' או על קטנוע

04-674912 04-674938, 04-674388

לפנות לרותי

"DenTemp", כח אדם למרפאות שיניים, מציע עבודה קבועה וזמנית לסייעות ושיננות 03-232202 (6761)

להברה גדולה דרושים מקדמי/ות מכירות עד גיל 28 בעלי הופעה וכושר ביטוי בע"פ שכר גבוה, תמריצים, שבוע מקוצר. 03-812193 (28139)

יוצאי צבא! לעבודה בתחום האלקטרוניקה באזור המרכז. לפרויקט מנוסף. "ממגאוור" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה', 08:00־14:00 (23552) 03-298877

קופאים/ות לרשתות השיווק לאזורים: צפון ת"א, רמת־אביב ור"ג (21528) 03-286111

לצעיר +24 נמרץ ודינמי הזדמנות יוצאת דופן לעבודה מעניינת ורבת אתגר ברשת סוכנויות ביטוח מהמובילות בארץ. אפשרויות קידום ושכר גבוה למתאים. לפנות החל מיום א' ללהב או אילי 03-630236 (21550)

לחברה לעבודות בניה ושיפוצים דרוש מנהל עבודה בעל נסיון בעבודות שלד וגימור להתקשר 03-229589 (12476)

פקידה +נסיון במשרד יבוא/ עמילות מכס, ידע בהדפסה ע/א למשרה מלאה בחברת מחשבים בת"א. 03-5449848 (21783)

מזכירות מנכ"ל מנוסה עברית/ אנגלית לחברה גדולה בהרצליה (21780) 03-286111

סטודנטים למרכז מידע ומודיעין ארצי (עבודה במשמרות) לאזורים ת"א, רחובות הרצליה וחיפה 03-9659733 (21517) 03-286111

פקידים/ות

נערה לפני גיוס לעבודות משרד שונות בחברה בת"א 03-286111 (21535)

פקידה חרוצה ואחראית, רצוי בעלת נסיון בעבודה במחשב P.C, להתפקיד מעניין ומגוון בחברה ותיקה בת"א. אוירה נעימה ואפשרויות קידום למתאימה. ת.ד 6610 ת"א 61066 (21521)

פקידה/ כתבנית עברית/ אנגלית, מנוסה לחברה בת"א. (21338) 03-286111

לחברה הנדסית ברמת־גן דרושה מזכירה עברית/ אנגלית 03-498623 (27997) 03-498820

מזכירה מנוסה, בוגרת תיכון, הדפסה עברית־ אנגלית, למשרה מלאה+ שעות נוספות, בלוד. 03-5449848 (21057) 08-465277

למחלקת מכירות של חברה תעשייתית בחולון, דרושה מזכירה +נסיון במכירות וידע בהדפסה עברית אנגלית, במשרה מלאה 03-805356 03-803567 (20738)

מזכירות מנוסות, אנגלית שפת־אם, הדפסה עברית/ אנגלית (23824) 03-5449848

1400 ש"ח לעוזר מנהל חדר אוכל למפעל בת"א. עבודה קבועה "תנופה" 03-734288-9, 03-883636 (22834) 052-547777

עובדים לעבודות כלליות באזור המרכז. "ממגאוור" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה', 14:00־08:00 03-298877 (21346)

עובדי ייצור למפעלי תעשיה בת"א, רמה"ש, פ"ת, ראשל"צ, רמלה וחולון (נכונות למשמרות) 03-9659733 (21308) 286111

לחברה גדולה במרכז באזור... 03-5449848 (20915)

מבקר איכות מבני, נסיון 3 שנים לפי סטנדרט צבאי/ אמריקאי X.Y.2 למפעל אלקטרוניקה בת"א 03-286111 (20737) 03-9659733

דרושים צעירים/ות אחרי צבא עד גיל 25 בלבד לעבודה במשמרה מלאה בשכר גבוה תנאים מלאים (20601) 03-621587

מבקרי איכות אלקטרוניים (הרכבות, הלחמות ותהליכי ייצור) +קריאת שרטוטים ואנגלית טכנית למשמרת 2 במפעל אלקטרוניקה 03-286111 (12698) 03-9659733

למכון לקוסמטיקה בבת־ים דרושה קוסמטיקאית מנוסה ופדיקוריסטית 03-861838 03-877933 (22542)

מלגזן מנוסה + פרופיל צבאי גבוה למשרה מלאה. במדר־יוסף (22336) 03-5449848

מסגר. מתחיל־ בוגר בי"ס מקצועי לעבודה... 03-298877 8.00־14.00 (21909)

דרוש מנהל עבודה בקי בעבודות גמר 03-742815 03-730622 (21759)

צבע תעשייתי לעבודה במפעל מסודר, באזור חולון. "ממגאוור" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה', 08:00־14:00 03-298877 (21764)

מלחימות/ מרכיבות/ מחווטות מנוסות למשרות מלאות במפעלים בת"א והרצליה (תנאים טובים) 03-286111 (21754) 03-9659733

למוקד "ברינקס" דרושים מאבטחים עד גיל 27 לעבודת לילה. בעלי פרופיל צבאי 82 ומעלה, קורס ביקורי, רשיון נהיגה ועבר ללא דופי. להתקשר למשה אלקים. טלפון: (21731) 03-820142

בשעות הבוקר בכל הארץ, לעבודה משתלמת השכלה תיכונית 052-454115 (21681)

ל"זיכון" דרושות מלחימות ומרכיבות מנוסות למחלקת אלקטרוניקה לעבודה מיידית תנאים טובים למתאימות. טלפון (21650) 03-9232734-5

מאבטחים לעבודה שעה. מרשימה. ומכוניה החל מ־1.85 מטר לבעלי נתונים ויכולת 03-441591 (29127)

ראשון־לציון סוקרת מראיינת. הכנסה נאה 03-992821 (לאלי) 03-9661689 (29016)

משוחררי צה"ל! 1000 ש"ח +טיסה לאירופה לעובדים במשמרות במאפיה/ קונדיטוריה בראשל"צ (28760) 03-9616197-8

צבעי תעשייתי מנוסה לעבודה מיידית בחולון תנאים טובים "א.ו.ת" (28755) 03-371465

להברת E.C.I דרושים מבקרי איכות 1. מבקרי הרכבות מעגלים לבקר הרכבה נכונה של מעגל לפי שרטוטי הרכבה מול תיקני עבודה. נסיון של 3 שנים בהרכבות והלחמות. רצוי ידע בביקורת ויזואלית. 2. מבקר איכות מיכני לביצוע בדיקות מכניות בתהליכי ייצור וייזוד של ציוד אלקטרוני. נסיון של 3 שנים. יכולת קריאת שרטוט ושימוש בכלי מדידה מכניים. להתקשר טלפונית 03-333241 למחלקת כח אדם. (26000)

למפעל תעשייתי בר"ג דרושות אורזות לעבודה מ־7.00 ־ 16.00 רצוי אזור מגורים בסביבת ר"ג טלפון 7511942 (28717)

למחלקת ייצור של חברת E.C.I דרושים: 1. מפעיל מכשירן להפעלת מכונות אוטומטיות. נסיון בהפעלת מכונה להחדרת רכיבים יתרון. 2. מרכיב מכני לציוד אלקטרוני. רקע במסגרות יתרון. 3. מלחימות מחווטות להלחמת מעגלים מודפסים ותיקונים. היווש ידעני באמצעות מכונה אוטומטית לפנות טלפונית 03-333241 למחלקת כח אדם (25218)

דרושה פקידת קבלה מנוסה בוגרת 12 שנות לימוד לעבודה משרדית מגוונת. ידע בשפה האנגלית. "חבר" בן יהודה 1 ת"א 03-5101420 לתמי (28561)

עובדות ייצור לעבודה מעניינת בחולון, שכר גבוה מאוד מיידית. 03-907634 (24623) 03-9342336

עובדות ייצור +ראיה טובה למשרות בוקר/ אחה"צ בחולון. 08-465277 (23920) 03-5449848

רווחים גבוהים לבחורים/ות למכירת ספרים, בשעות הערב (23924) 03-7523568

חוקר+ רשיון לתפקיד מרכזי+ חוקר עם נסיון לאיתורים ת.ד 11805 תל־אביב (23793)

מחווטים/יות מלחימים/ות למשרות בגוש־דן ובאשדוד. 03-5449848 (23777) 08-465277

"אלאלקה" מוגים לרכב דרושים עובדי התקנה ושירות בעלי נסיון ו/או בעלי רקע טכני שיווקפרו במקום 053-620325 (23711) 053-616875

ל"מ"ומי" פרדיין דרושות מקבלות קהל וקופאיות למשרה מלאה, ו/או חלקית. לפנות לראיון יום א' 17.00 1.5.88 בשעה לרחוב הבריכה 7 קרית שאול טלפון 03-496115 (28524)

למשתלה גדולה בשרון איש אחזקה בעל רשיון ג' וידע במכונאות ומסגרות 052-22226 (28367)

פקיד/ה טכני/ת מנוסה לעבודה בת"א תנאים טובים "א.ו.ת." (28265) 03-371465

מתקין, רקע בחשמל רכב לחברת אלקטרוניקה בת"א ותנאים טובים "א.ו.ת" (28268) 03-371465

מגרשים

דרושים מגרשים להשקעה/ בניה בראשל"צ, מש־דן "סיון נכסים" 03-941352 (28285)

דרושים מגרשים בת"א רמת־גן ובגוש־דן "בני־ השקעות" 03-722654 (27141)

ברמת־גן בקומבינציה/ מגרש למשרדים "בני־ השקעות" 03-722654 (9788)

חצי מגרש+ בית, דב"הוז 41 חולון 08-470554 (6141)

בראשל"צ 1. בקרית כורש 350 מ"ר לקוטג'ים 2. במזרח 250 מ"ר לדו משפחתי "סיון נכסים" (28116) 03-9667730

בגן־יבנה במרכז לבניה מיידית לוילות 30,000 דולר כולל מע"מ ופיתוח. 2000 במזומן והיתרה במשכנתא. במשרד 08-574335 בערב: 08-574823 (27922) 08-574587

משרדים

למכירה/להשכרה בהרצליה הירוקה מסחרי מיוחד, בבניה (28228) 052-556349

דרושה לרכישה קומת משרדים פנויה או מושכרת כ־800 מ"ר בגוש־דן. פלדום נכסים (מלד"ן) 03-264625 (15841)

למכירה משרדים בבניה ליד בנין אבגד ברמת־גן (7922) 03-746933

להשכרה ברוטשילד 135 230 מ"ר מפוארים +טלפונים 03-449249 (482)

בת"א, ר"ג: 150 250 מ"ר, מפואר. "נ.ת.מ" נכסים" 03-375735 (3499)

להשכרה אולם בקומת קרקע עם חזית לרחוב ומשרדים עורפיים. בנין משרדים, ברחוב מקווה ישראל 18 ת"א. נא לפנות לטלפון (29124) 03-623469

להשכרה בגשר־ההלכה 100־200 מ"ר מסודרים $10 "רשף־נכסים" (28240) 5742777

להשכרה בגבול ת"א מבנה עצמאי 3000 מ"ר $8 "רשף־נכסים" (28236) 5742777

מעוניין לקנות מגרש חקלאי 5־10 דונם באזור שפוט רעננה 052-35160 (28372) 03-341895

להשכרה ברמת־גן לוד במרכז בנין 1200 מ"ר +טלפונים +מזגנים 7.5 דולר "אנגלו־סכסון" (21852) 03-738121

מבני תעשיה

למכירה בראשון־לציון 10 דונם לתעשיה. מפרטי "רשף־נכסים" (24287) 03-5742777

ביהוד ק.ביאליסטוק. מגרשים, וקוטג'ים, בתשלומים נוחים אלדר 03-5364933-4-5 (12598)

הצעות עבודה

בדרום ת"א: ק"ק, 1000 מ"ר+ חניה "נ.ת.מ" נכסים" 03-375735 (5120)

להשכרה באשדוד באיזור התעשיה, 460 מ"ר, ק"א, לכל מטרה (28983) 08-562020

להשכרה בקרית־אריה 5000 מ"ר ק"ק גבוה $4½ למ"ר "רשף נכסים" 03-5742777 (27936)

מחסנים

אולמות

להשכרה מול הקניון 2000־1000 מ"ק לתצוגה (מתאים לאולם ספורט) "רשף־נכסים" (21905) 03-5742777

למסירת אולם־תצוגה מפואר בקרית־אריה, פ"ת, לכל מטרה, 240 מ"ר 995376 942643 (5879)

חנויות

להשכרה בדיזנגוף 137 ת"א ליד גורדון חנות ו/או בית קפה כ־180 מ"ר עד 12 קווי טלפון, חזית רחבה, אפשרות להתאמה לצרכי השוכר. נא לפנות היום 29.4 במקום ובמשך השבוע טל: 03-5448242-3 03-651155 לגור אבודם או הלל (22250)

לרציניים בלבד!!! להשכרה בדיזנגוף!!! במיקום מצויין חנות גדולה לפרטים 03-201475 "לעמי" 03-200450-5 (21610)

בפ"ת מרכז עסקים מפואר צמוד לתחנה המרכזית למכירה חנויות ומשרדים אינטר־ישראל משרד 03-5103030 מכירות 03-9342663 (21315) 03-9342659

למכירה לרציניים בלבד! עסק יצרני בענף הבשר בעל מוניטין הכולל: חנויות, מפעל יצור חדיש, חלוקה ל־40 חנויות בטוחות + אפשרות להתרחבות נוספת. השקעה נדרשת $350.000 להצעות ת.ד. 247 רמלה (24307)

למכירה חברת בניה פעילה וותיקה בעלת מוניטין באזור הדרום לפרטים 03-297277-8 (24267)

למיזוג אויר לרכב למכירה מוניטין, גלגים תושבות ועוד... (23976) 053-622037

במרכז יהוד להשכרה מסעדה +פיצריה, אפשרות שותפות 03-362824 (23384) 03-5365771

מפעל לעוגיות עם טכנולוגיה חדשנית, השקעה 180.000 (21533) 03-815701

למסירה קפיטריה בפיאצה בחדרה. הבעלים חוזרים לקנדה (21240) 06-324949

עסק מדתק מתפש משקיע רציני בעל ממון ($600.000) ודימיון 08-492015 כלל הכבס (20382)

דירות מרוהטות

דירות בדמי מפתח

ביד־אליהו 2 מסודרת 26,000 קומפלט+ גינה "תיווך־ אילון" 03-338264 (21204)

עסקים

למסירה המינימרקט הגדול בגבעתיים מול בי"ס 03-312504 (5771) 03-655459

סוגל מנורה לרחיצת מכוניות אוטומטית חדשה בארגז צ'קטו איטלקי +תוספות. הספק: 50 מכוניות לשעה. 45.000 דולר לאיתן 051-26727 (28298)

ביקוש דירות

דירות בשכ"ח

קלדנית מנוסה (רצוי תשבשבת) להברה בת"א 03-286111 (20637)

עובדי מחשב

מורים וגננות

עוזרות ומטפלות

טבחים – קונדיטורים

לחברת C.N.C בבעלותים סבותיו ל-40 עובדים 9.00-מ 15.00- 03-772032-4 (27912)

גיזרה תפירה

לספריני הלן בת"א דרושות תופרות מנוסות באוברלוק, זיגזג, עבודות יד, גמרים וגזרנים, תנאים טובים למתאימים, רח' אלנבי 9 ליד המשביר בשלום. 03-835154 לגדעון (22477)

הנהלת חשבונות

מנהלת חשבונות מנוסה סוג 2 או 3 +ידע באנגלית בגילאים 22–28 דרושה העבודה למשרה מלאה מיידית בלי יום ו' 03-5101420 לבקש את לימור (25124)

מנהל חשבונות מנוסה כולל עבודה במחשב באם אתה פנוי למספר חודשים יש לנו להציע לך עבודה מעניינת ומגוונת, ליום מלא. "ממגאא" ברחוב יהודה 12 ת"א, א'-ה', 14:00- 08:00, 03-298877 (21823)

השב/ת שכר מנוסה בהשבות ממוחשבת למשרה מלאה בפ"ת (21072) 03-5449848

טכנאים הנדסאים

למיפעל לייצור מוצרים צבאיים, דרוש הנדסאי/ טכנאי מכונות לעבודה בפיתוח והנדסת מוצר. נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בפיתוח מנגנונים מכניים, ידע בתקנים צבאיים, מגורים באזור המרכז. ראיון למר אילן בוכולטר. טלפונים: 03-900671 /9342588 (21744)

הנדסאי אלקטרוניקה מנוסה בפיתוח דיגיטלי לייזר אלקטרוני למפעל עתיר ידע באזור רחובות 3379569-30286111 (21529)

ל"מנהלים" חברה להפצת ציוד תעשייתי דרוש הנדסאי להמקיד איש מכירות למפעלים מושב איזור הצפון (20874) 03-334403

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

למעבדת אופסט מונטז'יר צלם עם נסיון (28514) 03-379910

חשמל ואלקטרוניקה

למפעל לשיפוץ מכללים חשמליים לרכב דרושים חשמלאי רכב עם ובלי הסמכה 03-782906 (28113) 03-784808

אלקטרונאים אחרי שרות צבאי לעבודה מעבדה בת"א. 03-5449848 (23899)

עובדי יהלומים

לאבטמן המלחים דרושים מכונאים רצוי עם נסיון במלגזות 03-9229294 לטלפן (21644) לגדעון

דרושים פועלי 8/8 קפס אבני משקל למפעל מסודר 7515680 (25064)

חותך קצוות למסה +פועל ימנית +ברלנדיר למעלה 03-333812 (21770)

פועל ברלנדיר למסה. וקצוות ופינות למעלה למתאימים תנאים מצויינים 053-331988 (21132)

ספרים/ות

נגרים

נהגים

נהגי קיולית דרושים לחברה להסעות כולל השקעה תנאים מצויינים גם בשבת 052-913517 משרד 052-911882 (22517)

מחסנאים

מחסנאים מנוסים בחלקי-חילוף לרכב /בחלקים לעבודה קבועה מיידית בהרצליה, בני-ברק, יהוד, תנאים טובים 03-371465 "א.ת.ג" (28758)

מפ"ט +רשיון ב' מנוסה, ידיעה טובה באנגלית לחברת אלקטרוניקה גדולה בת"א, תנאים טובים 03-371465 "א.ת.ג" (28757)

מפ"ט מנוסה, נסיון במושב לחברה גדולה בת"א תנאים טובים 03-371465 "א.ת.ג" (28756)

מוכרים/ות

למפעל אופנה ביד אליהו דרוש מחסנאי/ פנסיונר לחצי יום עבודה. עדיפות לנסיון בענף הבדים (25143) 03-5102297

ל"צור מיני" בע"מ מוכר/ת במקום עם נסיון באופנה נשים 03-658125 03-651649 (22703)

סוכנים – מקדמי מכירות

לעיתוני "אנשים-ומחשבים" דרושים אנשי מכירות מנוסים ותרוצים 03-295145-6-8 מיום א' (28598)

דרושים אנשי מכירות מנוסים בעלי רכב למכירת פקסימליות O" (28125) 03-613056 KI

יותר גיוון יותר עניין יותר שכר ותנאים מעולים לצעירים/ות עד גיל 28 המחפשים אתגרים. 03-814904 (28128)

איש מכירות אחרי שרות צבאי +רשיון ג' לת"א. (23926) .03-5449848

מפעילי ציוד מכני

פועלים/ות

פועלי יצור לעבודה מיידית בתנאים טובים בת"א, בני-ברק, חולון, פ"ת "א.ת.ג" (28759) 03-371465

עובדי נקיון

עובדי מתכת

לא.ברנן בע"מ: מבלטן, +נסיון לתבניות בהזרקה פלסטיק. כרסם +נסיון שנתיים. מפעיל C.N.C במשמרת לילה תנאים טובים!! 03-804649, (28292) 03-5560844

רתכי-שריון/ חשמל/ ארגון/ CO_2, למשרות בנוש-דין ובלוד. 03-5449848 (23914) 08-465277

רתכים בעלי נסיון ל"אודיס" א.ת. הרצליה תנאים טובים למתאימים (22104) 052-554513

כורס C.N.C מנוסה. ידע ב- SET-UP על פאנוק למפעל עתיר ידע בת"א 03-286111 (21284)

כרסם קונבנציונאלי+ נסיון דב, לחולון, 03-5449848 (12472) 08-465277

עובדי מוסך

שומרים

דרושים מאבטחים/שומרים לעבודה קבועות שכר הוגן 23 ריינס 03-239880 (28147) תל-אביב

שרותי אחיות

שליחים

דרוש שליח למישרד סוכני מכס למישרה מלאה בתנאים טובים (21410) 03-337853

ביקוש עבודה

חניה

דירות

באר שבע והדרום

כולם זכאים להלוואה, הלוואה לזכאי משרד השיכון, לזוגות צעירים, לעולים חדשים. תעודות זכאות, הלוואות משלימות, הלוואות לשיפוצים. בנק טפחות "המומחים למשכנתאות". לפרטים: באר-שבע, רח' מצדה, מרכז הנגב, 057-76183 קרית-גת, תחנת אגד החדשה, חנות 6, 051-84777, אשדוד, מרכז מסחרי ד', ש.ת. ספירא, 08-552334-5 ראשון לציון, רח' הרצל 44 ורחובות, 03-9664175 רח' בית הפועלים 4, 08-451861 רמלה, רח' הרצל 65, 08-230939 (74)

אילת

מכוניות

(בהנחות) טרנזיסים +טנדרים +מנועים +גירים +הרכבה באחריות 03-825666 (12454) 03-825718

אאודי

במחיר הזדמנות! אודי 1984 100 אוטומטי +מזגן +הגה כח שנייה פרטית (38,000 ש"ח) (21082) 03-887162

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

קדט L.S 1600 1987 יפהפיה +תוספות 08-532228 08-543018 (24227)

אלפא רומיאו

אמריקאיות

מנועים לרכב אמריקאי חדשים GM דודי-מוזר (28735) 330751

שברולט מונטה-קארלו 81, יחידה מקומה טל (28413) 03-378005

במחיר הזדמנות! פונטיאק ברוגהם (יבוא אישי) 1982 קוף 2,500 +כל התוספות האפשריות כחדשה! 19,500 דולר (21069) 03-858102

ב.מ.וו.

מנועים חדשים! אלקטרו, אולדסמוביל, ביואיק ושברולט 03-332519 ,332534 (28078)

ג'יפים

דייהטסו

דלתא

וולבו

טלבוט

טנדרים

לנצ'יה

• בטה 1600 1979 ראשונה טסט שנה (27782) 03-532805

• פריזמה 85 במצב מעולה 50,000 ק"מ כחדשה (27697) 03-9613891

מיני-מינור

• 1974 רגם מיחוד יפהפיה ושמורה (27980) 597996 3,400

מסחריות

מיניבוס מרצדס 1982 1 309 די מגואר 19+ +מזגן ראשונה בעבודה: 02-246503 בבית: 02-431734 (21925)

מיצובישי

• הדש 1988 להספקה מהירה בלבנה לגלגה I.C.T. חולון 03-848729 03-848444 תל-אביב 03-5440799 03-5440104 (12669)

מרצדס

למכירה מיידית מק 795 גורד תומך (עם צלחות), 1977, 22,500 ש"ח 03-268163 לעופר (21485)

סובארו

• 1300, 85, ראשונה, 65,000 ק"מ, כמו מיטלי (11376) 03-996386

פיאט פיורינו 1988 להספקה מהירה!!! I.C.T. חולון 03-848444 03-848729 תל-אביב 03-5440799 (12669) 03-5440104

מיניבוס 1983 / 4 ראשונה פרטית במצב חדש ק"מ נמוך (21645) 03-887953

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

סימקה-קרייזלר

1800, 1986 אוטומטית +מזגן הגה כח, חלונות חשמליים 03-589721 (22639) 03-741889

פולקסווגן

פורד

רנו

פיז'ו

אופנועים וקטנועים

איתור רכב גנוב

בתי"ס לנהיגה

בתי"ס ושיעורים

חלפי רכב משומשים

הלוואות

הלוואות באשראי נוחות! 76 ש"ח ל-1200 ש"ח לשכירים קבועים ללא ערבים. עד 3000 ש"ח כנגד ערבים "זהבה בע"מ" תל-אביב אלנבי 17, 03-660341 (28673) 06-576335

הלוואות! אצלנו תקבל אותה בכיף! עד 36 תשלומים לא צמודים! "ע.ג.ת. בע"מ" 03-450302 (28036) 03-5464012

חקלאות

רוצים לקנות

רהיטים

48 אלוף גבון M.D.F ש"ח ללוח 03-381017 (23390) 03-371547

טרקטורים

מקררים

וידאו טייפ

מערכות קול

טיולים

סירות

גלשנים

מזגני אויר

מכונות כתיבה

חיות בית

מכונות תפירה

מכונות גלוח

כלי גינה

מלגזות ושינוע

ציוד והגנה

יום שישי, י"ב באייר תשמ"ח, 29 באפריל 1988

אנטנה / טוביה מנדלסון

החיוך של מילוא, העתיד של הראל, החור בגבינה

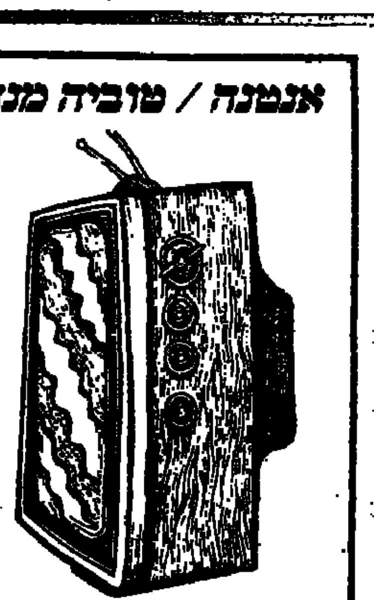

נותר עדיין למחות על המאקט והשכל של הטלוויזיה הערבית, שמכל הנושאים שבהם בחרה לשבות את לב אחינו הצופים הערבים ביום העצמאות, בלט השידור על ארבעים שנה לצה"ל. מי שהחליט על שידור התוכנית הזו בוודאי ישב וחשב וחשב וחשב

יפה ירקוני ושושנה דמארי עדיין שייכות לביקורת הטלוויזיה של השבוע? עקרונית יום העצמאות כבר לא שייך לעניין ומעשית, מי שינסה לסקור היום את תוכניות החג המיוחדות של הטלוויזיה הישראלית, על כל רשתותיה וערוציה, יגלה שיש עוד הרבה פחות לכתוב מהשום דבר שאפשר להגיד על תוכניות השבוע החולף. על כן מותר להניח לאולפן הנייד, הפתוח, המאורח, השד יודע איך הוא נקרא, של יום העצמאות. לא לפני שבכל זאת נחמיא על המאקט, הרגישות, ההבנה והשכל של הטלוויזיה הערבית, שמכל הנושאים שבהם בחרה לשבות את לב אחינו הצופים הערבים ביום העצמאות, בלט השידור על ארבעים שנה לצה"ל. מעניין מה נקלט טוב יותר בקרב הצופים הערבים בתוכנית: הידיעה עם מי יש להם עסק כשמדובר בצה"ל, או ההבנה עם מי יש להם עסק כשמדובר בטלוויזיה הערבית של הטלוויזיה הישראלית. אבל למה לנו לשבור את הראש בעניין הזה, הרי מי שהחליט על שידור התוכנית הזו בוודאי ישב וחשב וחשב, וחוץ מזה אם בטלוויזיה הערבית לא מבינים את הראש הערבי ולא יודעים מה טוב לערבים ביום העצמאות – מי יבין? אחרי הכל, מי שקובעים מה יראו הערבים בתוכניות בערבית לא רק ביום העצמאות, אלא בכל ימות השנה, הם יהודים וזה, כידוע, לא הפטנט היהודי שהראש היהודי המציא לנו ב־40 שנות עצמאותנו.

למאמץ שהשקיעו בטלוויזיה בשידורי יום העצמאות היה, כמובן, מחיר בשבוע השידורים שאחרי החג, המסתיים היום. רשתות טלוויזיה גדולות ועשירות מהטלוויזיה הישראלית לא היו עומדות בשמידה על רמת השעמום והוסר העניין של שידורי יום העצמאות בשבוע שבא אחריו, ולא כל שכן בטלוויזיה הישראלית, שמשאביה כה דלים. אולי משום כך היה המעבר משגרת שידורי החג לשגרת השידורים הרגילים קשה במיוחד. ובכל זאת, ולו בגלל עקרון הרוטציה של אנטנה – הנשמר בקפידה ומחייב התייחסות לא רק לשידורי הטלוויזיה, אלא גם עמידה בתחרות עם הכותבים האחרים של המדור – הכוונה המקורית השבוע היתה להתייחס לתוכניות בכובד ראש, באובייקטיביות, במקוריות, אולי אפילו להמציא מבנה חדש של סקירת לוח המשדרים השבועי. הכוונה הטהורה והגבוהה השבוע היתה לא ליהות מהמותק, לא לחפש ניסוחים משעשעים מרושעים, שיצביעו שוב על אוזלת ידה של הנהלת הטלוויזיה, שהיא, ורק היא – ולא עובדיה שכשרונם ומרצם ויוזמותיהם הם הדברים הפחות נדרשים והפחות מבוקשים על־פי חוקי המשחק הנהוגים זה שנים בבניין שבשכונת רוממה בירושלים – אשמה בכל מה שאנחנו רואים ובכל מה שאנחנו לא־רואים על המסך הקטן. אבל הכוונות הטובות התמוססו, נעלמו, נקברו מול לוח התוכניות השבועי.

במקום הכוונות הטובות באה הרגשה של טעם רע, של תסכול, של הבנה להעדפותיהם של יותר ויותר אנשים שאינם מחויבים בצפיה בתכניותה טלוויזיה הישראלית. אין נתונים מספריים בדוקים ובישראל לא נהוגה שיטת ה"רייטינג" האמריקאית, אבל ההרגשה היא שאם וכאשר ייבדקו המספרים יופתעו מנהלי הטלוויזיה ממספר הצופים שנטשו אותה לטובת הטלוויזיה הלבנונית, לטובת ירדן, לטובת ספריות הווידיאו, לטובת תחנות הכבלים, להוציא את המרשעת שרוב רובם של הצופים בארץ עדיין מכור להם. הבשורה הגדולה של השבוע, שסוף־סוף נבחר ועד מנהל חדש לרשו"ש, אינה מבטיחה שינויים מרחיקי לכת, לא בחודשים הקרובים. בכל שהשידורים ייכנסו עמוק יותר לשנת הבחירות. העתיד של אהרון הראל, שנבחר לתפקיד היו"ר כבעל מראש באיזון המפלגתי הקשיח של הרכב הוועד המנהל. עם כל הרצון לאחל לוועד החדש הצלחה ולהעניק לו את כל ימי החסד הדרושים כדי להציל את הטלוויזיה הישראלית, אי־אפשר שלא להצביע על כך שההחלטה החגיגית הראשונה של הוועד החדש, חשובה ככל שהיא להמשך תיפקודה של הטלוויזיה, היא ההחלטה המרגיזה הקובעת את גובה האגרה לשנה החדשה, בתקופה שבה מגיעה דווקא לצופי הטלוויזיה תבינה מתשלום אגרה עבור שירות שהם אינם מקבלים.

השבוע, כאמור, נעדר הפתעות. כמו בשבוע שקדם לו, כמו בשבוע שיבוא אחריו, הופיעו אותם אנשים באותן תוכניות שבהן ראינו אותם אישים מאותה פוליטיקה ומאותה תרבות ישראלית מוכרת. כמו כל שבוע נפתח גם השבוע עם אותה קלודיה בלייודייל, שכל הזמן מאבדת ילדים ואותה קריסטל, כל הזמן אשתו. ושוב המעבר מהעולם הרוחני של בלייק קרינגטון לעולם הרוחני והתרבותי של מדינת ישראל, שמשתקף בטלוויזיה פעם בחידון התנ"ך ופעם בלקט משירי האירוויזיון, לקט שהובא בשני חלקים במרוצת השבוע החולף, להכין את כולנו רעיונית ונפשית לקראת הופעתה של בובת הברבי הלאומית שלנו מחר בערב בדאבלין. אפילו מצב הרוח של ירון לונדון ביום ראשון לא מצליח לעורר איזה גירוי אמיתי, שלא לדבר על השעמום והעייפות שהשתלטו על רם עברון ביום שני. תיאו קליין דיבר על הבחירות בצרפת ועל עליית הימין המדאיגה, ואילו אנה בק דיברה על ספר שהוציאה, שבו צילמה את כל גדולי הדור בתחומי היצירה השונים בארץ. לא ברור מדוע הוזמנה אנה בק לראיון ב"זה הזמן". הרי לא יתכן שכל מי שמת משעמום בשווייץ בגלל הוויכוח הציבורי שם על החורים בגבינה, יבוא לארץ וימית משעמום את צופי הטלוויזיה כאן בראיונות ולהונטים על החורים שנסתמו בגבינות בשווייץ. וכך, מפסוקו לפסוקו הולך ונגרר השבוע הטלוויזיוני, כשרק "מבט שני" על סבלם של פליטי ויטנאם, מצליח לפרוץ את מחסום השממה עד שגם התוכנית הזו נבלעת בחיוכו של רוני מילוא ובמחמאות שאהוד מנור מרעיף עליו באווירה האינטימית והחמימה של אולפן "מסך אישי". וכך, הולך השבוע ומגיע לסיומו, וכדי שלא ישמעו שבתוך המסכת המשעממת הזו לא היה מספיק ייצוג לאנשי הימין מביאה הטבאפיה השמאלנית ל"מוקד" של יום רביעי את הדובדבן האמיתי של השבוע החולף בטלוויזיה: הגירסה הממשלתית הישראלית המוסמכת של היהודי הנודד בדמותו של השר אברהם שריר.

ועכשיו, אחרי שבוע כזה, תנסו אתם לכתוב משהו אובייקטיבי, רציני, מקורי וקונסטרוקטיבי על הטלוויזיה הישראלית.

המעבר מהעולם הרוחני של משפחת קרינגטון לעולם התרבות הישראלית

רב־מכר הוא רב־מכר הוא רב־מכר / מירי פז

מה קורא בצרפת

סלון הספרים השמיני בפאריס נערך בצלו של משבר הפוקד שם את תעשיית הספרים. אופיו של המשבר משתקף דווקא בהצלחה חסרת התקדים בשוק הספרים הצרפתי: ספר הריפוי הטבעי של ריקה זראי, שנמכר ביותר ממיליון עותקים

סלון הספרים השמיני ננעל בשבוע שעבר בפאריס. הסלון הפאריסאי, בניגוד לירידי ספרים אחרים באירופה, אינו יריד מסחרי "טהור" שבו נקשרות עסקות של רכישת זכויות. זהי בעיקרה הפגנת כוח של מו"לים גדולים, הפגנת נוכחות של הבינוניים והופעות בכורה למתחילים. הוא דומה יותר במתכונתו לשבוע הספר העברי. ככל מפגן הוא מושך אליו קהל רב של אנשי מקצוע, מתעניינים וסקרנים.

הסלון השמיני נערך בצלו של משבר קטן הפוקד את תעשיית הספרים בשנתיים האחרונות, הגם שאינו משתקף במספר הכותרים הנדפסים מדי שנה בצרפת. מו"לים צרפתיים נכבדים טוענים כי אופיו של המשבר משתקף דווקא בהצלחה חסרת התקדים בשוק הספרים הצרפתי: ספר הריפוי הטבעי של ריקה זראי, שנמכר במיליון עותקים מיד לאחר הופעתו והוא עדיין ממשיך להימכר. שיטתה של זראי עוררה מחלוקת אצל רופאים ותזונאים, אך גם החולקים מודים ברוחק־מה, כי כמה מעצותיה של הזמרת־המרפאה הישראלית הן שימושיות למדי. זראי חוגגת בינתיים בכל רשתות הטלוויזיה. המלצתה הפופולארית ביותר בימים אלה היא לטבול את העכוז בגיגית מים: בריא לעמוד השדרה, לטחורים ולשאר מרעין בישין. (זראי: "לצרפתים יש בעיה כשמדובר באיזור שמתחת לחגורה. אך האמינו לי: זה בריא").

מדוע מסמנת ריקה זראי את פשיטת הרגל של המו"לות הצרפתית, שאלתי עורך ב"גאלימאר", הוצאת הספרים האחראית לספריהם של מרסל פרוסט, מרגריט דיראס, מילן קונדרה וה"נובל רווי פרנסז". "ראשית, היא מסמנת את פשיטת הרגל של ציבור הקוראים בצרפת", השיב איש שיחי. "הצרפתים אינם מרבים, כבעבר, לרכוש ספרות יפה. רבי־המכר העכשויים הם ספרים שימושיים, מן הסוג שכבש את קהל הקוראים האמריקאי לפני יותר מ־20 שנה: ריפוי טבעי, כיצד לצוד את הגבר הנכון/האשה הנכונה, כיצד לטפח את המראה הנכון, איך לארח ב"סטייל" אך בחסכנות, וכיוצא באלה".

אבל ביום חגם מתהדרים המו"לים בספרים "רציניים", כמובן. הוצאת הספרים "גאלימאר", בשיתוף עם "ליה קומון", מתקשטות בספרו של נשיא לבנון אמין ג'מייל "העלבון והסליחה", ספר דל בגילויים חדשים, אך אטרקטיבי הודות למחברו המפורסם. הוצאת "ליה קומון" מציגה בחוכניה גם את ספריו של מרטין בובר, וסידרה על האיסלאם ומורשתו התרבותית. "גאלימאר" מתגאה עדיין ב"מחברות הקולנוע", תולדות האמנות והפילוסופיה, ספרי מסעות וכמובן – מיטב הספרות היפה בצרפת. הוצאת "גליליי" מציגה מחדש את כתבי היידגר, וספרים חדשים הקשורים בהיידגר: "היידגר והשאלה" מאת ז'אק דרידה ו"היידגר והיהודים", מאת ז'אן־פרנסואה ליאוטאר, שר התרבות הצרפתי.

הגילוי האחרון על הקשר שבין היידגר והנאצים היה נושא לוויכוחים באמצעי התקשורת. היידגר היה פילוסוף רב־השראה לכמה פילוסופים צרפתיים, שהבולט ביניהם היה ז'אן־פול סארטר. הצרפתים מתקשים לעכל את העובדה שאלילם הנערץ שאב את משנתו ממעיין מפוקפק כזה. הוויכוח הציבורי הסוער מסייע, כצפוי, לשגשוגם של ספרים העוסקים בהיידגר והשאלה היהודית או, לחילופין, היידגר והתורה הנאצית.

"ליאנה לוי", הוצאה חדשה יחסית, שנוסדה לפני שלוש שנים על־ידי עיתונאית איטלקיה, מציגה בחוכניה את ספרו של יצחק אורפז "מות ליסנדה" (אורפז עצמו נכח בפתיחת הסלון) וספר של המנהיג הפלשתינאי איברהים סוס. ספר על וודי אלן (מתורגם מאיטלקית) הוא רב־המכר הבולט של ההוצאה. הוצאת "פאיאר" מציגה את ספרם של הזוג אליזבט ורוברט באדינטר (הוא לשעבר שר המשפטים בממשלת צרפת, היא חוקרת וסופרת). ספרה "... וגם אהבה" ראה אור בעברית בהוצאת "מעריב"), "אינטלקטואל ופוליטיקה". "פלמריון" מציגה את שתי הביוגראפיות האחרונות של אנרי טרויה על גדולי הספרות הרוסית: טורגנייב וגורקי ורומאן חדש מפרי עטו. "רובר לאפון", הוצאה ותיקה, פונה במבחר החדש שלה, לקהל קוראים מוכרים: אליזבט טיילור, מישל פלטיני, נאנסי סינטרה ("אבי, פרנק"), מיריי מתיה. בצידם, גם כמה ביוגראפיות נאות "שרה ברנארד" מאת פרנסואז סאגאן, "אלמה מאהלר" מאת פרנסואז ז'ירו (לשעבר השרה לענייני נשים בממשלתו של ז'יסקר ד'סטן וכיום בעלת טור ב"נובל אובזרווטר").

מה שבולט כמעט בכל הוצאות הספרים הגדולות הן סדרות ספרי ביוגראפיה ברמות שונות, שעודם רב־מכר מבטיחים וסדרות על נשים. ספריהן של פרנסואז ז'ירו ופרנסואז סאגאן על אלמה מאהלר ושרה ברנהרד ראו אור בסדרה מיוחדת, שנקראת "היה היה פעם". הסדרה מוגדרת כ"דיאלוג בין אישה לרעותה": כיצד משתקפת דמותה של אישה מן העבר בעיניה של סופרת בת־ימינו. הדגש אישי ופמיניסטי במוצהר. ז'ירו מסבירה את אכזריותה של אלמה מאהלר בתסכוליה של יוצרת שכשרונותיה הרבים לא באו לכלל ביטוי. אלמה דבקה בגאונים, משום שגאוניותה נכחדה כשמאהלר אסר עליה להלחין מוסיקה, וכך מצאה פיצוי בשידורים שנתנה לגאונים שהיו בעליה ומאהביה. בקצרה: קורבן מנוצל של המין הגברי. אפשר לחלוק על התיזה, אך הספר כתוב בחן כובש לב.

מצאי בולט אחר בסלון הספרים הפריסאי הוא אוסף הספרים העצום על יהדות, קבלה, מדרש וגם על איסלאם. אירנה מולבסקה, עיתונאית פולניה הסבירה לי שהאובססיה סביב היהדות והאיסלאם מעוגנת בפחד של העולם המערבי מפני ההקצנה של חוגים מוסלמיים במזה"ת וביסורי מצפון של העולם המערבי־הנוצרי כלפי היהודים. "את יודעת מה הבדיחה הרווחת עכשיו בפולין? מה נושאים? (בפולנית "נושאים" פירושו גם "לובשים") – נושאים את היהודי על כפיים".

"באשר לי," הוסיפה העיתונאית הפולניה, "אני תמיד פוחדת כשמרבים לדבר על יהודים, לטוב או לרע. גם כשמדברים טובות על היהודים זה מבשר רעות". אחר־כך סיפרה לי על הוריה היהודים שהתבוללו. "לעולם לא אסלח להם על שהורו לי להיות אשת־כבוד פולניה ולא אשת עסקים ערמומית יהודיה, כמובן".

המדיום מגיע, המדיום לא משפיע / יצחק רועה

המעגל הסגור של התקשורת

כוכב התקשורת טד קופל מעורר ציפיות בדבר הקץ לסילוף דמות ישראל באמריקה. זוהי אמונה זמרת שחר ביכולתה של הטלוויזיה

אחרי שנות עיון ארוכות, חברי הקורא, אני לוקח לי לב, ואבוא שא עימי, לסכם את משנת חוקרי התקשורת, להעמיד את כל משנתי על רגל אחת. זו הבשורה, ותהי מרה ותהי אפורה, זו כל הבשורה כולה: התקשורת מגיעה, אין התקשורת משפיעה. זה מה שעולה מעמל שנים של התבוננות סבלנית, ואני מציע הפסקה קלה, שהות למחשבה. ואני חוזר שנית: התקשורת אינה משפיעה, התקשורת מגיעה.

זה לא יותר פשוט ממה שזה נשמע, אבל גם לא מסובך הרבה יותר ממה שאומרת קריאה שניה. אני מתכוון להכללה יסודית מאוד, לאמירה "גדולה" שמבקשת להיות נקודת מוצא להסתכלות אחרת. אני מוכן להסתבך בעימות עם "המדיום הוא המסר" של מקלוהן, כדי למקם את התאוריה, את הגיבוש המיכתמי הזה. נכון, יש מידה של חידה במכתם שלי. גם בשל מקלוהן. היתרון שלי הוא בזמן. אחרי שנים רבות של הישרדות נבואית, אפשר לוותר על הצעתו הפוריה של מקלוהן. צריך עכשיו הצעת התבוננות אחרת בתקשורת ובפירותיה. וזה מה שאני מציע, איפוא – פרספקטיווה עריפה: אל תחפש בתקשורת מה שנוהגים לחפש בה, את כוח ההשפעה האדיר, הכל יכול, חפש בה את הביטוי שהחברה מבטאת את עצמה, חפש בה את תוקיות ההבעה ואת משמעויותיה, ואל תשכח – זו התבטאות בין התבטאויות, הבעה בין הבעות. כולן, כן כולן, שייכות למעגל נתון, מעגל החברה שבתוכה נשמעים הדברים. והוא גם מעגל החברה השומעת את הדברים, שומעת ומנכסת את פשר עולמה. ואידך זיל גמור.

ואז אל תצפו כל־כך הרבה מטד קופל. טד קופל הגיע. טד קופל בא. כוכב התקשורת נחת. כוכב תקשורת מרוחו – כשידורתו. הליקופטר מחכה לו. מצלמות אורבות לו וקציני צבא. ומארחות ומארחים. ארוע תקשורתי בתוך ארוע תקשורתי, בתוך ארוע תקשורתי. מצלמים איך שמצלמים אותו כשהוא מצלם. מראיינים אותו על הראיון שראיין. משדרים בשידור חי קטע משידור חי שהוא משדר כאן לאמריקה. משדרים אותו משדר. והכל בציפיה שעכשיו הכל ישתנה. לא עוד תמונה מעוותת. הקץ לסילופים רעי־הלב. עכשיו שהוא כאן ואיתנו, ועכשיו שבמו עיניו יראה ובמו אוזניו ישמע – לא יקולל עוד שמנו באמריקה. עכשיו אמת אחרת מארץ ישראל תצמח ותדוה, והכל ייסחפו באורה.

איזו אמונה תמימה חסרת שחר בכל־יכולתה של הטלוויזיה. איזה סירוב לראות שהיא מושפעת לפני שהיא משפיעה. נסו לרגע לראות את זה כך: המדיום מגיע ולא משפיע. איש התקשורת מגיע ולא משפיע. אני מדבר, אתה מדבר ואת מדברת, ובדיבורינו שאלות ותמיהות, ותשובות ופתרונות, ושוב שאלות, ושוב נסיון להשיב ולהתגבר, ושוב חרדות שמבקשות מענה, ונסיון להסביר ולסמן מוצא ולתת שחר, שפירושו להעניק משמעות. באה התקשורת שבתוך עמה יושבת ונוטלת את חומרי הדיבור האלה, ולשה אותם לכלל הבעה שהקהל יכול לשאת, יכול להבין, יכול לרצות, ושולחת בערוציה את ההבעה הקולקטיווית בחזרה אלינו, שם, איש־איש, מתוך לכל זה, ובפיו כל המלים, ומפיו כל ההשפעה הטובה, או הרעה. רק מעגל שבזה יש, שבתוכו, בין כולנו, מתחולל המאמץ להבין, המאמץ לפענח, המאמץ לתת סימנים ושמות.

הרבה נוחרות היינו חוסכים מעצמנו, לו. הינתנו למיתוס ההשפעה האדירה לגסוס, היינו מבינים טוב יותר את מקומנו ביחס אליה (הטלוויזיה), ואת מקומה ביחס אלינו. פעם אחרונה: העיקר בהבעה לא בהשפעה. ומי יתן ותהיה השפעת־מה לפרי־הבעתי־זו.

הטקיפתח / ורדה צימרמן

אהבת ישראל מוסרטת

הדוקומנטריסט, זה המקצוע שלי

פיטר פריישטדט

ליום העצמאות השנה קנה לעצמו פיטר פריישטדט מתנה. דגל כחול לבן אותו תלה על מרפסת דירתו. דירת דמי מפתח בתל־אביב. לפני 24 שנים עלה מצ'כיה לישראל. בנפשו הוא אולי ישראלי מרבים שנולדו כאן.

פריישטדט מתעד את הארץ, את אנשיה, בסרטים. 40 סרטים הפיק וביים עד היום לרשויות מקומיות. "אין פינה בארץ שלא עשיתי עליה סרט. יום אחד יהיה להם ערך". 80 סרטים עשה על ציירים ופסלים. "שני הדברים האלו היו הכנה למה שאני עושה היום. במשך שנים הכשרתי עצמי לכך ועם זה אני רוצה להישאר", הוא אומר. עכשיו הוא עושה סרטים על אישי מופת בעם היהודי. רעיון פרטי שלו שקיבל את חסות שר החינוך והתרבות. כשהנהלה ציבורית בת 50 אישים, מכל הגוונים הפוליטיים ומכל תחומי העשייה בארץ, מצורפת אליו יוצא הסרט הראשון לדרך: משה דיין, 50 דקות על דמותו כפוליטיקאי וכמצביא. הקרנה חגיגית ראשונה במוזיאון תל־אביב ב־8 במאי. ללא רכילויות, ללא נגיעה באישיותו המורכבת. "לא מתעלמים מהבעיות, אבל אני לא מצויד בכלים ההיסטוריים כדי לקבוע אשמים. סרט שאני מאוד רוצה להאמין כי הוא אובייקטיבי. כי אני רואה זאת כפרוייקט הסטורי־חינוכי, וקשה לעשות סרט אובייקטיבי על דיין. יש אלף דיין וכל אחד חושב עליו משהו אחר. וגם מה שחושבים משתנה במשך השנים ואני מאוד לא רוצה לעשות סרט להיום בלבד", אומר פריישטדט.

הסרט מציג את תולדות חייו של משה דיין "מהרגע שנולד ועד הרגע שמת בודד, הוקבר. וגם מערכת הבחירות האחרונה שבה קיבל מנדט אחד בלבד". תמונות וסרטי ארכיון משולבים בראיונות עם אישים שונים וגם מעט בימוי. "אני דוקומנטריסט. זה המקצוע שלי. המקצוע מורכב מחומר ארכיוני. לפעמים עושים שיחזורים. בסרט על דיין יש קטע ששיחזרנו על השריפה בדגניה ב', ועל נשיאתו של דיין בידי אמו לדגניה א'. שיחזור השריפה, קטע של דקה, עלה לנו במאמץ ניכר ובכסף רב. וזה השיחזור היחידי. הסיבה היא אמינות. אם אקח שחקן ואלביש אותו כדיין ואאפר אותו – אעשה צחוק מהעבודה". מסביר פריישטדט.

בעצם החל את עבודתו בפרוייקט הזה בסרט על ברל כצנלסון. הסרט על דיין היה שני, אבל הקרנתו ראשונה. הסרטים הנוספים שבדרך יתמקדו בנובומייבסקי – שמקים את מפעלי ים־המלח, בפנחס ספיר – כבונה התעשייה, ביצחק גרינבוים – שר־הפנים הראשון, בלוי אשכול וברב קוק. בתוכנית עוד סרטים רבים: על מרטין בובר ועל נתן אלתרמן וסדרה בתוך סדרה: על נשיאי ישראל. "אני רוצה עוד לעשות סרט על איינשטיין ועל מנדלסון ועל שפינוזה. ומפני שאני יושב בתל־אביב, ולא במקום אחר, מטבע הדברים שההתחלה היא בדמויות שחיו כאן. ואני חולם, חולם לעשות סרט על המשוררת רחל", הוא מוסיף.

פריישטדט, שמאחוריו נגיעה אישית בשואה, במהפיכה הקומוניסטית, בעליה לארץ חדשה, מרגיש כי התקופה הזאת היא הטובה בחייו. בן 56, הוא אומר: "אני חי בשלום עם עצמי. זה לא בא בזול, צריך לעבוד על זה הרבה". אירוני, ציני ועדיין כאמת, הוא אומר כי העבודה הזאת היא תענוג. "תענוג כי אני אוהב היסטוריה. וההיסטוריה של העם היהודי מעניינת אותי, כמובן, יותר מזו של עם אחר". אין בו מרירות, על כך, למשל שלא מזמינים אותו לביים בתיאטרון (ולשם כך בעצם הגיע ארצה לראשונה). "אני מאוד מתגעגע לתיאטרון. אבל אני שבע במובן המוסרי ואני מרשה לעצמי את הלוקסוס לא לבוא למקומות אליהם לא מזמינים אותי". הוא מעיד על עצמו שהוא שלם גם עם העובדה שלאוניברסיטאות, שם מרצים היום אסיסטנטים שלו בעבר, לא מזמינים אותו, וגם לא לטלוויזיה הישראלית, עם מקימיה הוא נמנה.

גם את סרטיו הדוקומנטריים האלו הוא אינו מאמין שיקרינו בטלוויזיה הכללית. אולי, הוא אומר, בטלוויזיה החינוכית. הסרטים יוקרנו, אבל בחו"ל. בארה"ב למשל, באוניברסיטאות שם, במרכזים קהילתיים, וברשתות טלוויזיה. ובישראל הם יוצגו במערכת החינוך.

ובין הפקת סרט לסרט, יש לעסוק בגיוס כספים: "כל סרט עולה עשרות אלפי דולרים". אבל פריישטדט מוצא מנוחה בהופעות בסרטים, כשחקן, כשאחרים מוֹרעים בבימוי, בהפקה ובגיוס כספים. "זה כיף. אני עושה זאת בעיקר בשביל לפגוש את החברה". 13 תפקידים בחמש שנים, בסרטים ישראלים וגם בהפקות בינלאומיות.

חיילים של מים

בקרוב אנתולוגיה ערבית בעברית. הפעם על רמה

נעים עריידי

"חיילים של מים", הוא שמו של סיפור שכתב נעים עריידי, יוצר בן העדה הדרוזית שנולד וחי בישראל, בכפר מרר שבגליל. "חיילים של מים" הוא גם שמו של קובץ הסיפורים הרואה אור במסגרת סידרה חדשה המשותפת לשלוש הוצאות ספרים, ואשר במסגרתה יפורסמו סיפורים של סופרים ערבים החיים בישראל. נושא טעון, עדיין. "אני בחרתי את המשתתפים ואני גם זה שלא בחר אחרים. קנה־המידה היה הרמה הספרותית", אומר עריידי. "רבים כותבים פרוזה, אבל אני חושב שזו עדיין גרפומניה, עדיין כתיבה שטחית ללא אמנות, לפעמים אפילו ברמה של חיבורי תיכון". זו הפעם הראשונה, הוא אומר, שעבודותיהם של יוצרים ערבים־ישראלים, ברמה ספרותית טובה, מתפרסמים בארץ, באופן רציני ומגובש. "קודם שלפו מן המגירות. הפעם היתה זו עבודה קשה", אומר עריידי. המשתתפים האחרים בקובץ הם סיהאם דאוד (שירים), זכי דרוויש, אמיל חביבי, מחמוד עליישאהא ומחמוד נפעא.

"מדובר בעיקר בשני זרמים עיקריים. מצד אחד, אמיל חביבי, שהוא אסכולה בפני עצמה, אחד הבודדים בעולם הערבי בבחינת היקף השכלתו על המורשת הערבית הקלאסית, כל מלה שלו טעונה הסטוריה שלמה. ומצד שני – זכי דרוויש, שיצירתו היא היעד אליו צריכה להגיע הספרות הערבית בישראל בעוד עשרים שנה, לאחר שלבי ההתגבשות והתיסכול. יצירה עב הזית מגובשת מאוד, המציגה את עולם הכפר ואת עולם העיר", כדברי עריידי. "היום הקונפליקטים רבים עדיין: קונפליקט תרבותי, של התגבשות בין ערבים קלאסיים לערבים מודרניים – ("העם הערבי קפץ משמרנות קיצונית להתקדמות קיצונית"), והקונפליקט שנוצר בין ערבים בישראל לערבים בשטחים. אלה מוצאים את ביטויים בסיפורים.

יצירות פוליטיות? "לא במובן הפשטני. כל מלה היא פוליטית. אבל זו פוליטיקה במובן האינטלקטואלי שלה, ולא במובן המצומצם של תעמולה. אמנות יכולה להיות מחאתית גם אם אין בה שנאה". עריידי גם תרגם את מרבית הסיפורים בקובץ. "מי שיקרא את הסיפורים יחשוב שאולי יש בהם שגיאות סגנוניות. אבל הכוונה היתה להעביר את החומר לעברית ישראלית מדוברת ולא לעסוק במליצות".

קשה למצוא מו"ל שיפרסם סיפורים של יוצרים ערבים? "צריך אנשים שמאמינים בזה, וקשה למצוא אותם. היום אלה היו תוזה מסויימת, וייתכן שנראה ספרים נוספים של יוצרים ערבים בעברית". הוא עצמו עומד לפרסם רומאן פרי עטו. בינתיים הוא עובד על הדוקטורט שלו, שנושאו הוא המשורר אורי צבי גרינברג. כחתן פרס ראש הממשלה הוא עדיין נהנה בשנה ללא דאגות פרנסה. בחודש הבא הוא ייצא עם משלחת ישראלית של מחנכים ואנשי אמנות לגרמניה, לסמינר בן שבועיים שנערך במלאת 50 שנה לשואה.